הצופה

בטאון התנועה העולמית של המזרחי והפועל המזרחי
מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל

שנה ל"ז — גליון 11974 — המחיר 2.20 ל"י
יום ששי, כ"ח אייר תשל"ה (9.5.1975)

בבית הלבן:

פורד ישלים ההערכה מחדש רק אחרי הפגישות עם סאדאת ורבין

השגריר החדש מלקולם טון — דיפלומט מקצועי. — „המנוי עשוי לבשר תמורה ביחסים"

וושינגטון, 8 (יופ"ע, ועו"צ) — הנשיא פורד ישלים את ההערכה מחדש של מדיניותו במזרח התיכון רק לאחר שיתקיימו הפגישות עם נשיא מצרים אנואר סאדאת ועם ראש הממשלה יצחק רבין, אמר הערב.

דובר הבית הלבן רון נסן אמר לעיתונאים, כי פורד מתכוון להשלים הערכה המחודשת של מדיניותו עד סוף מאי.

נסן אמר, כי פורד יפגוש לאחר ההתייעצויות עם סאדאת ב־1 ביוני ועם רבין ב־11 ביוני.

הדובר אמר, כי הנשיא פורד אירח את ארתור גולדברג, בעבר שגריר ארה"ב באו"ם להיוועץ עמו הלילה בכדי לשמוע את השקפותיו על המזה"ת.

גולדברג היה שגריר ארה"ב באו"ם בימי מלחמת ששת הימים. הוא מילא תפקיד פעיל בהעברת ההחלטה 242 באו"ם, שבמסגרתה הושגה הפסקת אש ושבה מהווה מסגרת להסדר שלום.

נסן אמר, כי לפי שעה אין לו מה לומר לגבי הידיעות שהדיפלומט הוותיק מאלקולם טון יתמנה כשגריר ארה"ב בישראל.

מאלקולם טון — שגרירה החדש של ארה"ב בישראל

וושינגטון, 8 (עי"ר). — מימשל פורד בחר במאלקולם טון דיפלומט מקצועי ומומחה לענייני קומוניסטיים, כשגרירו החדש בישראל — אמרו היום מקורות יודעי דבר.

לדבריהם יתמנה מר טון, 59, במקומו של השגריר קנת קיטינג, שמת ביום ב' מהתקף לב בניו יורק והובא כאן היום לקבורה.

מינויו של מר טון, אם יתקבל על דעת ישראל ויאושר על ידי הסינט, עשוי לבשר תמורה משמעותית ביחסים הדיפלומטיים המסורתיים בין שתי הארצות.

מר קיטינג התלונן, כי שר החוץ הנרי קיסינג'ר עקף אותו ואת שגרירותו בתל אביב, העדיף לשאת ולתת במישרין עם מנהיגים ישראליים ובאמצעות שגרירה המעולה של ישראל בוושינגטון שמחה דיניץ.

קודמו של מר דיניץ, ראש הממשלה יצחק רבין, נהג להתלוצץ, כי הוא מכיר יותר כניסות חשאיות לבית הלבן משירותי השירות השאי.

מר טון, היום שגריר ביוגוסלביה ובעבר בצ'כוסלובקיה, קרוב לוודאי ידרוש לעצמו תפקיד חזק יותר מזה שהיה אי פעם למר קיטינג.

אין להניח, סבורים משקיפים שיסכים לקבל כהונה שבה יעקפו אותו. כפי שעשו לגבי מר קיטינג, יתכן, כי יוכל למלא תפקיד חשוב, בדומה לזה שמילא הרן איילטס, שגריר ארה"ב במצרים.

קיסינג'ר יוסיף למלא תפקיד אישי

אולם דיפלומטים בוושינגטון סבורים, כי ד"ר קיסינג'ר יוסיף למלא תפקיד אישי בולט בדיפלומטיה עם ישראל, גם אם מר טון ישמש צינור אלטרנטיבי.

עיטורי הגבורה, העוז והמופת הוענקו ללוחמים ולבני משפחות הנופלים

נשיא המדינה גבורתם ירושה ממורשת המוסר היהודי. שר הבטחון: אגדה לדורות הבאים. הרמטכ"ל: צה"ל מצדיע לגבורים

עיטורי הגבורה, העוז והמופת הוענקו אתמול ב„יום ירושלים" לגבורי ישראל במעמדים מרשימים ומרגשים שהתקיימו בבית נשיא המדינה ו־ב„בנייני האומה", בירושלים.

במעמד הענקת עיטור הגבורה, העיטור הגבוה ביותר של מדינת ישראל היה בבית הנשיא אתמול אחרי הצהרים.

שמונה חיילי צה"ל מלוחמי מלחמת יום הכיפורים זכו בעיטור, מהם שלושה שקיבלו את העיטור לאחר מותם.

שר הבטחון מר שמעון פרס, העניק את העיטור, בנוכחות נשיא המדינה פרופ' א. קציר, הרבנים הראשיים ראש הממשלה מר י. רבין, הרמטכ"ל רב אלוף מ. גור, בני משפחות מקבלי העיטור, אישי ציבור, רמטכ"לים לשעבר ומוזמנים.

טכס הענקת העיטורים נפתח ב„יזכור" לנופלים, וכל הנאספים עמדו על רגליהם.

רטט עבר בציבור כאשר הוענק העיטור לבני המשפחות השכולות. היו אלה הוריו של סרן עודד אמיר ז"ל, שנפל בהיותו מפקד חולית צנחנים שפעלו בגמל פורט סעיד, אלמנתו ושני ילדיו של רס"ן גדעון גלעדי ז"ל, שנפל בקרב לפתיחת נתיב התקשורת לכוחות שפרצו אל התעלה, והוריו של סגן משנה שלמה ערמן ז"ל. שלחם במעוז „אורקל" ר"פ בראש כוח, הסנק עליו פיקד כתוצאה בחזרה לעמדות צה"ל בסיני.

חמשת מקבלי העיטור היו סרן צבי גרינגולד, סמל משה לוי, סרן יובל נריה, רס"ן אסא קדמוני וסגן אלוף אביגדור קהלני.

נשיא המדינה: דף מפואר בתולדות הגבורה היהודית

נשיא המדינה בירך את מקבלי עיטור „הגבורה" ואמר: „בענווה ובגאון אנו ניצבים לפניכם במעמד זה, שבו הוענק לכם עיטור הגבורה". הנשיא קציר הדגיש, כי במלחמתם רשמו הלוחמים דף מפואר בתולדות הגבורה היהודית, והסעים כי גבורה זו ינקה ממורשת המוסר היהודי.

שר הבטחון: אגדה לדורות הבאים

שר הבטחון מר שמעון פרס אמר, כי עיטור הגבורה הוא העיטור הנעלה ביותר הקיים בצה"ל, הניתן על

(סוף בעמוד 2)

רבבות השתתפו באירועי יום שחרור ירושלים

תפילת הודיה ועצרת ממלכתית נערכו ברחבת הכותל

מאת סופרי „הצופה"

יום שחרור ירושלים נחוג אתמול בעצרות חגיגיות, בטיקוסים ברחבי הארץ ובעליית המונים לבירת ישראל. אלפים ורבבות נטלו חלק באירועים החגיגיים.

עצרת ממלכתית לציון יום ירושלים התקיימה אחה"צ ברחבת הכותל המערבי בהשתתפות עשרת אלפים איש ובראשם נשיא המדינה, הרב הראשי לישראל הראשל"צ הרב עובדיה יוסף, ושר הדתות ד"ר יצחק רפאל.

בין הקהל בלטו חברי „בני עקיבא, הלמידי ישיבות תיכוניות ואולפנות לבנות שבאו מכל חלקי הארץ.

בעצרת הושמעה תפילה מיוחדת, שחוברה ליום ירושלים והשתתפו בה חזנים ומקהלות מבני כל העדות. העצרת אורגנה ע"י משרד הדתות, עיריית ירושלים והמועצה הדתית.

ברחבת הכותל המערבי הוקמה בימה מיוחדת שקושטה בדגלי הלאום.

בתחילת העצרת התקיימה תפילת אזכרה לחיילי צה"ל שנפלו על שחרור ירושלים והודלקו אבוקות זכרון.

תלמידי הישיבות המקצועיות סיירו בירושלים

תלמידי הישיבות המקצועיות סיירו היום בירושלים וסביבתה. לאחר תפילת מנחה חגיגית התכנסו לעצרת בהיכל שלמה בה השתתפו 700 תלמידים. נשאו דברים הרב אביעזר בורשטיין, ראש ישיבת כפר סירקין, הרב מ. צ. גלינסקי, ראש ישיבת גן יבנה, רב סרן הרב אריאל שטיגליץ, הרב הפיקודי לפיקוד צפון. בהבגית האמנותית הופיעו צמד השורשים. לאחר מכן השתתפו התלמידים בכנס הנוער הדתי העובד בבית־העם.

נתנך אתר הנצחה בגבעת התחמושת

אתר הנצחה וגבורה נחנך אתמול אחה"צ בגבעת התחמושת במזרח ירושלים.

(סוף בעמוד 2)

ברז'נייב: לכל מדינה הזכות לחיות בתנאי בטחון ושלום

מוסקבה, 8 (עית) — מזכיר המפלגה הקומוניסטית לאוניד ברז'נייב הכריז היום, כי „לכל עם הזכות לחיות בתנאים של בטחון ויאי רצל שלום יציב. בקרה זו אין מקום ליוצא מן הכלל.

מר ברז'נייב השמיע דברים אלה, בלי להזכיר במפורש את בעיית המזרח התיכון, בעצרת שנערכה בקרמלין לציון יום השנה ה־30 לתבוסת גרמניה הנאצית.

בנוגעו לדבר על השלום בעולם, אמר ברז'נייב, כי מדיניות המפלגה הקומוניסטית הסובייטית היא „להיאבק למען שלום יציב עלי אדמות". ברית המועצות והארצות הסוציאליסטיות האחרות „יוסיפו לשרה בשורה הראשונה במאבק זה, שהוא האציל והחיוני ביותר".

מביע תמיכה בדטאנט צצפת חוגגת „בפעם

הזכיר המפלגה הקומוניסטית הסובייטית לאוניד ברז'נייב הביע היום את התקוה שבכוחם של הצעדים המונהגים על ידי הקומוניססים בהודו סין יסייע לקידום הדיטאנט בין ארה"ב וברה"מ.

מוסקבה, 8 (יופ"ע) — ראש ממשלת בריה"מ אלכסיי קוסיגין יבקר בתוניסיה באמצע החודש זה — על כך מוסרת היום סוכנות הידיעות הסובייטית „טאס".

„כוחות סוריים נכנסו לירדן" — מוסר עתון כוויתי

כווית, 8 (עי"צ) — כוחות סוריים נכנסו בעוצמה רבה ב־1 במאי לטריטוריה ירדנית במסגרה שיתוף הפעולה הצבאי בין ירדן לסוריה — על כך מוסר הבוקר העתון הכוויתי „אלסיאסה" המסתמך על „מקורות דיפלומטיים".

מקורות אלה, מציין העתון, אומרים, שקיים קשר בין שיגור כוחות סוריים לסוריה לספקנות שבה מתייחסים לאחרונה לחידוש תעודת דיונה.

„ראה מה עוללו לי בני עמי היהודים" — אמר קיסינג'ר למורגנטאו

מאת שאול שיפליס, סופר „הצופה"

„ראה מה עוללו לי בני עמי, היהודים שלי" אמר שר החוץ האמריקאי, פרופ' הנרי קיסינג'ר, בשיחה שהתקיימה לו עם פרופ' הנס מורגנטאו כמה ימים לאחר השיחות השיוויות, וכשלון ביקורו של שר החוץ באזורנו.

פרופ' מורגנטאו, מומחה ביחסים בינלאומיים גילה זאת אתמול בעת נאום בפורום אקדמאי סגור.

פרופ' מורגנטאו סיפר, כי למטרת שובו של פרופ' קיסינג'ר מאזורנו, קרא אליו את פרופ' מורגנטאו, הגם

(סוף בעמוד 2)

עיטור „יקיר התנועה" הוענק ל־50 חברים מראשוני הפוהמ"ז

מאת סופר „הצופה" בירושלים

חמישים מראשוני חברי הפוהמ"ז שמלאו חמישים שנה להברותם בתנועה ולעלייתם ארצה, קיבלו אתמול ביום ירושלים, את העיטור „יקיר התנועה" במעמד חגיגי שנערך ב„בית הפועל" בירושלים העתיקה.

הטכס נפתח על ידי י. א. מברך בשם ארגון הוותיקים, שציין כי זהו יום גדול לחברים המקבלים את העיטור.

גואלמן: יערך מחקר מקיף למאבק הפוהמ"ז להתישבות

א. גואלמן, העלה את זכר הנופלים על שחרור ירושלים ואת זכר הוותיקים, בעלי העיטור, שנפטרו בשנה האחרונה. הוא עמד על דברי ימי יסוד הפוהמ"ז ודרך כי ראשוני החברים ביטלו את ה„אני" שלהם כדי להתמסר להגשמת המטרה והחזון. כן העלה פרקים מימי ועידה הפילוג של הפוהמ"ז כאשר חלק מן החברים נכנס להסתדרות וחלק אחר המשיך בדרך עצמאית.

הדובר סיפר, כי נערך עתה מחקר מקיף על שבע שנות המאבק של הפוהמ"ז לזכות ההתיישבות הדתית בארץ ועל עזרתו של הרב קוק זצ"ל למאבק זה.

רפאל בן נתן העלה על נס מאבקי הראשונים והתנועה

רפאל בן נתן, מזכ"ל הפועל המזרחי הביא את ברכת הוועד הפועל ר' התנועה. הוא ציין, כי המפד"ל היתה הראשונה, שהגתה את הרעיון של „יום ירושלים" וארגנה את החגיגות ביום זה. כיום נהפך יום זה לחג של המדינה ושל האומה. הוא העלה על נס את מאבקי הראשונים לזכות עבודה ולחינוך דתי שבזכותם הגענו עד הלום. כאשר לנו הישיבות דתית גדולה וחינוך דתי מגן ילדים ועד אוניברסיטה וישיבות הסדר.

הרב ד"ר סלוזר הביא את ברכת סניף ירושלים של ארגון הוותיקים הוא קרא להתגבר מקפאון רעיוני ולהזהר לדרך הראשונים.

הגרא"י אונטרמן קורא להיאבק למען צביונה של מדינת ישראל

זקן הרבנים, הגרא"י אונטרמן בברכתו, שנתקבלה בהשואות, אמר כי הוא מרגיש עצמו חבר בארגון הוותיקים, לכרות שטרם מלאו לו חמישים שנה לעלייתו ארצה, אבל הוא מכיר את התנועה ומשתתף בה

חמישים שנה מלאות ויודע היטב את השפעתה החיובית ואת תרומתה מה שזכינו, בעזרת השם להקים בארצנו הקדושה. הוא קרא להמשיך בעבודה

(סוף בעמוד 2)

„ישראל מסוגלת להשמיד רוב היחידות בסוריה ולכבוש חלק ממצרים"
(ראה דו"ח המכון ללימודים איסטרטגיים בעמוד ב')

תגרה בהר הבית

משטרת ירושלים עצרה אתמול אחה"צ 20 צעירים יהודים וערבים לאחר תגרה שהיתה ביניהם בהר־הבית בירושלים.

כתב עתו"ם מוסר, כי סמוך לשעה 5 אחה"צ בעת קיום העצרת בכותל המערבי, פרצו כ־20 מהניכי תנועת בית"ר לתחומי הר־הבית, ליכלכו קירות והתפרעו. צעירים מוסלמים ניסו למנוע זאת בעדם, ואז פרצה התגרה.

נפתחה ועידת הנוער הדתי העובד

הועידה השלישית של החטיבה החינוכית בהסתדרות הנוער הדתי העובד והלומד נפתחה אתמול במעמד חגיגי ב„בית העם" בירושלים, במסגרת אירועי „יום ירושלים".

בועידה משתתפים 250 צירים מ־60 סניפי התנועה ברחבי הארץ. דיוני הועידה ימשכו היום ובמוצאי שבת בבית האשל שליד נתניה, כאשר במרכזם יעמדו נושאי העמקת העבודה החברתית־חינוכית באיזורי המצוקה בארץ והגברת ההתיישבות בשטחים.

הרב הראשי לישראל הראשל"צ הרב עובדיה יוסף השמיע דברי ברכה ושלום לבאי הועידה.

ד"ר רפאל: צפויים מבחנים

שר הדתות ד"ר יצחק רפאל הופיע לפני הבאי הועידה אמר שסיכויי הכמיהה ללמודי תורה ויהדות המתגלים בחוגי הצבור השר

בים ההתארגנות של אלפי נערים ונערות בסגרות דתיות הם התופעה המעודדת והמרנינה ביותר בימים של ריחוק התנדדות. מבהגים רבים עוד צפויים למדינה ולעם והתפקיד העיקרי לעבודה איכהוא האיכות האדם שבנו בנוער המחונך לערכים מקודשים דתיים ולאומיים הערוכה הבכוחה להבראת החברה. בארגון הנוער הדתי העובד מתכנסים הברים בני עדות שונות ושכבות שונות המתכנסים לקיום מצוות הם הבגשים האמיתיים של רעיון תורה ועבודה.

ברכו עוד: ח"כ עדי אמוראי, יו"ר מועצת תנועת הנוער; מר מ. בראון, יו"ר מח' הנוער והחלוץ; מר דוד ברגמן שהביא את ברכת עיריית ירושלים.

דו"ח פעילות הביא מרכז הסתדרות הנוער הדתי העובד והלומד מר מ. שיבר.

הדלקת הנר

מוצ"ש	כניסה	
8.05	6.46	ירושלים
8.08	7.04	תל־אביב
8.08	6.58	חיפה
8.02	7.00	אילת
8.09	7.02	באר־שבע

במלאת שלושים לפטירת חברנו

ר' צבי בראון ז"ל

תיערך אזכרה
ביום שלישי, ג' סיון תשל"ה (13.5.75)
בשעה 4.00 אחה"צ
בבית העלמין בפתח־תקוה

המשפחה — הנהלת „הצופה"

אנו משתתפים באבלו הכבד של חברנו

ח"כ אליעזר אבטבי ומשפ'

על פטירת אבין ז"ל

עם שאר אבלי ציון וירושלים ינוחמו

ארגון מושבי הפועל המזרחי
ההנהלה והעובדים

לח"כ אליעזר אבטבי ומשפחתו

משתתפים באבלכם הכבד
במות אביכם ז"ל

המקום ינחמכם עם שאר אבלי ציון וירושלים

מבואות ירושלים
ארגון קניות בע"מ

אנו משתתפים באבלו הכבד של חברנו לעבודה

ירמיהו אבטבי

במות עליו אבין ז"ל

בין שאר אבלי ציון וירושלים ינוחם

עובדי בית אבות
תפארת בנים
נתניה

בית החולים „לניאדו" קרית צאנז נתניה

חבר הנאמנים הועד המנהל וידידי בית החולים בארץ ובחו"ל משתתפים בצער רב על פטירתו של

מר שלמה לוין ז"ל

קונסול ישראל בארצות הברית
איש החינוך והציבור
שנפטר בניו־יורק בשייק פרשת בהר־בחוקותי תשל"ה

תנחומינו
למשפחה האבלה, למשרד החוץ, לסוכנות היהודית

רהיטי אלון

רח' שינקין 24
תל־אביב
טל. 285620

ריהוט כפרי
פנות אוכל
ריהוט סלוני
חפצי חן ומתנות
הספקה מיידית
מקבלים הזמנות

למכובדנו הנעלה

סיד הרב ד"ר ישראל ברודי שליט"א

לשעבר הרב הראשי ליהדות בריטניה הגדולה
ונשיא כבוד של הסתדרות המזרחי והפועל־המזרחי באנגליה

ברכות מאליפות
בהגיעו לגבורות

יאריך ה' ימיו ושנותיו, יחד עם רעיתו הרבנית הכבודה עד מאה ועשרים

המרכז העולמי
של המזרחי
והפועל־המזרחי

ישיבת בני־עקיבא וחטיבת הביניים „נוה הרצוג"
ניר גלים — אשדוד
המחלקה לתרבות הנוער עיריית אשדוד

אנו נתכנס אי"ה ביום שלישי, ג' סיון, בשעה 9.00 בבוקר
בבית הכנסת המרכזי „זכרון קדושים"
מרכז ב', אשדוד

לקראת חג מתן תורה

תלמידי כתות ר, ז', ח' מבתי־הספר הדתיים באשדוד ובני תורה — מוזמנים

דברי ברכה: הרב סיני אדלר, רב העיר אשדוד
הרב ישראל אליזרע, רב העיר אשדוד
אינג' צבי ציקלר, ראש עירית אשדוד

הרצאה על הנושא „מתן תורה", מפי הרב הגאון משה צבי נריה, ראש ישיבות בני עקיבא
דברי הסקה, המפקח יעקב חזון

הפותח: הרב מרדכי ברלין, ראש ישיבת בני־עקיבא — נוה הרצוג

בתכנית האמנותית: • מקהלת ישיבת בני עקיבא בנצוחו של בן משה
• שירה בציבור בליווי אקורדיון
• הופעה להקת בית־הספר הדתי באשדוד

במקום ייערך סדר במתכונת ישיבתית, בו ילמדו בצוותא תלמידי ישיבת נוה הרצוג עם תלמידי בתי־הספר מסכת ביכורים

למרן הרה"ג ר' דוד שלוש שליט"א
הרב הראשי לנתניה
ולבני ביתו הי"ו

ברכת מזל טוב לבבית
לנישואי הבת המהוללה
ברכות תחי' עב"ג הרב שמעון תורג'מן נ"י
ברא עולם כקנין השלם זה הבנין

הרבנות הראשית והמועצה הדתית
נתניה — ד. סנא — יו"ר המועצה

לחברי כפר־גנת ברמת הגולן

ליום עוברכם ליישוב הקבע במרכז חוספין
איחולים
לביסוס הכפר התעשייתי הראשון במדינת ישראל

מרכז הקואופרציה
של הפועל־המזרחי
על מוסדותיה

המועצה הדתית קרית ארבע - חברון

עצרת הודיה

ליום שחרור ערי הקודש ירושלים וחברון

ביום שבת קודש פ' במדבר כ"ט אייר יתקיימו
תפילות חגיגיות במערת המכפלה
ובשעה 17.00 תתקיים עצרת חגיגית
בהשתתפות המתנחלים שליד המערה.

בהשתתפות:
הרב משה לוינגר — ראש המתנחלים.
הרב אליעזר ולדמן — ראש ישיבת קרית ארבע
ויו"ר המועצה הדתית ר' עמרם יפרח

לפני כן יתקיים סיור בעיר חברון באתרים ההיסטוריים שיסתיים בתפילת מנחה בשעה 16.30 במערת המכפלה.

הציבור מוזמן

חבר המועצות הדתיות בישראל

הנהלות המועצות הדתיות המוזכרים מוזמנים

לכינוסים האזוריים

לנציגי המועצות הדתיות מאזורי נתניה, חיפה והצפון — בנהריה
ביום שני ב' סיון תשל"ה (12.5.75), בשעה 9.00 בבוקר במלון פרנק.

לנציגי המועצות הדתיות מאזורי ירושלים, דן והדרום — בקרית מלאכי
ביום ראשון, ח' סיון תשל"ה (18.5.75), בשעה 8.45 בבוקר, באולם „המלכים".

האגודה להתנדבות בעם

בר בי רב דחד יומא

לבנות שרות לאומי בהווה ובעבר!

הננו מתכבדים להזמינכן ליום לימודים שיתקיים אי"ה ביום רביעי ד' סיון תשל"ה (ימי הגבלה) (14.5.75) באוניברסיטה בר־אילן באולם האודיטוריום — בבנין המנהלה. משעה 9.00 עד 16.00

ביום לימודים זה ישתתפו:
עו"ד רב פרוקן — יו"ר הנהלת האגודה להתנדבות בעם
החבר יוסף פורת — כפר עציון
החבר שמעון אהרן — חבר גליונות „עיון במסכת אבות"
ד"ר יחזקאל הרשמן — אוניברסיטת בר־אילן
פרופ' מנחם צבי קדרי — רקטור אוניברסיטת בר־אילן
הרב' חיים עמרמי — מרכז ועדת הקבלה אוניברסיטת בר־אילן
הרב' שאול יהלום — מזכיר האגודה להתנדבות בעם
הרב ישראל מאיר — רב לצפון תל־אביב
הרב' אברהם רענן — מפקח מחוזי בתי הספר הממ"ד חיפה
הרב ישראל הס — רב הקמפוס אוניברסיטת בר־אילן
הרב הגאון ר' משה צבי נריה שליט"א — ראש ישיבות בנ"ע

תנחה את הכנס:
הגב' מרים מאיר — מרכזת האגודה להתנדבות בעם.

בנות שטרם קיבלו הזמנה בפרמטות
עליהן לפנות למרכזי ההתנדבות בארץ.

ראשי ומנהלי הישיבות התיכוניות והאולפנות ומרכזי התיכון

מוזמנים בזה

לכנס

שיתקיים אי"ה ביום רביעי ד' סיון ש.ז. (14 במאי), בשעה 9.30 אחה"צ במכינה המרכזית לישיבות בני־עקיבא בגבעת שמואל
(על־יד אוניברסיטה בר־אילן, רח' לוי אשכול)

בהשתתפות: מר י. קיל — מנהל אגף החינוך הדתי
הרב צ. א. נויגרשל — מפקח ארצי

בכנס יוקדש לדיון בנושאים:
א. החזר המנהל הכללי מוזהר ל...
ארגון הלימודים בתקופה הקליטה
התמתנות בחינות הבגרות
ב. מועד פתיחת שנה"ל תשל"ו

בשעה 5.15
נשמע את כב' שר הפנים ד"ר יוסף בורג, אשר ירצה בפני באי הכנס על הנושא: המדינה כערך דתי

בשעה 6.00
תיערך קבלת פנים חגיגית לחתני התנ"ך השל"ה ומשפחותיהם — בהשתתפות כב' שר הפנים

מרכז ישיבות בני־עקיבא בישראל
ההנהלה
ההסעה ציבורית מת"א, בקוים: 10, 68, 70

לחברנו היקר
מראשוני מיסדי בית־הכנסת וקופת גמילות חסדים וחבר הנהלתנו

מר יוסף זיסהולץ נ"י

ברכות מאליפות ואיחולים לבביים
לקבלת עטור „יקיר התנועה"
לרגל יובל שנים לעלייתו ארצה

יהי רצון שעוד רבות בשנים תזכה לפעול בעסקן ציבורי בכוחו למען בית־הכנסת ולמען התנועה מתוך בריאות שלמה בריאות הנפש והגוף יחד עם רעיתך שושנה תחי' ותרבה נחת מכל צאצאיכם.

הנהלת בית־הכנסת המרכזי „הפועל המזרחי ומתפלליו" — הנהלת קופת גמילות חסדים שעשי בית־הכנסת
רחוב אחד העם 108, תל־אביב

בית הארחה

בהנהלת מר ב. ברמן
(מקודם ברודר—ברמן)
ת"א, שדרות רוטשילד 64, טל. 621833

ישיבות עסקיות
מחירים נוחים
פתוח 12.30 — 15.30
כשר
בהשגחת הרבנות הראשית

מכנזין الاحمل

صكذا من الاجل

של המצפה

יום ירושלים

יום־השחרור השמיני של ירושלים, איחודה ובנייתה נחוג בשעת מאבק מדיני חמור על הגבולות. האויב אומר לפצכים במפורש, שהמערכה בסיני ובגולן, יעדה הוא ירושלים. תומכיו בארה"ב, שהרחיקו את ישראל מאונסקו בגלל חפירות בעיר העתיקה, בהנמקה הרשמית. המזימה היא הרחקת היהודים ממעמדה הריבוני בירושלים. דרישתם של הערבים והעומדים מאחוריהם, שישראל תיסוג לגבולות הקודמים, מגמתם העיקרית היא ירושלים.

במשא־ומתן מדיני הרצוף כוונות להגיע לידי הסדר, כל צד מציע ויתורים כדי להגיע לעמק השווה. תמורת שלום אמיתי ודאי נכונה ישראל להציע גבולות שיש בהם הן בטחון והן נכונות לספק במידה סבירה רצון הערבים. אבל ירושלים השלימה כבירת ישראל היא מעבר לכל משא־ומתן. היותה פתוחה לעריכת פולחנים לכל הדתות בעלות זיקה לעיר הזאת, ומתן חופש לפעילות במקומות המקודשים עליהן, בצורה מכובדת ביותר, לא יגרעו אף במשהו ממעמדה כבירתה ההיסטורית של מדינת עם־ישראל.

בשמונה השנים נוספו שכונות חדשות ומאוכלסות בעיר. נתרבו תושביה. הוקמו מוסדות ממלכתיים, מדעיים ותרבותיים. רשת הישיבות כוללת עשרות בתי מדרשות ואלפי לומדים. למעלה משני מיליון מבקרים בשנה נוהרים אל הכותל יומם ולילה. העיר נעשתה בשנים אלה מטרופולין לתושבי הארץ, ליהדות התפוצות ובמידה רבה גם להמונים מבני אומות־העולם הבאים בשעריה.

אף־על־פי שקצב הבניה והפיתוח אינו איטי הרי יש לזרזו במלוא היכולת כדי להגדיל את אוכלוסיה היהודיים בכל חלקיה. לרבות בעיר שבין החומות. וליצור אפשרויות נרחבות של דיור, תעסוקה, חינוך ותורה. תמוה, שברובע היהודי העתיק דרות עשרות משפחות בלבד. ובאחרונה חלו שיבושים בהקצבה הממשלתית להשלמת המיבנים לישיבת הכותל ולישיבת פורת־יוסף. יש לזרז הקמת אזור התעשיה במעלה אדומים בדרך ליריחו.

ירושלים השלימה מחייבת הרחבת תחומיה ותוספת אוכלוסה בתנופה רבה ומתמדת. בו בפרק יש לשמור על ייחודה כבירה ועיר־הקודש. ירושלים כעיר רגילה, יומיומית, מקפחת את נשמתה. קשה לראות מעשי־עבריינות בכל עיר. בירושלים על אחת כמה וכמה. חילול־שבת פוגע בכל עיר יהודית, לא כל־שכן בירושלים. העיר דינה להתייחד באווירתה ובסדריה, ברוחה ובהליכותיה. אחת־יחידה היא ירושלים לעם ישראל ולעולם כולו.

האויב אורב לפגוע בעיר ולהטיל מבוכה וחרדה בין תושביה. חומרי־נפץ במכוניות. ציגור קאטיושות. התגלית מכונית ממולכדת במרכז העיר. חבילות־החבלה שהבריח הכומר קאפוצ'י. הם וכיוצא בהם אותות־אזהרה לשלטונות שיש להגביר ערנות. לבער גורמים עוינים ולחזק יומיום את העיר בריבוי אוכלוסיה ובריבוי בנייה ויצירת אפשרויות־קליטה. כשם שמצווים לנקוט אמצעי מנע של חבלה כך מצווים על הזהירות ביחסים בין היהודים לבין הערבים במקומות שבהם אוכלוסיה מעורבת. כיבוד נימוסים שבדת ומסורת הוא הכרח.

מערכות מוקדמות לפנינו בטרם תיערך המערכה הגדולה על ירושלים. אך בכל שלב ושלב רואים אויבים ויריבים את מטרתם בירושלים. יש להסביר את ייחודה של ירושלים ליהודים וליהדות, תוך כדי מתן זכויות מלאות לאנשי דת נצרת ודת האיסלאם לקיים את נהגיהם במקומות המקודשים עליהם. ובו בפרק לקבוע במלוא התוקף, שכל הצעה גלויה או רמוזה המכוונת לצמצם במשהו את ריבונותה של ישראל בכל חלקי ירושלים, תידחה דחייה מוחלטת.

„ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו", עיר שמחברת ישראל זה לזה. מדרש צריך להעלותו לשלב של רצון, תיכנון ועשייה. כלל ישראל שיקבל על עצמו לבנות בכוחותיו הרבים את ירושלים הוא שיחזק את שלום העיר.

קטנות דמוחין

הכנסת קבעה ישיבה מיוחדת להערכת מיגור גרמניה הנאצית לפני שלושים שנה. יש לציין את התאריך כמאורע היסטורי בעבר שממנו לקחים להווה ולעתיד. הנאציות בבפיה ערבית, בשותפת הכנסת עצמאית מבארית נפש. מגמה לחזור על אימיה גם בימינו יש להסכים ולהכניע רשע בטרם מנסה לדכא גם לפגוע בעמים ובמדינות.

מאחר שהמאורע ניתן להערכה מנקודות־מבט שונות בין הדין היה לקבוע נואמים המייצגים דעת מיוחדת משלהם לגבי השואה ולקחיה. אך בכיאות הכנסת ההליכה בריב קולות, שבין הנואמים לא יהיה יהודי שומר־מצוה. ההא משארית הפליטה, שבדבריו יעלה את קידוש־השם של מיליוני יהודים שהובלו לכיבשנים כש„אני מאמין" בפיהם.

בין חברי־הכנסת הדתיים כמה וכמה שהתנסו ביסורים שירדו על היהודים בשנות המלחמה והשואה. הם לא הוזמנו לדבר על השואה וקרבנותיה. המוני יהודים יראים, שבגיטאות שמרו על צלמם. כאילו זכות־ההערכה היא קניינם של אלה שאמנם כולם חילוניים ורובם אינם משארית הפליטה.

זו היתה התרמה זדונית. נציגת מפ"ם המפאאלית זכתה לבאר את המאורע, אבל לא איש שארית הפליטה, את ברית ובקיים מציית להמוני יהודים שהושמדו בם. נציגי ליכוד וחו"ע ראויים להשמיע את קולם בנושא. אך לא יהודי מאמין, שמסר מצוות שיהיה מאיר את המאורע תוך הזדהות עם הנותם ואורחי־חייהם של רוב היהודים שניספו בשואה.

קטנות דמוחין. מגמה לסלף את המאורעות הנוראים. נבחין להחריב את נציגי היהדות כמסבירים את השואה ולקחה. פשוט. הכתוללות חילונית.

„ישראל מסוגלת להשמיד רוב היחידות הערביות הסוריות ולכבוש חלק ניכר מאדמת מצרים"

קובע דו"ח המכון ללימודים איסטרטגיים. — „קיימת אפשרות ממשית למלחמה במזה"ת, תגרום לאמברגו שימיט שואה על המערב"

לונדון, 8 (יופ"יע, רויטר) — מלחמה נוספת במזה"ת נשארה אפשרות ממשית, וקרוב לוודאי שתביא לאמברגו ערבי על משלוחי נפט ה־עשוי להמיט שואה כלכלית על ה־מערב — הערכה זו כלולה בדו"ח של המכון ללימודים אסטרטגיים ה־עומד להתפרסם ביום ו' בבוקר. נא־מר בו גם, כי התערבות צבאית אמ־ריקאית לשבירת אמברגו כזה, לא תהיה יעילה.

„הסכנה של מלחמה חדשה נשארת מכשית", נאמר ב„דו"ח אסטרטגי 1974" של המכון. „השנתיים הקרו־בות יהיו קריטיות".

הדו"ח חובר לפני ההתמוטטות שלי־חות השלום של קיסינג'ר. נאמר בו כי מאמציו עד אז היו חיוניים למני־עת מלחמה, אולם שיחות הנשק המוגבלות שלו אינן יכולות להחזיק בעמד לנצח.

הדו"ח מוסיף, כי „מלחמה חדשה במזה"ת כבעט ודאות תוביל לשי־מוש מחודש של נשק הנפט מצד ארצות הנפט הערביות", אמברגו ה־עשוי להיות הרבה יותר חמור מן ה־אמברגו שלאחר מלחמת אוקטובר.

ההוצאה של אמברגו חדש עלו־לות להיות בלא גבול", — נאמר בד־דו"ח. „הן עלולות לגרום לשואה כלכלית, לאנרכיה בינלאומית או לשימוש בכח, אשר רק בקושי יוכל לא להשפיע על היחסים בין שתי המעצמות הצבאיות".

התערבות אמריקאנית צבאית

הוא מגדיר התערבות צבאית אמ־ריקאית כאפשרית. אולם מציין כי „אין להניח שהתערבות כזאת תבטיח נפט בכמויות מספיקות, בעוד מתנד כדי למנוע התנקה של ארצות העש־ירות גדולות".

„אולם, התערבות כזאת תגרום ל־קרע גדול בין ארצות הברית, התלויה ביבוא נפט, לבין בעלות ברית־תה באירופה וביפן. אשר יתנגדו ל־פעולה צבאית".

מלאי נשק חסר תקדים

הסקר מציין, כי ישראל, מצרים וסוריה קיבלו מאז מלחמת אוקטובר מספיק נשק חדש כדי להגדיל את מלאי הנשק שלהן לכמות חסרות תק־דים — 2,260 טנקים לישראל, 1,920 למצרים ו־1,950 לסוריה.

„בפני השנה נראה היה, כי ישראל מסוגלת להשמיד את היחידות הער־ביות העיקריות של סוריה ולכבוש חלק ניכר מהמרחבי־הארץ המצרית, אי־לו רצתה בכך", נאמר בדו"ח. „אולם מלחמה לא תהא לטובת אף אחד מן הצדדים".

ברית המועצות תוסיף לפעול למען דטנט ורוצה להיות שותפה מלאה עם אמריקה בפתרון בעיות עולמיות, ו־אין בדעתה לנצל את הקשיים בהם נתון עתה המערב — נאמר בדו"ח השנתי של המכון הבינלאומי ללי־מודים אסטרטגיים.

בדו"ח נאמר, כי למרות משבר ה־נפט, העדר האחדות באירופה וחול־שתה, והקשיים באיזור הים התיכון, נוהגת ברית המועצות במדיניות של הפשכיות וזהירות, ונמנעה מלעלות על המציקה בה נתון כפי הנראה ה־קפיטליזם.

לא יופעל נשק גרעיני

(עסט"א) — בדו"ח של המכון ה־בינלאומי ללימודים אסטרטגיים נא־מר, כי יש להניח שבסיבוב חדש של קרבות באזור התיכון יופעלו כלי נשק חדשים רבים שפותחו ל־אחרונה על ידי ארצות הברית ו־ברית המועצות. אולם, אם תפרוץ מלחמה בשנים הקרובות, אין להניח כי יופעלו בה כלי נשק גרעיניים — אם כי נאמר שישראל רכשה פו־טנציאל גרעיני.

תוכל לנהל מלחמה במשך 21 יום

בדו"ח העומד להתפרסם מחר, נאמר כי כוחות ישראל חוזקו אש־הקד מעל לעצמתם ב־1973. בכלי־נשק חדשים. הן כאלה שפותחו על ידי תעשיית הנשק הישראלי והן כ־אלה שנרכשו מארה"ב, הצטרפו ל־מחסני הנשק הישראלים. בסוף ה־שנה שעברה התגברה ישראל על כל ההפסדים בנשק שנגרמו לה ב־מלחמת יום כיפור. ולדעת הדו"ח צברה מספיק תחמושת וחלקי חילוף כדי שתוכל לנהל מלחמה משך 21 יום ל־פחות מלחמה באותה עוצמה כמו ב־1973.

כן יושמו בחלקן הגדול ההמלצות על איכות ידיעות ביון והערכתן, ושירותי הביון שוכללו ויועלו.

שריון מכריע תוך זמן קצר

כן חוזקה מערכת התחבורה של הכוחות הצבאיים, הוקמו ביצורים חדשים ושופרו מערכות התקשורת והלוחמה האלקטרונית.

הדו"ח מציין, כי על יסוד הלקחים הצבאיים של מלחמת יום כיפור, הוגדרו ביותר שאת העקרונות של המדיניות הבטחונית הישראלית ב־עתיד. יתרונות אלה הם, לדעת ה־סקר:

1. יש למנוע כי הצבאות הערביים יזכו בהישגים טריטוריאליים כלש־הם באמצעות התקפת־פתע.

2. במקרה של מלחמה חייבת יש־ראל להשיג נצחון מכריע בזמן ה־קצר ביותר. דבר זה כולל הסבת נזקים מירביים לכוחות הערביים.

3. יש למנוע מצב של הסגר ימי מוכרז או בלתי מוכרז.

4. יש למנוע כי חזית הפנים ה־ישראלית תופחד על ידי איומים של הפצצות איסטרטגיות לפני מלחמה או במהלכה. מנהיגים ישראליים הבהירו כי אם הערבים ישתמשו ב־טילי „סקאד" נגד יעדים אזרחיים, תגיב ישראל על התקפה כזאת פי עשרה.

3000 יועצים צבאיים סובייטיים בסוריה

הדו"ח קובע להלן, כי מאז ינואר 1974 קיבלה סוריה לפי ההערכה קרוב ל־50 מטוסי „מיג־23" מברה"מ יותר מ־30 טילי „סקאד" ולפחות 600 טנקים, מרביתם מדגם טי־62 וכן ציוד אחר.

כן סבורים מחברי הדו"ח כי קרוב ל־3000 מומחים צבאיים סובייטיים עושים בסוריה נוסף על יועצים כל־כליים ומינהליים.

2260 טנקים לישראל

טבלת הנשק ההשוואתית של ה־דו"ח מראה, כי לישראל היו לפני מלחמת ששת הימים 1,700 טנקים בינוניים, 3000 כלי רכב משוריינים, 550 תותחים, 13 ספינות טילים, 12 מפציצים, 308 מטוסי קרב הפצצה ו־59 מטוסי יירוט.

לטענת הדו"ח איבדה ישראל ב־מלחמת יום הכיפורים 810 טנקים וכלי רכב משוריינים, 79 מטוסי קרב הפצצה ו־12 מטוסי יירוט.

כיום יש לישראל, לטענת המכון ללימודים אסטרטגיים 2,260 טנקים, 3,300 מכוניות משוריינות, 710 תות־חים, 10 מפציצים, 18 ספינות טילים, 380 מטוסי קרב הפצצה ו־47 מטוסי יירוט.

הרמטכ"ל מצמיד את עיטור המופת לפרץ אריאל הפץ שנפצע לאחר מכן בירושלים והיה לנכה

עיטורי הגבורה, העוז והמופת

(סוף מעמוד ראשון)

כצעדי גבורה מול פני אויב לאחר שהתנפל לפתע על ישראל ביום הש־בין הנפש שבלות העם.

שמינה לוחמים עזים, עוהרי מל־חמה, מצמחי הארץ, משבטי ישראל, דורותיו של העם היהודי, שחרפו נפשם למוות, כול פניו וכעבר לו.

באמץ לב נדיר, בבדידות מדהימה, על פני מפה ומלואה:

בציר טרטור, במוצב בודפשט, ב־חווה הסינית, במעוז אורקל, בלב בהחנים מצרים שבסיני, בצוקה נפה, בהר חרמונית — בגעוש הקרב בחזית הגולן, בצצילות ים שבנמל רחוק, בשאר כח, בשארית כחם, בכחות ג־נוזים, בהפצה נמשכת, בהורשה מד־היה, באמינה להוסת ובמתכבה אי־שית, בכוהר מנהיגות ובדוגמא אי־שית, הם רקמו אגדה לדורות הבאים, אגדה מבחינת ההצאות, אבל מצי־אות בדוייקה בשעת ההתרחשויות. הם יצרו פיסגה חדשה בתולדות צב־נו. ויותר משהם מעניק היום לגיבו־רי עיטור אישי, הם העניקו לעצם עיטור של גבורה היסטורית.

אין גבורה ללא גיבורים, והגבורה גדולה מהבינן אישיותם של שמונה הלוחמים, מרשותם הם, בירושה הד־ריהם, מכורשה עצם, וכמשהיא הוב־לה לאחר שהיא מעצה, הם סללו דרך לדי־ספירה על השתיה חיינו: ב־קדמוציות ישראל למלחמות ישראל, ובמצבה של ישראל לנצח ישראל.

עיטור לצה"ל כולו

בעצרתנו היום, את החיים ואת הנו־פלים, אנו זוכרים גם את צה"ל כו־לו, על רבבות לוחמיו, ביבשה, ב־אויר ובים, בסדיר ובמילואים בסדירה וכפת, בחיים, בפצועים ובנופלים, ב־מגוייסים ובמשוחררים — על אשר הביאו ישועה למדינה, על אשר ה־פיחו רוח גבורה בפרקי עמנו, על אשר הוליכו תקוה לעתיד.

העיטורים נמסרו לראויים להם, ור גבורתם תישמר בלב עמנו.

עיטורי ה„עוז" וה„מופת" ליבני לוחמי מלחמת יום הכיפורים הוע־נקו, בטקס נרגש ורב משתתפים שהתקיים ב„בנייני האומה" ביר־ושלים בהשתתפות הרבנים הראשיים, ראש הממשלה, שר הבטחון, בני המשפחותיהם של בעלי העיטורים — קצינים בכירים של צה"ל ומוזמנים רבים. ביניהם הרמטכ"לים לשעבר.

הרמטכ"ל: מעיינות הגבורה שיאפשרו לנו לעמוד במבחנים

הרמטכ"ל, רב אלוף מרדכי גור, העניק את העיטורים והשמיע את דבריו בפני הנוכחים. הוא העלה על נס את שלב שבהם טמונים מעיינות הגבורה אשר מהם שואב העם את כוחו. „קרוב אלינו, כאשר המשפ־חות השכולות והחיילים המעוטרים יו־שבים אתנו — כאן הם מעיינות הג־בורה שיאפשרו לנו לעמוד גם בעתיד בפני מבחנים", אמר הרמטכ"ל.

הוא הוסיף, כי „גם אם תקפונו רגשי חולשה לאחר המלחמה, ברוב המקרים בלתי מוצדקת, הרי כן ה־ראוי לראות את אלה הנמצאים כאן. צה"ל מצדיע בפני כל הגיבורים, אלה שנפלו ואלה שנותרו בחיים. צה"ל מרכין ראש ומשתתף באבל האבלים, ומתפלל קדימה בבטחון ובהרגשת החוסן המוסרי של העם ושל צה"ל" — אמר הרמטכ"ל.

עיטורי „עוז" הוענקו ל־78 לו־חמים, כהם, רביבם, 48 שנהרגו בק־רב. והיה זה מעמד נרגש ביותר כא־שר העיטורים נמסרו לידיהם של בני משפחותיהם — הורים שכולים, אלמנות ויתומים. בני המשפחות ה־שכולות קיבלו גם עיטורי „מופת" של 49 להורים שנפלו בקרב, מתוך 144 יזחבי"ם שזכו בעיטורים אלה.

„זוהר תפארתם תעמוד לעד"

טקס הענקת העיטורים נפתח ב־„יזכור" לנופלים והכל עמדו על רג־ליהם בדומיה לקול התרועה. אבל. חייל קרא מדברי דוד בן גוריון ז"ל, על גבורת חיילי ישראל אשר „זוהר תפארתם תעמוד לעד, והפארה הי־הם המקהלה ב... אים".

אחרי כן עלו בזה אחר זה מקבלי העיטורים אל הבימה, שהיתה מעו־טרת בדגלי האום. בסמלי המדינה וצה"ל. ...

מתגבש רוב במפ"ם בעד פירוק המערך

מאת סופרנו לעניני מפלגות

הנהלת ריכוז מפ"ם דנה אתמול באפשרות פירוק המערך לקראת הכנס בסתיו. היחסים ... ה־ישראלית, כולל החזרה פרופ׳ הנרי קיסינגר לאזורנו.

ביניהם נבחנה התפיסה כי במפ"ם יתגבש רוב לקראת פירוק המערך עם מפלגת העבודה.

בחוגי מפלגת העבודה הגבוה הת־ברחותי בוגה התנאדגנות במפ"ם להשגת הב לשבירת המערך.

ראשי המפלגה סוברים כי מפ"ם מנצלת את המצב הבטחוני, וכן את המצב המדיני הלא־ברור, הסודר ב־מפלגת העבודה, שעומדת לפני בחי־רות פנימיות.

דובר מפ"ם דחה אתמול את הידי־עות אודות גיבוש רוב שוללי מערך במפ"ם, והגדיר אותן כ„ניחושים". הוא אמר כי ההחלטה הסופית בנושא זה, תיפול רק בוועידת המפלגה ב־נובמבר ש.ז.

פרס על חקר הגבורה

פרס ספרותי לחקר מוטיב הגבורה בספרות העברית החדשה הוענק אמש ברמת גן לחוקר הלל וייס, מאוני־ברסיטת בר אילן, על ספרו החדש „דיוקן הלוחם".

בעבודת המחקר, שנחקרה על ידו, נבדקת שאלת הגבורה והגיבורים ב־שבעה ספרים ישראלים, שנכתבו ב־עשור האחרון.

הפרס הוענק זו הפעם השניה ב־מסגרת מפעל משותף של משרד ה־בטחון, אוניברסיטת בר אילן ועירית רמת גן.

הטכס התקיים במעמד ראש עירית רמת גן ד"ר ישראל פלג, רקטור אוניברסיטת בר אילן, פרופ׳ מנחם צבי קדרי, מנהל המחלקה להנצחת החייל במשרד הבטחון מר שלום סרי וראש המחלקה לספרות עברית באוניברסיטת בר אילן, ד"ר יהודה פרידלנדר.

צעירי המפד"ל דורשים הצטרפות להסתדרות

דניאל הרביב, צבי פניג, אליעזר צפר, מראשי חוגי הצעירים במפד"ל נפגשו אתמול לשיחה עם א. הראל, ... בה דרשו ... הכלל את הצטרפות המפד"ל ... להסתדרות הכללית.

ביקורת ... של המפד"ל — ... צעירי המפד"ל ... בהסתדרות ... הם ... ביניהם.

נציגי המערך הניפו דגל אדום — המורים הדתיים עזבו את האולם

אתמול התקיימה פתיחה חגי־גית של כנס הסתדרות המורים בבת"ים. בפתיחה קישטו נציגי המערך את האולם בדגל אדום. לאחר מחאה שלא נענתה, עזבו הנציגים הדתיים את מעמד ה־פתיחה, בו השתתף קהל רב.

הסתדרות המורים, אף שקשו־רה עם ההסתדרות הכל־לית, היא, כידוע, עצמאית, ולכן התנגדו הנציגים הדתיים להנפת הדגל האדום.

הרבי מסקולען ישבות השבת אצל האדמו"ר מסדיגורה בתל־אביב

הרבי מסקולען, הרב רבי אליעזר זישא פורטוגל, ישבות השבת בחצ־רו של האדמו"ר מסדיגורה בבית מדרשו ברח' שבזי 47. התכונה רבה בקרב ... חסידי ... יבואו מכל חלקי הארץ לשבות בתל־אביב.

עובדי הגוררות נצטוו להפסיק את הסנקציות

מאת סופרנו בחיפה

בית הדין האזורי לעבודה בחיפה הוציא אתמול לבקשת רשות הנמ־לים צו מניעה כנגד 60 עובדי ה־גוררות במחלקת הים בנמל.

השופט א. כפפי, שישב בדיון, ציין בהחלטתו כי הוא סבור שעל הצד־דים להביא את הסכסוך ביניהם ל־בירור בפני המוסדות שנקבעו לכך בהסכם העבודה עליו חתמו. אם לא יגיעו להסכם בעניין זה, קבע ה־שופט, יהא עליהם להביא את הסכ־סוך בפני בורר מוסכם. נוסף על כך הורה על הצדדים בהכפתך להו־פיע בפניו ביום 29.5.75 כדי להו־דיעו על תוצאות המשא ומתן. יחד עם זאת ציווה עד לתאריך זה על הפסקת הסנקציות והשיבושים.

תמריצי היצוא הוגדלו ב־14 אג'

מאת סופרנו לכלכלה

תמריצי היצוא יוגדלו באגורה אחת לדולר בחודש מאי. לגבי החד־שים הבאים, אפריל, יקבלו היצואנים תוספת תמריץ של 10 אג'. בהתאם לכך יעלה מחיר הדולר בחודש ... מאי, לכשל. ההיה תוספת של 14 אגורות.

תוספת התמריצים שהיתה לא תעכבה אם תשולם תוספת יוקר, כי זו נכללה כבר בחישובים.

הרב הראשי לצה"ל: יש להרחיב את ההסברה בקרב יהדות ארה"ב

יש צורך היום בריכוז ההסברה הישראלית, בעיקר בארה"ב. לא רק בין ליהודים אלא גם בקרב הלא־יהודים בארה"ב, כדי להסביר את ... ואת איתנותה של המדינה — אמר הרב הראשי לצה"ל, אלוף הרב מרדכי פירון, בשובו אמש ממסע הסברה כמעט במפעל אגרית בלוחה הצבאות והפיהיה (בהגדים) בארה"ב ובמקסיקו.

„היהודים שפגשתי מביעים דאגה לעצמה ומצבה של מדינת ישראל וצריך היה מאמץ כדי לפזר חששות אלה, מכאן דעתי: יש להק־ים ריכוז של מסבירים שיביאו את דבר המדינה ומצבה האיתן לתפוצה".

„הרב כהנא זכאי לאכול כשר בכלא"

ניו־יורק, 8 (יופ"יע) — שופט פד־רלי הורה לממשלת ארה"ב לספק לרב כהנא אוכל כשר, כל עוד הוא מרצה תקופת מאסר.

ראה מה

(סוף מעמוד ראשון)

שהאחרון ידוע כמבקר תקיף של מדיניות של החוץ האמריקאי. כד קיסינגר ניהל שיחה צירה עם ... בגלל מדפסת משרד החוץ ה־אמריקאי בוושינגטון, לשיחה לא היה כל קשר עם נושא השיחה. ... הפקיד של החוץ: „ראה מה עוללו לי בני עמי". אני היחיל לנהל את המהלכים במטרה היהיכון.

„אגויה בלהבה הרצית ביצאא ראשי ... ברוך למברים"

פרופ' מורגנטאו גילה גם כי ... בלהבה רוסית. ...

אלפים ב„ליל שימורים" למען יהדות המצוקה

סגן ראש הממשלה ושר החוץ מר יגאל אלון אמר אמש, שישראל גי־ייסה את גדולי הנאורים בעולם, כדי שירתיעו את השלטון האכזרי בדמשק מהחמרת מצבם של יהודי סוריה, ובדי לפרוץ סדק צר להצלתם.

מר אלון, שדיבר בעצרת הכנס במסגרת ליל שימורים למען יהדות המצוקה בסוריה ובבריה"מ, שנערך באור יהודה מטעם אגודת הסטודנ־טים של אוניברסיטת בר אילן המו־עצה המקומית אור יהודה, גילה, כי בביקורו האחרון בצרפת הוא העלה גם את מצוקת יהודי סוריה וברית המועצות. אחד מחסידי אומות ה־עולם, נשיא הסנאט הצרפתי מר אלן פוהר, קיבל על עצמו לא רק להתמיד בלחצו על הסורים לנהוג ביותר אנו־שיות כלפי היהודים, אלא הוא ייצא בקרוב למסע הרצאות ברחבי העולם על מצוקת יהודי סוריה.

הרב הראשי לישראל, הגר"ש גור־ן, גילה בנאומו, כי לפני ימים מס־פר הוא שוחח עם תיירת, שהגיעה מדמשק. היא סיפרה לו סיפורי זו־עה על יהודי הגיטאות בדמשק וה־לב כאשר אפילו הילדים מפ־חדים לעלות בלילות על יצועם. הרב הראשי אמר, כי ברוסיה מנסים של־טונות בריה"מ לפרוץ את הנשמה היהודית, ואילו בסוריה משלימים ה־פלשתינאים והשלטונות הסוריים את מלאכת הנאצים.

ראש המועצה המקומית באור יהו־דה, מר מנשה יצחקי, תבע מהממ־שלה בכל מו"מ על שטחים עם ה־ערבים, לקחת בחשבון את שחרורה של שארית הפליטה בסוריה ובעירק.

בליל השימורים נכחו אלפי אנ־שים, בהם חברי כנסת ואישי צי־בור.

את ליל השימורים פתח ממלא מ־קום ראש המועצה מר שלום חי בת־פילה „יזכור" והדלקת 4 נרות לזכר 4 הבנות היהודיות, שנרצחו באחרונה באכזריות בחוצות דמשק.

עיטור „יקיר התנועה"

(סוף מעמוד ראשון)

הקודש בברוך ובבשירות כפי שעשו הראשונים.

בהמשך קרא הגראי"י אונטרמן לע־מוד בתוקף על הצביון האמיתי של מדינת ישראל לפי התכנית של ה־מפלגה הדתית לאומית, והזהיר מפני הסכנה העיבית על הכנסת תערובה אידיאלים זרים. כן קרא לאחד את כל העומדים על היסוד של ציונות דתית לאגודה אחת, כדי למנוע השפעות של רעיונות חדשים זרים המסכנים את היסוד של מדינת יש־ראל. למפד"ל קרא להאבק למען מ־דינה דתית לאמיתה ולא להרשות ל־פירצות מסוכנות להכנס לתוכה.

בשם מקבלי העיטור השיב הרב ישראל פסקר. ובשם התנועה גב' זלדה יערי. כל מקבלי העיטור הוז־מנו לסעודה חגיגית במסעדה הקו־אופרטיבית של הפועה"מ ברובע ה־יהודי „החומה". על ידי חברת „מפ־הבי". הטקס הסתיים בתפילת „מנ־חה" ליד ה„כותל המערבי".

מקבלי העיטור הם: אבנרי מאיר, אפשטיין אהרן, אחד מיכאל, אבנר רחל, אלברשטיין שמעון, אליאש יחיאל, אדלר חיים, בלום נפתלי, בורקמן מאיר, בראון רחל, ברנשטיין אסתר, גלעדי יחיאל מיכל, הינבך דוד, הורבך שמעון, הרמן יוסף זיי גול, ורמוס שלום, זיסהולץ יוסף, ד"ר זהבי יקותיאל צבי, זק מרים, טיברג משה חיים, טיברג רחל, יונה אברהם יעקב, יערי זלדה, הרב ברוך יערי, כהן יהושע, לוין פנחס, לפלוי חיה, מאלי י. מ., מאלי צפורה, פינ־גר ביינה, פלטר י. ז. פסקר ישראל, פלאי אלחנן יעקב, פרנקל צלכה אליכלך, פז חיה, פירנקו ירמיהו, קריב שושנה, קויפמן הלל, קלכהיים צבית, רחון לאה, רזון חיים זאב, רוז־מרין נפתלי, רוזנברג ישראל, שן בפתם, שלוה יעקב, שבה צפורה, רוזמרין אילה, רהנפלד יצחק.

העיטור עוצב בידי האמן יהודה בוק.

זכו בהגרלת הפיס

בסך 500,000 ל"י זכה המספר: 505721.

בסך 100,000 ל"י זכה המספר: 467144.

בסך 50,000 ל"י זכה המספר: 180670.

בסך 10,000 ל"י זכו המספרים: 382440, 676592.

בסך 5,000 ל"י זכו המספרים הבאים:
038785 193626 196273 236081
299991 335661 435617 488756 613551
761098.

בסך 1,000 ל"י זכו הכרטיסים ש־מספריהם מסתיימים ב־03909 17347
37783 42703 44229 48170 54225
72162 90980.

בסך 500 ל"י זכו הכרטיסים ש־מספריהם מסתיימים ב־20134 40399
53075 58555 70195 71309 77063
88700 97864 41460.

בסך 200 ל"י זכו הכרטיסים ש־מספריהם מסתיימים ב־3971 6005
7281.

בסך 100 ל"י זכו הכרטיסים ש־מספריהם מסתיימים ב־0029 0075
0211 0901 1125 1344 1403 2081
2319 2454 2531 2788 3209 3798
4004 4336 4434 4730 4817 5061
5259 5277 5778 6358 6383 6872
7345 7470 7605 8188 8753 8872
8867 8957 8560 9302 9216 9296
9392 9108.

בסך 6 ל"י זכו כל הכרטיסים ה־רגילים שמספריהם מסתיימים בספרה 4.

זוכה אלי לנדאו

המתנואי אלי לנדאו זוכה אתמול מכל אשמה על ידי השופט יוסף חריש בבית המשפט המחוזי בתל־אביב.

התובע, עו"ד ס. שראמר, האשים את אלי לנדאו בפריצה להוצאת „הגר־עין" וגניבת חומר הדברה חלקים ב־1971. השופט קבע, כי „עמדה לו לנאשם הגנתו המהודהה של הסניגור, עו"ד שמואל תביר, לבירור בשקלה של ראיית הסיוע" וזיכה את הנאשם מכל אשמה.

בירושלים מכינים הצעות לקראת פגישת פורד־רבין

אך לא יהיה שנוי בעמדת ישראל של נסיגה ללא הסכם אי־לוחמה

מאת סופרנו המדיני בירושלים

להכרזות, שנאמו על יצירת איזור חפשי לסחר בנמל פורט סעיד, אין שום קשר למגעים שבין ישראל ומצ־רים — אמרו אתמול חוגים מדיניים בירושלים בתגובה להכרזה זו. מדי־נת ישראל תשמח אם תוכל להשתמש ביתרונותיו של איזור סחר זה.

צוות מעבד תכניות והצעות לקראת פגישת פורד־רבין. אולם אין בהצעות אלה בשום גישה חדשה, לפיה תיסוג ישראל ללא הסכם אי־לוחמה, הסכם שלום, עקרון זה מחי הממשלה.

הופקעו רק 50 אחוז מהקרקעות

מחקר שנערך על ידי הצוות ערכו של ערביות, הוכיח, המישים אחוז מהערביות בשנים האחרונות, הופקעו הצורך. ברוב המקרים. ... כיצד לזהות את המקור ... את המעלה הארבעיות

ערפאת השלים עיסק נשק בצ'כוסלובקיה

ביירות, 8 (יופ"יע) — מנהיג ה־מחבלים יאסר ערפאת השלים עיסקת נשק עם צ'כוסלובקיה והשיג הבט־חה מבריה"מ שאש"ף יוזמן לוועי־דת השלום הערבית—ישראלית ב־ג'נבה — על כך מוסרים היום עתוני ביירות.

ערפאת, שעמד בראש משלחת של אש"ף, חזר לדמשק ביום ד׳, לאחר שקיים שיחות עם מנהיגי ... ועם מנהיגי צ'כוסלובקיה.

מנהיג המחבלים תיאר את ... כמועילה ואמר כי שיחותיו עם המנהיגים הסובייטים היו ... יותר שקיים עד כה.

„כל תביעות הפלשתינאים או"ם ..." — אמר ערפאת לעתונאי...

חנינה בברית המועצות

מוסקבה, 6 (יופ"יע) — מאות אסירים בבתי סוהר ובמחנות עבו־דה סובייטיים עומדים להשתחרר על פי חנינה שהוכרזה בבריה"מ לציון יום השנה ה־30 לנצחון בעלות ה־ברית במלחמת העולם השניה.

בצו, שפורסם על ידי הממשלה הסובייטית נאמר, כי החנינה מתיי־חסת כמעט אך ורק לאנשים, שהיו קשורים במאמץ המלחמתי הסובייטי.

סאחארוב ורעייתו בשביתת רעב

מוסקבה, 8 (עי"ג) — הג־סובייטי אנדריי סאחארוב ורעייתו פתחו היום בשביתת רעב שתימשך שלושה ימים, נגד סירוב השלטונות להת־יר לסאחארוב לצאת לאיטליה, רוצה לקבל טיפול במחלת גב. סאחארוב ... טיפול בתאים, היא התעוו...

רבבות השתתפו

(סוף מעמוד ראשון)

בטכס חנוכת האתר השתתפו ראש הממשלה יצחק רבין, ראש עירית ירושלים טדי קולק, הרמטכ"ל רב אלוף מרדכי גור, בני המשפחות ה־שכולות ולוחמי הצנחנים.

בדברים שנשא לפני הנוכחים אמר ראש הממשלה כי איחודה של ירו־שלים נותן אפשרות להמחיש את אמיתות ערכי היהדות של נכונות לחיים משותפים עם דתות ועמים אחרים. „ירושלים היא שילוב של סמל, אמונה, דת, מורשת ועיר חיה מלאה פעילות תרבותית, כלכלית ו־חברתית".

הוא הדגיש כי כל זמן שירושלים היתה מחולקת סימלה בכך את אי השלמות של ביסוס הקוממיות והעצ־מאות היהודית בארץ ישראל.

דברי ברכה השמיעו גם ראש עי־רית ירושלים והרמטכ"ל.

המנוב בעצרת „יום ירושלים" בנתניה

מטעם המועצה הדתית נתניה ב־שיתוף עם מחלקת ההסברה וחבר המועצות הדתיות קויימה עצרת בה השתתפו המונים. דברי פתיחה נאמ־רו ע"י סגן ראש העיר ויו"ר המו־עצה הדתית מר דב סגא. ברכו ה־רבנים הראשיים לנתניה הרב משה לוין והרב יהו שלום; ראש העיר ד"ר א. בר מנחם אלים (מיל.) דוד פרחי הרצה על בעיות בטחון ומעמ־דה של ירושלים. בתכנית האומנו־תית הופיעו החזנים אליהו גרוינבלום הודו ריאתי ומקהלתו והנגן א. קירש.

הנחה מר שלמה רזניק, המנכ"ל של המועצה הדתית בנתניה.

ברמת גן

מאת סופרנו בגוש דן

הנהלת עירית רמת גן התכנסה אתמול לישיבה מיוחדת לציין את יום השנה השמיני לשחרורה של ירושלים. הנהלת העיר החליטה ל־העביר לתושבי הבירה ולנבחריה ברכות לשגשוגה והתפתחותה של העיר המאוחדת בירת ישראל. ראש העיר ד"ר י. פלד שלח מברק לראש עיריית ירושלים טדי קולק והעביר אליו את החלטת הנהלת העיר.

ברחובות

אתמול נערכה בבית הכנסת בבית הרבנות והמועצה הדתית ברחובות עצרת יום ירושלים. מעניינא דיומא דיברו הרב הראשי הרב ש. הכהן קוק, הרב הצבאי הראשי של חיל הים, סגן אלוף הרב א. בקשט, סגן ראש העיר, א. דרוק, וראש המוע־צה הדתית, הרב ש. ירושלמי. בהזד־מנות זו גילו את הלוח ... ה־הנצחה לזכר הנופלים במערכות יש־ראל. את הלוח גילה ... יו"ר ועד ההורים השכולים י. לרר, החזן הראשי במשכן הגדול בתל־אביב, הופיע ב... נות ושירים חסידיים. ... א. פרשני, מנכ"ל המועצה.

עצרת ירושלים ב...

עצרת יום ירושלים התקיימה ב... פתח והנחה ... ש. דינבורג, ברכות חבר לשכת הרבנות הרב ... העיר מר פיינברג, שהביא ... העירייה, נשיא העדה הספר... ובשם בית הכנסת ... הרב אסולין, והרצאה ... על הרב בקשט על „מורשת ירושלים". ... הופיעו החזן כרמל, החזן הראשי והזן בית הכנסת ... הזמורות ... הרב בן שטרית הביא ... שיר על ירושלים.

שר האוצר יצא לארה"ב

שר האוצר, מר יהושע ר... יצא אתמול לארה"ב, כדי לחתום על הסכם ... עמו יצא ד"ר משה ...

שר האוצר אמר, כי ... עומד להחתם ביום ... נוגע להשקעות ... בישראל, פיתוח ... ישראל וארה"ב, הרחבת ... פיתוח ומניעת מיסוי כפל ... בשתי הארצות. ... קורא להארכת הסכמ...

שר האוצר אמר, כי ... מדאיגות אותו ביותר בכלל ... בתחום השירות הציבורי. ... מהעובדים לקחת בחשבון ... הכלכלי, התמיר של ישרא... כי כל זעזוע על רקע ... עלול לסכן את המדיניות של הממשלה. הוא הוסיף ... לתבוע אחריות מהעובדים ... כי לפי הסכם עם ההסתדרות ... עד 1 ביולי ... והוא ... להסתדרות ... העבודה עד ה־1 ביונ...

התנצלות

ההודעה שפורסמה ב... 9.4.75 שכאילו חברת „גן... עובדים שלא באמצעות ... העבודה — מסות יסודה. ... על הטעות ועל צער ... שנגרמו לנוגעים בדבר.

הנהלת רשת ישיבות „פורת יוסף" בישראל

מברכת את כל בית ישראל

בבלואת שמונה שנים לאיחוד ירושלים

יזכנו ה' לראות בקרוב בגאולה שלמה ובבנין בית המקדש

הועד להוצאת „לוח דף יומי" שע"י הוצאת „מבצר" בני־ברק רח' רבי עקיבא 33 טלפון 6445...

הודעה דחופה

למפעלים ולמוסדות המעוניינים לפרסם מודעות ב„לוח" — המועד האחרון למסירת המודעות ט"ו בסיון תשל"ה בנוגע לתעריפי המודעות נא להתקשר עם הכתובת הנ"ל

*

מועד הופעת ה„לוח": ראש חודש תמוז תשל"ה. ההופעה ה־ מחיר סמלי, לכיסוי חלק מההוצאות, ויפורסם בקרוב. על המעונ־ינים לרכוש כמות מספקת מן הלוח לפנות אלינו ע"י. על הרו־צים לציין בהזמנתם את לשלוח את „הלוח" אליהם בדואר.

במה ליהדות ורוח

(מיסודו של מרדכי ח. שטרן ז"ל)

רח' ברדיס 38, — תל־אביב — טל. 450360

בשיתוף פעולה עם ...

הציבור מוזמן

לדיון פומבי

של הבמה ליהדות ורוח

שייערך ביום רביעי ד' בסיון תשל"ה (14.5.1975)
בשעה 8.00 בערב
באולם „בית סוקולוב" — רחוב קפלן 4, תל־אביב

הנושא:
הרעיון הלאומי והנוער

המשתתפים:
ח"כ שלום לוין — מזכ"ל הסתדרות המורים
ד"ר יקותיאל צבי זהבי — מחנך

המנחה:
ד"ר אמיל פוירשטין

...ק לא ...זמות חדשות

מאת משה אישון

ים שבו נפסקו שיחות ההפרדה של ד"ר הנרי קיסינג'ר, נהיה בעלי „היוזמות החדשות". לא עברו אפילו עשרים שעות מאז אותו יום גדול בו אמרה ממשלת ישראל „לא" — חוץ האמריקאי, ומיד עלו ממחבואיהם כל מוגי הלב החולו על הממשלה הנצות, ומי מהם דרישות, להעלות רעיונות שלא להניח חלל ריק ביחסי ירושלים—וושינגטון.

אה שלפתות לגביהם. ה„יריה" התקיפה שנורתה על־ידי ישראל, היתה כה חזקה, שעוצמת ההדף השליכה אותם „יוזמות חדשות". אמנם בין כלי המלחמה, יש כבר היום ללא רובה, בכל זאת רתיעתם של רכי הלב כה חזקה, עד מודיה שהם עצמם ירו...

...משים יוזמות חדשות... ...ים מצאו דרך לגלות, כיצד באותה ישיבת ממשלה בליל מוצאי שבת, ערב כשלון קיסינג'ר, למרות ששתי ה־... הנגדו כ„ישיבות ועדת ...צייני ביטחון", שכל פירסום ...ד בתכלית האיסור. ...רי ממשלה לשעבר, אשר ...נים היה בידיהם להבין ואף ...„יוזמות חדשות" ולא עשו ...ע פתאום מציעים לממשלת ...ש אחרי „יוזמות חדשות". ...חד מהם, אשר בהופעותיו ...מציג את עצמו כמתמצ־ ...בל לראש הממשלה, בהתפטר־ ...אביב מתוזה כ„נותן עצות" ...כיצד לנהוג, אחרי כשלון ...ר ק. אולם, לכל אלה אין ...זעות. מפים לא נשתנתה, ...י הגלגולים שעברה, לא ...ה מהקומפלקס הבין־לאומי ...השרים לשעבר — בעיקר ...ויתור עדיין על השררה — ...שמחפשים כל הזדמנות, ...את הממשלה. השאלה היא, ...בתוך הממשלה נשמעים קר־ ...ב„יוזמות חדשות". ...באין מקריות במדיניות, גם ...מוץ של ישראל, יגאל אלון, ...„דרך מקרה" עם שר החוץ ...ת הברית. אמנם, הכל שפיר ...ו תוכנה לעניני מגבית ...אבל עצם הפגישה ב„סטיפ ...ץ" חיזקה את העמדה אצל ...מימשל האמריקאני, כי על ...ניתן לרכך את עמדת ...ישראל, אמנם אלון, לפי ה־ ...השמיע דברים קשים באזני ...„סטייט דיפרטמנט". הוא ...ליח להביא להבהרת דברים ...יוחסו לו מאחר מעדיו ה־ ...יועץ בשיא ארצות הברית ...צבא, אשר הגהן בראשו, ...כמה לכל מילה, אשר יצאה ...אלון. בכל זאת, עצם ה־ ...מנות מחודש מאותו יום ...השיחות נסע אלון לוושינ־ ...ברת שתוחק את ההרגשה ...היא פורד ושר החוץ שלו ...כי הוריה שנורתה בידי־ ...אתה למעשה ליריית כדור ...ין לראות בה משום עמדה

...שהנשיא פורד היה יותם את ...ולצבורי עם סאדאת, גם ...יקר אלון בארצות הברית; ...מהלך שלו להזמין בדחיפות ...ממשלת ישראל, יצחק רבין, ...רה"ב היה יוצא לטועל, גם ...צעים המוקדמים" בין ירד־ ...ושינגטון, אך יחד עם זאת ...ביא מכלל אפשרות שמסע ...א בעתו, הוא שהוליד גם ...שות בדרג גבוה, שספק רב, ...מועדן...

...המדיניות של ארצות ה־ ...רקע החלל הריק שנוצר ...את תעלת סואץ, לפני כיבו־ ...שדי של „ועידת ג'נווה", ...אחד מהמרכיבים המדיניים ...קשים, אין בה כדי לבשר ...אף לא כדי להביא להידוק ...המימשל האמריקאני לגבי ...ציגיותו המזרח־תיכונית. ...ך, ממשלת ארצות הברית ...זהה ב„עיון מחודש" במדי־ ...מזרח־תיכונית; באופן מעשי ...לכל הפחות, אין כל סיכוי ...אם מדיניותה. אפשר להגיח ...המחודש" מכוון בעיקר ...ישראל, כדי להשפיע עליה, ...לאחרונים, ליטול יוזמות ...ואם אנחנו בעו ידינו, מצ־ ...קולות העולים מהבית הלבן, ...חושות, פירושו של דבר, ...זמות חדשות הכתוב מדבר, ...נסיגה חדשה, ללא כל ...וצה בכך הממשלה?

*

...ת של „קבלו דעתי"...

...חוץ האמריקאני, ד"ר הנרי ...נשאר תקיף בעמדתו, גם ...יותו גלוית הלב עם השר ...יתכן ששר החוץ הישראלי ...להבהיר לעמיתו שמבחינת ...הסטנוגרמה של השיחות. ...— אלה — שהכשיל אותו. ...ין זה מעלה ואין זה מוריד ...את הנקום בידי קיסינג'ר, כי ...היא האשמה בכשלון שלי־ ...לא מוסיף להצדיק את מצרים. ...לבד, אלא לשנות לדידו, אם ...ם ל„יוזמה חדשה", הרי ...ראל לפגוע בה ש...יוזמה ה־ ...לקבל את ...שיטת שהעלה ...מצאת, הן לגבי ...ישי ה־ ...ההן לגבי המזרח המדיניה. ...מה כזאת היחשב בעיניו כ־ ...חדשה", אם כן, מה לנו — ...להיתפס ליוזמות חדשות? ...אשר עוד להגיע?

...זה האחרונה שהוגשה על־ידי ...כללה ויתור מלא על שדות ...הבטות תוסף גישה לכוונות ...ם לאורך קו התעלה; נסיגה ...מלאה ממעברי הגידי ו־ ...— וכל זה, גם בלא שמצרים ...להצהיר פומבית על „אי־ ...אין גם מוכנים לנוסחה ...כגון אי שימוש בכח, ובכל ...זוהה הצעה. אם כן מה יש ...כעת, גם אם נקבל את תוליה ...דרושה יוזמה חדשה? ...מה הקיימת, נראה, שאין ...מה להציע, אלא אם כן, יש ...כן לקבל על עצמו את תכנית ...הישנה ולסגת לגבולות של ...67, לרבות ויתור על חלקים ...ים השלמה, כדי לספק את ...ם של הערבים, להחזיר להם ...ליטות, גם על עיר הקודש. ...ין המחודש" של מדיניות ארה־ ...ברית הוא בעיקרו מבוסס על ...ה „קבלו דעתי", בשלב זה, ...אינה כדאיה לכל הצעה חדשה, ...יכול להתקבל גם על דעת ...ישראל.

...ין אחרת, אפילו אם שר החוץ ...אלון בבואו לארצות הברית ...עצמו אימרת כנף: אלון אינו ...קאנוסה, הוא נוסע לוושינגטון

— בכל זאת, כל מה שמבקשת עתה ארצות הברית הוא: הליכה ל־קאנוסה.

האם אנו מוכנים לכך?

*

מהו הקו האדום?

כאשר אנו דנים במדיניות ה־כלכלית ומבקשים להצביע על תמורת המצב, אומרים, עברנו כבר את „הקו האדום"; כאשר מדברים ביחסי שתי מעצמות־העל ומבקשים להמחיש תמורת המצב, מצביעים על העובדה, כי הופעל „הטלפון האדום" המקשר בין הבית הלבן והקרמלין. האם לא הגיע הזמן שנסמן גם לנו, מהו „הקו האדום" ממנו אין לסגת?

ואין הדברים באים להציע סימון מפות הגבולות, אלא בראש וראשונה, להתום תתומים ל„יוזמות חדשות".

כל יוזמה שאין הצד השני מוכן לקבל אותה, סופה להבריח אותנו להגיש „יוזמה חדשה", אשר פירושה המעשי עוד נסיגה.

פרופסור מורגנטאו, השוהה עתה בארץ, אמר באחד הנגישות, כי „מדיניות הסלאמי" של ד"ר קיסינג'ר היא הרת סכנות למדינת ישראל. הוא העלה שני נימוקים: האחד — אם נסוגים ללא תמורה, סופו של דבר שגם הנסיגה הבאה תהיה ללא תמורה; השני — כל עוד שמדינות ערב תקיפות בעמדתן הראשונית ש־אין הסדר כולל בלא נסיגה לגבולות 1967, כולל הכרה בזכותם של ה־פלשתינאים על מדינה עצמאית, ממילא אין ערך לכל הסדר חלקי. „נניח — אמר — שהמצרים היו מקבלים את התביעות הישראליות ל„אי לוחמה" והיינו נסוגים משדות הנפט ומהמעברים, הרי בעוד חצי שנה תעמדו בפני אותם הלחצים, ובפני אותן הבעיות, כפי שהנכם עומדים כיום"...

לדעת הפרופסור כסוף השיער, מומחה לעניינים בינלאומיים: „יש־ראל אינה צריכה להתרגש שמציגים אותה כבלתי מתפשרת... אי אפשר לדרוש ממישהו לגלות גמישות כ־שהוא עומד מול רוצח"...

דומה שהפרופסור מורגנטאו היטיב לסקר את הבעיה ולהציגה במלוא חריפותה. הוא צייר בפנינו תמונה אמנם לא כל כך ורודה, אבל אמיתית.

השאלה היא: האם אותן האמ־תות נגד עינינו שעה שאנו צריכים לבחון את עמדתנו המדינית?

בנסיבות אלה, לא נותר לנו, אלא למקד ולהזיל את הבעייה ולבחון לפחות כלפי עצמנו, מהו „הקו ה־אדום" ממנו אין נסיגה, גם אם ה־תוצאה היא מלחמה חדשה.

זאת אנו מצווים להבהיר לעצמנו, ולא פחות מזה — לידידים ב„בית הלבן".

*

„אני שלום — המה למלחמה"...

בעוד אנו משתעשעים ביוז־מות חדשות, הציג השבוע המלך ה־קטן של ממלכת ירדן הקטנה, את הבעייה של המשבר המזרח־תיכוני במלוא חריפותה. בארצות הברית אמר: הפתרון הוא נסיגה ישראלית מלאה, כולל מירושלים השלמה, בלעדי זה — מלחמה חדשה...

לא זו בלבד, אלא הוא אף הבהיר בצורה די ברורה, שבמלחמה חדשה, תטול חלק פעיל ירדן. אם נצרף לכך את ביקורו הזמני בדמשק, את ביקורו הצפוי של סאדאת ברבת עמון נמצא, כי לפנינו חזית ערבית חדשה, לא פחות חמורה מזו שנתגבשה ערב מלחמת ששת הימים, ולמעשה אותן הסכנות ומזימות מלפני שמונה שנים לא חלפו גם כיום.

כאשר שאלו את חוסיין בראיון טלויזיה בארצות הברית: אם אתם רוצים בהסדר עם ישראל מדוע לא תשבו פנים אל פנים אתה — לא היה בפיו מענה לאותה שאלה. הוא אמנם ניסה להסביר, כי לישראל לא נוח המיפגש הישיר, אך אפילו ה־מראיין הנכבד לא השתכנע מכנות המשיב והשאלה נשארה תלויה ב־אויר...

פעם אמרנו: מוכנים לשאת ולתת עם המנהיגים הערביים בשיחות ישירות ובכל שאלה בלא לקבוע תנ־אים מוקדמים, תוך תקוה שעצם המיפגש הישיר יתרום ליישור ההדורים; האם לא הגיע הזמן ש־כיום נשוב על אותה דרישה: שיחות ישירות, כתנאי לכל הסדר — כתנאי מוקדם לפני יוזמה חדשה?

אם אין אפשרות לשבת אתם — עם הערבים — לשיחות פנים אל פנים, מדוע נגוע כמוכי סנוורים ו־נשתעשע בהסדרים חלקיים, כאשר באופק סכנת המלחמה?

*

אפשר אולי להבין את הנשיא פורד ואת שר החוץ שלו קיסינג'ר, שאצה להם הדרך ל„יוזמות חדשות", שלא לאבד את היוזמה להתבסס ב־מזרח התיכון, בארצות ערב, ובכך להצר את צעדיה של מוסקוה; אבל האם גם לנו אצה הדרך להיות שותפים לכינון הברית בין ארצות־הברית והערבים?

וושינגטון, מדיניותה ברורה: גם בלא להמתין לעיון המחודש, היא רוצה בכל מחיר לרכוש את אהדת הערבים. יש להצטער שמדיניותה של ירושלים איננה ברורה והיא נתפסת לעניין „יוזמות חדשות".

אם יש בכלל מקום ל„יוזמות חד־שות", אחרי כשלון שיחות קיסינג'ר, הרי אחת היא — לשוב ליוזמה ה־ישנה, אותה יוזמה שהשמענו בסיום מלחמת ששת הימים: מוכנים ל־שיחות ישירות עם הערבים, בלא מתווכים, בלא תנאים מוקדמים, אלא פנים אל פנים.

ובכך נזרוק להם את הכפפה: רוצים שלום — הבה נדבר, בלי מתווכים; רוצים מלחמה — אל תסתתרו מאחורי מתווכים.

הגיע רגע של אמת — רגע של הכרעה: שלום, או מלחמה?

ציפיות שר האוצר בביקור בוושינגטון

מאת יצחק דויטש

אחרי דחיות מרובות יצא שר האוצר י. רבינוביץ לוואשינגטון לסיכום השיחות הכלכליות. אין להגזים בציפיות משיחות אלה, אך עצם קיום הביקור עתה והחתימה על סיכומים בדרג של שרי אוצר יש לה משמעות כלכלית ומדינית כאחת.

תכנית בקורו של שר האוצר ב־ארה"ב נרקמה עוד ברביע האחרון של 1974. בבקורו של הנשיא ר־צ'רד ניקסון בארץ בזמנו גם סעיפים כלכליים שונים. לאחר מכן ביקר שר האוצר האמריקאי וויליאם סיי־מון ובעת הבקור נפרסו בעיותיה ה־כלכליות של ישראל לרוחב ולעומק. ברור היה שהנושאים הגדולים של סיוע כספי ובטחוני יידונו בדרג של ראשי מדינה. אבל התעוררו בעיות רבות אחרות ביחסים הכלכליים ש־בין שתי המדינות. הוחלט אז על הקמת ועדות משותפות של שתי ה־מדינות שידונו וילבנו את כל אחד מהנושאים הספציפיים. במסגרת זו ביקרה בארץ משלחת אמריקאית של פקידים בכירים ומומחים וכן גם בי־קרו בארה"ב משלחת של פקידים ב־כירים מישראל.

סחבת ממושכת

לסיכום השיחות הלו נקבע ביקורו של שר האוצר יהושע רבינוביץ ב־ואשינגטון. תחילה נועד הביקור ל־חודש דצמבר 1974. אך מאז הוא נדחה ארבע פעמים. הנימוקים ה־רשמיים היו שונים: יציאתו של שר האוצר האמריקאי ו. סיימון למוסקוה ועיכובים בסיכומים בוועדות המשו־תפות של שתי המדינות.

אולם אין ספק שהמתיחות המדי־נית בין ישראל וארה"ב, בעקבות השעיית „שיחות קיסינג'ר", השפיעה על הדיונים הכלכליים. היא היתה גורם לדחיית הביקור.

מבחינה זו יש לראות בביקור ה־נוכחי את אחד הביטויים לנסיגתה ההפשרה וההידברות.

בשיחות בוואשינגטון אין לצפות לסיכומים בענין הסיוע האמריקאי לישראל באשראי וברכש. ידוע ש־ישראל מבקשת אשראי של 2.2 מי־ליארד דולר. בפרסומים השונים על „הערכה מחודשת" של המדיניות ה־אמריקאית באיזור היו הדלפות כי הממשל האמריקאי אינו מתכוון ל־הענות לבקשה בסכום זה. אחד ה־פרסומים התייחס אל מיליארד דולר בלבד כסכום הסיוע הצפוי. חוגים ישראליים אינם שותפים להערכה פ־סימית זו. אולם המגמה היא שנושא זה לא יוכרע בעת ביקורו של מר רבינוביץ בוואשינגטון. קרוב לודאי שהוא יהיה אחד הנושאים בעת ב־קורו של ראש הממשלה יצחק רבין בבירה האמריקאית.

הרחבת הסחר

בשיחות הכלכליות צפויים סיכו־מים על צעדים שיביאו להגברת ה־סחר ההדדי של ישראל וארה"ב. ה־ייבוא הישראלי מארה"ב הגיע בשנת 1974 ל־757 מיליון דולר והייצוא ל־301 מיליון דולר. (הנתונים לא כו־ללים כמובן ייבוא בטחוני).

לפי הערכות ישראליות יש מקום להגברת הייצוא הישראלי לארה"ב. לשם כך מעוניינת ישראל שגם מוס־דות ממשלתיים רשמיים שם יערכו קניות מסויימות במוצרים ישראליים.

ישראל מבקשת עזרה אמריקאית בהבטחת חמרי גלם. הכוונה היא ש־הממשל יעזור לנו להגיע למקורות אספקה קבועים ובלתי מעורערים של חמרי גלם חיוניים. בדרך זו נע־מוד „בראש התור" של הקונים ולא כקונה בדרג נמוך יותר. הסיוע ה־אמריקאי בענין זה צריך להתבטא גם במימון וסידורי אחסון. חשיבות של הסדרים האלה היא גם בשנים רגילות אך בעיקר ב„שנים שחונות".

השקעות אמריקאיות

בשנה האחרונה חלה ירידה דרס־טית בהשקעות אמריקאיות בישראל. היו אמנם סיבות אובייקטיביות: זו היתה השנה שלאחר מלחמת יום ה־כיפורים. היתה האטה בפעילות ה־משקית בישראל וממילא בהשקעות בה. 1974 היתה גם שנה של האטה בפעילות של המשק האמריקאי. הש־קעות אמריקאיות בעולם ירדו. מ־מילא לא פסח תהליך זה על יש־ראל. אולם ניתן להניח שקצב ה־ירידה בהשקעות אמריקאיות ביש־ראל היה גדול מזה שבכלל השקעות חוץ בישראל.

בשיחות הכלכליות בוואשינגטון יתכלו לסיכום שיביטו שינוי במצב ועידוד של ממשלת ארה"ב להשקעות בארץ. הדבר ייעשה כנראה בכמה דרכים משולבות: א) כינון גופים ש־יעודה בודקים ציבוריות השקעות בישראל; ב) ביטוח סיכוני סחר ב־מישור ממשלתי; ג) חתימת הסכם למניעת כפל מסוי.

הוסכם למניעת מסוי כפול נמצא כבר בדיון שנים רבות. מטרתו ה־עיקרית היא להבטיח שמשקיעים אמריקאים יהנו ממלוא ההקלות ש־הם מקבלים בארץ עפ"י חוק עידוד השקעות הון, ולא יצטרכו לשלם ב־עד לאוצר האמריקאי. לאחר חבלי לידה ממושכים מסתמן כי עתה יגי־עו לסיכום בעניין זה.

עמדה תקיפה נגד החרם הערבי

נושא מרכזי בשיחות הכלכליות יהיה כנראה — ענין החרם הערבי נגד ישראל. כאן היתה הסלמה ב־שנה האחרונה. מספר גדל והולך של חברות אמריקאיות פעל עפ"י שי־קולים של הלוחמה הכלכלית הער־בית בישראל. השיא היה כאשר „צ'ייז מנהטן בנק" נמנע מהקמת סניף בישראל בעוד שהוא הקים ס־ניפים חדשים במדינות ערביות ואף לא הסתיר כי הדבר נעשה מתוך שיקולים של יחסים עם מדינות ערב.

דעת הקהל בארה"ב רגישה ביותר נגד הפלייה כלכלית על רקע גזעי, על אף זאת לא נמנעים גופים כל־כליים מלהיכנע לתכתיבים של מ־ארגני החרם. בתחום זה נוצר כיו־סום מדאיג, ברור שאם לא תבוא הבהרה חד־משמעית מצד גורמי ה־ממשל הבכירים בארה"ב ישנה סכ־נה שהמצב יימשך.

במהלך ההכנות של ביקור שר ה־אוצר י. רבינוביץ בארה"ב דרשו נציגי ישראל להבטיח כי בסיכום ישמעו דברים ברורים בעניין זה. צפוי שאמנם זו תהיה אחת ההצבעות החיוביות של הביקור.

הסדרים בסיסיים

בנושאים אלה בהם יטפל מר רבי־נוביץ בביקורו, ואשר לגביהם צ־פויים סיכומים חיוביים, הם בעלי חשיבות בסיסית ביחסים הכלכליים בין שתי המדינות. אין בהם כדי ל־ענות לציפיות הגדולות והלוחצות של ישראל בגישור הפער במאזן התש־לומים ומצוקת מטבע החוץ העומדת בפניה: אך הם תורמים לנורמליזציה בסחר עם המדינה הגדולה ביותר תופסת גם את החלק הארי בסחר חוץ שלנו.

שר האוצר ייעדר מישראל כשבוע ימים. ברור שעיקר הבעיות עליהן עליו להתמודד ממתינות לו בבית.

ראיה משופרת?!

„אוירה טובה" — היחס לא נשתנה

מאת ד"ר י. נפתלי

רבים הם הזוקפים הפקת המתיחות ביחסי צרפת־ישראל לבי־קורו של שר החוץ יגאל אלון בפאריס. אמנם השיחות התנהלו ברוח טובה, אך עם זאת קובעים, כי לא חל שינוי במדיניות צרפת כלפי ישראל.

למעשה, לא חל שינוי בעמדתה של צרפת כלפי ישראל, מאז מלחמת ששת הימים. דה גול קבע אז: המצב נשתנה, אבל לא הנתונים.

שר החוץ הצרפתי לשעבר, מישל ז'ובר, קבע בימיו של הנשיא פומ־פידו, בעת התחלת הדיטאנט, כי ההתקרבות בין שתי מעצמות העל תיעשה על חשבון מערב אירופה. משום כך, דרש כינוס של ארצות אירופה־ערב למצוא פתרון לבעיית הדלק אחרי מלחמת יום הכפורים ולא לתת לארצות הברית לנהל את העניינים האלה.

שאלה זו קיימת גם אצלנו. רבים השואלים: האם ההתקרבות בין אר־צות הברית לבין רוסיה, לא תבוא על חשבון ישראל? בפרט שהאמ־ריקאים מעוניינים ביחסים טובים עם הערבים.

מאידך, הוגה הדעות והפובליציסט היהודי־צרפתי הידוע ריימון ארון, בדיעה, שההתקרבות בין שתי מעצ־מות העל לא תביא בהכרח להפסקת האחריות של האמריקאים לגבי אר־צות מערב אירופה. לכן, לדעתו, על ארצות מערב אירופה להדק הקשרים עם ארצות הברית, כדי לחייב אותה בהמשך האחריות שלקחה עליה. מה עוד, שמדיניות הדיטאנט אינה מב־טיחה הרמוניה בין רוסיה לבין אר־צות הברית בכל חלקי העולם. הי־דוק היחסים של מערב אירופה, עם ארצות הברית נחוץ גם לאמריקא־נים, כי אין להם כיום עליונות צב־אית על רוסיה. בפרט, כשהוכח ש־הרוסים אינם מוכנים לוותר על הש־פעתם בשום איזור בעולם, כדי לחי־יות בשלום עם ארצות הברית.

הוא הדין בנוגע המזרח התיכון. המשבר באיזור זה — מוסיף הוא — יכול להימשך מבלי לפגוע ביחסים הכלליים בין שתי מעצמות העל. ראיה לדבר, המלחמה בוייטנאם, לא מנעה התקרבות רוסיה־אמריקה. מה עוד, שהרוסים מעוניינים ב־משבר במזרח התיכון שהגיע לידי משבר הדלק וגרם למשבר כלכלי בעולם. אין להשוב, שהיחסים בין שני הגדולים יפסקו בגלל המשבר במזרח התיכון, אבל הם אינם מוכ־נים להילחם ביניהם בגלל זה. לכן, שניהם מספקים נשק למזרח התיכון, כל אחת מהם לידידים שלהם. ישר־אל מקבלת עזרה מארצות הברית ו־הערבים מהרוסים. אבל כשהתרחבה המלחמה, עשו שניהם יד אחת להפ־סיקה, שלא יאלצו להתערב פיסית.

הסדרים בעולם והשקט באזורנו

יצויין, למעשה, ממשיך ריימון ארון, אחרי מלחמת יום הכפורים ב־רעיונו של דה גול, שאמר אחרי מלחמת ששת הימים: „המצב נש־תנה במזרח התיכון, אבל לא ה־נתונים".

נכון, במשך הזמן, שבין שתי ה־מלחמות, חלו תמורות רבות, לא רק באזורנו, אלא גם במדיניות העולם, בעיקר התקרבות רוסיה־אמריקה. אבל לגבי המזרח התיכון לא חלה תמורה בעמדת מעצמות־העל. הרוסים המשיכו להסית את הערבים נגדנו וארצות הברית, המשיכה לתמוך ב־ישראל. יחד עם זאת, דאגו שתיהן למנוע מצב שהמדינה נאלצות להיל־חם זו בזו בגלל המשבר באזורנו.

למען האמת, יאמר, שקדם להם ד. בן גוריון במובן זה, שקבע כמובן הנחת יסוד במדיניות הישראלית ד היא: אם יבוא לידי הסדר בין שתי מעצמות העל בענייני המזרח התיכון, יהיה שקט באזורנו, אם לא, יהיה האזור במצב של מתיחות. כמובן, ישנן השלכות ממדיניות העולם על אזורנו, אבל הוא העמיד את הדגש על הסדר בין שתי מעצמות העל ב־מזרח התיכון, כי התקרבות ביניהן בענינים כלליים, איננה ערובה ל־שקט באזורנו.

עובדה, גם אחרי הדיטאנט פרצה מלחמת יום הכפורים. בלי לקבוע סופית אם מצרים וסוריה פתחו ב־מלחמה זו על דעת הרוסים או לא, אבל כשפרצה המלחמה, חשו הרו־סים לעזרת הערבים וארצות הברית עשתה מאמץ לעזור לנו באמצעות רכבת אווירית. אלא כשהתרחבה ה־מלחמה הבינו שתי מעצמות העל יחדיו, כדי להפסיקה וזאת כדי למ־נוע מלחמה ביניהן.

אגב, אין זה חדש, כי מדיניות זו, נקבעה בין שתי מעצמות העל לאחר מלחמת העולם השניה. הן נמנעו מלהתערב באזור השפעה של השניה, שנקבעו לפי הסכמי יאלטה ופוטסדאם. אף במו־עדים הקשים ביותר של המלחמה ה־קרה, נמנעו מלפעולות זאת וכש־פרצה המהפכה בהונגריה — ארצות הברית לא תמכה במורדים והניחה ל־רוסים לעשות כרצונם באזור ההשפ־עה שלהם, כשם שעשתה זאת אחרי כן בצ'כוסלובקיה.

גם במלחמת קוריאה, שלרוסיה היה יד בה, לא האשימו האמריקא־נים את הרוסים בכך. להיפך, הם פנו לרוסים לעזור להם בהסדר ה־עניינים שם ושניהם האשימו את סין במלחמה זו. הצבא שנשלח לשם בהנהלת האמריקאים — נשלח מ־טעם האו"ם ולא בשם ארצות ה־ברית. אם יצאו האמריקאים למלח־מה בוויטנאם, הרי זה מפני שלפני הסכמי ז'נבה נשארה דרום הודו־סין, באזור ההשפעה של המערב ו־לכן הסתפקו הרוסים במשלוח נשק למורדים, אבל לא שלחו צבא להי־לחם שם.

שינוי באוירה ולא ביחסים

המאבק באזורנו בין שתי מעצ־מות העל היא תוצאה משינויים ש־חלו אחרי חלוקת העולם לאזורי השפעה בועידות יאלטה ופוטסדאם. המזרח התיכון נשאר בהשפעת ה־אנגלים, רק אחרי עזיבתם את האזור התחיל המאבק בין הרוסים והאמרי־קאים על השפעה עליו. גם הצרפ־תים והאנגלים לא ויתרו לגמרי על השפעתם במזרח התיכון.

אשר ליחסי צרפת־ישראל, הזכרנו לא פעם, גם בימי הידידות הגדולה של ישראל־צרפת, שצרפת נחשבת למעצמה מוסלמית גם אחרי הדיקו־לוניזציה, שכן נמשכים קשרים תר־בותיים ומסחריים בין המטרופולין לבין מושבותיה לשעבר. אם תמכה צרפת בידר חזקה בישראל, הרי זה היה בעיקר, כדי ליצור חזית שניה נגד המצרים, שתמכה במורדים ה־אלג'ירים. אולם, אחרי שחרורה של אלג'יריה — חודשו אט־אט היחסים בין צרפת לערבים, עד שבסיכומו של דבר, הטילה צרפת אמברגו על משלוחי נשק לישראל, כדי לחזק השפעתה בעולם הערבי.

מצאנו לנכון להזהיר מעל עמודי העתון הזה בעת עלות ג'ורג' פומפי־דו, על כס הנשיאות, שלא יחולו שינויים לטובה ביחסי צרפת־ישראל זאת, למרות ה„בשורות הטובות" ש־הופצו בעזרת הצנורות הרשמיים ש־לנו, שעומדים אנו בפני שינוי ל־טובה, כי הנשיא החדש, לא ילך בדרכי קודמו הגנרל דה גול, תיפסק ההתגרות עם ארצות הברית והתקר־בות פאריס־ואשינגטון תהיה לבשר־בתנו.

הוסיפו גם: לפומפידו יש ידידים בין היהודים, בעוד שלקודמו לא היו ידידים בכלל. מה עוד, שפומפידו היה כמה שנים, אחד המנהלים אצל ה־רוטשילדים וכפי הנראה, תהיה להם השפעה עליו. מצאנו אז לנכון ל־הזהיר מפני אשליות אלה ומסיבה פשוטה: מדיניות החוץ של צרפת לא תשתנה עם חילופי גברא בראש המדינה. אפשרי שינוי נוסח לא נשמע עוד הצהרות חריפות נגדנו, אבל לא שינוי יסודי במדיניות.

אשר לנשיא ואלרי ז'יסקאר דיס־טאן, הזכרנו לפני כשנה, שלא היו לו מגעים רבים עם יהודים לפני בחירתו לנשיאות המדינה ובמחוזו אוברן, בו היה נבחר לבית הבחירים במעט שאין יהודים. ייתכן, כשר האוצר לשעבר, היו לו אי־אלו מג־עים גם עם בנקאים יהודים. הוא לא היה פעיל בפוליטיקה, כי היה צעיר מדי וזכר השואה איננו רובץ עליו. ביחס לישראל — בהיותו שר האוצר, לא התערב בענייני חוץ, הוא היה בעד התקרבות לארצות הברית והוא ממשיך בכך בדרך הקלאסית של הימין המתון, אבל שינויים מדיניים לא חלו בזמנו ולא יתרחק מן הקו המדיני היסודי שקבע דה גול, את המזרח התיכון הוא רואה באספק־לריה של כספים ועינייני האנרגיה והפטרו־דולרים משפיעים עליו ל־קיים יחסים טובים עם הערבים. בעת כהונתו הוא הדגיש בעיקר על חוזים מסחריים טובים עם ארצות ערב ד קצר הצלחה בדרך זו.

אמנם, בממשלה נמצאים כיום ש־רים ידידים שלנו. יד ימינו של ה־נשיא שר הפנים, מישל פוניאטובסקי ביקר בארץ לפני למעלה משנתיים והתפעל ממראה עיניו. הוא היה מה־מתנגדים למתן עצמאות לאלג'יריה, באין ברירה הציע להקים מושבה צרפתית ברצועה שבין הערים הגדו־לות המאוכלס בצרפתים ובאירופים. בכל זאת, דוקא הוא נסע לפני כמה חדשים לאלג'יריה לשם הידוק ה־קשרים עם ארצו וחזר עם חוזים מסחריים הטובים. כשנשאל בשובו, משם למה הוא פועל להידוק הקש־רים עם אלג'יריה ענה: אין סנטי־מנטים במדיניות. אני דואג לאינ־טרסים שלנו, נסעתי לשם לעשות עסקים ותודה לאל שהצלחתי ב־משימתי. גם שר המשפטים ז'אן לקאנואה, מראשי הקאתולים לשעבר נמנה על ידידינו, אבל גם הוא דואג לראשונה לאינטרסים של ארצו הם נוטים היום לצד הערבים.

אשר לראש הממשלה ז'אן שיראק, הלוא ידוע שהוא חוסה בצלו של הנשיא ועוסק בעיקר בעניינים כל־כליים. גאוותו היא על הצלחתו ב־ארצות המזרח התיכון, חזר משם עם חוזים בסכומים גדולים, בעיקר ב־עיראק ובאיראן. הוא נמנע בדרך כלל מהצהרות מדיניות בפומבי, עו־שה זאת שר החוץ בהדרכת נשיא המדינה.

למעשה, נמשך הקו הגוליסטי ב־מדיניות החוץ, עד היום הזה. אם נכנסה אנגליה לשוק האירופי המשו־תף, הרי זה מפני שדה גול הסיר את הוטו בסוף ימי נשיאותו. חל גם שיפור ביחסים עם ארצות הברית בסוף ימי נשיאותו של דה גול ואחר תודות לניקסון, אשר ערך ביקור בפאריס מיד אחרי בחירתו והמס הקרח ביחסי פאריס־ואשינגטון. מ־אידך, ההתקרבות לרוסיה, שנקבעה על ידי דה גול נמשכת עד היום הזה.

הוא הדין לגבי היחסים עם ישר־אל. דה גול לא היה איש כספים, הצד המדיני קבע אצלו, גדולת ארצו היתה יסוד במדיניות ושיבת צרפת למזרח התיכון, נראתה לו כחלק מגדולת ארצו.

ישראל — במירוץ האירופים אחרי הערבים

בביקורו של אלון, דובר גם על עניינים כלכליים, השוק האירופי ה־משותף. דובר גם על יחסי אירופה־ערב, אשר לצרפת תפקיד מכריע, אף על פי שהדבר לא הובלט בדיוח על השיחות בפאריס. הענין הוא אקטואלי במיוחד, כי ביקורו של שר החוץ שלנו בבירת צרפת הן כמה ימים אחרי כשלון ועידת פאריס. להכנת סדר היום לועידה הגדולה של מפיקי הדלק, הצרכנים והארצות המתפתחות.

כזכור, דרש שר החוץ הצרפתי ל־שעבר, מישל ז'ובר, אחרי מלחמת ששת הימים, לקיים ועידה אירופית־ערבית, לפתרון בעית האנרגיה. ב־סופו של דבר התקיימה ועידה על־מית מוקדשת לבעית הדלק בואשינג־טון, כדרישת האמריקאנים ולא ועי־דה אירופית, כדרישת הצרפתים.

קודם לועידה זו, התקיימה בקופנ־האגן, ועידת ראשי ארצות מערב אירופה החברות בשוק האירופי ה־משותף. בועידה זו הופיעו ארבעה שרים מארצות ערב המפיקות דלק, לא היתה סיבה מיוחדת להופעתם ב־ועידה זו, אלא שנשיאה של צרפת ג'ורג' פומפידו היה השושבין שלהם. הוא הסביר, רצוי לשבת עם הער־בים ולשמוע את הצעותיהם בימי משבר אלה של דלק.

בהחלטות ועידת קופנהאגן, מדובר על בטחונה של ישראל, היו כאלה, שראו אז בהחלטות אלה הישג ל־ישראל, אבל למעשה, נתקבלה שם החלטה פרו־ערבית מובהקת והיא: חוזרים ומאשרים ההחלטה האחרונה של השוק האירופי, היינו — נסיגת ישראל מכל השטחים שנכבשו במל־חמת ששת הימים והכרה בזכויות הלגיטימיות של הפלשתינאים.

אולם, בכך לא נגמרו העניינים. בראשית חודש מארס השנה, התקיי־מה באלג'יר פגישת נציגי העמים המפיקים דלק ושליטה של אלג'יריה טען: הדלק איננו אלא אחד מחומרי הגלם, צריך להעלות גם המחירים של חמרי גלם בסיסיים אחרים ה־נמצאים בארצות המתפתחות, כגון: גומי, קקאו, קפה, אלומיניום ועוד. הוא הציע לכנס ועידה עולמית של מפיקי הדלק, הצרכנים והארצות ה־מתפתחות. היה זה תמרון מוצלח מצד הערבים למשוך לצדם את ה־ארצות המתפתחות, שסבלו במשבר האנרגיה, כי הוא גרם להעלאת ה־מחירים של המצרכים התעשייתיים, שהם קונות בארצות המערב.

הצרפתים השאפתנים, כל הזמן, ל־קיים ועידת האנרגיה בראשותם, באו לידי פשרה עם נשיא אלג'יריה ד הוא: לכנס ועידה של מפיקי וצר־כני הדלק ולכלול בסדר היום גם שאלה חומרי גלם אחרים. הועידה המכינה, שהתקיימה בפאריס, נכש־לה, קשה היה להגיע לידי הסכם להכנת סדר היום לועידה. היו כ־אלה, שראו בכשלון הועידה המכינה סימן, שהעולם לא מוכן להיכנע לדרישות של הארצות המפיקות דלק, בעיקר לערבים ויש לראות בכך ירי־דה בכוח האיומים שלהם. אבל אין לראות בכך סוף פסוק, כי נעמוד בקרוב, בפני נסיון מחודש לכינוסה של ועידה זו.

מה עוד, שנשיאה של צרפת אמר לשר החוץ שלנו, שהזמן פועל ל־טובת הערבים, כי בעוד חמש שנים — לדעת המומחים — יהיה הנפט יותר חשוב מכפי שהוא כיום. התי־עוש בעולם, יגדיל את חשיבות ה־דלק, ויגדיל את השפעת הערבים בעולם.

גישה זו, איננה משמחת אותנו ב־יותר, בפרט כשצרפת היא השושבין של ועידת יצרני ומפיקי הדלק, הרי זה מובן שהיא מעוניינת למצוא חן בעיני הערבים. לכן, אין לראות שינויים לטובה ביחסי צרפת לישראל גם אחרי האוירה הטובה, שנוצרה עם ביקורו של מר אלון בפאריס.

מה לו ולנו?

מאת ד"ר זרח ורהפטיג

לפני עשרים ותשע שנים עשיתי בפולין כשליח מוסדות יהו־דיים בארה"ב, ועסקתי בין היתר בפדיון ילדים יהודים מעטים ש־ניצלו מן השואה ומצאו מקלט ב־מנזרים. אחד הביקורים עשיתי ב־לוויתו של מר דרוקר, רס"ן בצבא הפולני במנזר בקראקא. לפי ידיעה שהיתה בידי, נמצאו שם שלש ילדות.

ראשי המנזר טענו, שהילדות מסר־בות לחזור לחיק עמם. דרשתי פגי־שה עם הילדות, רציתי לשמוע תשו־בה מפיהן. לאחר ששילמתי כל ה־הוצאות שהוצאו על־ידי המנזר להחז־קתם של הילדות, כפי שנדרשתי, הורשיתי לקיים הפגישה עם הילדות בנוכחותם של ראשי המנזר.

בשיחה המרגשת, שמעתי מפי ה־גדולה שבין הילדות, כבת 14, את התשובה כדלהלן: „כשנרדפנו על־ידי הנאצים ועוזריהם לא באתם ל־הצילנו, רק המנזר הצילנו, ואילו כ־עת אתם באים. לא נלך מכאן". הס־ברתי לילדה, כי שלשה מיליון יהו־דים נספו בפולין הנרדפים לא יכלו להצילם, ואילו הכנסיה הנוצרית ב־כללותה, לא ניצלה השפעתה הרבה על המוניה המאמינים בפולין, ש־לא כבהולנד או בדנמרק, להגן על הנרדפים. אם אפילו הצילו עשרות, או מאות ממליונים, אין לזכות אותם בשטחם של הניצולים. הילדות ה־קטנות שתקו, הגדולה דיברה בשמם. ההסברים שלי לא נתקבלו, אבל הרגשתי שיציבות עמדתה נתרככה. השארתי הענין בידי דרוקר שהמשיך לבקרן. והן, כעבור זמן, הוצאו מ־המנזר, כעבור שנים, בביקורי השני בשוודיה קיבלתי אחת הילדות כדי להעבירה לידי משפחתה.

*

באותו זמן, אדר תש"ו, ארגנתי ועידה של שרידי ההלוך המזרחי ותנועת תורה ועבודה בקראקא. ד הנה הגיעתני ידיעה, כי ארבעה צי־רים להועידה, נרצחו ברכבת בדרכם לועידה על־ידי אנשי ה„ארמיה קר־יובה", ארגון מחתרת של הימין ה־פולני, בעיקרו קתולי ארוק. הכנסי־יה הפולנית לא סבלה שובם מה־יערות או מעריכי ברית המועצות, של פליטים יהודים שהחלו לחזור להורבותיהם, כעבור מספר חדשים פרצו פרעות קשות בקלצה (נהרגו שם חמשים ואחד יהודים), ובמקו־מות אחרים.

נדרשתי בטלפון בלודז לתת אי־שור לחברי שיסכימו להלווה מכ־לבתות לארבעה ההרוגים, כדי לחלק להם כבוד קרבנות שנפלו בידי ה־מתקוממים נגד המשטר הקומוניסטי בפולין. סירבתי והסברתי כי הם נפלו כיהודים, לא כמוסדי משטר זה או אחר, ואמנם היחס אל הרבינו־ביצים והאברמוביצים בעת שלטונו של גומולקה לאחר מכן, גילה את המציאות העגומה.

ששה מליוני יהודים, נהרגו, נש־רפו ונספו כיהודים ופלינו לשאת את סבלנו כיהודים. עם ישראל ש־ידע רדיפות בתקופות שונות, מדי־נות שונות, יש לו גם ספרות הלכ־תית מרגיה, שאלות ותשובות, כגון — האם מותר ליהודי להעלים יה־דותו, כדי להציל עצמו מהריגה על־ידי גויים.

*

בעל השו"ת „באר־שבע", ס"ס, מביא בתשובתו שאלה לאחד ה־ראשונים: מעשה ביהודי בחברת ישמעאלים, שהיו הולכים בדרך ב־שעת הגזרה ופגעו בהם לסטים ד הקרו אותם מרחוק אם יש ביניהם יהודים. נבון היהודי בלבו להשיב את האמת שנשאל, ואילו הישמעא־לים אומרים, אין כאן שום יהודי ביניגו. ניצל היהודי ולא אמר אתם משקרים. הגדול השיב, נראה דלא חטא היהודי וכו' ובכל זאת הורה לו לעסוק במעשי תשובה.

שאלה זו הלכה ונשאלה הרבה פעמים.

היו גם תשובות שהסתמכו על אימרתו של מנהיגה של תורת ה־מזרחי, הרב יצחק ניסנבוים ז"ל, ש־בתקופתנו „קידוש השם" של יהודי, הוא להציל את עצמו, והיו כאלה ש־הסתתרו ב„צד הארי" התחפשו כלא יהודים, כדי להציל עצמם.

מי יעיז לבוא ולדון אם הם מות־רים לעשות ככה.

הרמב"ם כתב ב„אגרת השמד", נחמה לאנוסים שהצילו עצמם על־ידי התכחשות לאלקי אבותיהם, אך לם דרש מהם שיתאמצו כל דרך כדי להינצל מארץ הרדיפות ולשוב לצור מחצבתם.

עם ישראל סלח למתכחשים מאו־נס, אבל לא סלח ולא היה יכול לס־לוח לאלה שהתילהבו באונס וכופם ברצון.

*

אחרי השואה, היו גם מקרים לא מעטים, של ניצולים שהמשיכו בהתכחשות, כדי לבנות עצמם לדו־רות באים, גם הוכלר קבל זה רביבי.

יש גם כאלה שנשארו בזה הגויות, מתוך שכנות, כפי טענתם.

אין אנו באים לדון אותם ולחדור לנבכי נפשם. אולם האם לא תהא בכך, משום זכותנו היסודית, של האחים המוצלים מאש, לפנות אלי־הם לרבות הכומר שבחדשות היום, שיתכנסו בפינתם ויניחו אותנו ל־נפשנו. ידאג לו הכומר לבני דתו, יחדל מלהביא את האשה בת הדת הנוצרית מגיור, כפי שהוא עושה זאת, יניח לנפשם אותם המוכנים ללחום על זכות קיומו ועתידו של העם היהודי כיהודים.

מה לו ולנו?

יומן ניו־יורק

האינטליגנציה היהודית ויחסה לישראל

מאת ד"ר הלל זיידמן, סופר „הצופה" בארה"ב

חינוך יהודי הוא בעיית הבעיות העומדות לפני יהודי אמריקה. זאת היא מן המוסכמות ואין צורך לחזור על דברים שנשנו פעמים אין מספר. אם אנו מזכירים בכל זאת את הענין, הרי זה בגלל העובדות המענינות, ולפעמים מדהימות. מ„בית יוצר לנשמת ה־אומה", שלמעשה, ובמידה מאד מסויימת הם מוסדות השכלה גבוהה. בהם מקבלים השכלתם כתשעים אחוז מן הנוער היהודי בארה"ב.

תחילה נתבונן לא בחניכים אלא במחנכיהם, ביחוד הפרופסורים ומורים יהודיים בקולג'ים ו־אוניברסיטאות, שמספרם עולה בהרבה על אחוז היהודים בארץ זו. לענין זה שני היבטים. אחד, מהותם של אותם מורים יהודיים ומקומם בציבור היהודי. שני, השפעתם על תלמידיהם היהודיים.

אומדים שמספר הפרופסורים היהודיים במוסדות אקדמאים עולה על ששים אלף. אחוז היהודים באוניברסיטאות ובין מדענים במעבדות, במחקר, בתעשיה וכיו"ב נאמד לשליש מהמספר הכולל. נזכיר שהיהודים מהווים רק שלושה אחוזים של האוכלוסיה הכוללת ארה"ב!

בין המלומדים והמדענים היהודיים רבים בעלי מוניטין במקצועם, מהם בעלי שם עולמי, ש־השפעתם ניכרת בארצות רבות.

— מהי זהותם היהודית, איזה מקום הם תופסים בציבור היהודי; איזה תפקיד ממלאים בו — ואם בכלל ממלאים איזה תפקיד יהודי? לתשובות על שאלות אלה קשורה השאלה, איזו השפעה להם על סטודנטים יהודיים במישרין, כמרצים, מורים ומחנכים.

פרופסורים יהודים ללא יהדות

מחקרים אחרונים בשטח זה, שנערכו ע"י מוס־דות חשובים, כמו ע"י ועדת קרנגי להשכלה גבוהה, וע"י הפרופסור אלאן מזור, מאוניברסיטת סירקיוז, מטילים אור מעניין על המצב בשטח זה. הם מאשרים אשר כל מי שיש לו מגע כלשהו עם קולג'ים ועם סטודנטים יהודים יודע זאת מכבר.

הפרופסורים והמורים הללו רובם ככולם מתבול־לים קיצוניים. הם רחוקים מיהדות כמטחוי קשת. ברובם המכריע אינם משתתפים בפעולה, מבצע או מגבית של ארגונים יהודיים, ואינם חברים בקהילות, בבתי־כנסת.

לעסקני המפלגות הציוניות ואחרות אין גישה אליהם. לשליחי הסוכנות היהודית, אם כטעם מחלקת העליה, הנוער והחלוץ או ההסברה, אין קשר לחוגים אלה, ואין להם שפה משותפת אתם. אם כי בדרך כלל הפרופסורים אינם מתכחשים למוצאם היהודי, — בשאלון שנערך ע"י ועדת קרנגי להשכלה גבוהה הצהירו רובם ככולם על מוצאם היהודי, — אינם מבטאים זהות זו ע"י הזדהות עם עניינים יהודיים, או עם ישראל.

בדרך כלל הם ליברלים וגישה זו קובעת גם את יחסם לישראל. רבים חושבים שהליברליות שלהם מחייבת עמדה „אובייקטיבית" כלפי ישראל ו„הבנה" לדרישותיהם של פלשתינאים, כולל דרישתו של אש"ף ל„הגדרה עצמית" ולמדינה משלהם.

מתמיה איך אנשים אלה בעלי רמה אינטלקטו־אלית, שבשטחים אחרים מעמיקים חשוב, מקבלים באופן שטחי סיסמאותיהם של מסיתים ומסלפים, בגלל הצליל ה„ליברלי" שבאלה. הם, שבדרך כלל מפקפקים בכל עיון אחר — נוטים בבעיות ישראל, לפשטנות. הם שמבחינים היטב את ה־הבדלים והניואנסים בעניינים של מקצועם, ד מומחים הם לנתוחים הגיוניים, מבוססים על ידע רציני ומקיף, מדהימים בחוסר אבחנה בתשב־צית של מילים המכסים כוונות הסותרות אותן.

הם ניתנים לגורמים עויינים לנו לסנוור אותם בסלופים ובשקרים.

שטחיות ובורות

הב אינם מפעילים את קנה המידה של מקצועם ומחקריהם להבנת בעיותיה של ישראל, ונתפסים לדעה מסולפת, פרי שטחיות ובורות.

מובן, שישנם יוצאים מן הכלל, אבל הם בדידים. אין רשומם ניכר בעולם האקדמאי.

דוגמא לרובם יכול לשמש הפרופסור היהודי סטנלי הופמן, ממחלקה למדעי המדינה באוניבר־סיטת הרווארד. הוא פירסם בירחון רב־יוקרה „פורין אפיירס" מאמר מקיף, שזכה לשימת לב מיוחדת, ולציטוט בעתונים גדולים, כמו „ניו יורק טיימס". תמציתו היא חזרה על טיעונם של ידידים ו„ידידים" במרכאות הדורשים נסיגה מירבית של ישראל תמורת הצהרות מעורפלות ו„הסכמים" בלתי בטוחים ובלתי מהימנים של הצד הערבי. כי פרופסור הופמן מדבר, כמובן, רק בשמו הוא, דעותיו משקפות את מהלך מחשבתם של רובם של עמיתיו המלומדים.

אולם מספר לא מבוטל מאלה מרחיקים לכת הרבה יותר מפרופסור הופמן באומץ טיעונם של ערביים ותומכיהם. אין לחשוד באלה שמסכימים למטרתם האמיתית והסופית של אלה — שהיא חיסולה של מדינת ישראל — אבל תוך תמימות והבנה שטחית נותנים אמון באלה הראקונים, ואין אזניהם קשובות לאזהרותיהם של יודעי דבר, ובוטחים לשליטים ערביים ומזימותיהם הגלוית אך לכוונותיהם הדוגיות המוסוות ע"י סיסמאותיהם של תעמולנים ערביים ומשרתיהם ועוזריהם.

השפעה על סטודנטים

מובן שלדעות כאלה השפעה רבה על סטודנטים. מצד אחר לסטודנטים נטיה להתמרדות נגד הרשות. כלל רשות המוסד האקדמאי בהם לומדים, (באחרונה חלה רגיעה בכוון זה). מאידך ישנה השפעה רבה לפרופסורים. ביחוד כאשר הרקע, החינוך, בדיוק, העדר חנוך יהודי, משותפים למורים ותלמידיהם היהודיים. ישנם כמה מכנים משותפים לכל אלה. נוסף לזה הם קרובים בדרך כלל בגילם.

בקולג'ים ואוניברסיטאות בארה"ב לעיתים רבות קשה להבחין לפי ההופעה החיצונית ולפי הגילים בין פרופסור ותלמידו.

התוצאה מזה — השפעה יתירה מצדם של פרופסורים, שהופכים מחנכים, על סטודנטים יהודים, השפעה זו היא שלילית מבחינה יהודית.

הגורמים היהודיים, כולל הסוכנות היהודית, עסקנים מקומיים וארגוניהם ומשרדיהם — שהם מכנים „תנועות" — לא השכילו למצוא דרך ל־צעירים אלה, המהווים למעשה נוער יהודי ב־אמריקה. בניהם של אלה הראשונים אינם יכולים לשמש דוגמה, שכן הם מתבוללים במרביתם ב־אופן קיצוני.

סטודנטים המתגעגעים ליהדות

קיימת אפשרות לפעולה בשטח זה. רבים מהסטודנטים היהודיים מבקשים לדעת על אמונתם וכיצאם. בבקורי בבוסטון נפגשתי בצעירים אלה. אמר לי אחד, סטודנט באוניברסיטת הרוורד, „הייתי רוצה להיות יהודי — אבל איני יודע מה זה"...

مكذا من الاصل

هكذا من الأصل

עיטורי

סופרים וספרים

בשבחה של ארץ־ישראל

מאת ש. קורא

ר' משה־חיים סיברג, איש תורה־ועבודה כפשוטו, יוצא לעבודתו מבוקר עד ערב ובערבים לומד ומלמד תורה, רוחש ליבו לזכות את הרבים בשני ילקוטים, אחד שבחי ארץ־ישראל לפי המקורות ואחד שבחי עם ישראל לפי המקורות. שנים רבות כינס מדרשי חז"ל, בבלי וירושלמי, זוהר ומפרשים, ראשונים וגדולי האחרונים, המדברים בשבחם של ישראל וארץ־ישראל.

עתה יצא־לאור ילקוט „משבחי הארץ", סדור לפי פרשיות השבוע לחמשה חומשי תורה, פסוק ומדרשו, פסוק ומיכרתו, בסך־הכל מחרוזת ארוכה ומגוונת דברי חן ונועם לארץ חמדה, ששורשיהם בכתובים שבתורה.

„הנני בא לקיים מה שהגיתי בשנות נעורי, בימי משאת נפשי לעלות לארץ־ישראל, להקדיש לה מחיי, אומר בעל הילקוט, הן ביגיעה ובעבודה והן באוצר שעמלתי בו רבות, אוסף שבחי ארץ־ישראל, מפרשים ורמזים בחמשה חומשי תורה. הילקוט הוכן לאחר עיון מדוקדק במאה ומעלה פירושים, מאונקלוס הגר ומדרשים קדומים ועד היום. הבאתי את הדברים ככתבם וכלשונם, ללא כל שינוי, מסודרים לפי הפרשיות, ובסוף הילקוט מפתח לפי הנושאים ורשימת המפרשים, תקופת חייהם ופעלם".

מצויים מיספר ילקוטים של מדרשים ואמרות בשבחה של ארץ־ישראל. לפני שנים אחדות יצא „ציון מן התורה", אוסף דרשות של מחברים בני זמננו לפרשיות, שבמרכזן ארץ־ישראל וישובה, חיבת הארץ וקדושתה, וכיוצא בזה. עניינו המיוחד של הספר החדש בהיקפו, במבחרו ובסידורו. בכל פרשה מפרשיות התורה לקט מגוון בענייני ארץ־ישראל.

פרשת השבוע, במדבר, בקטע מן הפסוק הראשון „לצאתם מארץ מצרים לאמר", מובאים דברי הזוהר: „שמחו את ירושלים וגילו בה. בגין דחדוה לא אשתכח אלא בזמנא דישראל קיימי בארעא קדישא. בזמנא דישראל לא אשתכחו בארעא קדישא, אסור ליה לבר־נש למחדי ולאחזאי חידו. דכתיב שמחו את ירושלים וגילו בה. וגילו בה דייקא".

לפסוק השני של הפרשה, „שאו את ראש כל עדת בני ישראל", מובאים דברי רשב"ם, מן הראשונים, לאמר: „לפי שמעתה צריכים לבוא לארץ־ישראל, ובני עשרים ראויים לצאת בצבא המלחמה, לכן ציוה הקדוש־ברוך־הוא בחודש זה למנותם".

דברי דון יצחק אברבנאל באים לפסוק: „איש ומשפחותיו לבית אבותיו": „ריבוי עם בני ישראל היה לצורך רב, שבהיותם מועטים לא יוכלו לכבוש את הארץ, לעבדה ולשמרה, ותרבה עליהם חיית השדה למעטם. לכן היתה מהשגחת השם להרבותם בדרך נס. „בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה ועתה שמך ה' אלוקיך ככוכבי השמים לרוב. במאתיים ועשר שנה ישיבתם במצרים נתרבו כלכך כדי שיכבשו הארץ וימלאוה.

„נשיא לבני נפתלי אחירע בן עינן". דורש בעל אור החיים את רמזי השם: נפתלי היה, כידוע שמח בחלקו, בימים, בדגים ובפרגיות. זהו אחירע, חלק אחיו היה בעיניו רע מערך חלקו. עינן, עינו היתה כליאה מן החלק שנפל בגורלו.

בעל העמק דבר מפרש את הכתוב: „ונתת את הלויים לאהרן ולבניו וכו' מאת בני ישראל", בארץ־ישראל ניתן מעשר בני ישראל חלף עבודתם, עבודת ד', והם לכוהנים ליעמדו לפניהם.

מעשרות הפירושים לפסוקי הפרשה, המכונסים בילקוט, מדרשי חז"ל, זוהר וביאורי ראשונים ואחרונים, מובאים כאן מדברי הזוהר הקדוש, כדברי אברבנאל (קצ"ז—רס"ח), כדבריו של ר' חיים בן עטר (תנ"ו—תק"ג) ודברי הנצי"ב מוולוז'ין (תקל"ז—תרנ"ג), — לאורך דברי הימים שיקעו גדולי ישראל את עיונם כדי לגלות בפסוקי התורה מעיינות תהומים של אהבת ארץ־ישראל.

הננו עומדים ביום ירושלים. המעיין יבקש וימצא בספר מקורות בשבח העיר הזאת.

הנה, בפרשת בראשית, פסוק „לעבוד את האדמה אשר לוקח משם", מובא המדרש שאדם הראשון התיישב בהר המוריה של ירושלים, ובעל כלי יקר מוסיף: כתוב, „בונה ירושלים ד'", לשון הוה, על סמך מדרש־חז"ל, שמלאכי השרת בנסרים אבנים טובות ומרגליות ועתיד הקדוש־ברוך־הוא להעמידן בשערי ירושלים. משמע, בכל זמן בונה ירושלים ד'.

„אל ארץ המוריה", פרשת וירא, משמעה ירושלים, וכן בדברי הימים, „לבנות את בית ד' בירושלים בהר המוריה", לפי דרשת חז"ל: ששם הוראה יוצאת לישראל. השל"ה דורש, המוריה, ממנו יצא מורא לאומות, הם יכרעו ויפולו וישראל עושה חיל. ואחד מבעלי התוספות, בחיבורו פענח רזא, דורש, אל ארץ המוריה, בגימטריה ירושלים.

באותה פרשה, „בהר ד' יראה", אומר מדרש רבה: אברהם קרא אותו יראה, שנאמר „ויקרא אברהם שם המקום ד' יראה"; שם, קרא אותו שלם, שנאמר „ומלכי צדק מלך שלם". אמר הקדוש־ברוך־הוא: אם קורא אני אותו יראה, כשם שקרא אברהם, שם מתרעם; אם קורא אני אותו שלם, אברהם מתרעם, אלא הריני קורא אותו ירושלים, כמו שקראו שניהם, יראה־שלם, ירושלים.

בילקוט עשרות מדרשים ופירושים על ירושלים, כעשרות מקורות לירושת הארץ וכיבושה, קדושתה וגאולתה, בית־המקדש, הארץ לעתיד לבוא וכיוצא. במדור מיוחד כשמונים מראי־מקומות לפי עיקרי הנושאים, שבכל אחד מקורות מרובים לכל עניין. הילקוט על כביח עמודיו, מלא וגדוש מדרשים ופירושים לפסוקים, העוסקים בשבחי הארץ, הוא אוצר לדרשן ומרצה, מורה ומדריך, כלכל אחד המבקש שורשי אהבת ארץ־ישראל בפסוקי החומש.

לאחר ילקוט „משבחי הארץ" יש לצפות הופעתו של הילקוט השני „משבחי ישראל", שניים שהם אחד.

הרובע היהודי

הרובע היהודי בירושלים שבין החומות, שנחרב בנפילת העיר בידי צר, בשנת תש"ח, בנייתו והתפתחותו נרשמו בספרים, גם תוארו אורחותיו בידי סופרים מובהקים. עתה יצא ספר על הרובע היהודי בעיר העתיקה מאת יעקב אליצור, יליד המקום, הסוקר קורות העיר מן החורבן עד עלייתו של הרמב"ן, המיפנה בשנות הארבעים של המאה הקודמת עם מהן סמכויות לחכם באשי, הווי העדות של הספרדים, רבנים וחכמים, אנשי עבודה ומקבלי חלוקה, הדילדול וראשית השיקום.

המחבר, מיוצאי העדה הספרדית, מרבה לתאר בני העליות מארצות המזרח לעומת העולים מהקהילות האשכנזיות בארצות אירופה. בעוד הספרדים ברובם התפרנסו ממלאכה ומביסחר, הרי האשכנזים ברובם פרנסתם באה מכספי החלוקה של הכוללים. עובדה זו השפיעה, לדבריו, על תביבה החברתי ועל מהלך הדעות בשתי העדות. ערב־מלחמת־העולם הראשונה היו בירושלים ארבעים ושבעה אלף יהודים, מחציתם בעיר העתיקה הרוב הושביה. רוב העולים הספרדים באו מן המאגרב ומבבל, מפרס, מאנאטוליה, מגרוזיה ובוכארה, מתימן ומכורדיסטאן.

יש עניין ברשימות־הווי מחצרות היהודים בעיר העתיקה בימים ההם. הדברים מסופרים בפשטות, נוכח זכרונות לפרטי פרטיהם, ללא שיפוטים כעריכים. הנה, לבשל, תיאור ערב כניסת השבת באחת החצרות: „כולה מצוחצחת ומבריקה, כשאורות השבת שולחים קרנם מכפר לחלונות והדלתות הפתוחים. נרות השבת נבכו בברק הרצפות. שעה קלה לפני הדלקת הנרות היו נשי החצר מתכנסות בריחבה שליד בית הרבנית, זו מחלקת ליהן ספלי קפה וסיגריות מלאכת בית, עשויות בידיה, מאבק טורקי מובחר שבעלה היה מביא עמו ממסעיה. תוך כדי כך היתה הרבנית מעלה רעיונות מפרשת השבוע, בעיקר מה שנוגע לנשי ישראל. כאשר הכרוז היה מודיע שהגיע זמן הדלקת הנרות היתה כל אשה ממהרת אל ביתה לקיים את המצווה. קדרות־חרס וסירי־נחושת עמדו על כירים של פחמים או פתילות־נפט. התבשילים לא היו משופעים בהרבה בשר ודגים. אבל נשות החייל הכינו כל מיני תחליפים לסעודה, שציוהנחו האור, שפע הבנים והבנות והפזמונים השליטו אותם".

בימים ההם נוסדו בעיר העתיקה שתי חברות: אחת, „עושה חסד לאלפים", שמטרתה לסייע באשראי לכל המבקשים להשתכן כחוק לחופות; ואחת, „חסד ורחמים", שביגעוד לקדמתה סייעה באשראי לכל תושב המבקש הקמת בית־מלאכה או חנות בעיר העתיקה. שתיהן ניסו לסייע בידי בוני ירושלים השלימה.

בפירוט רב הוא מתאר תנאי הדיור וצריכת מזון, לבוש וריהוט של רוב התושבים של העדות הספרדיות. חיים צנועים מאוד. הסתפקות־במועט בכול. הכותב אומר: „יתכן שהיתה ביכולת הורינו לפנות לנדיבים, או להכנס לחובות כדי לאפשר לנו חיים יותר נוחים. אך קיבלנו את הצנע ברוח טובה. גדלנו ולמדנו. היינו ילדים רבים בחדרים צרים ולא־מוסקים בחורף. נלחמנו ושרדנו. זה סוד הקיום של בני היישוב הישן מול פגעי אדם ושבבי".

בפרק מיוחד סוקר את הראשונים לציון בירושלים. הוא פותח ברמב"ן הספרדי ועד לר' משה־יהונתן גלנטי, הראשון שהוכתר בתואר ראשון לציון; משנו עד לר' אברהם־חיים גאגין, הראשון שהוכר רשמית על־ידי השלטון הטורקי כנציג העדה היהודית; ומשנו עד לימי שלטון המאנדט הבריטי וראשית המדינה. בדברים קצרים הוא סוקר תולדותיו של כל אחד מהרא"שלים. הראשון־לציון האחרון לתקופה הטורקית בארץ היה ר' חיים־משה אלישר, בנו של בעל ישא ברכה, מגדולי התורה ביהדות הספרדית, שהמשיך לכהן שנתיים בתור ראש הרבנים בימי השלטון הבריטי. כשנוסדה הרבנות הראשית נבחר ר' יעקב מאיר ראשון־לציון ורב ראשי לעדה הספרדית, יחד עם הרב אברהם־יצחק הכהן קוק, רב ראשי לעדה האשכנזית.

המחבר מסיים את סקירתו בראשון־לציון ר' בנציון־חי עוזיאל, יליד הרובע היהודי בעיר העתיקה, שהוכתר בבית הכנסת ר' יוחנן בן־זכאי בכתר הרשל"צ הראשי למדינת ישראל. יליד הרובע היהודי היה גם ר' אליהו פרדס, רבה הספרדי של ירושלים.

הספר כולל חומר ממקור ראשון, אין הרובע היהודי על חלקם של יוצאי עדות ספרד בבנין ירושלים.

קולה של העיר

מאת הרב משה צבי נריה

„על הר גבוה עלי לך מבשרת ציון, הרימי בכח קולך מבשרת ירושלים, הרימי אל תיראי, אמרי לערי יהודה הנה אלקיכם" (ישעיה מ', ח).

מרן הרב זצ"ל, פירש את החלק הראשון של הפסוקים פירוש נפלא: ציון מסמלת את המלכות בישראל וירושלים את הקדושה בישראל. מדוע פונה הנביא ואומר למבשרת ציון שתעלה על הר גבוה, ואילו למבשרת ירושלים, הוא רק אומר הרימי בכח קולך? מסביר הרב ואומר: ציון התנועה הציונית השואפת להחזרת המלכות לישראל היא משמיעה את קולה בכוח, שומעים את קולה מעל במות־העולם. אבל איך מדברת הציונות החילונית? היא רק תובעת מעמד בשם זכות ההגדרה העצמית של הלאומים, כמו כל הגויים המדברים על זכותם לעצמאות, לשלטון בארצם, כמו שדברו הפולנים, הליטאים האסטונים וכו'.

ירושלים היא סמל הקדושה בישראל, עיר הקודש והמקדש. מבשרת ירושלים — היא עומדת על הר גבוה, היא עומדת במקום הנכון, דבריה ממקום קדוש יהלכון, היא מדברת בשם ד'. אולם היא חלשה מדי, קולה לא ישמע, היא כאילו יראה להרים את קולה.

ולכן פונה הנביא למבשרת־ציון ואומר: מדוע אתם עומדים אי־שם למטה, יחד עם עמים אחרים, ומדברים בשם הרעיונות הרגילים של הגויים? עלו על הר גבוה, דברו בשם ד', בשם הבטחות התורה, בשם חזון הנבואה, בשם ישעיהו הנביא.

ופונה ישעיהו הנביא אל מבשרת ירושלים ואומר לה: מבשרת ירושלים, אנשי הקודש והמקדש, אתם עומדים במקום הנכון, אתם מדברים בשם ד', אך אינכם מאורגנים, לא שומעים את קולכם, „הרימי בכוח קולך, הרימי אל תיראי".

עלינו להתפלל שציון וירושלים יתלכדו יחדו, יחד יעלו על הר גבוה, יחד ירימו בכוח קולם, ברום־עולם ידברו בשם ד', ואז נגיע גם לסיפא של דברי הנביא, לאמירה המיוחדת — הנוספת לערי יהודה.

לכאורה, מה קרה כאן? מבשרת ציון, אחרי מבשרת ירושלים, צריך עוד להגיד משהו נוסף לערי יהודה? אכן הנביא חוזה את הדברים מראש: למבשרת ציון כבר זכינו, אף זכינו למבשרת ירושלים, זכינו להכרזת ירושלים כעיר שבה שולט שלטון יהודי. אך טרם זכינו להכרזת יריחו היהודית, טרם זכינו להכרזת חברון בנחלת אבות שחזרה לבנים, עוד טרם זכינו להכרזה כללית על הארץ אשר ניתנה לנו לאחוזת עולם. מדברים על „הגדה המערבית" איפה מצאו את ההגדרה הזאת? בתנ"ך או במשנה? איזו גדה מערבית? יש ארץ ישראל! נחלת יהודה ובנימין, אפרים ושומרון! נחלת „שבטי יה לישראל עדות", וכל זה שייך לנו. זאת חזה הנביא ואומר: לאחר שזכינו כבר למבשרת ציון, למבשרת ירושלים, יש עוד להגיד משהו גם לערי יהודה, לבשר גם להם „הנה אלוקיכם!"

אנחנו צריכים לדעת, כי כשם שהקב"ה החזיר לנו את ירושלים עיר הקודש, כך החזיר לנו הקב"ה גם את ערי יהודה, כמו שלמדנו ברש"י בפסוק הראשון של ספר בראשית: „ולמה התחיל מבראשית? משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים — כל העולם של הקב"ה. ברצונו נתנה וברצונו נטלה מכם והחזירה לנו". איננו יודעים במה זכינו, אך הוא החזיר לנו. ומה שהחזיר צריך להיות שלנו ואין רשות למישהו לוותר „את אשר הורישך כמוש אלוהיך אותו תירש, ואת אשר הוריש ד' אלקינו מפנינו אותו נירש". אותו ננחל נחלה שאין לה הפסק, נחלה לנו ולדורותינו.

הגיעה השעה שאחרי מבשרת ציון ואחרי מבשרת ירושלים יבושר, יוגד, יאמר לערי יהודה: „הנה אלקיכם"! זה לא בא בדרך הטבע, במו־עיניכם ראיתם כי היה זה ענין אלקי, שהוא שהחזיר לנו הוא גם שיתן לנו את כל הארץ לאחוזת־עולם הוא יגאלנו גאולה שלמה, במהרה בימינו אמן!

בירת ישראל

מאת אלכסנדר מלכיאל

יְרוּשָׁלַיִם הַקְּדוּמָה,
הָעִיר הַקְּסוּמָה.
תִּפְאֶרֶת מְדִינַת יִשְׂרָאֵל.

קִרְיָה הֲדוּרָה,
חוֹמוֹת עֲטוּרָה.
הוֹדָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

יְרוּשָׁלַיִם הַקְּדוֹשָׁה,
אֶבֶן הָרֹאשָׁה
כֶּתֶר מַלְכוּת יִשְׂרָאֵל.

קִרְיַת מְלוּכָה
אֲצִילוּת בְּרוּכָה.
מִשְׁכָּן עַד לִשְׁכִינַת הָאֵ־ל.

לוֹחֲמִים נִלְהָבִים
גִּבּוֹרִים נִשְׂגָּבִים
הֶחֱזִירוּהָ לְיַד יִשְׂרָאֵל.

נִרְצָה קָרְבָּנָם,
נַפְשָׁם וְדָמָם —
בִּירַת חֵרוּת הִיא לְיִשְׂרָאֵל.

בשכבי ובקומי

מאת יוחנן גיטרמן

אִם תִּשְׁאֲלֵנִי בִּשְׁעוֹת הַיּוֹם
בַּמָּה אֲנִי הוֹגֶה עַכְשָׁו
אֲשִׁיבְךָ: אֲנִי חוֹלֵם חֲלוֹם
עַל יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל זָהָב.

וְאִם בִּשְׁעוֹת הַלֵּיל תִּשְׁאָלֵנִי
בַּמָּה אֲנִי הוֹגֶה עַכְשָׁו
דַּע: עַל כַּנְפֵי חֲלוֹמִי יְעִיפֵנִי
לִירוּשָׁלַיִם שֶׁל זָהָב.

זֶה כָּל־חַיַּי. בְּשָׁכְבִּי וּבְקוּמִי,
בְּכָל־עֵת. בְּכָל־שָׁעָה וָרֶגַע,
גַּם בְּחָפְזִי וּבְצַעֲדִי לְתֻמִּי,
אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל רַק אַהֲבָה.

המחבר, עולה חדש שכתב את שירו בהיותו עדיין בברית המועצות.

יצא לאור

— ספר קובץ עניינים עם קונטרס הערות החזון איש, מאת הרב זלמן דרורי, בני־ברק, תשל"ה, רמז עמ'.

— דיוקן הלוחם, על גבורה וגיבורים בסיפורת העברית של העשור האחרון, מאת הלל וייס, אוניברסיטת בר־אילן, תשל"ה, 251 עמ'.

— שיחות הראי"ה (נרשמו בשנות תרצ"ד—תרצ"ה) מאת הרב משה־צבי נריה, תדפיס מתוך הספר "ד־ראים", קובץ לזכר אליעזר־מאיר ליפשיץ, הי"ד, שנפל במלחמת יום־הכיפורים.

— נתיבות לחינוך ולתרבות תורניים בתפוצות, פרק י"ז, בעריכת ד"ר חיים חמיאל, הוצאת המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה, ירושלים, תשל"ה, 271 עמ'.

— לימוד פרשני התורה ודרכים להוראתם, ספר בראשית, מאת נחמה ליבוביץ, הוצאת המחלקה לחינוך ולתרבות תורניים בגולה, ירושלים, תשל"ה.

— משבחי הארץ, אוסף שבחי ארץ־ישראל לפי המקורות, לוקט על ידי משה־חיים סיברג, תל־אביב, תשל"ה, שסח עמ'.

— בקצוות שליחות, פרשת חייו ופעלו של ד"ר אלכסנדר רוזנפלד, העורך יצחק איזנברג, הוצאת מילו, 171 עמ'.

— שירים תת־ימיים ואחרים, מאת רחל חלפי, הוצאת הקיבוץ המאוחד, 92 עמ'.

— רשומות מאמרים במדעי היהדות, פרק ח' (תשל"ג עם השלמות משנים תשכ"ו—תשל"ד) מאת ישכר יואל, הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית, ירושלים, תשל"ה.

— קצה, שירים, מאת איל מגד, ספרית הפועלים, הוצאת הקיבוץ הארצי השומר הצעיר, 57 עמ'.

שיחה עם המשורר יהושע טן־פי

יסוד האמונה כמניע ליצירה

מאת נעמי גוטקינד

שתי אמות המידה שיש ליהושע טן פי להגדרת שירה אמת הן: יהודיות וכלליות. יהודיות — כלומר חוסר אפיגוניות, או השתייכות לזרמים, לקליקות, לסגנונות מקובלים, כמציאת דרכי ביטוי ותכני ביטוי שהם מיוחדים ומקוריים ואין כמותם בספרות העבר העשירה עליה חייב לבנות כל משורר בן דורנו.

וכלליות — כלומר התכנים אנושיים ואמיתות אנושיות שמעבר לעולם הפרטי הן החלוף של הכותב ולכן כוחם לעמוד במבחן הדורות של האנושות.

שתי אמות מידה אלה הינחו אותו לאחרונה כאשר ברר מתוך יבול השירים שכתב החל בשנת 1937 ועד 1975 את המיבחר המצוי בספר שהופיע זה עתה: עולם כזה עולב רבא. (הוצאת מוסד ביאליק, 1975).

טן פי איננו משורר ידוע ומוכר הרבה בציבור הישראלי. שיריו אינם מתחרזים בוסיקליה נוסח אלתרמן שהיה ידידו, ואינם קלים לציטוט ולזכירה בעל פה. כל שורה שלו מעידה, בעיקר בשנים האחרונות, על עבודת הציבה וגילוף, הוא כביכול משייף וממרק ומהקן שוב ושוב כל ביטוי, כל בדל הרת.

התוצאה היא אמינה, כבדת קצב ולא קלה לקריאה. ממש כשם שהכתיבה לא היתה קלה.

„תסביך רימבו"

עדות ביוגרפית ברורה לקשיי הכתיבה ולכל גישתו האמוויוולנטית לשירה מצויה בכך שטן פי סבל כל ימיו ממה שהוא מכנה „תסביך רימבו", כלומר, תסביך הבריחה מן הכתיבה, דוגמת אותו משורר צרפתי גאוני שחדל לכתוב בשיא כוחו ובגיל צעיר.

בשנות הארבעים, תוך כדי שיחת בית קפה עם ידידו נתן אלתרמן, הגיעו השניים למסקנה שבתקופה של מלחמת עולם, התקופה של שואה ליהדות וסכנת השמדה לכל היישוב בארץ ישראל, כתיבת שירה, ביחוד שירה לירית, אישית, „לא מגוייסת", היא פעילות בלהי רלוונטית ואין לה הצדקה.

ואמנם, טן פי היה נאמן להתושותיו. עשרים שנה חדל לכתוב: „כשחזרתי אל השירה בשנות השישים" אמר לנו לפני כשבוע כאשר פגשנוהו לשיחה על הסיבות המניעים לפרסום העוכחי של המצית שירתו „חזרתי מבוגר נפשית ואינטלקטואלית, ולא רק פיזית. מצאתי את ,ההצדקה' החדשה שלי ליצירה. אני שואף כמובן להתמודד עם כל הדרישות המתמידיות של האמנות המודרנית אבל איני מהסס להתווכח עמה בתחומים בהם היא שוגה.

קסם שירי ותחביב שירי

נכון, ביטוי חדש ומקורי ועמדה קיינות היא דרישה חיונית לכתיבה, אבל חשוב לא פחות שלא לאבד את קסם השירה. וכאן מתחיל הויכוח שלי עם המשוררים הצעירים. למרות כל השיגהם הלשוניים והמספוריין — הם מאבדים באיזה מקום אותו טוהר הכתיבה שקוראים שירה. היידן הזקן, לפני מותו, קרא אליו את בטהובן תלמידו ואמר לו: שמעתי את ,הפרומתאוס' שלך, טוב מאוד. אבל זכור, לעולם אל תאבד את קסם המוסיקה לצערי, נדמה לי שהיום איבדו את קסם השירה. יוצר אמת חייב להשיג השג כפול: גם ביטוי מקורי ומתאים לתקופתו וגם את היסוד הקסום. אבדן הקסם, האופייני לאמנות התקופה, הביאה אותה לעברי פי פחת. היום יוצרים לדעתי מעט מאוד אמנות אמת. אפילו משוררים ישראלים טובים אינם כותבים אלא תחביב שירי".

— הערתי: קצת קשה לשמור על יסוד הקסם בעולם הניצב ברגלו האחת אחרי השואה הנאצית וברגלו האחרת על פי השואה הגרעינית כשבתוך מסעירות אותו כל הזמן המלחמות „הקונבנציונליות" נוסח „וייטנאם" או נוסח ישראל־ערב...

ספרות מורליסטית

זיק של אור ניצת לפתע בעיניו קודרות המבט של טן פי והוא אומר בלהט: „כתבתי בנעורי שירה לירית טהורה, אבל כמי שהגיע אחרי עשרות שנים של התבגרות ופיתוח מבנה בקרה אישי, אני מרשה לעצמי לומר במלוא ההכרה שכל יוצר לא בגיע לשום הישג, בקום שסח — אם אין לו אמונה. לאו דווקא אמונה דתית, אלא יסוד האמונה כמניע ליצירה. אני די אמון על הספרות האוניברסלית, קורא כה שנכתב היום בשפות המקור, אני די מכיר את הזרם היצירתי העולמי הניהיליסטי ויודע לא פחות לאימי הקיום המודרני בדורנו, אבל זכיתי ונכתי גם על מקורות היהדות והגעתי למסקנה שהספרות העברית לדורותיה היתה ספרות מוראליסטית — וזו גדולתה. אם הספרות העברית רוצה להמשיך להתקיים כחוליה בשרשרת המקורית של כותבי העבר ית ולא כאיזה ענף אפיגוני של ספרויות אחרות, היא חייבת להמשיך בקו המוראליסטי.

נכון, יש משבר רוחני, ולא רק אצלנו, הוא משבר תרבותי כלל־עולמי. אבל השירה העברית סובלת ממשבר נוסף, מיוחד לה, בכך שהחדלה להיות ביטוי לאותו העולם המשיחי, במובן הרוחני, שרוח היהדות ורוח האנושות כולה, שואפים אליו. אמן אמת חייב בצד תאור המצב התוייתי הקיומי שלו לתת גם את מבע לאוניברסאלי, לכלל אנושי, ליפוי מקאת הנפש, שהוא הנותן יציבות לשירתו ויכולת קיום ארוכה".

דוגמא אישית לדרך בה מנסה טן פי עצמו להתמודד עם כפל הדרישות מצויה למשל ב„שיר עצוב אל בני בשירותי" ממחזור שירים מאוחר:

התהלים עוברים כמה אשפה
שבע למטה כפול שבע למטה
אהרידם קני העיר משמימי מנים
שטים כבלהים את גרוטאות הזוהר.
לחם יבוא לפולחן בולמוס הכפן
המקודשה,
כפתוריה על קרעי בגדיה לאנדרטת היופי
ונייר קרוע נוטף שומן אל אבק
המעבדות
בשביל הלירית הגרוטה —
הקרודייה אוכלת את הכסף
והזהב מוכל כמים דלוחים;
ברקות האמונה קשורים בלשון
יהדות
כרוכה על פצע דחוני".

אבל בסיומו של השיר:

„אאסוף את גרוטאות הרוח שעבי העיר
והורה לי בפח האשפה
בשביל בני אני יצב בסיירות
אשר תומת לבו עומדת כו
כל תום השמים בלילות השמירה.
שאבנתו רחמה בגבולות הארץ
המקתמה מדיה,
וזה וכפי לו במעמקים קוראים
להיות... הנה".

דרך חינוך

אל השירה ואל העברית הגיע טן פי בילדותו המוקדמת. חינוכו היה ביטוי נאמן לתקופת המעבר ביהדות — הוא למד גם באידיש, ב„חדר" וגם בגן ילדים ציוני, בעברית בגימנסיה „מגן דוד" של הרב צירלסון רכש מטען נכבד של ידע בספרות האירופאית הצרפתית, הרוסית, הגרמנית, השתלם בעברית, למד בספרי החכמה המחשבה של היהדות, עוד את עטה ביהיים, אבל בעיקר הכין את עצמו לעליה לארץ ישראל. בקשינב, עיר הולדתו, ראה תמיד התנה זמנית חולפת בלבד בחיי, גם שירים שנכתבו עוד בגימנסיה, היו כתובים עברית ודומים תכנים ונופים משורשים של ארץ ישראל כשעלה בשנות השלושים, הצטרף לקיבוץ של השומר הצעיר. ב־1937 עזבתי את הקיבוץ והתמנתי מנהל פרדס בכפר מל"ל. בכספי שהרוחתי חלמתי לקנות מכתר כדי לגנן עליו את המנגינות שחיברתי. והנה, שבת אחת הזדמן המשורר א. צ. ג. ל„רמות השבים" הסמוכה. מכר משותף שידע כי אני כותב גם שירים — הפגישנו. א. צ. ג. הסכים לקחת את מחברת השירים שלי. בו במקום קרא את כולם ואמר לי בתקיפות: שמע, אל תשלח אותם לשום עתון. סע לתל אביב, היכנס מיד לבית דפוס ותפרסם ספר. א. צ. ג. היה כבר אז משורר מפורסם והערץ. בחו"ל, בתנועת הנוער, לימדו אותנו את שיריו, נו, בו במקום ויתרתי על הפסנתר שלי. בסעוי, הדפסתי ומאז אני משורר ולא מוסיקאי".

ספרו הראשון של טן פי התפרסם כשהיה צעיר בן עשרים ושתיים, ושמו: „מאלף עד תו". שאול טשרניחובסקי, אליו הובאה יצירת הבכורים התלהב, ולמול היסוסיו של המשורר הצעיר באשר לעתידו כמשורר אמר לו: „פרסם כל שנה ספר! כל שנה — ספר".

לציווי זה — לא נעתר טן פי. לאחר כמה שנים פוריות מאוד — חדל כאמור לכתוב. „הספרות העולמית והספרות העברית כל כך עשירות, אנשים בדורות קודמים אמרו כבר כה הרבה וכה טוב — שאין פלא אם אדם בין ימינו נעצר מוכה־אלם ושואל עצמו: במה אני מוסיף? מה אני מחדש מה יש לי לומר — שעוד לא אמרו הסכנה הממשית ביותר של האמנות היום היא הסכנה האפיגונית כך במוסיקה ובאמנות הפלסטית וכך בכתיבה.

מנגנון של דעת

לכל כותב חיוני היום מנגנון של דעת, של בקורת עצמית המגרה ביותר. יתכן ששירי נעורי, במידה שאוכל לשפוט על עצמי, נכתבו בצורה בלתי מודעת, בלי אותו מנגנון אינטלקטואלי מבקר שיש לי היום. כתבתי למשל סונטות — אבל היום אני ירא לחזור על הצורנות הקלאסית, אני מחפש הישגים צורניים ואינני מקל על עצמי אפילו בחריזה. אני שואף לפרוסודיה חדשה ולא רק לאמירות חדשות. לדעתי, סילוק החריזה והמסגרות הצורניות — דילדל את השירה המודרנית. כל המיבנים שכופים מסגרות על השיר לא רק שאינם שליליים אלא דווקא מאלצים את הכותב למשמעת עצמית ומקנים לשיר צורת קיימת ועומדת".

דוגמה לכך מצויה למשל בשורות כמו:

„מלאך במשמר
מהלך דומם
אקרח ושכרי
אי —
הרע ברשעי
המורא על משמר
הגורא על ארמי
הגורל האכזר המשמיד התיתו
כחי ההמון המתיר חיותי"
(עמ' 145/146)

„לא מספיק רק הדחף הפנימי לכתיבה" הוא חוזר על תורת השיר שלו „צריך לעמול עליה, לבנות ולחפש. השפה העברית כה עשירה, כה גמישה ובעלת אפשרויות חריזה ומבנה בלתי נידלות. אלה שטענו נגדה שהיא קשה או מאובנת — לא הכירוה. אדרבא — קיימים אוצרות לשון בספרות העתיקה שלנו שהם שירה צרופה ומודרניסטית כמות שהם".

לשון המשנה

דוגמה ללשון שירית מוצא טן פי בשפה התמציתית של המשנה. באחד משיריו האחרונים, „שיר יגוף" הוא משלב פיסקה מישנאית שלמה, ללא שינוי מילה, בתוך שורות השיר, ל־מוכיח כיצד שפת המישנה ושפת השירה המודרנית הן שפות אחיות. וכך נאמר במשנה:

תנו רבנן:
פתו נפלה מפיו
מקלו נפלה מידו
בנו קרא לו מאחוריו
צבי הפסיקו בדרך
נחש מימינו שועל משמאלו
אל תתחיל בי
שחרית היא
ראש חודש הוא
מוצאי שבת הוא

ועל כך מופיעה תגובתו השירית של טן פי, הקובע בטון העצב האכזב והתגובה הקשה והאופייני לו:

פתנו נפלה מפינו המוצב
מקלנו נפל וידינו כבויים
בנינו קוראים לנו מאחורינו בפך
הצבי על במתיך המפסיקנו בדרך
נחש מימין עושה חיל
ושועלים משמאלנו במגמתינו
מבעירים אש זרה בקמה
אל תתחילו בנו שואה
שחרית השחרים מעשה שחר־
עמה...

„אבל ללא אמונה אין טעם לחיי" מסכם טן פי „מסקנתי האישית היא שבמסגרת החיים היעודיים לחיי בסיס ותוכן הרבה יותר מכל מה שיכולות לתת הגאות העולם המערבי. מסקנה זו — היא גם המנחה אותי כמשורר".

נתקבלו במערכת

— תורה לבית הספר, בראשית, עם באור וליקוטי רש"י לכיתות ב'—ג', ערוכים על־ידי גרשון ברגסון וירחמיאל ויגנרסון, באשור משרד החינוך והתרבות, הוצאת ספרית הפועלים.

— דו־שיח ערבי—ישראלי, מאת ז'אן לוקוטיר, מצרפתית מרים טבעון, הוצאת דביר, 180 עמ'. המשתתפים שאול פרידלנדר ומחמוד חוסיין.

— שמעתין, בטאון איגוד מורים למקצועות הקודש בבוגדות על־יסודיים דתיים, ניסן תשל"ה, המערכת: דוב שהור, יעקב ב. רייניץ, מרכז אליעזר בן־שלמה.

— עיונים בפילוסופיה היוונית, מאת שמריהו ריביריך, ז"ל, הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית, 125 עמ'.

— קהילת בואנוס־איירס, קסעים מן התעונות, אידיש, 1973.

— פרקי ברדיצ'בסקי, עיון בשלושה כפורים, מאת הרצל ובלפור חקק, הוצאת שלהבת, ירושלים, 296 עמ'.

שקיעת נעורים

מאת אברהם בלאט

הסתכלות האדם בתוך עצמו ובגבלו ותיאור התהוות הנפש מצויים כבר בספרות העתיקה, אך אב הורת הפסיכולוגיה הגיעה לדרגת מדע כשאר ענפי מחקר — על כך רבו העוררין.

אנו מבחינים כיום בגבון רב של פסיכולוגיה על כל אסכולותיה, בהתהוכי המבצקים, האופי, התבנית, החברה. פסיכולוגיה של דת, אמנות ולשון, פסיכולוגיה ההתנהגות, התהוותה ד' הוויויות, אשר נקודת מוצאן התבוננית של הפרט, הורת הנפש והעבתה, על כל הופעותיהן והיעקותיהן להודעת האדם. פסיכולוגיה זו הירגתה לשפה הספרות והיא משבצת כיום מיכוד חדש בדינמיקה של היצירה האמנותית.

כל עוד האדם היה שלם בגופו וברוחו היתה קיבת הרפואה בחיים נוצרה תמונה עולם יציבת, אך עם העמקת הפער בין האמונה והמדע הנבינוי ההחיל תהליך פיצול הארציות, ומכאן הדרך לפסיכואנליזה — בחקר הורת הנפש. הסיפור העברי עבר גם הוא דרכים ככנות בהיותו צבוד להבנית הלאומית. כל תמורה הברית הסביבה את הותמה על פני הספרות, וכל תקופה רכבת פרק במציאות הקיימת.

מכאן שאנו בסוגלים להרכיב דגם של דברי החברה ההוויה על פי מרכיבי הפריה ובהתית. למן יסוד היישוב העברי בארץ ועד לימינו אלה. בריר. שלא תהיה זו הבונה כוכאליה על החיים על כל שכבותיהם. אבל, נמצא בהם סימני היכר של החברה באותה עת.

גם בסיפורת העברית בשנים האחרונות הלה תפנית סוציולוגית הזה, ועם „ברויפי" בעיכי החברה החל תהליך הדיכוף של המיפוס הפנימי אשר הציג את הגבורים בכל כתמם. המציאות גובלת כאן עם הסיום והאדם ניתק מהעולם, ועל ידי כך גם מעצמו. אין אדמה מתחיה בהיות לרגליים וגם השמים הפריכים רחוקים לאדם, ורק היב הכעורפל השוטף הולות ויבשת „יסוקי" גם את ביתו של אדם אשר דיוקנו מיטשטש ביצירה המודרנית.

*

סיפורה של ענת פינברג „צל הזיכים"*) הוהמו בסימן הנבאים „כי צל ימינו עלי ארץ" (איוב ח' ט') כאשר העולם המוחשי מתרופף ואמפתו של האדם נתפסה בהיסר משכציתו של האירציונלי, של אנשים המהלכים כבהים בצל העיקס, ומונעים משולה גרין, הגיבורה, ליצור לה חיים חדשים.

ספר זה של מספרת צעירה שהוא רומן בכורה — שקוע בעולם חלומי ביעותי, בתוך חלל ריק שאין לו הכלית, של גיבורה הדרה בבית משותף המעביר את בדידותה וניתוקה בכל הסובב אותה. ועל כן היא מחפשת סעד במעגל היה של הגברת מינץ — בעיוון שחלף.

שולה גרין נתונה בתחושה של אבדן המציאות אחרי התווית הטראומטית במות אמה בהיותה בת שש. זכרונות ילדות הביאוה להתודעות אכזרית של זרות, ומכאן לסיוטים אשר התפרטו על פני כל חייה. היא אינה מודעת לקוטו של „הומן", ואינה דרוכה לקראת האעליה שבחיים, ורק קוצר ידה והסגתה כבליהים את רגשנותה של בת ללא אם ואב, ללא אושר.

ביסורה של ענת פינברג מייצג אנטומיה של מצב נפש אשר גבורים קבועים מציגים את ריקנותם באוירה מחניקה ומלנכולית, המעידה על התגוננות ועקירת בית ומשפחה.

הרומן, ברוב סיפורי הזמן, מנסה להעלות את הבעיה הגברותית של צעירה חוקה בלהיים פסיכיים הבוקעים מבפנים, אך בבקום עימות של גילוים אנו מגלים זיהוי וקירבה, בין שולה גרין, הסטודנטית הצעירה, והגברת מינץ הזיקנה, כאשר התסכול הוא המכנה המשותף המקשר ומבטל את המחיצות. הנו עולם מנור של זקנים והמהומים אשר היים את „הצלם של אצבולי" בצד עולם מנוהק, אך נעדר כל מעשה פילוסופי עתיר מחשבה או דמיון.

הרומן הוא סיפור טמאסי של שתי נשים המכתגרות ומתקרבות זו לזו בדרך סבתא ונכדה ללא עומק פסיכולוגי.

בעוד שעולה גרין מילה את הנפש הקרועה שאין לה ישע, היא מנסה לאחר לה ידיד ולהתבסס בחיים, כך בורחת הגברת מינץ בכל הסובב אותה, ושדויה בתוך ד' אמותיה עם משקה, הברחתיה הבודדות והרגליה מיפים יבימה.

הבית של גברת מינץ בו גרה כדירה מסכת שולה גרין פונה אל הים, וכך יושבות שתי הנשים ומתבוננות בטיח הנושר מן הקירות, ובתריסים הגרי הצבע, הים אוכל הכל, הכל לח, מוליד רוקב. הרגשת הבשים תופסת את ההתבלות, הזון שוכיות על הקשר עם אותה הווית המעידה על ההתפוררות הפנימית של הייהן. הכל כאן מתמסכל ולובש מיפחים בעמהים. שולה יושבת בחדרה ואינה מוצאת ענין בשום דבר. בדירה מנגנת רביניה „הצלמה והמאוה" מאת שוברט. היא דוחה את הבחינות למוצרי ב' וג' במשך שנהיים נבנה כתמבצם. בתה של גברת מינץ, לוצי, בולעת כבריב, בפקודה על אמה הזקנה ולא אומרת דבר. הדפה מוכרת הפרחים מדהימה ילדים במענבה לשונה, ומדירת הגברת כיף נשמעות דפיקות וקולות משונים. גברת שלום היא אשה מרת נפש אשר גם היא מגוררה בביתה, וצייר משובש כבריח על כרכולהו, בביצובו של יום כיפור.

האוירה דחוסה וכל אחד מודע להרס חייו. לוצי, שכל הימים נמלטה מהבית מבקשת להפריד בין אמה הישישה הדיירת הצעירה הסטודנטית ובהפכה נקודת מוצא להידוש החיים. לפנינו קונפליקט בין האם הבדידה לבת, ועם זה הושבת כהיא היה עבורה וכשמכת לה עוגן הצלה, ובין בת לאם שלא הניחה סבהה העבוד בשביל אנשים זריב „כי אין לכמור את הנשמה" אבל על ידי זה היא הפכה את חיי לוצי, בתה, לקבין שלה — כעין שלטון מאטריארכלי קדום. לוצי, הבת, כופיצה כאן כיסוד מורד ובוגד. היא ממאנת יותר להקריב חייה ולהישאר בחדרה ופורצת למרחב — לבית חדש בכפר העיר, בעוד שאת האם היא מעבירה לבית אבות. לוצי מתנערת מתכליתן העצמי, ו„מתהבה" אותה את שולה גרין אשר אהבה את הבדידות, את המות ואת המתים, ואת העקיפה בתהומות נפשה.

*

ענת פינברג מפתחת יריעה רחבה ב„פלשבקי" הבאירה את ילדותה ונעוריה, יחסי חברה ואנשים עריויים, בערבבה את סנבנה המספר בגוף ראשון ושלישי, קולה הפנימי והחוד העה. הקשר הבלתי בהיע בין עלומים וזקנה על רקע הזמן המתפורר היא אצלה יותר בחינת מקרה מורכב, כאשר תיה ספרותית, או פסיכולוגית. קיימה איזו רפיסות בבהיכים שאינה מתגבשת לעומק פנימי ולעצמה סיפורית, כי אם פרוחפת על פני השטח.

יוכה של שולה גרין מתפצל בין אהובה שרגא, הריצה באוניברסיטה, ובין קהותה בבית, והוא מתקלי את הסיכסופים על חוסר אונים והכונת הבמיצפם. היא בורחת מעצבה ונפחדת. ומקווה למצוא את העולם המבשי (בבעל או בבית) או הבאני (האצילות הזקנה האריסטוקרטית של הגברת מינץ) — אך המנוסה אינה מעניקה את רגש בוזה. היא חיה בסיום מעומעם של חלומות, אשר אינם מובילים אותה לאן שהוא, ושוב היא מוצאת רק את הזקנה הרצוצה שאין בה משענת. היא מחפשת את הקשר ונתקלה באנשים שהמחיים הנקיים בדרכה, במצילים על שפת הים, כיואל השכן, אך היא נכבשת כמור, אם זה לדעתה הגיבעת של גברת מינץ, או לתרומי הסרק של שרגא, בהפנה לאובייקט של אחרים.

שולה גרין היא דמות רגשנית הנתונה בתוך עולם מעוה בלהי נשהבה, הבאבד את מימדיו האביהיים המעורבת על ידי אחרים, אך באבדן היה גבי מינץ מרגישה גם את הרס חייה. הקשר בין שולה והזקנה היה מבוסס כולו על זכרונות שבעבר, ולא על ההווה, כי חיי הזוגיים שלה היו שייכים בעבר. ד"ר כמן אשר ביקר בבית לוצי קבע את ההיאבגבות הנוירוטית של גבי מינץ באומר: „שולה, לא לוב כאדם זוכר דברים כלפני הרבה שנים, לזכרונות העבר הם מהסן של מיני דברים ישנים. אדם צריך לזכור מה בקרה לו לפני שעה קלה. אבא של לוצי זקנה יהולה מבני שהיא שוכחת דברים שקרו לה לפני כמה דקות הזכרת דברים מן העבר" (עמוד 188).

אבחנה נפשית זו כוחה יפה גם כלפי שולה גרין המנותקת מן המציאות העכשווית ונבשבת אל העבר ההופי האריסטוקרטי של אתמול.

הרומן של ענת פינברג הוא סיפור על גבורה נפשית. סיפור של נעורים שהזמן כירסם בהם, „אין, כולם כתב, ואלה שבגהרו בחיים אינו ברגישה בלפיהם דבר. בורים הם לי, ורק בלוויות או בדיונה אני רואה אותם. ואני נבוכה. אני אוהבת את המתים" (עמוד 191).

זהו הרומן של שקיעת הנעורים.

*) „צל הזיכים" מאת ענת פינברג בהוצאת ספרית הפועלים תשל"ה.

לפרשת השבוע

במדבר

וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחדש השני... לאמר (א׳ א)

אמירה היא בחשאי, והי תוא בהכרזה הרמת קול. מה שאין לך דבר יפה מן הצ... עות. לפי שהלהלות ורא... צועותנו במוקמו שנתברר (פ... תשא) וכן אמרו שאלו... אומות העולם הדעת כמה... כן יפה להם. וזו מקצים... וכו'. שמתחילת הזה הדיבור... צא היה האומות נוחין... כך כשהוקם המשכן נתיחד... בור אל משה רבנו במשכן... השאי. וזהו ביאור הכתוב:... בר ה' אל משה" — קודם... ה' אל משה, בהכרת ושמ... קול בפרסום — „במדבר... כי שם היה בפומבי; ואחר... „באהל מועד לאמר" — כל... באהל מועד היה הדיבור... נת לאמר, בחשאי. (מאור ה...)

במדבר יש לו שני מו... א) ציה ושממה; ב) הדרך... הנהגה, כמו: „ידבר עמים... תחתנו (תהלים מ"ז). זכו —... עמים תחתינו; לא זכו —... ציה ושממה. ידבר עמים תח... הכוונה כאן, במובן שכתוב... ישעיה (י"א): „והיה ביום... שורש ישי, אשר עומד... עמים אליו גוים ידרושו"; ... בה ההנהגה רוחנית ומוסרית... לכן „כל העמים תקעו כף,... עו לאלוקים בקול רנה". וה... באדם ענין זה של ידבר... תחתינו; כתוב בספרים שב... „הודיעו בעמים עלילותיו"... ליום קיה), הכוונה לעמים... כל אדם בפרט. הכוונות ... ניים שבאדם הם ה„עמים"... ותכלית התפלה היא לא לת... הנפש בלבד, אלא לזכך אף... הגוף הגשמי וכחותיו. וכה... ניתן לישראל במתן תורה... הרי קיים אברהם אבינו כל... רה עד שלא ניתנה (יומא...) — ומה היה החידוש שב... במתן תורה? אלא שא... אבינו קיים את פנימיות הע... ברוחניות ובמדרגות עליונו... לא כל אחד יכול להגיע ל... גה זו, ובמתן־תורה ניתן... לכל ישראל לקיים המצות... מיות העולם. ובכן: קודם... להדביר את ה„עמים" שב... הוא, וממילא ידבר גם את... לם בכללותו. וזהו החוב... יציאת מצרים למתן תורה... יציאת מצרים כתוב: „כ... העם" (שמות י"ד) —... מהרע — הרע נשאר, אל... בורח ממנו; אבל במתן... — „ידבר עמים תחתינו" —... זות הרע נכנעת, על דרך... כל לבבך — בשני יצריך"... כות נ"ד); והאדם שליט... ועושה בהם כרצונו. הרע... לטוב. ולכן ניתנה התורה... בר; ולכן קוראים לפני ע... פרשת במדבר; מבת התור... הפכים את הציה והשממה... בר עמים תחתינו".

(„להורה ולמועדים", ש. י. זוין שליט"א)

*

איש על דגלו באותות... אבותם יחנו בני ישראל (ב)

במדרש (פ"ב): בשעה ש... על הר סיני, ירדו עמו... כתות של מלאכים; מיכא... לו, גבריאל ודגלו. מיד... ישראל. העניין הוא: במו... מיות הרגל הוא סימן של... אלו הנמצאים, וביותר במו... שהנגיד לא יאבד בהפרדו... כל לשוב אל מקומו בכל... כן הוא ברוחניות; וכתוב:... לו עלי אהבה" (שה"ש ב')... נו, שיהיה דבוק תמיד ב... השי"ת, וזהו שראו ישראל,... אל ודגלו. כי המלאכים... נעודים כלל ועומדים תמ... מדרגתם. ולזה התאוו ושה... שאפילו בעת הפרדם לעס... עניינים חומריים, ישאר לב... בוק באהבת השם, ושאל... החומריות להאפיל את או... אהבה.

(שם משנ...)

*

ובנסוע המשכן יורידו א... הלוים ובחנות המשכן י... אותו הלוים (א')

על דרך הלצה: זבולון להחזיק ידי תלמיד חכם שיהיה לבו פנוי לתורה; רק אם התלמיד־חכם פונה עסקיו והונה במקומו, וזה בית המדרש. אבל כשנצ... מקום למקום לקבוץ על־י... בזה את התורה — מוריד... תו מגדולתו, ואינו ראוי... והנה הלוים, שעבדו לשר... הקים ולהוריד את המשכ... בבחינת זבולון, המשמש... כר. ותלמיד־חכם נקרא... שכו התורה מונחת ומש... החו: „ובנסע המשכן"... הת"ח נסע ממקום מקום —... ירידו אותו הלוים"; „ובחנ... משכן — שיושב במקומו... — „יקימו אותו הלוים"... וכבודו.

(כתב...)

*

כאשר יחנו כן יסעו (ב')

אי־אפשר שיעבוד ארנ... יעודי בלי הפסק ובלי... מפסיקה, בין עבודה לעבוד... בין נסיעה לנסיעה. מי... גת — היינו בשעת חניה... הוא פירות מעבודתו הקוד... ולכן „כאשר יחנו כן יסעו"... המנוחה שאדם בה אחרי ה... כן ואת מרת הקילות של... עת הלאה... הסוחרים מס... הרבי ר"ש הזה רגל לשון... טב, בשהוא אותו נר זצ"ל... אצבעותיו, כדי שילך בשע... תנור השלהבת בידו, כ... אצלו הרבי ר' אלימלך,... אותו שישכב בעתה בעמה... בשכב בעתה סגר ר"א... חלת, פרש עלון ויענה,... ישן עד למחרת בבוקר.... משנתו, הרגיש שכוחו צלו... יותר ואמר: מעתה נודע ל... על־ידי שינה אשר לעבו... ה'.

(שי"ן)

ליקט **שלמה יהל**

ירושלים
בעייה מדינית

מאת יעקב אדלשטיין

במשא ומתן השלום, אם יתנהל אי פעם, עתידה בעיית ירושלים
אבן נגף לכל הסכם שלום. משום שהערבים לא יוותרו על
ים, לא בהווה ולא בעתיד. הם רואים בירושלים אתר של כבוד
, נוסף על אתר קודש למוסלמים. ירושלים היא בשבילם סמל.
ה ידוע לכל מדינאי ישראלי שעוסק בסבכי המו״מ הישראלי־

ר הכנסת החליטה להחיל על
ם את חוקי המדינה ולמעשה
את ירושלים למדינת ישראל.
בנותיה, היתה זו החלטה ל־
ת יהודה השומרון, משום ש־
ם בלבד אינה יכולה לעמוד
בפני עצמה, אלא כמרכז של
אזורית מהווה ירושלים
ל, כשם שהיתה, חצויה, ל־
חמת ששת הימים.
הבינו הערבים, כאשר
את ההחלטה של ירושלים פ־
ועל החלת חוקי המדינה

ומרים הערבים?

שה עם ראשי ערביי הגדה,
ה סמוך לסיום מלחמת ששת
בה השתתפו ראשי הממשל
דאז, אגב, עו״ד עזיז שחאדה
לה, מראשי הציבור הערבי ד־
משלחת הפלסטינאים לאו״ם ית
כי על היהודים לזכור שה־
. אינם יכולים להתפשר על
ם, וכי בעיית ירושלים מהווה
ף בכל מו״מ, וברגע שהכנסת
; על סיפוח ירושלים המז־
למערבית, היא החליטה ל־
נגד מו״מ עם הערבים, משום
ם רואים את ירושלים בב־
עתה לכל מו״מ.
ם דומים אמר בפגישה עם
הממשל הצבאי, שראף אל
מושל באר שבע לשעבר, סר־
ע, שידע עברית על בוריה
ף בכתבי הקודש ובהיסטוריה
ג בצורה בלתי רגילה. אמר
אל עראף במעמד זה של שי־
יות לב בין ראשי הממשל ה־
בין מנהיגים ערביים: „אני
עברית ומכיר את התנ״ך ב־
את ההיסטוריה היהודית, מ־
נ המוד הגנוזי שלכם. ברגע
תם על ייהוד ירושלים, פי־
כבר שהחלטתם על ייהוד יהוד־
שומרון. אין להבין אחרת את
ה הזו משום שירושלים שלו־
עם יהודה ושומרון, הן ב־
יה והן במציאות. אין אפ־
הפריד ביניהם. לכן אני אל־
ב לא בנשק אלא בעם; כי
ע בדיוק למה אתם מתכוונים
ם ירושלים מאוחדת.
עבדאללה, ריכז רוב כוחות
הערבי בשנת תש״ח למל־
ל ירושלים, בראותו ענין של
ערך היסטורי, לשלוט בעיר
אללה שהיה איש נבון הבין
במי ששולט בירושלים, שולט
ו על יתר חלקי הארץ וה־
ו אליה. לכן התנהלו בתש״ח,
ת הכבדים ביותר על ירושלים
הדרך לירושלים, שהיא היתה
לשליטה בירושלים עצמה. ק־
לטרון וגוש־עציון היו הקרבות
ים ביותר שהתנהלו. הפרדוקס
אותו מלך עבדאללה שהחליט
בירושלים העתיקה למען הערבים,
נורה בעיר זו על ידי מתנקש, ש־
האשים אותו בבגידה.

הסכם חשאי שמנע שחרור העיר

מתוך הסכם חשאי עם המלך עב־
דאללה, לאחר ההפוגה הראשונה,
נאלץ צה״ל לנצור את נשקו ולא ל־
הסתער על ירושלים ועל איזור חב־
רון, למרות שניתן היה להשתלט על
שטחים אלה. צה״ל ריכז את מלחמתו
נגד המצרים בנגב והגיע עד אל ע־
ריש. עתודה של צה״ל בפקודו של
יגאל אלון שעמדה מוכנה לאיגוף
ירושלים, מצד הדרך לחברון, לא
הורשתה לבצע את הפעולה. אף ש־
הדרך היתה כמעט פנויה. כוחות
צה״ל בירושלים ביקשו לפני ההפוגה
הראשונה להסתער על ירושלים, תוך
שיתוף פעולה בין ההגנה, אצ״ל ו־
לח״י. חלק מן הכוחות הגיע דרך
השער החדש ונכנס כבר לעיר ה־
עתיקה. אך עם בוקר נאלץ לסגת ב־
של הכנס ההפוגה לתקפה. כוח של
פלמ״ח שכבש את הר ציון ונכנס
לעיר העתיקה, התחבר עם הרובע
היהודי, דרך שער ציון, נסוג והשער
נחסם. היתה זו בכיה לדורות. ירו־
שלים העתיקה נפלה.
במלחמת ששת הימים שוחררה
ירושלים, בפעולה הירואית, כ־
שהמלחמה עליה נערכת מבתנים ה־
עיר, מגב ההר, ומאיזור הרי חב־
רון.
במערכות המדיניות שהתנהלו ב־
ארים ערב הקמת המדינה, נתקבלה
ההחלטה על החלוקה ועל ירושלים
בינלאומית.
הישוב היהודי שהיה במצב צבאי
חלש, קיבל את ההחלטה על ירוש־
לים בינלאומית, כהחלטה לשעתה,
ולא לדורות. קיוו כי כאשר יתגבר
הכוחות, עם הקמת המדינה, אפשר
יהיה לשנות את ההחלטה, בכוח ה־
מציאות, שכן תושבי ירושלים ה־
יהודים, היוו את הרוב בעיר. אולם
הערבים לא קיבלו את ההחלטת החלו־
קה ולא את ההחלטה על ירושלים
בינלאומית. לפי ההחלטה, היה צריך
נציב בינלאומי לשלוט בירושלים.
מלחמת הלגיון על ירושלים, והת־
נגדות צה״ל תוך מלחמה עקשת, סי־
כלה את ההחלטה על ירושלים בינ־
לאומית. הקרבות בתש״ח נסתיימו
כאשר היהודים מחזיקים בירושלים
המערבית והערבים בירושלים המז־
רחית. ההחלטה לא בוצעה. יש סבו־
רים ש„הבכיה לדורות" נבעה גם
מהיסוסים מדיניים. חששו שאם
ירושלים תשוחרר על ידי צה״ל יאל־
צו אותנו למסרה לידיים בינלאו־
מיות. על ישראל אפשר היה ללחוץ
באמצעות האו״ם, ואילו על הערבים
— לא. כך למעשה גרמו הערבים ל־
הכשלתה של ההחלטה על מעמד
בינלאומי לירושלים.

העובדות קובעות

לזכותו של ד. בן גוריון ז״ל יש
לזקוף את ההחלטה לקבוע את ירו־
שלים החצויה כבירת ישראל ולהע־
ביר אליה את מושב הממשלה וה־
כנסת.
העברה זו היתה מבצע היסטורי
והיא אשר הביאה להתפתחות ול־
הרחבה של ירושלים ערב מלחמת
ששת הימים.
אולם רוב ארצות העולם לא ה־
כירו עד היום בירושלים כבירת יש־
ראל. כיום נמצאות בירושלים שש
שגרירויות, בתוך זה שגרירות אחת,
הולנד, שקיימה את מושבה בירו־
שלים, עוד לפני הקמת המדינה.
בטקסים מדיניים, נזהרים השגרי־
רים שלא להשתתף, כך היה עם מצ־
עד צה״ל בירושלים לאחר מלחמת
ששת הימים. לעומת זה משתתפים
השגרירים בקבלת הפנים הנערכת
ערב יום העצמאות אצל הנשיא וב־
טקסים הנערכים בתוך בתים, אך לא
במופעים בחוץ. בקו זה נוקטת גם
ארה״ב, שבידידותה אין להטיל ספק.
במשך תקופה ממושכת קיימה ב־
משרד החוץ לשכה מיוחדת לעניני
ירושלים. בראש לשכה זו עמד ד״ר
יעקב הרצוג ז״ל. שריכז את הטיפול
בעניני ירושלים מראשית הקמת ה־
מדינה. הוא אשר ריכך עבודות פומ־
ביות מדיניות של הוותיקן בירושלים,
בכל הנוגע לירושלים.
המאבק עם הוותיקן על מעמד ירו־
שלים הוא ממושך למדי. רק לפני
שש שנים, נאלצה המדינה להכנע
ללחץ הוותיקן, להחזיר לו את מנזר
נוטרדם. מנזר זה שהיה בידי מסדר
נזירים צרפתי נמכר על ידם לחברת
בת של הקק״ל. הוותיקן טען שלא
היתה רשות למנזר זה למכור את
הבנין בלי רשותו. הוא הפעיל לחץ
על המדינה, ולמען היחסים הטובים,
ניתנה הוראה על ידי שר המשפטים
דאז י״ש שפירא, להעביר את ה־
בנין לידי הוותיקן.
מכאן אתה למד שהעולם הנוצרי,
נאבק על כל בנין בירושלים, על
כל שעל אדמה.
היה זה מוזר שהעולם הנוצרי לא
מחה מעולם בפומבי על חוק שנת־
קבל על ידי ממשלת ירדן, שבאיזור
ירושלים אסור למכור אדמות למוס־
דות נוצריים. מטרת חוק זה היתה,
להפסיק את ההשפעה הנוצרית ב־
ירושלים ולחסום התרחבות. רק עם
בוא הממשל הישראלי, בוטל החוק.

✡

במשך שמונה שנות שיחרור ירו־
שלים, עדיין עומד העולם הנוצרי
בסירוב, נגד ההכרה בירושלים כבירת
ישראל. בקבלות פנים עירוניות ה־
נערכות על ידי ראש העיר, מקפידה
הכמורה הנוצרית, שלא להשתתף ב־
הן, אם היא נערכת בתחום ירושלים
המזרחית. רוב השגרירויות הן בתל
אביב. פרדוקסלית היא העובדה ש־
שגרירות קמבודיה, עברה לפני חצי
שנה מירושלים לתל אביב בלחץ
ערבי. אולם כל הצעדים הללו אינם
צלחים, כאשר ירושלים עומדת מאו־
חדת תחת שלטון ישראל, לעיני כל
העולם, ואינה מתחשבת בדעת צרים
ואויבים. אף בעתיד, בפורום על ש־
לום, תעמוד בעיית ירושלים בכל
חריפותה בסלע מחלוקת.

מסיפורי יקירי ירושלים

מאת נ. גולן

באיזה תאריך יותר מאשר בכ״ח באייר, יום כיבוש ירושלים, מצווה עלינו לספר בסיפורי העיר ועברה וכל גדולתה כל היום כלוה ואילו הם האנשים היכולים לספר נאמנה סיפורים אלה יותר מאשר יקירי העיר ופניה! שלשום, ביום רביעי בשבת, זכו להתכבד בכבודה בטקס החדש שנוסף לאחרונה למניין החגים והטקסים שלה כמה דמויות מופלאות ורבות מעשים, כמותן לא חסר, רק בה, והם נקראים מעתה בישראל: „יקירי ירושלים".

כזהו למשל החייט ממחנה יהודה ששון יעקב המתגורר ברחוב שומרי הכותל. את היהודי הזה, בן למעלה משבעים, גבה־קומה, רזה ודק, המדבר בעגה הספרדית המיוחדת לירושלמים מדורי דורות אפשר היה לראותו זה למעלה מיובל שנים אץ דרך בחוצות העיר בימי חמסין, בסופות גשם, מבוסס בשלגים או באבק, בכל שכונות ירושלים וסמיכאותיה. התושבים הוותיקים לא היו צריכים מעולם לשאול לאן הוא ממהר. גם אנשי השוק של מחנה יהודה שהיו רואים את רבי יעקב סוגר את חנותו בכל שעות היום המוקדשות ברגיל לפרקמטיא לא תמהו. ברור היה לכולם — תינוק חדש נולד, ורבי יעקב ממהר אל הבית שלו, מהולים, כידוע, הם עם לעצמו. אבל בכוחל כבו החייט ששון יעקב, מעידים עליו אנשי ירושלים — אין בין רבבה.

שוחחנו למשל עם אבי אחד הנימולים שלו, פקיד בעיריית ירושלים בשם אהרונוב שאמר: „לא הייתי מזמין שום מוהל אחר — אין כמותו. והוא גם אישיות נדירה בכך שלא הפך את קיום המצווה — למקור פרנסה. רבי יעקב מסרב לדרוש כסף עבור המילה וסופו כי שכר המצוה — מצוה. כאשר בכל זאת מפקידים הורי הנימולים חודשים איזה תשלום בידיו — ידוע שהוא ממהר לשלשלו לאיזה קופת צדקה. זאת למרות שמקרב מילות שכל עדות ירושלים מכל שכונותיה מזמינים אותו אליהם, בשל שמו ויושרו — אין לו במעט זמן להקדיש לפרנסתו ולהנותו".

הילדים שלו...

ששון יעקב נולד לפני למעלה משבעים שנה בשכונת שער שכם. הוא בן הישוב הספרדי הישן של ירושלים. דודו, רבי יהודה גבאי היה מפורסם בעיר העתיקה כשוחט. לו נולד ששון הקטן בימינו — ודאי היה מקדיש עצמו לרפואה. גדולי הכירורגים כעקבו אחר ידיו הזריזות במלאכה נוהגים לומר עליו שאלו ידיו של מי שנוצר להיות כירורג... כספרים שיציבותן המפורסמה לא נחלשה לברות גילו המתקדם וכי לכל ילד נוסף שהוא מביא בבריתו של אברהם אבינו הוא מתייחס כאילו היה סנדקו. את „הילדים" שלו אפשר למנות במאות אם לא באלפים. אחת ההוכחות הנוספות לרגישותו לילדי ירושלים אשר אפשר לראות בכך שאת רוב הכסף שהוא מקבל תמורת מילה הוא מקדיש לבתי יתומים.

אגב, כשבאנו וסיפרו לו שהוא מוזמן לטקס קבלת פרס יקיר ירושלים — נדהם, וסרב, אי אפשר היה לשכנעו אלא לאחר שאמרו לו כי בהסכמתו הוא מכבד את ירושלים ובסרובו הוא כמו משיב את פניה ריקם, שכן כיתר הירושלמים הוותיקים הוא רואה בעיר זו את אהבתו הגדולה, וכל מעשה לשמה ולשם שמים.

תגובה אינסטינקטיבית של סרוב היתה גם בפי רבי אליעזר אלינר, אחד ממקבלי תואר יקיר ירושלים השנה. „למה להשתמש במילה כה נכבדה ומוגזמת כמו יקירי" אמר לנו בתרעומת „למה להגדיל — כשאין צורך? אמרה משנה בפרקי אבות א׳: נגיד שמא — אבד שמיה, מי שמרומם את שמו — מאבד אותו... ובכן אין צורך".

ובכל זאת, קשה שלא לספר מסיפורי אלינר, ולו על קצה המזלג, שכן איש זה הספיק לקנות חלק פעיל בהרבה מתחומי ההיסטוריה החדשה של עמנו. בעיר הולדתו בלטביה זכה לקבל חינוך משולב תורני, כללי ומדעי, לפי החדישים שבמושגי החינוך היהודי בדורנו. כאשר בגר נסע כדבר מובן מאליו לאוניברסיטה של ברלין. אלא שכאן בחר בנושא לא שכיח ליהודי: כימיה. היתה לו גם מטרה חזונית בבחירתו: הוא התכוון לעלות לארץ כימאי כדי להקים בה ליד ים המלח תעשייה עתירת ידע, כפי שהיא מכונה היום, לניצול המלחים והפוספטים שבים... במקביל לכימיה סיים גם את בית המדרש לרבנים בברלין. אלא שכאשר זכה להגשים מקצת מחלומו, ולעלות לארץ ישראל, נתרבו בירושלים המעבודות לכימיה ואליעזר אלינר בחר בינתיים לפנות למחלקה ללימוד באוניברסיטה העברית שעל הר הצופים והיה בין מסמכיה הראשונים כאן גם היה בין הסטודנטים הפעילים ביותר, ופעילותו בקרב הנוער מתבטאת, בפרספקטיבה היסטורית, בכך שהיה ממייסדי בני עקיבא וממייסדי „יבנה". במקביל, ובנוסף, למסכת היו הגלייה בירושלים, הצטרף להגנה מראשיתה וכאשר בשנת 1945 כינס היישוב בארץ משלחת מסכמו שתיסע לאיטליה למחנות העקורים והפליטים, היה אליעזר בין חבריה ובא במגע בלתי אמצעי ומיידי עם שארית הפליטה. היום הוא ידוע, בין היתר, כמרצה באוניברסיטת ת״א, כחבר החברה לחקר המקרא ולמחנך שהשפיע על דרכה הקיקפת שלמה של בני עקיבא בראשיתה.

בד׳ אמות של הלכה

לעומת אלינר יליד לטביה, הרב חנוך זונדל גרוסברג בן השבעים ואחת נולד בין חומות העיר העתיקה. אביו, ר׳ דוב בער ז״ל החליט עוד בימי חובבי ציון הראשונים, בשנת 1892 לקום ולעלות לארץ ישראל, וסמוך לעלייתו זכה להתגורר ב„עליה חדשה" בבית הרב דיסקין, הרב מבריסק. ר׳ דוב בער היה פעיל ביישוב הארץ. עם חבורת מתיישבים כמותו עלה תחילה למחניים ולאחר מכן הקים עם אחרים את ראש פינה. בנו, שנולד בעיר העתיקה, הושפע כל ימיו מפעלות האב ואישיותו, ולא במקרה נעשה הרב חנוך זונדל גרוסברג מומחה למצוות התלויות בארץ, שחיבר עשרות ספרים ומאמרים בעניני תרומות, מעשרות, שמיטה, כלאיים וכד׳. בילדותו, למד יקיר ירושלים זה אצל הרב אברהם משה קצנלבוגן בישיבת „תורת חיים". מאז ועד היום, כל שבעים שנותיו הוא מפורסם כתלמיד חכם שאין לו בעולמו אלא ד׳ אמות של הלכה. כבנו של אביו ואוהב א״י, הרי הלכה זו קשורה במעט תמיד במצוות המעשיות התלויות בארץ. הוא חיבר למשל ספר על דיני פורים למי שעבר מעיר מוקפת חומה כירושלים, לעיר פרזות. הוא עסק במסגרת חבורות בעניני השמיטה שע״י הרבנות הראשית, בכל הקשור לשמיטה ביכונו, ועל ספרו „חוקת שדהו" זכה בפרס הרב קוק זצ״ל. לאחרונה, חיבר בספר נפרד את כל תמצית ההלכות הנוגעות לדיני אבלות, כתגובה למלחמת יוה״כ. עובדה זו, די בה כדי להאיר את אישיותו של התלמיד חכם ירושלמי מובהק.

אמר לנו למשל אחד מדייני ביה״ד הרבני העליון שהכירו במסגרת עבודת ועדת השמיטה: „הרב גרוסברג מבטא את גישתו הציונית לחידוש חיי עם ישראל באר״י דרך מבחר הנושאים שהוא בוחר להעמיק בהם בהלכה".

מכיריו ספרו לנו כי כמי שכל עולמו בתלמוד תורה הוא אדם נוח ורחוק מאוד מכל הקשור למעשה ולתוכר. „הוא שייך לסוג נקיי הדעת בירושלים, שהוא סוג מיוחד של בריות" מציר למשל אחד מאנשי המועצה הדתית המכירו היטב. הרב חנוך זונדל עצמו, עניו מכדי להתראיין או להביע דעה בכלי התקשורת. לעומת זאת הוא מרבה להתקשר בכתב עם רבנים וחוקרים בארץ ובעולם המכירים בידענותו בכל הקשור למצוות התלויות בארץ. בדירתו הצנועה ברחוב כובשי קטמון הוא מתגורר מן היום בו הלך יחד עם יתר אחרוני התושבים של העיר העתיקה בשנת 1948, כשבי הלגיון, כילידי העיר העתיקה סרב לנטשה עד הרגע האחרון, כיותר מפונה — קיבל דירה בקטמונים ולמרות שהיום הוא שוב בידינו — לא נמצאה ברוא הדרך להחזיר אל מעונו הישן...

התלמודיסט הגדול...

גם הרב פרופ׳ עזרא ציון מלמד, התלמודיסט הגדול, הוא בין מקבלי עיטור יקיר ירושלים השנה. איש זה משלב באישיותו את השילוב הירושלמי הטיפוסי של תורה ודעת.

כבנו של הרב הגאון רחמים מלמד הכהן, שהיה רבה של העדה הפרסית בירושלים, הסכים לקבל על עצמו, אחרי מות אביו את של הרבנות ואת הראשות לישיבת „שערי רחמים" שהקים אביו. בני העדה הפרסית שומעים בה, עד היום, שיעורים מפי הפרופסור. ואילו במחלקה לתלמוד של האוניברסיטה העברית זוכר הוא לדורות רבים של תלמידים שהם היום חוקרים ומרצים בעצמם. עיקר פרסומו של פרופ׳ מלמד — במחקרים הרבים, ובמפעל תרגום התלמוד שהחל לבצע עוד בהשגחת פרופ׳ אפשטיין מורו הגדול. הוא תרגם למשל ופרש את מסכת „בבא קמא" כתב את ספרו הגדול „פרקי מבוא לספרות התלמודית", עומד לפרסם בקרוב את הספר: „מפרשי המקרא" זכה, בהכרה בגדולתו המחקרית בפרסים רבים, ביניהם פרס ע״ש טשרניחובסקי, פרס ע״ש דוד ילין ופרס הרב קוק.

האיש שהוא חבר האקדמיה ללשון עברית, חבר המכון למדעי היהדות, נשיא העבודה חבר במייסדי המכמונם של יקירי ירושלים אחרי שכל ימיו היה חבר במייסד הנגבי עוד יותר של תלמידי החכמים שירו־

בבית המשפט המחוזי
בתל אביב — יפו

תיק עזבונות 2086/75

בענין: עיזבון המנוח אריה פוגרביסקי, ת. ז. 0334331 שנפטר בתל־אביב, ביום כ״ה בניסן תשל״ה (6.4.75).

המבקשת: רבקה פוגרביסקי, מרחוב פרישמן 75, תל אביב.

הזמנה

להוי ידוע כי הוגשה לבית משפט בקשה למתן צו המכריז על ירושת המנוח הנ״ל, הריני מזמין כל אדם הטוען שיש לו טובת הנאה בעזבון הנ״ל והרוצה להתנגד למתן הצו, להגיש תוך חמשה עשר יום מיום פרסום הזמנה זו התנגדות להגרתה הנ״ל, שאם לא כן יתן בית המשפט צו כטוב בעיניו.

רשם בית המשפט המחוזי

הבירה לפני קום המדינה

מאת יונה כהן

עשרה קבין של ייסורים ירדו על ארץ ישראל ותושביה היהודים בשנה שקדמה להקמתה של מדינת ישראל. תשעה מהם נטלה ירושלים. בחה״י החדשים שלפני החלטת האו״ם לחלוקת הארץ ניהל היישוב היהודי, בהיותו „מדינה בדרך", מאבק מדיני ואף צבאי נמרץ. חברי „ההגנה", הארגון הצבאי־הלאומי (אצ״ל) ולוחמי חרות ישראל (לח״י), כל ארגון בדרך משלו, תיכננו וביצעו מבצעים נגד השלטון הבריטי במגמה „לעודדו" לצאת מהארץ...

באותם ימים, היתה ירושלים עיר של חייל ושל פלדה, בהם ריפדו הבריטים את רחובותיה של העיר. העיר היתה כבולה בכבלים של עוצר. בתש״ו בלבד היו לירושלים העברית מאה ושמונים ימי עוצר. במלים אחרות: כארבעה חדשים היו יהודי ירושלים כלואים בקשר שעות ביממה. עם שקיעתה של שמש חוייבו התושבים היהודים, להתכנס בבתיהם. אשר איחר, השתהה ונראה מחוץ לבית צפוי היה למעצר, למאסר ולקנס, וזה במקרה „הטוב", אם לא היה בינתיים מטרה לירייה של שוטר או חייל בריטי צבאי...

קונצרט בצהרי יום

שתושבי ירושלים היו אורחי כבוד לדרך קבע של התזמורת הפילהארמונית הארץ־ישראלית, וכרטיס מנוי היה בידם. התזמורת התאימה את עצמה לנסיבות המיוחדות ולגזירות העוצר והקונצרטים ניתנו בצהרי היום... אולם „אדיסון" התמלא עד אפס מקום. בלתי רגיל, אך מעודד היה לראות רבים מבני ירושלים — שבדרך כלל ראית אותם אצים־רצים נדחפים ונדחקים לכלות את מלאכתם ולמהר לביתם — יושבים עתה באולם, שקטים ושלווים. בעיניים עצומות למחצה, ובפנים נסוכי עונג, מאזינים הם לצלילים הרוגעים של בטהובן, בראמס ומנדלסון. יכתק להם הלומם, חלום על עולם רחוק מעמל, מגזירות ומגבישות. בתום הקונצרט — ויהי אור. מממלכת הצלילים לממלכת הצללים. אך בפתחו הדלתות והציבור נפלט לעולם רווי תוגה ומכאוב. הציבור השליו הזר והיה להמון אץ־רץ להספיק הביתה בטרם תגיע שעת העוצר הצבאי.

באדר תש״ז (מאי 1947), ידעה ירושלים „משטר־צבאי" תמוד. מצור ועוצר צבאי הוטל על איזור שלם בירושלים, האיזור הוקף גדרות תייל ומחסומים ומשמרות כבדים של הצבא. איזור זה כלל את השכונות גאולה, הבוכארים, שערי פינה, סנהדריה ובית ישראל. תושביהן נחשדו כמסייעים להסתרת „נשק ומחתרתים". למיבצע צבאי זה נתנו הבריטים שם מיוחד „היפו" (היפו־יאור). תושבי ירושלים אמרו, ספק בהלצה וספק ברצינות, שהמצור הצבאי, מכוון דווקא ל„גאולה" ול„בית ישראל", שכונות ששמותיהם מסמלים אמונה איתנה בדבריהם של הנביאים שבספר „תרי־עשר", ששמותיהם מסמלים את הרחובות שהבריטים הקיפו בתייל דוקרני... אולם חסדם לא יעלה בידם ובית ישראל יעברו באולים.

אזור שלם במצור צבאי

— „מה פשר המצור הצבאי על השכונות האלה?" — שאלו העתונאים הירושלמים, את הבריגדיר דייויס, מפקד המיבצע „היפו".
— „עלינו למצוא מספר טירוריסטים יהודים, שלפי הידיעות שבידינו הם מסתתרים באיזור הזה" — השיב.
— „מה הזיקה ל„ענש קיבוצי כזה?" — המשיכו העתונאים לשאול.
— „לא, לא. אין זה ענש קיבוצי אינגו נוהגים להעניש ציבור". אמר הבריגדיר, כפי שנעלב מנוסח השאלה, והוסיף: „עלינו רק לתפוש ולתפוס את הטירוריסטים..."
— „אם כן, למה לא לתת לפועלים לצאת מהאיזור הנצור לעבודתם, ולילדים ללכת לבתי־הספר?" — העתונאים לא הירפו.
— „זה לא. הרי זה משטר צבאי על כל האיזור", — השיב המפקד.

כאמור, האיזור הנ״ל היה סגור ומסוגר. ומוקף תייל החיילים המשטב. תושבים משכונות אחרות, קרוביהם וידידיהם של הנצורים, הביאו חבילות מזון ומתנות וזרקו אליהם מעבר לגדר התייל שלאורך הרחוב. רוחם של הנצורים לא נפלה.

ועד הקהילה בירושלים פרסם כרוז, בו נאמר בין השאר:
„סיום ראשון, נתון חלק גדול של האוכלוסיה היהודית בירושלים, תחת שלטון הצבא. הסבל והכאב אשר נוטל בחלק זה של היישוב, הוא סבלו וכאבו של היישוב היהודי בכל העיר ובארץ כולה.
אל תשתלט בהלה. החנוונים והסוחרים אל ישנו מהמחירים הרגילים ואל יפול עלינו כתם של הפקעת שערים. אמנם, הסבל רב, אולם שום כח לא יוכל למוטט את רצוננו להתקיים כיישוב ועם במולדת.
עם זאת, אנו פונים לאלה אשר במעשיהם הביאו לידי המצב הזה, להפסיק כל מעשי אלימות המכתימים את מפעלנו והעלולים להמיט עלינו שואה..."

השבת נכנסה לעיר כשרבים מתושביה כלואים בבתיהם בפקודת „עוצר". דממה עמוקה מסביב — דממו גם המבשרים בתרועת חצוצרה את בוא השבת. משמרות כבדים של צבא ומשטרה בריטיים סיירו ברחובות באיזור הנצור בתוך ירושלים. מפינות שונות בקע קול תפילה:
— „בואי כלה, בואי כלה, שבת מלכתא.
— שלום עליכם מלאכי השלום".

חרדה הדוממה מקול טרטורן המאיים של המכוניות המשוריינות של הבריטים. תושבי האיזור הזה בטוחים, נחשדו כחברי ארגונים „טירוריסטיים", וכמסייעים ללוחמי היהודים, וכל בית נחשב בעיניהם קן ומסתור לנשק בלתי חוקי.

חיילים בריטיים השתוללו

מן הרחוב נשמע הד צעדיהם של החיילים שעברו מבית לבית, חיפשו „צעירים חשודים" בהשתייכות לאצ״ל. בכמה בתים עקרו מרצפות, ניקבו חורים בכותל, חיפשו בארונות וחיפשו נשק.

הלילות צבעו אימה. שוטרים וחיילים בריטיים היו משתוללים ויורים לכל עבר וללא אבחנה. פגעו בדיירים שלווים, הזיקו לכלים ולרהיטים וגם לבגדים שבארונות. בליל השתוללות כזה, היו החיילים עוצרים ומרביצים להנאתם, לעוברי אורח. מעשה, ובשעת לילה מאוחרת עיכבו איש שהלך לתומו בשכונת זכרון משה. בלא לומר דבר, סטרו על לחייו והכוהו. לרוע מזלם, המוכה היה אחד מעתונאי החוץ שנלווה לקבוצה בריטים שסיירו בארצות המזרח־התיכון. הלה התלונן, בעל פה ובכתב, והדבר הביא לכך שתלונתו תגיע לידי הנציב העליון ולידי המזכיר הראשי של ממשלת המנדאט. נפתחה חקירה נמרצת, ומאז פחתו מקרי ההתנפלויות נוסח „פצע וחבורה..."

בין החיילים הבריטיים, הופץ אז כרוז, שכולו שנאה תולנית ליהודים. בכרוז, חתום בידי מפקד הצבא הבריטי בארץ, הגנרל בארקר, נאמר בין השאר:
— אסור להתיידד עם יהודים;
— אסור לקנות מהם דבר;
יש לפגוע במקום הרגיש ביותר אצל הגזע היהודי, בכיסיהם...

שבוע לאחר מכן, נכנסו חיילים בריטיים לחנות המשקאות של משה באג׳ר, בשכונת „גאולה". הם פקדו על הקונים, להרים ידיים. חבריהם נשאו מספר ארגזי משקאות, העמיסום על מכוניתם והסתלקו...

הודעות בעברית בפי הערבים

יש ולאווירת האלימה והמדכאת היתה גם נימה משעשעת. פעם, סובבה ברחובות ירושלים מכונית משטרה, ונוטר ערבי שהשתבח „מומחה" לעברית, הכריז ברמקול הודעות לציבור מטעם המשטרה:
— „אסור לעמוד ביותר מיטוריפים".
בקושי הבינו המבינים, שהלה מתכוון לומר כי אסור לעמוד ברחוב כאה שערים...
הנוטר הערבי המשיך:
— „בחורים יצאו לאדמה, לחופשים".
נמצא כי שהבין שהכוונה היא לקרוא לבחורים לצאת מדירותיהם לרחוב, לזיהוי.
קשה יותר היה להבין משר ההודעה הבאה:
— „מי שכת יבוא לשפיצר בשביל קפורה".
משפט זה לא יכלו להבין, גם הנבונים שבשובבים, עד שניחשו המנחשים שכוונתו לומר: מי שאחד מקרוביו מת, יגש לביה״ס שפיצר, מקום שם יושבת הוועדה הדואגת לסדרי הקבורה...

באמצע נובמבר 1947, היה סוב ליל יריות והשתוללות. כדורים רבים חדרו לביתה של מנהלת המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית, הגב׳ גולדה מאירסון. שמשות החלונות וכלי זכוכית בביתה נשברו. גם לדירתו של חבר הנהלת הוועד הלאומי, זרח ורהפטיג, חדרו כדורים רבים, כמה מהם נמצאו סמוך למיטת ילדתו הקטנה.

„מחנה ריכוז" בירושלים

בסוף תש״ו (אוגוסט 1946), רוכזו כעשרת אלפים יהודים במגרש „הפועל" (ליד שכונת סנהדריה), בירושלים, לבדיקת זהותם. האחראי לפעולה הצבאית, הבריגדיר של גדוד „רויאל יורקשייר", איפשר לי להסתובב במקום הפעולה ולהיות נוכח בפעולת זיהוי התושבים על־ידי החיילים הבריטיים.

מגרש „הפועל", נראה אז, כעין „מחנה־ריכוז" גדול אחד, שחולק, לארבעה חלקים והוקף גדר תייל. משמרות חזקים של צבא ומשטרה, שוטטו מסביב עם מכוניות משוריינות ומצויידות במכשירי אלחוט, מטבחים במכוניות צבאיות ועוד.

אלפי גברים מגיל 17 ומעלה, משכונות כרם אברהם, גאולה, כאה שערים, שערי פינה, בתי וורשה, בתי אונגרין, בית ישראל והסביבה, רוכזו כאן. שיירות שיירות הובאו, מי בכלי־רכב של הצבא והמשטרה ומי ברגל. מהם לבושים למחצה ומהם שהספיקו ללבוש בגדי עבודה. מאות בחורי ישיבה. עמדו מניינים מניינים בין גדרי התייל והתפללו „מנחה". אחר־כך, פתחו באמירת פרקי „תהלים". בחלק אחר של המחנה, פתחה קבוצה של צעירים בשירה וברקוד סוער: „דוד מלך ישראל חי וקיים".

למחנה, הובא גם חתן. אברך מתלמידי הישיבה של הרב דושינסקי, יום אחד לאחר שנכנס לחופה. החתן נישא על כתפיים של חבריו, ואליהם הצטרפו צעירים רבים אחרים שקשרו מטפחות לראשם ויחדיו יצאו במחול ובשירה: „ימין ה׳ רוממה — ימין ה׳ עושה חיל".

בשעות אחה״צ, התחילה בדיקה וזהותו של כל אחד. ראשונים שוחררו הקשישים. הצעירים, שנבדקו במבטיהם של הבלשים והאנגלים שדיברו עברית, הועברו למחנה מיוחד של החשודים. כשתי שעות לאחר־מכן התרוקנו המחנות. כמאה צעירים נלקחו ללינת לילה במחנה מעצר. לאחר יומיים־שלושה, שוחררו גם הם. החשודים שחיפשו המחפשים — לא נמצאו.

אזורים צבאיים

אז באה על ירושלים העברית, החוויה הקשה, של „אזור מבצר ישבי". במסיבת עתונאים, בלשכתו שבבנין „דוד", הודיע מנהל לשכת העתונות, ריצ׳רד סטאבס, קצרות: „ממשלת המנדאט, רואה צורך בהקמת אזור מבוצר במרכז העיר, בו יאוכסנו פקידי הממשלה והצבא".

אמרו ועשו. שטחי גושי בנין גדולים, ובתוכם בניין אפ״ק, הדואר החדש, בנין ג׳נראלי, הרוסים ועוד, הופקעו ע״י ממשלת המנדאט. כל דייריהם ובעלי החנויות והמשרדים שבבניינים אלה פונו. היתה זו רק התחלה. שבועיים אחרי כן פונו עוד כאלפיים משפחות יהודיות, שנאלצו לעקור מדירותיהם „תוך ארבעים ושמונה שעות". „המזרחי" השלים אז, הקמת בניין למשרדי המרכז העולמי ע״ש הרב מאיר ברלין, „בית מאיר", בשכונת לבנייני המוסדות הלאומיים. בטרם יספיקו להיכנס — החרימו החיילים הבריטיים והיו „דייריו" הראשונים.

גילויים שליליים וחיוביים

נמצאו יהודים שביקשו „לנצל את ההזדמנות", להפיק רווחים מצרות הציבור, הפקיעו שערים. ליד ועד הקהילה הוקמו בתי דין ציבוריים לדיון בכל מקרה של פגיעה במאמץ היישוב בתחום הכלכלי, או אי ציות להוראות המוסדות. הפקעת שערים וכדומה. היו אלה בתי־דין באופי של התנדבות ורצון. השופטים לא היו קשורים לחוקים או לפרוצדורה ידועה. את המשפטים ניהלו לפי שיקול דעתם ובדרך זו פסקו גם את מידת העונש: התראה, נזיפה, קנס, הפסקת אספקה לתקופה מסויימת וכדומה. אך מרובים יותר, היו הגילויים החיוביים. ליד ועד הקהילה פעלה „ועדה לעניני דיור" שטיפלה בנפגעים ע״י הצבא והמשטרה הבריטים באיזורים „סגורים". הוועדה פנתה לתושבים בעיר וההיענות היתה רבה. עשרות משפחות יהודיות שהוצאו מבתיהם שב„איזורי הבטחון", סודרו בבתיהם של שכנים, תוך זמן קצר, יחסית.

האמנם ייצאו הבריטים?

ארגוני הלוחמים בכרוזיהם במחתרת קראו לשלטונות המנדט:
— בריטים, צאו מכאן!
יהודים רבים משכו בכתפיהם. פשוט לא האמינו בהדבר אמנם אפשרי הוא. בשיח חולין בבתי הכנסת ובפיהם יושבי קרנות בשווקים וברחובות, וגם בין הפקידים במוסדות הרשמיים והציבוריים, הפכו והפכו בבעייה המדינית: האמנם ייצאו הבריטים ויעזבונו, אותנו ואת הערבים „לנפשנו", או לאו...?
שבועות מעטים לאחר מכן, אזרו יותר משני שלישים מחברות האו״ם אומץ מוסרי ונתנו ידם להחלטה להקמת מדינת ישראל.

אשרי שזכינו

מאת ישראל פסקר

מה גדול הוא היום — יום עלותי לארץ הקודש לפני חמשים שנה, היום שבו נתגשמו חלום נעורי. עת דרכו רגלי על אדמת המולדת.

ברטט, ובהתרגשות פנימית נגעו שפתי הרוצצות בחולות החוף הכ״ס של יפו העתיקה- ודמעות גיל נגרו על פני אשר זכו לראות עין־בעין את השער הראשון לארץ שהובטחה לאבותינו. הלב פעם מרוב שמחה ועליצות, שאני הצעיר באלפי יהודה זכיתי ליום זה, שבמשך כל חיי שיויתי לנגדי תמיד. שאוכל להתחמם ולהתענג משמש חמה, מנעימה ומלטפת שלנו. בארצנו השופעת שמש.

מה רב הוא הערך שזכיתי ללכת ולצעוד בלי שום פחד ומורא מפני השקצים האספסוף מבני הערלים בגולה. החה שמי התכלת הבהירים במולדתנו החביבה.

מה רב הוא האושר הפנימי לפגוש ביהודים ובילדים מכל הגילים המשוטטים בדרכי ציון (אשר חדלו מלהיות אבלות) על כל צעד ושעל.

מה רב הוא העונג לראות בכל מי שהנך פוגש פנים אל פנים, מדבר, משוחח ומהוגה בלשון הקודש.

הנה לפניך „שוטר" יהודי אשר עומד על דוכן ומכוון את התנועה ברחובות, בסבר פנים יפות בחיוך על השפתיים וכולם נושמים לו באהדה ובהערצה.

בקצה המדרכה עומדים פועלים שוקיפוב בבגדי העבודה שזה עכשיו ירדו מהפיגומים של הבנין, ונפגשים עם עולים חדשים (ירוקים).

אחרי היבורות חבורתית נקלעו למעגל הרוקדים, יד ליד, כתף אל כתף נתלכדו הרוקדים יחד „הורה" שרים ביחד בשירה ערבה ומושכת. המעגל מתרחב, הרגליים מתרוממות השירה מתחזקת, מתוך התרוממות הנפש נקבעים: „א־ל יבנה הגליל" „אנו באנו ארצה לבנות ולהבנות בה" עד כצה מאוחרה בלילה, לאור הלבנה המציצה מעל וכאילו אומרת: רקדו רקדו בנים יקרים. כאן ארצכם המיוחדת והמיועדת לכם מאת הקב״ה.

ביום גדול וקדוש זה עת שאנו נמצאים כבר כאן חמשים שנה, הכינו שבימינו ולעינינו קמה שוב מדינת ישראל המחודשה והמקודשת, וזכינו ביום זה שיחרור בירת ישראל ירושלים ושיחרורם של המקומות הקדושים. אפשר כבר להגיע למקום קברות אבותינו בעיר האבות חברון במערת המכפלה, ובבית לחם מקום קבורתה של רחל אמנו. אפשר כבר לחבק וללקף את הכבנה הקדושה, ולשפך את מרירות הלב, של יחיד ויחד. בנינו היקרים והמסורים, המסורים בצה״ל עומדים על משמר ארצנו בגבול הלבנון עד מדבר סיני, וחיילים הנאמנים ומסירים מגינים את גבולותיה של המדינה שהובטחה לנו מאת הבורא עולם בכל המקומות שהם: ביבשה, באויר ובים.

ביה שקרן ישראל „העבד ר״ „המדינה" נתרוממת, נתקדש בעולם כולו. היהודי הנודד, שהיה נחשב עד עתה הוא היהודי הנצחי כי גורלנו קשור קשר חזק ואמיץ עם נצחיותו של בורא יתברך שמו ועם נצחיותה של ירושלים (הכבה זו ירושלים) והקוה המשולש לא ינתק אף פעם.

אשרינו שזכינו לכך.

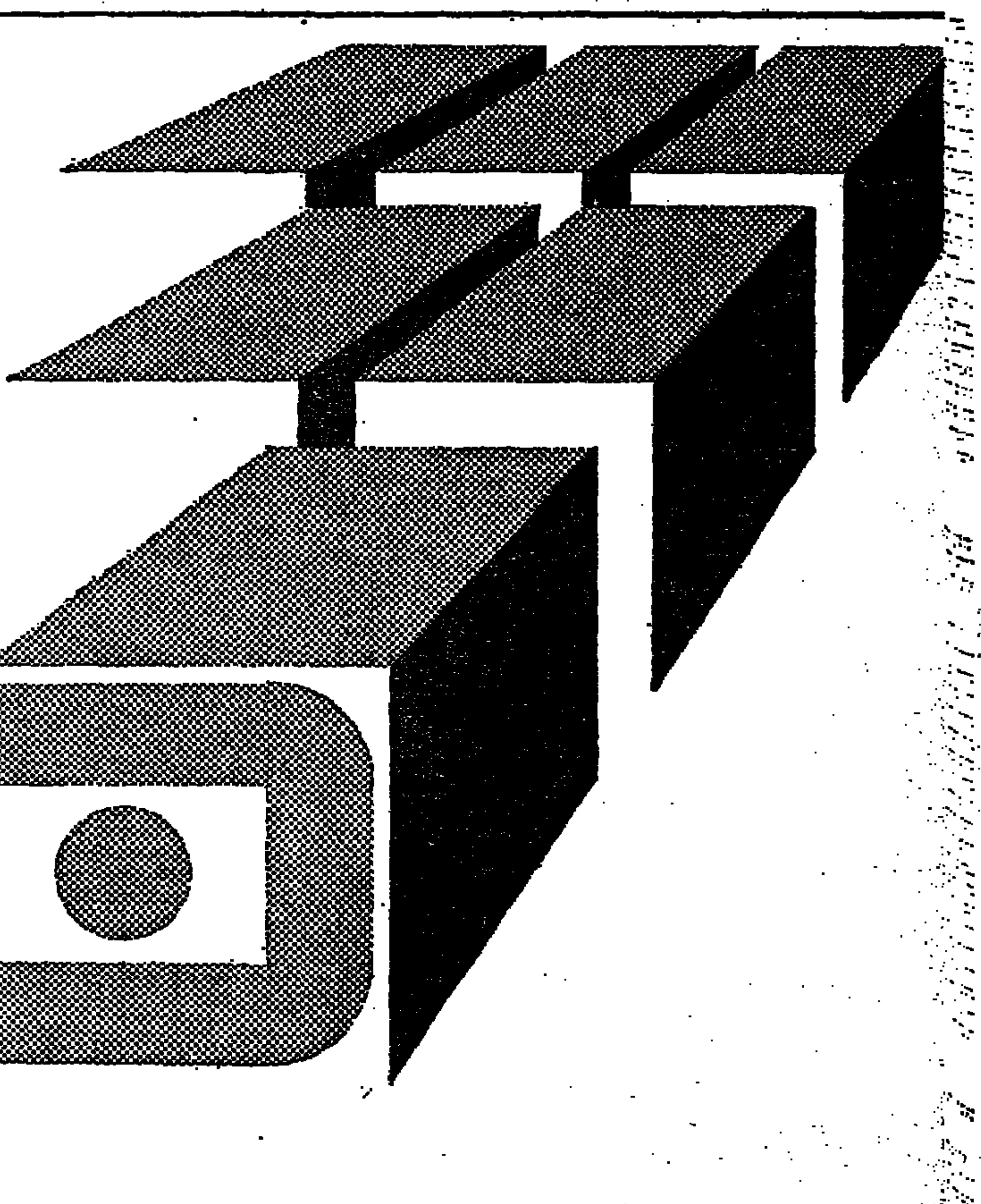

היצוא הוא המפתח
לעצמאות מדינית
לתעסוקה מלאה
לרמת חיים הוגנת

יצוא קבוצת „כור" 1974-100 מיליון דולר
המטרה ל- 1975-200 מיליון דולר!

„כור" גדול היצואנים התעשיתיים בישראל

هكذا من الاحتلال

مكذا من الأصل

ייעוץ מקצועי לבעיות שיער

חברת "וולה" בישראל
שמחה להודיע לקהל הרחב, כי מר

אסף קוסטין

יועץ מקצועי של "וולה"

יעמוד לרשות הלקוחות בייעוץ
בענייני טפול ובעיות שיער
בימי ראשון ורביעי
בשעות 10—12 לפנה"צ
בסטודיו "וולה", ברחוב בני־ברק 19,
(ליד התחנה המרכזית) תל־אביב

WELLA

"וולה" מוניטין בינלאומי לקוסמטיקת השיער

✱ נרשמו לנשואין ✱

מרבנות הראשית והמועצה הדתית ירושלים

פלייסת שמי ישראל בן אברהם (רוק) ירושלים—ירושלים; צנאי יפה בת הודה (רוקה) רוסלם—ירושלים.

בן־שאול שאול (דב) בן נסים (רוק) ירושלים—ירושלים; בן־שושן יהודית בת אליהו (גרושה) ירושלים—חיפה.

...

לשכת הרבנות — דימונה

לשכת הרבנות לוד

לשכת הרבנות שלוית

לשכת הרבנות נצרת־עלית

לשכת הרבנות קרית־ים

לשכת הרבנות רמת־גן

עיריית ירושלים

הועדה המקומית לתכנון ולבניה ירושלים — הודעה לפי סעיף 149 לחוק התכנון והבניה התשכ"ה—1965 (להלן: "החוק")

ניתנת בזה הודעה בהתאם לסעיף 149 לחוק, כי מר יובל כלב הגיש לועדה המקומית לתכנון ולבניה, ירושלים (להלן "הועדה המקומית") בקשה להתרת שימוש חורג ו/או הקלה בבנכה ברחוב האביבית 14, עיר גנים ב' בירושלים דמייני: הקלה

מרבנות הראשית והמועצה הדתית חיפה

לשכת הרבנות — אור־עקיבא

הרב ש. מ. קנאי — מגדים

לשכת הרבנות — מבשרת ציון

נפש ובריאות הגוף

מרכז קופת־חולים מארגן חוגים לבריאות הגוף במגמה לסייע בשיפור בריאותם של חברי קופת־חולים. מטרת החוגים להביא את המשתתף לידי מודעות לערכה של פעילות גופנית ולחשיבותה כגורם למניעת מחלות וקידום בריאותו של האדם.

החוגים יקנו למשתתף דרכים ושיטות לפעילות זו במגמה שימשיך בה בעצמו — בביתו ובסביבתו.

לביצוע מטרה זו יתקיימו מחזורי נופש, אימון ולימוד בני שבעה ימים כל אחד (מיום ראשון עד יום ראשון) בבית־ההבראה של עובדי המדינה בביתן אהרון בתאריכים הבאים:

בחודשי האביב:

מחזור ב' מיום 18 במאי 1975 עד 25 במאי 1975.
מחזור ג' מיום 25 במאי 1975 עד 1 ביוני 1975.
מחזור ד' מיום 1 ביוני 1975 עד 8 ביוני 1975.
מחזור ה' מיום 8 ביוני 1975 עד 15 ביוני 1975.
מחזור ו' מיום 15 ביוני 1975 עד 22 ביוני 1975.
מחזור ז' מיום 22 בינואר 1975 עד 29 ביוני 1975.
מחזור ח' מיום 29 ביוני 1975 עד 6 ביולי 1975.

בחודשי הסתיו:

מחזור א' מיום 5 באוקטובר 1975 עד 12 באוקטובר 1975.
מחזור ב' מיום 12 באוקטובר 1975 עד 19 באוקטובר 1975.
מחזור ג' מיום 19 באוקטובר 1975 עד 26 באוקטובר 1975.
מחזור ד' מיום 26 באוקטובר 1975 עד 2 בנובמבר 1975.
מחזור ה' מיום 2 בנובמבר 1975 עד 9 בנובמבר 1975.
מחזור ו' מיום 9 בנובמבר 1975 עד 16 בנובמבר 1975.
מחזור ז' מיום 16 בנובמבר 1975 עד 23 בנובמבר 1975.
מחזור ח' מיום 23 בנובמבר 1975 עד 30 בנובמבר 1975.

זכאים להשתתף בחוגים חברי קופת־חולים (גברים ונשים) הד מעותינים בתנאי שהם מסוגלים לכך מבחינה בריאותית. רופא במקום ייעץ להם מבחינה זו.

תוכנית הפעילות:

א) הרצאות עיוניות בנושאי בריאות, אורח חיים נכון, שמירה בפני מחלות, היגיינה וכן נושאים בתורת הגוף ותפקודיו.

ב) שיעורים מעשיים הכוללים: הדגמות וביצועים של סדרות תרגילי התעמלות הדרפיה — צעדות בקבוצים משתנים ובתנאי־שטח שונים. תרגילי גב מיוחדים למניעת ליקויי יציבה. תרגילי התעמלות בצורות מכשירי־עזר ביתיים. הדגמה ולימוד של של מחקרי־תנועה לפרט. בתוכנית גם ייעוץ אישי בפעילות גופנית בהתאם לסגולותיו הגופניות ונטיותיו של המשתתף.

בחוגים הללו יפעלו צוותים של מורים ומדריכים להינוך גופני ומרצים לחינוך לבריאות.

המחיר ותנאי התשלום:

מחיר ההשתתפות זהה למחירו של שבוע הבראה, כמקובל במוסדות ההבראה של קופת־חולים.

ה ה ר ש מ ה:

בבית ההבראה של עובדי המדינה בביתן אהרון ישירות בכתב או בטלפונים: 053-24293, 053-24059.

המרכז לפעילות גופנית למבוגרים
מרכז קופת חולים

שח מט

בעריכת
שלמה קנדלשיין

נבחרת „הפועל" אלופת כינוס „הפועל"

נבחרת „הפועל" א' זכתה במקום הראשון בטורניר השחמט הקבוצתי במסגרת כינוס „הפועל" ה־10.

השתתפו 4 קבוצות: „הפועל" א' (בהרכב: ליברזון, רדשקוביץ, לדרמן גינסברגר, דומיניץ, גלוזמן, ברנשטיין וגרינפלד), „הפועל" ב' (בהרכב: קליר, צצ'יסקוב, גרוס, בנק, כנעני, בן־ציון, תמרי ומלאכי).

אס"א (בהרכב: כגן, בליימן, בלשן, אבנר, גלפר, קלדרו, כרמל, גרימן ויבירנבוים) וקבוצה אורחת מחו"ל אסק"א אוסטריה.

הקבוצות התחרו בשיטת ליגה — 3 סבובים ע"ג 6 לוחות בבית „רמד" בנתניה (2—5.5.75).

התוצאות הקבוצתיות:

סבוב 1: „הפועל" א' — „הפועל" ב' 5 : 1; אס"א — אסק"א אוסטריה 5 : 1.

סבוב 2: „הפועל" א' — אסק"א אוסטריה 5 : 1; אס"א — „הפועל" ב' 4 : 2.

סבוב 3: „הפועל א' — אסא 3 : 3; „הפועל" ב' — אסק"א — אוסטריה 4 : 2.

הדירוג הסופי: 1. „הפועל" א' — 13 נק' 2. אס"א — 12 נק' 3. „הפועל" ב' — 7 נק' 4. אסקא אוסטריה — 4 נק'.

בסיום הטורניר נערכה תחרות בזק אישית בהשתתפות 14 שחקנים. ניצח יהודה גרינפלד, שני שמעון כגן ושלישי צדוק הזכיניק.

התחרויות נוהלו בהצלחה ע"י גהן יוגוריין, ליפה פס, מישה כוכבי, ואלמוג בורשטיין. שופט ראשי — השופט הבינלאומי זלמן גורביץ.

✱

במפגש נוסף במסגרת כינוס „הפועל" ה־10 שנערך ביום ג' בפתח־תקוה ניצחה „הפועל" פתח־תקוה את הקבוצה האורחת מחו"ל אסק"א — אוסטריה 4 : 2.

פסטיבל „שח־קיטי" נתניה

קיימת אפשרות כי בתחרות הבינלאומית הראשית ישתתפו 14 שחקנים כהם ששה רבי אמנים בינלאומיים וארבעה אמנים בינלאומיים.

ההרכב הצפוי: גיידורף ופאנו (ארגנטינה) סכמן (מערב גרמניה), ינובסקי (קנדה), קרדזו (הפיליפינים), ליבירזון, שמקוביץ, כגן, קריידמן, בליימן, בלשן, רדשקוביץ ולדרמן.

אגב בעת התחרויות „שח־קיטי" נתניה יבקר במקום נשיא הפדרציה הבינלאומית לשחמט — הפידי"א, ד"ר מכס איבה מהולנד.

ישראל נותרה שוב כמועמדת יחידה לארוח אולימפיאדת השחמט — 1976 שכן אירן סרב נתנה תשובה כלשהיא בנושא. יש להניח איפוא כי ד"ר איבה ישוחח עם ראשי ה־איגוד הישראלי לשחמט בקשר ל־אירוע מפעל עולמי חשוב זה. זו הפעם הבינה (בפעם הראשונה ב־שנת 2964 במלון „שרתון" תל־אביב).

✱

„על קוצו של יוד"

משחק נאה שלח לנו קוראנו יוסף כהן מכפר שלם, להלן המשחק שנערך באליפות צה"ל 1971.

הודית של המלך
רמי וייס — יוסף כהן

1. ד4 פ6ו 2. ג4 ו6 3. פג3 רה7 4. הג5 ו6 5. רז2 0—0 6. פה3 פבד7 7. 0—0 ה5 8. 5ח פ6ו 9. מהג2 פה5 10. פת4 רז4 11. רו6 פא4 12. ר : 8ג מה : 8ג 13. ר : 4ה ה : 4ה 14. פד3 15. 5ו 31 פת5 16. צהג רד4+ 17. 2ו5 41 פד2 18. פת 19. מגו 3ז 20. 3ו : 3ו 20. מה : 4ה 21. 3ו : 3ו 21. ז : 4ו 22. רז5 ד7 מד4 23. 5ז ד : 5ה 24. ז : 5ו (האיום מט בשלושה מסעים) 25. צאה1 ה5 26. פה3 רו4 27. צה4 מהו5 28. פרו צאה8 29. פרנ צ : 4ו 30. מה : ו4 רו6 31. פהג3 ו5 32. מהד4 41 33. פה מהו4 34. מה : 4ז? 5ו? (שני השחקנים מצויים בדוחק זמן חריף. במקום מסעו האחרון של השחור היה לו מסע זוכה — ... (ובעקבותיו מהו1+) 35. ... 36. ... 37. ... 38. ... 39. ... 40. מג2 ? (משגה בדוחק זמן חריף) 41. ... 42. ... 43. ... 44. ... 45. ... 46. ... 47. ... 48. מגג 5ו ... (התרזרותה של התחבולה מעניינת) 49. ... 50. ... 51. ... 52. ... (הלבן נכנע למלכודה) 53. ... 54. ... 55. ... 56. ... הלבן נכנע. מעניין לציין כי לו רגל 5ו היה ניצב במשבצת 6ו היתה הקערה מתהפכת על פיה והלבן היה זוכה!

הוצאת מסדה בע"מ
דרך ז'בוטינסקי 21, רמת־גן

ספר חדש

מאיר אוריין

מדרגות

(בעולמה של החסידות)

ספר אותנטי הפותח שער לעולמה של חסידות. משולבים בו הגות חסידית עם אמירות וסיפורים חסידיים מקוריים. רבים מהסיפורים רואים אור לראשונה ומשחזרים במסכת הרציונית הכללית של משנת החסידות.

ספר באלף למחנך ולמרצה, לסטודנט ולתלמיד; ובזכות הבהירות שבהרצאת הדברים, מקנה הספר תורה נפשית לקורא המבכיל, הרוצה לעמוד על מהותה של החסידות וערכיה.

מוסד הרב קוק
מוסד הרב קוק
ת. ד. 642 ירושלים

זה עתה הופיע

מרכבת המשנה על התורה

ביאורים ודרכות לפרשיות התורה
להפטרות למגילות ולאגדות חז"ל

מאת
הגאון רבי שלמה חעלמא זצ"ל
בעל מרכבת המשנה על הרמב"ם

יוצא לאור לראשונה מתוך כתב־יד המחבר

המחיר: 30.— ל"י

הועדה המקומית לתכנון ולבניה של נהריה

ה ו ד ע ה
על פי סעיף 149(1) לחוק התכנון והבניה

ניתנת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 149(1) לחוק הנ"ל, כי חבר בניה ... בע"מ, הגישה לועדה המקומית לתכנון ולבניה של נהריה בקשה ... אישור להקלה/לשימוש חורג בגבם בגוש 18172 חלקה ... ברחוב ש. י. עגנון 8, נהריה, דהיינו: תוספת 6,4% אחוזי ... באהקמת בנלית בבית־מגורים של 4 קומות.
אפשר לעיין בבקשה במשרד הועדה המקומית בבניין העיריה, קומה ד' בימים א'—ה' בשעות 9.30—13.00.
התנגדות מנומקת בכתב שתוקים אפשר להמציא לועדה המקומית לתכנון ולבניה של נהריה, תוך שבועיים מיום פרסום זה.

א. שריר
יו"ר הועדה המקומית לתכנון ולבניה — של נהריה

הועדה המקומית לתכנון ולבניה — חיפה

ה ו ד ע ה
על פי סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה—1965

ניתנת בזה הודעה, כי הוגשה בקשה ע"י ועד ק' שמואל — חברת ... דוגבוני בע"מ, להקמת שלושה בניינים, על שלושה מגרשים עם עודף של 234 מ"ר שטח בניה + 80 מ"ר מרפסות, ברחוב האבות, ק' שמואל, חלקות 150, 159, 158 בגוש 11566.
אפשר לעיין בבקשה במח' פיקוח על הבנייה רח' ביאליק 3, בימי א, ב, ה, בשעות 08.00—11.30.
המעוניין להגיש התנגדות לבקשה, ימציאה לפי הכתובת דלעיל תוך שבועיים מיום פרסום זה.

מ. אורן — כ"מ מהנדס העיר

הועדה המקומית לתכנון ולבניה — חיפה

ה ו ד ע ה
על פי סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה—1965

ניתנת בזה הודעה, כי הוגשה בקשה ע"ש חב' י. סלומון בע"מ, להריסה בניין קיים והקמת בניין חדש עם עודף של 40 מ"ר שטח בניה עבור הריסת הבניין הקיים ברח' חוטה וכגדל 5, חלקה 46, בגוש 11585.
אפשר לעיין בבקשה במחלקה לפיקוח על הבנייה בחדר מס' 204 בבניין העיריה ברחוב ביאליק 3, בימי א', ג', ה', בשעות: 08.00—11.30.
המעוניין להגיש התנגדות לבקשה, ימציאה לפי הכתובת דלעיל תוך שבועיים מיום פרסום זה.

מ. אורן — כ"מ מהנדס העיר

בתי קולנוע

ירושלים

שעות ההצגה
בימי חול — 400—700—900

הבירה
מעגל האהבה

אורנע
המהמרים

ארנון
שבוע 4
רצח באוריינט אקספרס

אוריון
שבוע 8
המגדל הלוהט

חן
זעקות באפלה

ניטשל
זהר בידור

תל־אביב

אסתר
שבוע 9
החרדל מגרה לי...את האף

גודדון
פני אשה לבגידה

סינרמה
דמי כופר

דרייב אין
... ...
9.45
3 מיליארד בדרך הקלה

פאר
סטירת לחי

חיפה

ארמון
מיסטר מג'סטיק

חן
17 סטלג

אורלי
שבוע 4
השמלית ושמה תשוקה

אורה
שבוע 8
המגדל הלוהט

אמפי
שבוע 3
שאגת הדרקון

פאר
שבוע 2
גטסבי הגדול

הצופה 14
יום ששי, כ"ה אייר, תשל"ה 9.5.75

באחוזי הבניה ובקו הבנין הצדדי.

את ההתנגדויות להתרת השימוש החורג ו/או ההקלה הנ"ל אפשר להגיש תוך שבועיים מתאריך הודעה זו לועדה המקומית במשרד מהנדס העיר ברחוב הלל 23, ירושלים.

מ. מנבריאשוי
מ"מ יושב ראש
הועדה המקומית

בבית המשפט המחוזי בתל־אביב—יפו

תיק עזבונות 1859/75

בענין: עזבון המנוחה רגינה זיידלר ז"ל שנפטרה ביום 6.9.74 ביפו.
המבקש: יעקב זיידלר, מבת ים רח' אבא ברדיצב 13.

ה ז מ נ ה

להוי ידוע כי הוגשה לבית המשפט בקשה ליתן צו המכריז על יורשת המנוחה הנ"ל, והנני מזמין בזה כל אדם הטוען שיש לו טובת הנאה בעזבון המנוחה הרוצה להתנגד להכרזה, להגיש תוך חמישה עשר יום מיום פרסום הזמנה זו, התנגדות להכרזה המבוקשת שאם לא כן, יתן בית המשפט צו כטוב בעיניו.

רשם בית המשפט המחוזי

בבית המשפט המחוזי בתל־אביב—יפו

תיק עזבונות
בענין צוואת המנוחה שושנה מרזוב אהרונוביץ ז"ל אשר נפטרה בתל אביב ביום כ"ג השליה (6.1.75).
המבקשת גב' מתוקה כהנא רחוב ז'בוטינסקי 14, ירושלים, ב"כ דוד בנציון מורחי, עו"ד אגריפס 8, ירושלים, טלפון 60...

הזמנה

להוי ידוע כי הוגשה בקשה המשפט לקיום צוואת המנוחה שנה ... ז"ל ולמנות את בכ"ל כהנא ... רחוב ז'בוטינסקי 14, ירושלים למנהל... בה.
כל המתנגד לבקשה הנ"ל תוך 14 יום מיום פרסום ... את טעמי התנגדותו, שאם לא יתן בית המשפט צו כאמור.
רשם בית המשפט

בבית המשפט המחוזי בתל אביב — יפו

תיק עזבונות 75
בענין עזבון הנבות גירנביל, ת. ז. 1/260016 אשר בתל אביב ביום 6.1.1974.
ובענין בקשת הרברט להוח ליאם לרוזף כאריב ליתן צו ... על קיום צוואת המנוח מנהל עזבון לעזבון המנוח

הזמנה

להוי ידוע כי הוגשה לבית המשפט בתיק הנ"ל בקשה ליתן צו מקיימים צוואה ומינוי מנהל כל אדם הטוען כי יש לו טובת אה בעזבון הנ"ל הרוצה להתנגד יגיש התנגדות להכרזה תוך 4 מיום פרסום הודעה זו, שאם בן יתן בית המשפט צו כטוב ב...
רשם בית המשפט

בית הדין הרבני האזורי תל־אביב־יפו

תיק מס. 9114/...
מר הרש מנדלסון מבקש ביה"ד הרבני האזורי להר יפו לאשר את גרושיו מהגב' שורצבד, שהתקיימו בעבודה תשל"ה.
המז...

הועדה המקומית לתכנון ובניה — הקריות

הנני להודיע כי הוגשה בקשה לועדה המקומית להקמת בנין מגורים בן 4 קומות על עמודים בקרית מוצקין, רח' דבורה 11, גוש 11562, חלקה 98 בשטח העולה על המותר ב־97 מ"ר, היינו 11% משטח החלקה.

הבקשה מהווה הקלה לגבי אחוזי הבניה ומספר הקומות.

כל המעוניין רשאי להגיש התנגדות למשרד הועדה המקומית שדי ויצמן 5 ק. מוצקין, תוך שבועיים מיום פרסום הודעה זו.

ע. לוי
יו"ר הועדה המקומית
לתכנון ובניה, הקריות

חוק התכנון והבניה תשכ"ה—1965
מרחב תכנון מקומי המרכז

הודעה בדבר הפקדת תכנית מפורטת

נמסרת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 89 לחוק התכנון והבניה, תשכ"ה 1965 כי במשרדי הועדה המחוזית לתכנון ולבניה, מחוז המרכז ובמשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה המרכז, הופקדה תכנית מפורטת הנקראת: „תכנית מפורטת" מס. ממ/1065 — כפר קאסם ביחד עם התשריט המצורף אליה.

עיקרי הוראות התכנית: קביעת 2 מבנים על חלקה ביחד עם התשריט המצורף אליה.

ואלה הם השטחים הכלולים בתכנית גוש 8861 בשטח הבנוי כפר קאסם.

כל המעוניין בתכנית רשאי לעיין בה, ללא תשלום בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל.

כל המעוניין בקרקע, בבנין או בכל פרט תכנוני אחר הרואה את עצמו נפגע על ידי התכנית וכן מהנדס ועדה מקומית שבתחום התכנון כלול בתחום התכנית או גובל אותו, רשאי תוך חודשיים מפרסומה של הודעה זו ברשומות להגיש התנגדות לתכנית במשרדי הועדה המקומית האמורה.

א. חזון
יו"ר הועדה המחוזית לתכנון ולבניה מחוז המרכז

התאריך: ב' אייר תשל"ה — 14.4.75

בית־הספר החקלאי מקוה־ישראל

בבית הספר שני מדורים:

מדור כללי ומדור דתי

בכל מדור מסלול עיוני לבחינות בגרות
ומסלול מקצועי לתעודת גמר ממשלתית.

פנימיות חדשות ומשוכללות

לשנת תשל"ו, נותר מספר מקומות לכתות ט' ו־י' בשני מדורי בית־ספרנו. ההרשמה תימשך במהלך החדש באי.

על המועמדים/ות לפנות למזכירות בית־הספר ולהביא עמם: ציוני שליש ב' תשל"ה, תעודת זהות של ההורים בה מופיע/ה המועמד/ת; וכן 20.— ל"י וכלי כתיבה.

כן נמשכת ההרשמה למסלול העל־תיכוני (למסיימי כתות י"ב בבתי־הספר החקלאיים והתיכוניים), —

לטכנאות חקלאית במגמת הדרים.

תלמיד, תלמידה

אם את/ה מעונין/ת
לעסוק בעת שירותך בצה"ל
במקצועות האלקטרוניקה
ולקבל הסמכה ממשלתית,

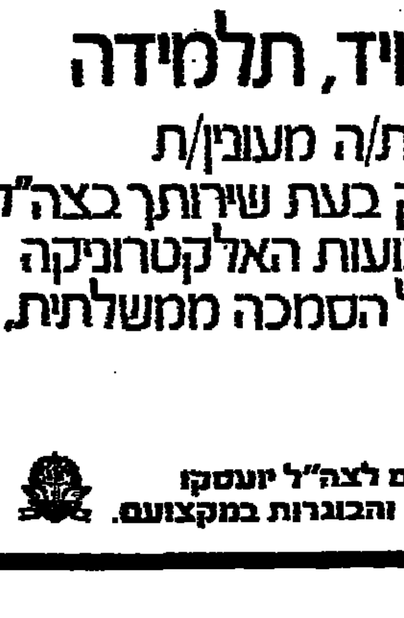

לוד
רדיו־אלקטרוניקה
(לימודים דו־שנתיים)

מתקבלים:
נערים — תלמידי י' וי"א בני 16—17 וי"ב חודשים
נערות — תלמידות י"ב בנות 16—18

הלימודים מתקיימים במוסדות המפורטים להלן:
- הדרכה־בצורים ע"י בפר ויתקין (עם פנימיה);
- אותים — מרכז להכשרה מקצועית, כפר סבא (עם פנימיה);
- תחנת הנוער הציוני ע"ש ד"ר גולדשטין — קטמון, ירושלים (עם פנימיה)
- מישלב — מכון ישראלי להשכלה רח' ויצמן 43 ת"א (בלי פנימיה)

פרטים והרשמה בבתי הספר
פרטים בכתב ניתן לקבל בדואר צבאי 2150/III.

עם גיוסם לצה"ל יועסקו
הבוגרים והבוגרות במקצועם.

הממונה של הכנסות המדינה: עוד 3 שנים יחוייבו כל העובדים בהגשת דו"חות למס הכנסה

הממונה של הכנסות המדינה אמר, כי לפי התכנית יאושרו המלצות ועדת בן־שחר בחודש יולי, אולם הן יופעלו רטרואקטיבית כבר מחודש אפריל. הוסיף, שבכדי שהאוצר לא יפסיד חצי מיליארד ל"י נוספים מהפעלה רטרואקטיבית זו, יוטל היטל מעבר מיוחד על שלושת החודשים מאפריל עד יולי.

הוא אמר שתוך שלוש שנים יגישו כל שכיר ועצמאי דו"ח למס הכנסה. שינוי יסודי לשיטת המצב כיום, של 60 אלף מגישי דו"חות מתוך 800 אלף בעלי הכנסות. "בצורה זו בכוונתנו להגיע בין היתר לכל אותם שכירים ועצמאים העובדים עבודות נוספות באינסטלציה, בחשמל, בחדר־בקת ספסים, בשיפוצי בתים וכיוצא באלה". אמר. "זו עבודה ענקית, אבל בעזרת מיכון מתקדם ושיפור שיטות העבודה נעמוד בזה".

המהנדסים ינקטו סנקציות אחרי שביתת האזהרה

15 אלף מהנדסים מכל הסקטורים עומדים לקיים שביתת אזהרה ביום א' הקרוב ומיד לאחריה יעברו לסנקציות מרחיקות לכת בתביעה להרי קת עיוותי שכר ולחברה ביחודם המקצועי — אמרו אתמול במסיבת העתונאים בבית סוקולוב חברי מטה השביתה של הסתדרות המהנדסים.

הם אמרו כי השביתה שתתקיים ביום ראשון היא שלב ראשון בלבד במאבקם של המהנדסים. ביום ב' יפתחו המהנדסים במסקציות שונות, כגון: ניתוק מגע עם ההנהלה בנושאים מקצועיים, הפסקת ההשתתפות בישיבות, ניתוק מגע עם גורמים חיצוניים, פרט למקרי חירום, הפסקה ההשתתפות בועדות, אי מסירה מימצאים וחוות דעת מקצועיות, אי העברת תכניות, או הוצאה נושאים מהתכנון לביצוע, אי התחלה כל עבודה חדשה, אי חתימה על רשיונות, היתרים, מכרזים, פקודות עבודה, השבתות, אומדנים וכו'.

חבר הועדה המרכזת ויו"ר הועדה לעניני האקדמאים בהסתדרות, גדעון בן ישראל, קרא אתמול למהנדסים שלא לפתוח בשביתה ובסנקציות ולהגיע עד אשר הועדה הבודקת את הפרה האיזון בין האקדמאים לבין עובדים אחרים תסיים את עבודתה.

מנהל חברה ופקיד בכיר במע"ץ נעצרו בחשד שוחד

מנהל החברה קבלנית והבנין האשקלוני הראשי של מע"ץ נעצרו על ידי המשטרה להחקירה בחשד של שוחד. אתמול הוצאו פקודות מעצר לשמונה ימים נגד שני העצורים.

לבית משפט השלום בתל אביב הובאו משה רידניק, מנהל הברת "בינוי ופיתוח בנגב" והחברת "מודה אספלט ואבן", ומשה אלוני, סגן מנהל הראשי של האפסנאות במע"ץ והבר ועדת המכרזים של מע"ץ. הקצין המשטרה טוען כי אלוני חשוד שקיבל שוחד מרידניק.

סניגורו של רידניק אמר בבית־המשפט, כי אין כל קשר עסקי בין הנעצרים, מכיוון שהחברות הקבלניות פעילות בבאר־שבע, ואילו אלוני יושב בתל־אביב. הוא אישר כי חברת "בינוי ופיתוח" נתנה הלוואה לאלוני אך הסביר כי מנהל הכספים של החברה הבא מאיש מע"ץ להחזיר את ההלוואה. לפיכך ביקש אלוני מרידניק לתת לו הלוואה אישית. רידניק נענה לבקשה זו ונתן 5000 ל"י כהלוואה לאלוני בנוכחות אנשים אחרים. לדברי הסניגור, חייב עכשיו אלוני את הכספים לרידניק אישית ואינו חייב כסף לחברה. הוא הוסיף כי כל הפרטים נרשמו בספרי החברה.

שופט השלום עביקם פיאלקוב קבע כי "הסיפור הזה מצריך חקירה" והורה לעצור את השנים לשמונה ימים. האורך מעצרם של השניים בפרשיות שוחד של משרד הביטחון.

שלושה חשודים הובאו אתמול לבית משפט השלום בתל־אביב בפרשיות השוחד במשרד הבטחון. מעצרו של ההעשיין יוסף מהרשק הוארך בחמישה ימים. לגבי ישראל שטיינברג ממחלקה הרכש של משרד הבטחון הודיע בא־כוח המשטרה, כי כל ההחשדות שהיו כלפיו הוסרו. בכל זאת הוארך מעצרו ב־24 שעות לשם בדיקת בירור חדש שהתקבל בעניינו. מנהל חברת הובלה, מרדכי שחם, שוחרר בערבות של 5000 ל"י.

תלמידי מדרשית "נועם" התנדבו לביצורים בגולן

90 תלמידים ממדרשיית "נועם" בפרדס־חנה בראשות הרב יהושע יגל, עושים בימים אלה בביצורים בגולן, במסגרת מבצעי ההתנדבות שנים של בני ישיבות לצורת הצבא. הצעירים הגיעו למקום לשהייה של שלושה ימים. הם עובדים בגידור וביצורים.

יתרות מט"ח ירדו ב־11 מיליון דולר

מכה מקרנו הכלכלי בירושלים: יתרות מטבע החוץ שבידי בנק ישראל ירדו בחודש אפריל ב־11 מיליון דולר.

נתונים של בנק ישראל שפורסמו אתמול מראים כי היתרות הגיעו בסוף אפריל ל־1345 מיליון דולר לעומת 1356 מיליון דולר בסוף מרס. מאז הפיחות היו היתרות במגמה של עלייה ואילו בחודש האחרון חלה ירידה.

על העלייה ביתרות בחודשים הקודמים השפיעו בעיקר קבלת הלוואה בחו"ל העברות כספים שעוכבו בחו"ל מתוך ציפיות לפיחות שבוצע בנובמבר 1974.

במפלגה ובתנועה

"הפועל המזרחי" ירושלים

מסיבות יום ירושלים

איזור גבעת מרדכי: במוצאי שבת בביהכנ"ס "שלום ורעות", רח' הרב גולד, בהשתתפות הרב יוסף שרעבי, חבר המועצה הדתית ירושלים. הפותחת אברהם סובבי.

איזור קטמונים: בביהכנ"ס "רבי חיים בן עטר", רח' בר יוחאי 106, בהשתתפות דוד ברגמן, חבר הנהלת העיריה, והרב אליהו צעדי. הפותח: מרדכי כהן.

שמואל הנביא: בשבת ב־3 אחה"צ, בביהכנ"ס "חוג לנוער תורה מציון", בלוק 106, בהשתתפות הרב ראובן סיני, והרב מאיר לביבי. הפותח: חנן דהן.

נוה יעקב: במוצאי שבת בביהכנ"ס "בית אל", בהשתתפות הרב דוד ניסן, הרב דוד זכורי ויונה מורחי. הפותח: אליהו רחמים. שירה: בצירו, זמר ואקורדיון.

איזור עיר גנים: במוצאי שבת ב־8 בביהכנ"ס "המרכזי", הוורדים 204, בהשתתפות הרב שלום בן זקן, רב ביהכנ"ס, והרב שמואל שניאור. הפותח: סעדיה כהן.

איזור קרית היובל: ביום ראשון א' סיון ב־7 בערב, בביהכנ"ס "כתר יעקב", בהשתתפות יו"ר העיריה, הפותח חיים ישרא.

איזור בקעה: ביום ראשון ב־7.30 בביהכנ"ס "קהילת יעקב", רח' יהודה 2, בהשתתפות: הרב יעקב מלמד כהן, הרב אליהו בן חיים. הפותח משה סובול.

מורת תלפיות: ביום ראשון ב־7 בערב, בדירתו של אבא חיא עוזר, ארמון הנציב בלוק 116/3, בהשתתפות: חיים זוהר. הפותח הרב דוד ניסנוף.

רמות: ביום שני כ"ז בערב, בדירתו של אליהו אקבשוף, בלוק 5/32, בהשתתפות: אברהם פיש, חבר ה' ועדה הסוציאלית בעיריה. הפותח: הרב דוד ניסנוף.

תנועת האשה הדתית לאומית

ירושלים: עונג שבת במכון הרי פישל. פרשת השבוע. המרצה — הרב יוסף ברסטון. עיונים בתפילה — גב' שושנה הולצברג. בבית הכרם במנסיון "מרגלית", פרשת השבוע — הרב דוד שפירא. בגבעת שפירא, עונג שבת בביתה של הגב' אסתר שיינסון, רח' מבוא הרי 39, ב־4 אחה"צ. פרקי אבות — הרבנית חנה גרישפון.

בני ברק — במועדון "לחברה" רח' דניאל 3, עונג שבת ב־4.45 אחה"צ.

קרית מוצקין — בבית הכנסת לנוער ב־11 לפנה"צ, ירצה מאיר לוי על פרשת השבוע.

הרצאות משיחי עם מרכז ההסברה בנושא "27 שנות עצמאות"

בליווי שקופיות

פנו עי"ש — ביום ראשון א' סיון ב־9 בערב בבית הספר הממ"ד, ירצה יהודה המאירי.

גן יבנה — ביום שני ב־9 בערב בסניף "הפועל המזרחי", ירצה יהודה המאירי.

קרית עקרון — ביום שלישי ב־9 בערב בסניף "הפועל המזרחי", יהודה המאירי.

רמת השרון — נוה מגן — ביום שלישי ב־9 בערב, בסניף הפועל ה־מזרחי רח' ריינס, ירצה אברהם פרנק.

המדור לקליטה חברתית של עולים

משה עולים "קטמון" רח' בן יהודה 24 ת"א, מסיבת עונג שבת עם ה־חזן יוסף זיו.

משה עולים "שדה" רמת גן, שיחה עם מר חלפמן בעניני דיומא. שירה בשיתוף עם העולים ומירות שבת.

ברכה קליטה אשדוד — בשיתוף עם העיריה, בשעה 9, מסיבת עונג שבת, הרצאה של יחיאל אברהמי ר' לימוד שירי שבת.

משה עולים "קסם" — ביום ראשון ב־8 בערב שיעור ביהדות ע"י הרב בן ציון נשר.

קרית מוצקין — אולפן ביהדות לעולים חדשים מתקיים ברח' אשכול 6 קרית מוצקין. ביום ראשון ב־6 עד 7.30 בערב, ע"י המורה לאה רידל.

פתח תקוה — שקרים — שעור ביהדות בהדרכת הרב ז. גרוס, בבית הכנסת "משכנות יעקב", רח' השר פסים 18, ביום שלישי ב־7.30.

משה עולים "הירקון" — ביום רביעי יתקיים שעור ביהדות, ע"י ד"ר ג. ד. סרבר.

תנועת האשה הדתית ת"א

פרשת שבוע

המשך שיקון: בבית החברה לבידאו, רח' יפתח 16, הרצאה שמחה גוטליב.

חגים

חוג הרבנית גורן יפגש ביום שלישי ב' בסיון ב־9 בערב, בבית הח' ליפשיץ, רח' רב צעיר 12. הרב מאיר גרוזמן ירצה על הנושא: מגילת רות.

חוג הרבנית פרום: יפגש אי"ה ביום שלישי ב־8 בערב בביה הח' רחל שקרן, רח' ויצמן 111. הרב מיכאל אריך ירצה על הנושא: מחשבת ישראל.

המפד"ל — הפוהמ"ז בת"א

בכועדון סניף נוה שרה 11, שעור במדרש ע"י י. ש. שפירא.

בביהכנ"ס עולי אפגניסטן נוה צהל, ב־4 שעור תורה ע"י הרב י. יודי.

בביהכנ"ס "היכל מנחם", פלורנטין 37, ב־3 שעור תורה ע"י הרב פנחס הכהן רבין.

בביהכנ"ס עולי אפגניסטן בכפר שלם א', ב־4 שעור תורה ע"י יצחק רבי.

בביהכנ"ס "תפארת ישראל" רח' ה־מעפילים, ב־4 שעור תורה ע"י ר' זכריה כהן.

בביהכנ"ס "זכרון קדושים" ביפו שעור בפרשת השבוע לפני קבלת שבת ע"י הרב אלעזר הגר.

בביהכנ"ס "שושנה" רח' יאיר שטרן 11 שכ' פלורנטין, ב־6 שעור תורה ע"י הרב פנחס הכהן רבין.

בביהכנ"ס רמת ישראל, דם המכבים 19, שעור בפרשת השבוע ב־2.30, שעור בגמרא ב־5.30 — ע"י א. אר־נברג.

בביהכנ"ס "בר אילן", ב־10 שעור בבבא מציעא ע"י הרב עזרא בר שלום.

במוצאי שבת ב־8.30 בבית הכנסת "הבניא נתחם האלקושי" לעולי אר־ביל רח' דעואל 9, שכונת התקווה, מסיבה ראש חדש סיון בהשתתפות ש. בוקאי, הגב' ל. עדינו, ראר־בן עדי. הפותח ש. מדמון.

במרכז המפד"ל חיפה

שיעורי תורה: בביהכנ"ס הפוהמ"ז בבית המבועת, רח' החלוץ 59, ב־7 בבוקר שיעור בגמרא ע"י מנחם המר. ב־10.30 שיעור ברמב"ם ע"י מאיר אוריין, בכל יום רביעי ב־8 בערב שיעור בגמרא ע"י הרב נ. ראסה.

בביהכנ"ס בשיכון הפוהמ"ז בקריית אליהו, בשבת ב־10 שיעור בגמרא ע"י יצחק לבנון, אחה"צ שיעור בגמרא ע"י ישראל פולקבף. בכל ימות השבוע לפני תפילת מנחה שיעור בגמרא במסגרת לימוד הדף ה־יומי ע"י הרב בהרב ליבר.

בביהכנ"ס המרכזי בקריית אליעזר ב־3.30 שיעור ברמב"ם בהדרכת דוד אוירבך. ביום ראשון ב־17.30 שיעור רמב"ם וביום חמישי 17.30 שיעור עיוני בספרי נביאים בהדרכת דוד אורבך.

ירושלים

ב"היכל שלמה"

השיעור ב"פרשת השבוע לאור "ינור", מטעם ארגון ותיקי ההגנה, יתקיים בשבת ב־4.30 אחר ה־צהרים ב"היכל שלמה". את השיעור ילמד הרב חיים פינקלשטיין. הקהל מוזמן.

בשבת ב־6 אחה"צ, יתקיים ב"היכל שלמה", מטעם ארגון הוותיקים. הרצאתו של הרב ד"ר נחום דרייזין, על הנושא: "מוסר היהדות לפי פרקי אבות". הקהל מוזמן.

באכסניה "ארגון עולי המערב"

האספה הכללית החודשית של "ארגון עולי ארצות המערב", תתקיים ביום השני הבא ב־8.15 ב"היכל שלמה". הנואם־האורח יהיה ה־רב אליהו מרקוס, מנהל המחלקה לבתי כנסת במשרד הדתות, שירצה על הנושא: "מקומו של יום ירושלים ליהדות העולם". הקהל מוזמן.

נשי ירושלים למען ישיבת "מרכז הרב"

מסיבת ראש חודש התקיים ביום ב'. ב' סיון, ב־3.30 אחה"צ, בבניין החדש של ישיבת "מרכז הרב", קריית משה — ירושלים. דרשה על הספר "משנתו של הרב קוק" ינתן ע"י שני תלמידי הישיבה.

תיקון טעות

בידיעה שנתפרסמה שלשום תחת הכותרת "ראש עיריית בני־ברק מגלה יחס עוין למועצה הדתית", נפלה טעות דפוס: בקטע האחרון בקטע שבכתוב ראש העיריה הקליט, צריך להיות הקליט.

● מחזור המסחר עלה השבוע ב־31 מיליון ל"י ועמד על שלושה מיליארד, 917 מיליון ל"י בקירוב. על כך הודיע אתמול בנק ישראל.

תורנות בתי מרקחת

בתי מרקחת

ירושלים: סגי"ר, קקיל 33 טל. 39893; אל ארז, באב אל זהרא ס. 282682.

תל־אביב: פרנקל, המלך ג'ורג' 28 טל. 223721; שלמה המלך, שלמה המלך 78 טל. 246461; יאני, יהודה הלוי 67 טל. 612774.

חולון: בריאות, קראוזה 46.

בת־ים: גני בת־ים, הנביאים 3.

רמת־גן והסביבה: הרצל, הרצל 52 טל. 722372.

נתניה: תרופה, הרצל 2 טל. 28856.

הרצליה: כפר שמריהו, מרכז מס־חרי.

באר־שבע: אסותא, מרכז גלעד חדש, דרך הנשיאים.

תורנות שבת

ירושלים: רוחמה, דוד ילין 31 טל. 222788.

תל־אביב: הנביאים, המלך ג'ורג' 72 טל. 286740; צפון, יהודה המכבי 33 טל. 449995; יאני, יהודה הלוי 67 טל. 612474.

חולון: נאות־רחל, אילת 36.

בת־ים: עזרא, בלפור 125.

הרצליה: ד"ר ברניקר, סוקולוב 28.

רמת־גן והסביבה: נגבה, נגבה 38 טל. 743159.

נתניה: הדסה, הרצל 24 טל. 22243.

באר־שבע: ירושלים, רח' הרצל 34.

תורנות למוצאי־שבת

ירושלים: מעלות דפנה, מעלות דפנה בנין 129 מרכז מסחרי טל. 281804; אל זהרא, רח' אל זהרא, טל. 283543.

תל־אביב: ברזמן, שיינקין 27 טל. 284791; ככר המדינה, ה' באייר 48 טל. 258046.

לוח הצופה

● **פריס** הקונה רהיטים אנטיקה פרי־ידרים, סלוזיות וירושות — 876852 8549 בערב.

● **בחורה דתית** לטפל בית ויל־דים. עם לינה. טל. 220558.

● **בפתח־תקוה** מבצע מיוחד עד 15.5.75 במחירים מלפני הפיחות במרכז רחוב רוטשילד בבין שופר־סל, 2 מעליות, הסקה מרכזית, גנר־טור חרום, ארונות פורמאיקה, כני־סה תוך 4 חודשים. דירות בנות 3, 3½, 4 חדרים לפנות: משה גלבאום בר־כוכבא 26, פתח־תקוה, טלפון: 913075.

● **המוסד השיב** בבני־ברק דרוש פועל נקיון, בהנאים מבריכים כל. 781857.

● **3 חדרים** ברמת חן, בשכון דתי, מרוהטים מלא + טלפון להקר־פה במושבת מידי 746795.

● **דרושה** דירה בסביבה דתית ל־בכירה בעוד שנה שנתיים תנאי תש־לום נוחים 03—456018.

● **להשכיר** בית כנסת לחג השבועות בלב תל אביב, טל. 227426.

לוח ירושלים

● **למוסד חינוכי** בירושלים דרושים א. מזכיר לניהול משרד, ב. מורים לליכודי חול בשעות אחה"צ לשנת הלימודים תשל"ו, — אפשרי גם במשרה מלאות.

המעוניינים יפנו לת. ד. 5170 בצירוף תולדות חיים ופרטים על נסיונם בעבודה.

● **למכירה** 5½ חדרים בקרית משה טל. 525238.

● **בר־אש**, דירת שני חדרים מרווחת ומשוכללת, מטבח גדול, ארונות קיר, בקרית משה ירושלים. 523711.

● **בהזדמנות!** רהיטים קלים. כתנגיות. כלי ביתה ללא גיהוץ. הכל חדש. 02—381125.

● **למכירה** 3 חדרים הסקה ביתית ארונות מטבח רחבה מורחבת סל־פון 522841.

כתיבה במכונה

תלמיד יוצב ב־12 שעות

בבית הספר למספור

רימון

ת"א, דיזנגוף 85, טל' 281985

שיטה עיוורת • פיקוח ממשלתי

היום

יום ששי, כ"ח אייר תשל"ה 9.5.75

פר' במדבר

מ"ג בעומר

הפרק: תהלים מדמח; המשנה: נגעים יב, ה־ו; הדף: נדה כה; ההלכה: אורח חיים תקלה, ג־ה.

מ"ד בעומר

שבת — הפרק: תהלים מט־נ; המשנה: נגעים יב־יג, ז'א; הדף: נדה כט; ההלכה: או"ח תקלח־ט, ו־ב.

שידורי ישראל

חדשות בעברית — בגלים א', ב', צ' — כל שעה.

09.55 (א) חדשות באנגלית
10.55 (א) חדשות בצרפתית
17.55 (א) חדשות באנגלית
18.50 (א) חדשות בצרפתית

שידורי תכניות לעולים (ג) עברית — 19.00; יידיש — 19.30; לאדינו — 20.00; מוגרבית — 20.15; רומנית 20.30; רוסית — 20.45.

רשת א'

רשת ב'

גלי צה"ל

טלוויזיה בללית

במוצ"ש

רשת א'

רשת ב'

גלי צה"ל

טלוויזיה כללית

האופרה הישראלית

מייסדה ומנהלה: א. דה־פיליפ

24.5 ● 14.5 ● 10.5 ●
24.5
ספורי הופמן ● אופנבאך

27.5 ● 22.5 ●
חיפה — ארמון: 8.5
הרוזנת מריצה
מאת קלמאן

17.5 ● 6.5
כרמן ● ביזה

12.5
בנייני האומה ירושלים: 19.5
לה טראוויאטה ● ורדי

26.5
לה בוהם ● פוצ'יני

הצגה בכורה ישראלית
בתל־אביב ● 31.5
ספינת השעשועים
מאת
קארן והמרשטיין השני

התיאטרון הדתי
10.5.75 במוצ"ש
הבימה:
אי"ק: באולם הגדול
בני ע־ביהב: באולם הקטן
הבימרתף:
של קלית רעת:
ב־9.00
הקאמרי
מקור מבורת מוקנה
מחזה של: ירושלים
תיאטרון עירוני חיפה:
מקור ב־8.30

הצפה

עתון יומי

HATZOFE DAILY

המו"ל: הצופה בע"מ. העורך: ש. הדריח"א. מערכת ומנהלה: תל־אביב, רח' המסגר 66, טל. 35421, ת"ד: 2045. חשבון בבנק הדואר 41144 ✱ סניף ירושלים: רח' בן־יהודה 3, ת"ד 1148, טל. 234910, בערב טל. 528344 35609 ✱ סניף חיפה רח' ארלוזורוב 1, טל. 663628. דפוס העשור בע"מ ת"א רח' המסגר 66 טל. 31554.

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ולנכונן

בית הספר התיכון הדתי העירוני והמקצועי יממן אורד

דרושים מורים

בעלי תואר ב.א. ● בעלי רשיון הוראה קבועה

לקראת שנת הלימודים תשל"ו

למקצועות:

עברית • ספרות עברית • ערבית • חינוך גופני • מתמטיקה • כימיה •

✱

לפנות טלפונית: 04—942058 ; 04—942081

למוסד חינוכי דתי

דרושים

✱ מפקח(ת) סוצ' ארצי(ת)

✱ מפקח חינוכי ארצי עם נסיון רב בניהול ופיקוח

✱ פקחים חינוכיים ארציים

✱ ממונה על יחסי ציבור

✱ עובד מינהלי בירושלים, עם ידיעה טובה בקורספונדנציה מנהלית

✱ מנהל חשבונות

לפנות לת.ד. 819 ירושלים בצירוף תולדות חיים מפורטות

עיריית תל־אביב—יפו, האגף לתרבות, לנוער ולספורט — משרד החינוך והתרבות, אגף הנוער / היחידה להדרכה ולפנאי

המדרשה למדריכי נוער

החלה ההרשמה לשנת הלימודים תשל"ו

(מחזור כ"ט)

מתקבלים: א. בעלי השכלה תיכונית. ב. בבקרים ביהודים — בסיימי י"א שנות לימוד, בעלי נסיון בהדרכה.

משך הלימודים: שנתיים (לימודי בוקר).

מילגות: תנתנה לתלמידים המעוניינים ע"י משרד החינוך והתרבות.

עבודה בשכר: בתקופת הלימודים יועסקו התלמידים בעבודה חלקית בשכר.

הסמכה: לבוגרי המדרשה אשר יעמדו בכל הבחינות המחייבות, יוענק התואר "מדריך מוסמך", אם השכלתם היא בגרות חלקית (3 בחינות) לפחות. משכורתו של מדריך מוסמך שווה לזו של מורה מוסמך.

רישום ופרטים: המדרשה למדריכי נוער — רחוב הפסמן 6, תל־אביב (מול בית ספר הפיס), בשעות 8.00—12.00 לפנה"צ, טל. 255345.

עיריית באר־שבע

לעיריית באר־שבע דרושים

1. מנהל בי"ס תיכון עירוני מקיף — 2 משרות
א. בי"ס תיכון עירוני מקיף (ממלכתי) — מכרז מס. 05/38/75
ב. בי"ס תיכון עירוני מקיף (ממלכתי דתי) — מכרז מס. 05/39/75

מהות התפקיד: ניהול בי"ס מבחינה פדגוגית, מינהלית ומשקית.
הכישורים הדרושים: השכלה אקדמאית מושלמת ורשיון הוראה לבי"ס על יסודי. נסיון של 5 שנים במילוי תפקידים פדגוגיים, ניהוליים ודיכה שכבות בבי"ס על יסודי. נסיון כמנהל וארגון.

2. מהנדס תברואה — מכרז מס. 05/40/75
הכישורים הדרושים: השכלה בהנדסה תברואתית או השכלה בהנדסה כללית והשתלמות מוכרת בהנדסה תברואתית או בבריאות הציבור.
נסיון של 3 שנים בעבודה.
הדרגה: תיקבע בהתאם לתקנים ולכשירויות המועמד.

3. תברואן — מכרז מס. 05/41/75
בקורת תברואתית.
הכישורים הדרושים: השכלה תיכונית, תברואן מוסמך. אפשרי בעל נסיון שיהיה מוכן להשתלם להסמכה.
הדרגה: תיקבע בהתאם לתקנים ולכשירויות המועמד.

4. מנהל תחנה לייעוץ חינוכי — מכרז מס. 05/42/75
הכישורים הדרושים: פסיכולוג בעל תואר ד"ר או תואר שני בפסיכולוגיה קלינית ו/או חינוכית.
נסיון בעבודה בתפקיד פסיכולוג. יועדפו בעלי נסי בניהול מוסד חינוכי או תחנה לייעוץ חינוכי.
הדרגה: תיקבע בהתאם לתקנים ולכשירויות המועמד.

מנהל בית נוער — מכרז מס. 05/43/75
מהות התפקיד: ניהול מוסד לחינוך משלים, ריכוז צוות מדריכים, הכוונה ופיקוח, קיום פעילות חינוכית ישירה. העבודה בעיקר בשעות אחה"צ.
הכישורים הדרושים: מורה או מדריך מוסמך בעל ווהק עבודה בחינוך כשלים של 3 שנים לפחות.
הדרגה: דירוג עובדי הוראה + גמול ניהול.

6. עובדים סוציאליים — מכרז מס. 05/44/75
הכישורים הדרושים: השכלה אקדמאית בעבודה סוציאלית או בהגרות המכון להכשרת עו"ס מטעם משרד הסעד.
למועמדים בעלי נסיון של 6 שנים שימצאו מתאימים, יוצעו תפקידי הדרכה וריכוז.

למועמדים מובטחים תנאים טובים והדרכה מקצועית.

מועמדים בעלי הכשרה המתאימה יגישו מועמדותם בכתב אל בית העירייה עד יום ששי, י"א סיון תשל"ה, 23.5.75.

א. נאוי
ראש העיריה

שאל בעצת אנשי הרפואה

מדי שמפ

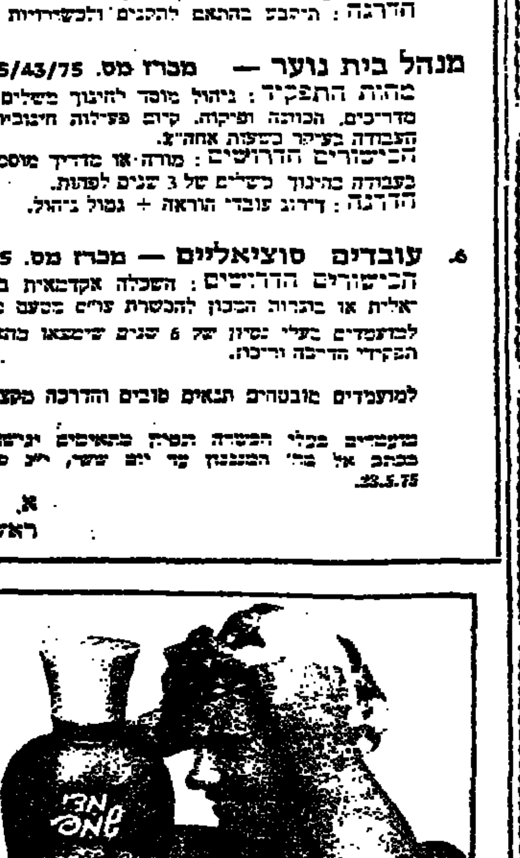

השמפו הרפואי MEDI-SHAMP
לריפוי ולמניעת קשקשים
השיג רק בבתי מרקחת

פרמהכלנעקס בע"מ

כה לחי ✱ כה לחי ✱ כה לחי

בס"ד

רונית רובינשטיין — אברהם זילברשטיין

מאורשים

גבעתיים — כ"ה אייר תשל"ה — בני־ברק

לידידי המכובדים

הרה"ג שאר־ישוב כהן שליט"א והרבנית תחי'

לאירוסי בתם

... אברהם מרמורשטיין נ"י ורעייתו תחי'

מ"מ ראש עירית פתח־תקוה

לאירוסי הבן

... ח"כ אהרון אבוחצירא נ"י ורעייתו תחי'

להולדת הבן שיחי'

מאחל — יוסף גיברלטר

הרבנות והמועצה הדתית בית שמש

לידידנו הנכבד

הרה"ג דוד נשר שליט"א

ברכותינו הנאמנות לכניסתך לתפקידך כראש מחלקת הכשרות הארצית — יהי רצון שחפץ ד' בידך יצלח!

הרב יוסף בוסכילה
רב העיר וראש המועצה הדתית

... מדרש הגבוה לתלמוד "בית זבול" — ירושלים

... הגאון מרן יעקב משה חרל"פ זצ"ל והמכון להוצאת כתביו

ברכת מזל־טוב לבבית לידידנו הרב הגאון

... שאר ישוב כהן שליט"א וב"ב

לאירושי הבת

אליה חיה עב"ג הרב מאיר קראוס שיחיו

הרבנות והמועצה הדתית בית שמש

לידידנו הרב ש. ס. גמליאל שליט"א

ברכותינו הנאמנות לכניסתך לתפקידך כמנהל אזור הדרום במשרד הדתות — עלה והצלח!

הרב יוסף בוסכילה
רב העיר וראש המועצה הדתית

הרבנות והמועצה הדתית בית שמש

לידידי החשוב והמעולה מיקירי ירושלים

הרב אברהם עדס שליט"א

לרגל כניסתך לתפקידך
כמנהל לשכת מרן הראשון לציון שליט"א

ברכותי הלבביות לס"ד ולהצלחה מלאה בתפקידך הנאה

הרב יוסף בוסכילה, רב העיר בית שמש

... ועידת המטיבה החינוכית של הנוער הדתי העובד בירושלים

הרבו בחינוך הנוער להלוציות, הגשמה והתישבות במסגרות הנח"ל התעשייתי הדתי.

מרכז הקואופרציה של הפועל־המזרחי

ברכת מזל טוב לבבית

לגברת גבריאלה ווילאמס נשיאת החוג

ולחבר היקר מאיר דויטש ורעיתו

לרגל חגיגת הבר־מצוה של הנכד־הבן יוסף אליעזר נ"י

הנהלת חוג יוצאי הונגריה — ירושלים

... התאחדות ... רבנים ... ספרדים ... ישראל

לידידנו הנכבד והנעלה

הרב אברהם עדס שליט"א

ברכותינו הנאמנות לכניסתך לתפקידך כמנהל לשכת מרן הראשון לציון שליט"א

יהי רצון שחפץ ה' בידך יצלח

מועצת ההתאחדות

לחברינו וידידנו הנכבדים — הסבא והסבתא

אליעזר ודזל רוזמן ולמשפ' ציכנוביץ — להולדת הנכד

להניה ואברהם ציכנוביץ — להולדת הבן

תזכו לרוות הרבה נחת

יהודה ומלכה בייסל

... מר אברהם מרמורשטיין ורעיתו

... ראש עירית פתח־תקוה

ברכת מזל טוב לבבית לארושי הבן יוסי נ"י

מרצפות סלע בע"מ — סגולה, פתח־תקוה

פרידמן אברהם, מנהל

לידידנו מנהל בתי"ס מוניץ בתל־אביב

מר אברהם גוטמן וביתו נ"י

מזל טוב ושפע ברכות
להולדת הנכד
בן לזרחמיאל משה וביתו נ"י
תזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט

ההנהלה והמפקדים בבתי"ס עבודת־ישראל
רח' שרת 45, תל־אביב

לחברנו היקר מר משה הרשקוביץ

מנהל בהי"ס "אלקלעי", כפר שלם ... מאחלים לך הצלחה ... עם קבלת התואר B.A. בחינוך ובתנ"ך — עלה והצלח!

ועד ההורים — יו"ר פרידמן מנחם

כה לחי ✱ כה לחי ✱ כה לחי

מכאן من الاعلى

مكنز من الاحبل

מאה תלמידים ניצלו מטביעה בניקבת השילוח בירושלים

מאה תלמידים ותלמידות נלכדו אתמול בניקבת השילוח בירושלים, כתוצאה מציפות פתאומית של המים, אך במשך שעות אחר־הצהרים חולצו כולם על ידי כבאי ירושלים ובך ניצלו מטביעה.

כתב עתיים בירושלים מוסר, כי ארבע כיתות של נערים מבית הספר „רמות" בבתיים ו„הולך" בתל־אביב באו אל הניקבה בהדרכת מוריהם. המטיילים נכנסו אל תוך הניקבה כשהם מבוססים במים, שהם בדרך כלל רדודים. כאשר היו כמאה תלמידים בפנים באו המים באורח פתאומי והגיעו עד לגובה של מאה ושבעים ס"מ. התלמידים הקימו צעקות וניסו לצאת החוצה. מדריכיהם ניסו להשתלט על המצב והחד להם להוציא איש במותני רפוא, וביניתיים הוזעק למקום כוח של כבאי האש בירושלים בראשות ספקה הכבאים יצחק קובי. הם פרצו פנימה ובעזרת חבלים משכו את התלמידים החוצה. שלוש נערות מבין הניצולים נזקקו לטיפול רפואי בבית החולים „שערי צדק" ואילו היתר הוצאו ללא כל פגע. השלוש, בנות 16—15, סבלו מהלם קל, אך לאחר טיפול שוחררו מבית החולים ונשלחו הביתה.

כתב עתיים מוסר, כי באחרונה היו כמה מקרים של גאות מהירה בניקבת השילוח, היו שטענו כי הדבר נגרם משום שנערים ערביים סותמים את הניקבה, ואילו אתמול הועלתה השערה כי הגאות נגרמה על ידי כך שלתוך הנקבה נכנסו נערים במספר העולה על המותר.

ביתר"ס הציב מפקד מכבי־האש שוטרות בשער הניקבה עד להתקנת הסדרים מתאימים לביקור מטיילים.

מנכ"ל משרד הדתות הורה לסגור באופן מיידי את הניקבה

„הצופה" מוסר:

מנכ"ל משרד הדתות, דוד גלס, הורה לסגור באופן מידי את פתחי הכניסה והיציאה לניקבת השילוח ולאסור כניסה וביקור במקום. הניקבה תהיה סגורה ושומרים יוצבו על פתחיה עד שייבדקו סדרי הבטיחות. משרד הדתות בשיתוף עם העירייה מיכנס לאחרונה תכנית לשיפוץ הניקבה ולהבטחת המבקרים, שהעלה כ־40 אלף ל"י. העבודות באות לפגוע שהיוצר גאות פתאומית של המים כתוצאה מזרימה של כמויות מים גדולות מן המעיין. כן יותקנו פתחי יציאת המים למנוע טביעה. בבדיקה שערך מר גלס אתמול, נתברר, כי השומר התיר לנדב"פים להכנס כאשר היו פני המים נמוכים ביותר והמים גאו באורח פתאומי רק לאחר שהמטיילים היו כבר בפנים.

חברי בנ"ע בניו־יורק יארחו משלחת נערים מעיירות פיתוח

מאת סופרנו בתל־אביב

תנועת ארגון „בני עקיבא" בניו־יורק, יארחו משך שבועיים משלחת של 13 נערים ונערות מעיירות הפיתוח בגליל העליון, שהמריאו אתמול לארה"ב, כדי להשתתף במצעד הברכות המסורתי, הנערך שם לכבודה של מדינת ישראל.

בין חברי המשלחת, שאורגנה ביוזמת המחלקה לנוער והלוץ בסוכנות היהודית, ח"כ י. שריד ובעזרתו של יו"ר הנהלת הסוכנות מר פ. ספיר חוברת „אל עלי" המסייעת ליציאתה של המשלחת, גם נערה אחת, רינה מלכה, מפצועי טבח המחבלים במעלות, תלמידת הכיתה השביעית בבית הספר העל יסודי הדתי בצפת.

הקנצלר האוסטרי פועל להפגשת נציגים מישראל ומצפון אפריקה

מאת סופרנו לענייני מפלגות

קאנצלר אוסטריה, ברונו קרייסקי, פועל להפגשת נציגים של מפלגת העבודה הישראלית עם נציגים מארצות צפון־אפריקה.

הקאנצלר האוסטרי זימן אליו לשתי פגישות את מנהל המחלקה לקשרי־חוץ במפלגת העבודה הישראלית, ישראל גת, ובהן הודיע לו כי קיימת נכונות מצד מנהיגות מפלגת העבודה באחת הארצות הצפון־אפריקאניות לקיום פגישה עם נציגים ישראליים. לדברי הקאנצלר, הוא פיתח יחסה זו בעת ביקורו האחרון בצפון־אפריקה. שר החוץ, יגאל אלון, הודיע, כי הוא נענה ליוזמה, ונראה כי פגישה ראשונה תתקיים בקרוב, ככל הנראה בווינה.

גם במסגרת האינטרנציונל הסוציאליסטי נעשים מאמצים להביא לידי הידברות בין נציגי ישראל לנציג מצרים בארגון זה.

לפי תכנית הסוכנות: 30 ישובים יהיו ברמה בעוד 3 שנים

תכנית ההיישבות במרכז הגולן, שלפיה יוקמו ישובים נוספים עד שנת 1978, הוגש בקרוב ע"י הסוכנות היהודית לאישור הממשלה.

לפי תכנית זו יוקמו ארבעה יישובים חקלאיים, יישוב בתל יוסיפון, שני ישובים באיזור קשת ויישוב באיזור תל בזק, מושב „מודיעין" יוקם בצפונית מזרחית לרמות. כן יוקם מרכז עירוני לרמה ולמודרות. נוסף לכך יוקמו ארבעה יישובים כפריים תעשייתיים מערבית לקשת, וכן עיר באיזור קצרין.

אם תוגשם התכנית יהיו ב־1978 בגולן 30 ישובים: 5 בצפון, 11 במרכז ו־14 בדרום, בכללם יהיו 9 קיבוצים, 6 מושבים, 6 מושבים שיתופיים, 3 מרכזים כפריים, 4 כפריים תעשייתיים ועיר אחת. מבין 30 היישובים יהיו כנראה 7 יישובים דתיים.

א. מרמורשטיין — יו"ר הוועדה לבחירת רבני העיר בפתח־תקוה

אתמול הורכבה ועדת הבחירות לבחירת רבני העיר בפתח־תקוה. לאחר התקנות החדשות שהוציא שר הדתות בדבר בחירת רבני העיר, בוטלו ההליכים הקודמים שנעשו עד כה. הבחירה ועדה בת תשעה חברים: ישראל פיבברג ועו"ד יואב ברחבי, נציגי העירייה ישראל אידליבן ואברהם אבגאבאבא, נציגי הציבור. כיו"ר הוועדה נבחר אברהם מרמורשטיין. נכח בבחירה הו"ר ש. ויינברגר, יו"ר המועצה הדתית. הוועדה החליטה להוציא מכרז בימים הקרובים.

להי"כ אפטבי אליעזר
אחיו והמשפחה

שותפים אנו בצערכם על פטירת אביכם

יאיר אפטבי ז"ל

בנחמת ציון וירושלים תנוחמו

הנהלת וצוות עובדי „יעיל"

להברגו

ח"כ אליעזר אבטבי ומשפחתו

תנחומינו הכנים על פטירת

אבין ז"ל

בנחמת ציון וירושלים תנוחמו

מזכירות אגוד המושבים
של הפועל המזרחי

לחבר כנסת

אליעזר אפטבי

תנחומים

במות **האב** ז"ל

הנהלת ארגון קניות — הנגב
המושבים בנגב
ומוסדותיהם

הסתדרות הרבנים באמריקה

מביעה צערה על פטירתו של היקר באדם

ד"ר שלמה לוין ז"ל

קונסול ישראל בניו־יורק

שייצג את המדינה לכבוד ולתפארת

הרב בידי שרגא שייפלד נשיא
הרב ישראל קלואן סגן נשיא אקסקוטיבי

שר הסעד קורא להרחיב כושר הקליטה של בתיה"ס לעבודה סוציאלית

בקריאה למסגרות ההשכלה הגבוהה להרחיב את כושר הקליטה של בתי הספר לעבודה סוציאלית בישראל, נוכח המחסור החמור בעובדים סוציאליים — יצא אתמול שר הסעד, מיכאל חזני, במקום פתיחתו של המרכז להכשרת עובדים סוציאליים של משרד הסעד במכללה האזורית „אחוה" בבאר טוביה.

עם זאת, קרא השר לאוניברסיטאות להרחיב את המפעל המבורך של הסבת אקדמאים ממדעי־החברה, בהם יש עודף של בוגרים — שאינם מוצאים את מקומם בשוק העבודה — למקצוע העבודה הסוציאלית המשוועת לכוחות מיומנים.

מרכז „אחוה" — המרכז החמישי

השר חזני ציין, כי מרכז „אחוה" הינו המרכז החמישי של המכון להכשרת עובדים סוציאליים של משרד הסעד הוא בתוסף למרכזים הקיימים בירושלים, תל אביב, חיפה, באר שבע. המרכז להכשרת עובדים סוציאליים לבני הקיבוצים. עוד, הוסיף השר, עם פתיחת המכון לעובדים סוציאליים למועצה אזורית מגיע מספר תלמידי המכון לשיא חסר תקדים.

אף על פי כן, אמר השר, אין בכך די והמשרד הותר להרחיבה במסגרת של מסגרות ההכשרה.

מר חזני מסר עוד, כי השנה ישתלמו בכל מסגרות המכון להכשרה ולהשתלמות 850 תלמידים. המכון עוסק בהכשרה בסיסית, בהכשרת מדריכים לעובדים סוציאליים, בהשתלמויות למטפלים בקשישים, לעוברי שיקום, למטפלים במשפחה, לעובדים הזקנים, כשירים ושאינם כשירים, למטפלים בילד ולמספקי נוער. כן מכשירים עובדים סוציאליים במוסדות, פקידי סעד לנוער, קציני מבחן חדשים, מדריכים בשירותי תיקון עובדים קהילתיים ועובדים בודדים בכפר הערבי. נערכו השתלמויות לעובדים סוציאליים ביהודה ושומרון, בעזה ובאל עריש, קורסים למשפחות סעד עבור צה"ל.

הורים!

חתמו עבור ילדיכם על דו השבועון החינוכי הכתוב ברוח היהדות

זרקור

העתון לילד ולנער

מחנך לאמונה ולמצוות בה', לאהבת תורה, לאהבת ישראל והארץ

דמי מנוי לשנה — 38 ל"י • לחצי שנה — 20 ל"י

להתחבב תשורות והשתתפות בהגרלת ענק של פרסים

מערכת „זרקור", רחוב בלילויס 10, ת.ד. 5284, טלפון 222468, ירושלים

בית ספר לנהיגה „תבור"

לימוד נהיגה

ברכב פרטי ובמשאיות

רח' רבי עקיבא 4

(פינת רבי עקיבא) בני ברק

טלפון 784733 בערב 740011

מרכז ישיבות בני עקיבא בישראל

רחוב דובנוב 7, תל-אביב * טל. 258804 ; 03—266773

קייטנות תורניות שלנו

תתקיימנה אי"ה בקיץ תשל"ה במקומות ובמועדים כדלקמן:

המקום	מועד הקייטנה	מיועד לתלמידי כתה	הכתובת	מס. טלפון
ישיבת בני־עקיבא „נחל־יצחק"	י"ב—כ' מנחם אב (20—28/7)	ה' בנים	מושב נחלים	03—915831
ישיבת בני־עקיבא רעננה	י"ב—כ' מנחם אב (20—28/7)	ז' בנים	ת.ד. 30 רעננה	052—91289
ישיבת בני־עקיבא נתניה	י"ב—כ"א מנחם אב (20—29/7)	ה', ו' בנים	ת.ד. 140 נתניה	053—22256
ישיבת בני־עקיבא נחב בהרי ירושלים	י"ט—כ"ד מנחם אב (27/7—1/8) / כ"ו—ל' מנחם אב (3/8—7/8)	ז' בנים / ה'—ו' בנים	ד.נ. שמשון	02—911670
המכינה המרכזית לישיבות בני עקיבא גבעת שמואל	י"ב—י"ט מנחם אב (20—27/7)	ה'—ו' בנים	גבעת שמואל ע"י אוניברסיטת בר־אילן	03—751065
אולפנא בני עקיבא כפר־פינס	י"ב—כ' מנחם אב (20—28/7)	ז'—ח' בנות	כפר־פינס דאר כרכור	063—77344 063—77355
„אמנה" אולפנא בני עקיבא כפר־סבא	י"ב—כ' מנחם אב (20—28/7) / כ"ג מנ"א—א' אלול (31/7—8/8)	ה'—ו' בנות / ז' בנות	ת.ד. 144 כפר־סבא	052—26121 052—26122

בדבר ההרשמה יש לפנות ישירות להנהלות המוסדות המקומיות לפי הכתובות הנ"ל

הוצאת מורשת

„מורשת"

חברה להפצת ספרים
רח' אבן גבירול 166
(פנת פנקס)
טל. 449485

שבוע הספר העברי

מפעל הספר לחבר

מבחר גדול של ספרים מכל ההוצאות ובכל הנושאים

הנחות גדולות 50% - 25%

המכירה הנ"ל מהיום ועד ל-30.5.75

נשמח לראותכם
ההנהלה

החנות פתוחה כל יום בשעות 8.30—19.00.

חברת החשמל לישראל

מחוז הדרום
תל־אביב

מכרז
מס'
356/103/75

מתבקשות הצעות: לבנין קוי מ"ג 22 ק"ו ותחנת טרנספורמציה, רשת מ"נ והתקנת קוי חיבור לבתים במושב דיקלה וחאן יונס.

את הפרטים על העבודות הנ"ל אפשר לקבל במשרדי החברה ברח' החשמל 16 תל־אביב, טל 614343, עו"ד פילציק, החל מ־12.5.75 תמורת תשלום של —.100 ל"י.

את ההצעות יש להחזיר עד יום 22.5.75 שעה 12.00.

הרשות בידי החברה לבצע את כל העבודה או חלק ממנה ואין היא מתחייבת לקבל את ההצעה הזולה ביותר או כל הצעה שהיא.

השתמש בחשמל בתבונה

המחלקה לנוער דתי במשרד הדתות | משרד הדתות אגף ירושלים והיכל הנוער הדתי | המועצה הדתית קרית עקרון והמועצות הדתיות האזוריות באזור הדרום

ביום ראשון ר"ח סיון תשל"ה (11.5.75) תתקיים בע"ה

עצרת כתר תורה - תשל"ה

זכר למעמד הר סיני תתקיים ברחבת בית הנוער הדתי
בקרית־עקרון

בהשתתפות:

שר הדתות ד"ר יצחק רפאל שליט"א

הרב הראשי לתל-אביב יפו וראש אבות בית הדין
הרב חיים דוד הלוי שליט"א

הרב הגאון רפאל (כדיר) צבאן שליט"א — רבה של נתיבות, חבר מועצת הרבנות הראשית לישראל

הרב בנימין אביעד שליט"א — חבר מועצת הרבנות הראשית לישראל, הרב האזורי לישובי המו"א שפיר

הרב שמחה קוק שליט"א
הרב הראשי לרחובות וב"ד

הרב עובדיה יעבץ שליט"א
הרב המקומי לקרית עקרון

רבני עדות לשבטיהם יקראו באוזני העם את עשרת הדברות לפי מנגינותיהם.

תזמורות ומקהלות ינעימו את המעמד בשירי קדש ותורה!

ינחה את העצרת וינחה את המעמד
הרב שלום ס. גמליאל שליט"א מנהל ואיזור

הציבור מוזמן

אוניברסיטת בר אילן

מודיעה בזה כי ב-י' בסיון תשל"ה (20.5.75), יסתיים רישום מועמדים ללימודים לתואר השני לשנה"ל תשל"ו במקצועות הבאים: —

א. ביה"ס לחינוך — במגמות: א) עיונית־מחקרית ב) יעוץ חינוכי מיוחד

ב. ביה"ס לעבודה סוציאלית — במגמות: א) עבודה קהילתית ותכנון חברתי בשרותי הרווחה ב) שיטות טיפול מתקדמות בעבודה סוציאלית

ג. לימודי תעודה במתורגמנות — תרגום בכתב ובעל־פה (לרבות תרגום סימולטני) בשפות עברית, אנגלית וצרפתית

בדבר פרטים על הדרישות המיוחדות שבכל מקצוע וכן על סדרי הרישום והקבלה ללימודים נא לפנות אל: הועדה לתואר שני, אוניברסיטת בר-אילן, רמת-גן, עד התאריך הנ"ל.

מועמדים שיתקבלו יוכלו למלא חלק מהדרישות ללימודי יתרון השנה הזו בתכנית לימודי הקיץ תשל"ה.

בית מרגוע ניר עציון
(בבניינים החדשים)

* אויר הרים צח
* נוף מרהיב וגנים על שטח גדול
* חדרים עם שרותים צמודים
* אוירה ביתית
* טיולים ושרות יום יום לחוף הים
* כשר למהדרין

לחג השבועות כל המקומות תפוסים אפשר להזמין החל מ-18.5

מחירים טרום-עונתיים

פרטים והרשמה:

ניר עציון בית מרגוע — ד. נ. חוף הכרמל
טלפונים: 04-942301, 04-942078.

האורחים הזכאים להבראה מטעם האוצר יכולים לפנות עם האישור ישירות לבית המרגוע.

לזוג צעיר ודתי

ללא ילדים, או לרווק

הצעה מעניינת

עבודה בבית מלון באיזור תל־אביב

כולל שינה וכלכלה במקום. רשיון נהיגה הכרחי.

התפקידים, כולל יאצה, כלויים בכישורים

נא לפנות בצרוף תולדות חיים עם הנסיון בעבודות בית ובית... או במקצועות לת.ד. 29813 ת"א, עבור כלון.

בית הספר לאחיות מוסמכות שע"י
בית החולים „שערי צדק" ירושלים

נמשכת ההרשמה לשנת הלימודים תשל"ו

ההרשמה בכל יום בין השעות 11.00—13.00, במשרד בית־הספר בבה"ח, רח' יפו 161 ירושלים. — ההרשמה תסתיים ביום 30.5.75.

בית החולים שערי צדק

דרושות מזכירות

• המעוניינות מתבקשות לפנות למנהל המנגנון בביה"ח
טלפון 233364.

בנק המזרחי המאוחד בע"מ

מחיר יחידה	מחיר פדיון
112.29	109.53

קרן נאמנות צבירה סלע

המנהל: חברת השקעות
של בנק המזרחי המאוחד בע"מ

תנועת האשה הדתית לאומית

המדור לקליטה חברתית ותרבותית של עולים

מסיבות לקראת חג השבועות - חג מתן תורה

מתכנית — שיחה על משמעות החג, דינים ומנהגים. שירה בציבור ולימוד שירי החג בלווי נגינה. סיכוד מסורתי, הדגמה והדרכה או הסברה והגשת מאכלים של מאכלים ומאפה חלביים.

יום ראשון א' סיון

נהריה — מרצה הרב קלר. הופעת החזן הס ולהקתו בשירי יהדות ופולקלור יהודי, כיבוד.

חיפה — במועדון „המזרחי" מסיבה משותפת לעולים ותיקים יארחו עולים מגוונות שונות.

חדרה — באולם המדה — שיחת פרופסור ור' וכיבוד. שיחת מר — יחיאל אברמסון, מקהלה. התזמורת של חסידי... ברכות: מרדכי קוסטליץ סגן ראש העיר. מרדכי ליבמן המועצה הדתית.

אשקלון — שכון המזרח, מפגש לקראת חג השבועות. משמעות החג ע"י המורה ברכה ויס.

יום שני

טירת הכרמל — בשיכון הגרוזינים — הופעת להקה בזמר ובנגינה, שיחה הרבנית ש. שיינין.

תל-אביב — מעון עולים „קסט" — מסיבת חג מתן תורה — לבדמן. החזן מאיר שושן בליווי נגינה, שירה בציבור. המופע הביה רוזנבלום.

במרכז קליטה „בית ברודצקי" — שיחה. הופעת להקת חב"ד, הופעת האמן אריה פרנקל בליווי מוסיקלי. הדגמה של מאכלי חלב והסברה והדרכה.

„בית מילמן" — שיחת הרב זוננפלד — לימוד שירי ושירה בציבור בלווי מוסיקלי. הדגמה של מאכלי ומאפה חלב.

יום שלישי

קרית מוצקין — בביה"ס ממלכתי דתי — שיחה ברוסית — הופעת תלמידי ביה"ס. הדגמת מאכלי חלב.

עכו — במועדון המועצה הדתית מרצה — הרב חיים שכטר. פסטיבל הזמר החסידי — בנות התיכון בליווי מוסיקלי. הדרכה והסברה למאכלי חג השבועות — צפורה פרוכטר.

קרית-ים — במרכז הקליטה. מרצה — מנהל ביה"ס מר אפרים בוכריז — שיחה בעניני דיומא. הופעת תלמידי ביה"ס, שירי חג בליווי אקורדיון.

טירת הכרמל — בבית הרב שיינין. שיחה ע"י הרב. שירי חג בליווי אקורדיון.

אשקלון — במתנ"ס — מרכז קהילתי בעתיקות. המרצים: בוכניק, החכם יוסף אשוילי בגרוזינית. הופעת בני ישיבה אור עציון. שירה בציבור ולימוד חג בליווי אקורדיון. תצוגת מאכלי עדות לחג השבועות (פרס, כורדיסטן, ברוסיה) בשיתוף עם המרכז הקהילתי, מארגנות חברות יצחק ואשקלון והשתתפותן.

תל אביב — במעון עולים „הירקון" המרצה — הרב לבדמן. הופעת מר יגאל זינלמן בזמר ובנגינה. שירה בציבור בליווי מוסיקלי.

רמת-גן — בסניף הפועל המזרחי. מסיבה משותפת יארחו ממעון „עדי" ומהעיר.

במסגרת לקראת חג מתן תורה, אורוה, באולמי „גיל" בתל אביב, הרב ידידיה פרנקל — הרב הראשי לתל-אביב על נהיית לעמי' בעברית ובאידיש, פרופסור ברנובר — ברוסית.

ברכו: שר הקליטה, מר ש. רוזן, גב' טובה סנהדראי — מרכזת האשה הדתית לאומית. עו"ד חיים בסוק, מ"מ ראש העיר.

הופיעו האמנים: גיורא פיידמן, אריה בראון, פרדי סוף — מוסיקלי.

הנגש שי: סידור; חמישה חומשי תורה, יסודות היהדות, חג מתן תורה — ברוסית.

השתתפו עולים מהישובים: כפר־סבא, הוד השרון, רעננה, בני־ברק, רמת־גן בת ים, חולון, ראשון לציון, תל אביב, תל־כביר, יפו ד', רמת הטייסים, ומהמרכזי קליטה.

בשבועות וחג — יוזמנו 25 משפחות עולים בירושלים. השבועות סיור מודרך ברובע היהודי בעיר העתיקה ובבתי מדרש. תפילה ליד הכותל, בחג ובשבת התפילה בהיכל ובישורון, וקידוש, סעודות חג ושבת בהיכל שלמה, תיקון ליל שבועות, מגילת רות, מעמד הר סיני והשמעתו, תוכן והוד במשפחה. סעודה שלישית — סיור מודרך לאמנות יהודית.

בכל הסעודות בארח משפחות ישראליות דתיות.

בשיכונים נחלק חוברות וחמישה חומשי תורה לקראת החג.

תנועת האשה הדתית לאומית

מסיבות יום שחרור ירושלים - חג מתן תורה

מוצאי שבת קודש — כ"ט אייר תשל"ה (10.5.75) בשיתוף עם המועצה הדתית — העירייה

גבעתיים — ב„בית הראשונים" סמטה גזית (ויצמן 5) בשעה 9 בערב. אורח הכבוד — שר הסעד מיכאל חזני;

ברכות:
הרה"ג יוסף גליקסברג — רב העיר.
מר קובה קריימן, ראש העיר.
עו"ד משאלי, חבר העירייה.
בתכנית האומנותית: מקהלה ביה"ס הממ"ד „אמונים" צוות קוקוק.
דברי פתיחה והנחיה — הרבנית אילה גליקסברג.

בת-ים — באולם בית הספר הדתי העירוני „בית־יגאל" ברח' קוק 17
בשעה 8.45 בערב, הרב שמחה הכהן קוק, ירצה על: והגאולה, וירושלים.
אל"מ (מיל.) י. גבר — בעיות הבטחון של ישראל.
גב' טובה סנהדראי — דברי ברכה.
צמד גגל — משירי ירושלים.

ביום ראשון א' סיון תשל"ה (11.5.75)

פתח-תקוה — בשכון הפהמ"ז באולם ביה"ס תורה ועבודה 3 בשעה 8 בערב. ירצה הרב שמעון סליכין — קדושת התורה והמקדש וירושלים.
שירה בצבור בלווי אקורדיוניסט. הקראות — תמי מאור. כיבוד.

נהריה — באולם המועצה הדתית בשעה 7.30 בערב, ירצה הרב א. קלר שליט"א — בעניני דיומא.
משפחת החזן הס — בשירי ירושלים ופולקלור יהודי.
בקהלה ביהכ"נ המרכזי בלווי אקורדיוניסט.

חיפה — במועדון „המזרחי" רח' ירושלים 27 בשעה 7.30 בערב. דברי פתיחה — הרבנית פינק. הרצאה בלווי שקופיות — שאול יהודה. שירה בציבור בלווי אקורדיון. כיבוד.

בית-שאן — בבית הספר שאול המלך [illegible]

ביום שני ב' סיון (12.5.75)

רעננה — בחוג לצעירות בבית החברה חוה קיבלבן רח' אחוזה בשעה 8.30 בערב, תרצה: חוה קיבלבן — על „חג שבועות".

קרית-אתא — בסניף הפהמ"ז רח' גורדון 3 בשעה 8 בערב. ירצה מר יצחק גבעון בעניני דיומא.
הקרנת סרטים וכיבוד.

כפר-סבא — בבית הפועל המזרחי רח' ויצמן 113. בשתוף הבמה לתרבות תורנית ועירית כפר־סבא, ירצה מר ויגודסקי צבי בעניני דיומא.
בתכנית האומנותית: ביכי ביירון ושמואל גרמן — ספל שלהבה בלווי גיטרית.

ביום שלישי ג' סיון תשל"ה (13.5.75)

קרית-שמואל — בגן הילדים המזרחי תרצה הרבנית על חג מתן תורה.
שירה בציבור בלווי אקורדיון. כיבוד קל.
מסיבה ברחבת בית הכנסת המרכזי בקריה, לילדי הגנים והוריהם.

רמת-גן — בבית הפועל המזרחי רח' מירקין 4. ירצה הרב אישבי שליט"א — בעניני דיומא.
תכנית אמנותית ושירה בציבור.

קרית שמואל — תיקון ליל שבועות בבית הרב צוריאל. המורה רחל מגדל.

והלכותיה של ירושלים

מאת הרב יהודה גרשוני

ירושלים המקדש כוללים במדה יתירה את יסודות הקדושה יות של עם ישראל בכל הדורות. ירושלים כולה שופעת קדושה. של כל יהודי הוא לעלות לירושלים ולשפוך תחינותיו ליד המערבי. גדולי ישראל בכל הדורות לא יכלו לעמוד בבצר ושימו את פעמיהם לירושלים עיר הקודש.

ין כשהגיע בשערי ירושלים בר בתפלה שחיבר: "תפלה בות ירושלים", הפיסקאות ה' ת מתחילות בנוסח זה: "עומ' ת רגלינו בשעריך ירושלים לקים ושער שמים, ירושלים עיר שחוברה לה יחדיו, שם בעליה, ששם עלו שבטי יה, בן שתיה שממנה השתת ה' מנו השתרגנו הבל וגבולם, ר המוריה שממנו תצא תור' יה, ההר חמד אלקים לשבתו בית מנוחתו וכו' ע"כ. ב' אשון של תפלתו מביע רמב"ן ותיו על גדולת ירושלים ר' ה, על ירושלים של מטה ר' ה. בחלקה השני, שופך לבו ל חורבן ירושלים המקדש, השלישי, הוא מביע אמונה תיים של ירושלים ועם יש' צפוד הזכה האמונה לראות כל כבנינו ועוד יהודה בהי' משורש כגמ' ברכות נ"ח: ר ירושלים, וההוד זה בית

רן הראי"ה קוק באגרות לק א' סי' ל"ט כבשם הזהר דף שרה דף קכ"ח ע"ב: תא לים בל ארעא דישראל את' והה ואהי קיימא לעילא ו' בותא דא ירושלים לעילא ו לתתא כו' ובגין כך כפלתא א שריא כו' ובגין כך שדה כו'. ומבאר הדברים: ירו' הלת בל ארץ ישראל, ולא ת ובכלל ירושלים נכללה קדושה חברון, ואפילו מערת. שבה מעלת קדושה חברון ם כן בירושלים. הוסיף ה': בכלאל אשכנזי בהשובותיו: ואם אין ירושלים אין ב"ל: חתם סופר יהו"ד סי' ציר, איך הלה ישיבת חברון ם, אבל נראה שרמז לדברי מצוות ביבנה קודם וגדול עי הקודש, ויש ראיה לדבר כות דף ד': הנהגה בסעודת ה ואינו משמחנו וכו' ואם מה שכרו באלו בנה ויריבה תורבות ירושלים. ולא סתם ארץ ישראל. אף-על-פי כן דקרא שהב': "... כי ת שבות הארץ" כתוב על כל ראל. אלא בנין חורבות ירו' ול משאר ערי ארץ ישראל. ך להעריך כלל בחשיבות. עיר הקודש שהכתוב מעיד עיר אשר בחרתי" (מלכים "ב ל"ו), עכ"ל.

ימים בכלל מקדש

הרמב"ם בפירוש המשנה שה פרק ד' משנה א': כי תקיע ירושלים כולה לענין שופר בשבת, וכן פסק בהל' ר בית הזוקה פרק ב' הל' פירוש המשנה סוכה פרק ג', ה היה לולב ניטל במקדש וכו' מדינה הוא כל עירות ישראל מלבד ירושלים וכו'. מי פרק ג' מסוכה הל' י"א כהרמב"ם: ושמחתם לפני כם שבעת ימים בירושלים. עיה בפרש אפילו ירושלים הוא, שבמעשר שני כתיב לפני ה' אלקיך וכו' והיינו ם. אבל רש"י כתב בסוכה, שירושלים אף הוא בגבולי, וקשה על רש"י מירושלמי. שבערוך לנר העיר בירושל' רש"י.

ים הולך לשיטתו מפרק ר' ית הבחירה הל' ט"ו: דלכה במקדש וירושלים קדושה קדושה לעתיד לבא ובקד' ישראל וכו' לא קדושה ל' כו, לפי שקדושת המקדש ר' מפני השכינה ושכינה איננה הרי שירושלים יש לה קדו' שכינה ונכלל בכלל מקדש. דין של מחנה ישראל יש לים. בברכות דף ה' הא לן, פירש רש"י בארץ ישראל ת שילוח מצורעים, התוס': הא אין בתי ערי חומה א בזמן שהיובל נוהג ומאחר הזה אין נוהג יובל בארץ אין שילוח מצורעים. מסביר: אפילו אם נימא דלענין מצורע אינו נוהג אלא בזמן נוהג, מכל מקום היינו ב' י חומה אבל בירושלים ודאי ולוה, דג' מחנות לא נתבטלו, מדבר לא היה היובל נוהג היה מצוה שילוח מחנה יש' ירושלים היא מחנה שלישית מחנות סמוכים זה לזה, ר' שאר ערי חומה, באלו יש ל' ן זמן היובל ובין אחר היובל, בלאו הכי אפילו בזמן שנהגו חומה לא היה שילוח מצו' ה בבתי ערי חומה לירושלים, ים חייב מלקות, ובשאר ערי אינו רק בעשה דבדד ישב. ברמב"ם פרי"ג מביאת מק' ש. בזה אתי שפיר מה שהקשו ריה הא לן, איך היה מדבר ן על דבר שלא היה נוהג אבל לפי מה שכתבנו אתי אפילו לפי שיטתם אין כאן שהרי גם בימיו נפקא מיניה פגים ליושבי ירושלים ששם שילוח גם בזמן הזה עיי"ש. דבריו, דירושלים שהיא ממו' קדש דין קדושת מחנות שלה א לקדושת מחנות של שאר ם, כאן קדושתה מפני השכי'. נוהג אפילו בזמן שאין ה' נוהג ולפיכך נחשב ירושלים ' לענין מעשר שני.

ה רש"י כשיטת הרשב"א ב' להרץ קושיית התוס', דבה הג בתי ערי חומה אלא בזמן ל נוהג הוא רק לדיני בתי מה לענין שאם לא פדה לאחר שנה חלוטה, אבל לענין שי' מצורעים נוהג אפילו בזמן הזה לא ביובל.

שיטת הרמב"ם לא דמיא קדי' ירושלים לשאר מחנה ישראל י חומה שגם כן נתקדשה ב' מחנה ישראל, כמו שמביא מספרי ריש כלים, כי שם רק מחנה עליה ולפיכך מצורע שחלה עובר רק בעשה דבדד ישב. אבל ירושלים דקדושתה מ' מוך למקדש ויש עליה קדושת שקדושתה מטעם השכינה. אם במצורע עובר בלאו דלא יט' א מחניהם כבמבואר ברמב"ם ולים נכלל בכלל קדושת ה' ' בגלותו השיט לר"ה כ"ט שיטת הרמב"ם דגם ירושלים מוש מכודש הובא בספר

תניא פ' י"ב: כשבנה שלמה את בית המקדש פתחו מלאכי שרת ר' אמרו ברוך אתה ה' בונה ירושלים עכ"ל, מוכח דירושלים ומקדש נחשב לדבר אחד, כי בנית המקדש הוא חלק מבנין ירושלים וכל זמן שלא נבנה המקדש אינה נבנית ירושלים. גמר הבנין הוא בנין המקדש, ולפי כך כשבנה שלמה את בית המקדש ברכו הברכה של בונה ירושלים.

בכך יש לבאר דברי רש"י במגי' לה הגמ' בדף י"ז ע"ב מבאר את הסדר של שמונה עשרה וברכותיה: וכיון שנבנית ירושלים בא דוד ש' נאמר אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' אלקיהם ואת דוד מלכם, וב' רש"י אחר ישובו לבית המקדש ר' בקשו את הקב"ה ואת דוד מלכם ע"כ. הגאון ר' דוד פרידמאן מקאר' לין בספרו שאילת דוד קונטרס דרי' שה ציון וירושלים מגיה דברי רש"י וכתב: לדעתי טעות בדברי רש"י ש' לא הוזכר בברכת ירושלים בנין בית המקדש, שאי אפשר לה להבנות ב' לא מלך. כמבואר בב"ב דף ד', שא' ני בית המקדש דאי לאו מלכא לא מתבני, ואף שבבית שני בנו על פי עזר מלכי פרס על פי הקבלה ש' דרשו ביומא ד"ט יפת אלקים ליפת כו' ועל כל זה היה להם הוזר מגוע ישי הוא זרובבל, עיין רש"י שבו' עות דף ט"ז א' ד"ה ריה וכו'. וה' עיקר דצריך להיות ברש"י, ישוב לירושלים או לבית המקדש, וה' כוונה מקום מדרש שנקבצים מארץ גלותם לדרוש ה' ולהתפלל שיחזור להם העבודה, וכן בירושלים פרק ה' מעשר שני דאמר על מילתא דר"י, דהא אמרה שעתידה בית ה' מקדש להבנות קודם מלכות בית דוד, נראה שצריך לגרוס ירושלים והכוונה, דירושלים הישוב נדחי יש' ראל קודם מלכות בית דוד ואז נצ' טרך לעטר שוקי ירושלים בפירות ע"כ דבריו.

מהרש"א מגילה י"ח כתב כיון שבא דוד כו' שנאמר והביאותים אל הר קדשי וכו', כשבא ליה מהכא שבא דוד, כדאמרינן סנהדרין פרק כ"ג, ג' מצות נצטוו ישראל כשנכנסו לארץ, להעמיד להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות בית הבחירה, ומסיק להעמיד להם מלך קודם. אם כן לעתיד נמי ודאי יהיה כן. וכיון דכתיב והביאותים אל הר קדשי, היינו בנין בית הבחירה, לכן דבא דוד קודם, ואמר כיון שבאת תפילה באת עבודה דהתפלה שהיא עבודה שבלב הקדים לעבודת המזבח, כן עשה שלמה בבנינו בית המקדש, שמתחילה התפלל על כל צרה שלא תבא ואחר כך כתיב ויזבח שלמה זבח להו' בקר כ"ב אלף וכו' ע"כ. מוכח מהמהרש"א, דבנין בית המקדש יהיה על ידי דוד אחרי שיבא מלכות בית דוד, ולא כמו שכתוב ברש"י אצלנו שישובו לבית המקדש בבנין ירושלים ואחר כך יבא דוד, ומוכח בדברי שאילת דוד שיש טעות ב' רש"י, לפיכך לא הזכיר המהרש"א דברי רש"י כלל שהם היפוך דבריו.

אבל בגבורות ארי לתענית פרק ב' דף ט"ז מביא דברי הירושלמי דבנין בית המקדש קודם למלכות בית דוד, ומסיק שדברי ירושלמי נא' מנין עלינו עיי"ש. הרי אינו מבוא שניאה בירושלמי, כפי שמצא ר' דוד מקארלין, וגם אין סתירה מסדר שלש מצות שנצטוו ישראל כשנכנסו לארץ למנות להם מלך ואחר-כך לבנות בית הבחירה. אף-על-פי וקדושה רא' שונה נתקדשה לעתיד לבא כמו ש' פסק הרמב"ם. נראה שגם הראב"ד סובר כן שאינו חולק בכך על הרמ' ב"ם, רק לענין הנכנס בטומאה סובר שאינו חייב כרת כמבואר בפרק ו' מבית הבחירה. ורק בבנין בית ראשון היו צריכים סדר כזה, מקודם מלך, ואחר-כך בנין בית הבחירה אבל סדר שנבחר ונתקדש מקום המקדש ל' תמיד יכולים לבנות המקדש בלי הסדר זה.

דברי רש"י במגילה אין צורך ל' הגיה, רש"י סובר דבבנין ירושלים נכלל גם כן בנין המקדש, כי לא נגמר בנין ירושלים בלי המקדש, ולפיכך כאשר מתפללים בשמונה עשרה על בנין ירושלים אי אפשר להיות בלי בית המקדש, בנין המק' דש הוא חלק מבנין ירושלים ואי אפשר להפריד ביניהם, זה מה שנא' מר במדרש שהובא בתניא רבתי פ' י"ב: כשבנה שלמה בית המקדש, פתחו מלאכי השרת ואמרו ברוך אתה ה' בונה ירושלים, כי בברכה ירושלים נכלל גם בנין בית המקדש, שבנין ירושלים לא נגמר עד שיב' נה המקדש.

אף-על-פי שבברכת המזון ברחם נא, פורטים ירושלים וביה המקדש באופן מיוחד כל אחד, מפני שמבו' אר בגמ' ברכות מ"ח ע"ב: דוד תקן על ישראל עמך ועל ירושלים עירך, ושלמה תקן על הר הבית הגדול והקודש, אבל בגמר הברכה שנאמר בונה ברחמיו ירושלים, נכ' לל גם בנין המקדש, כחלק מבנין ירושלים.

ירושלים ומלכות בית דוד

בתפלת שמונה עשרה תקנו אנשי כנסת הגדולה ברכה מיוחדת על ירושלים, ולירושלים עירך ברחמים תשוב, רב עמרם גאון בסדורו וב' נוסח התפלה של הרמב"ם לא נמצא "וכסא דוד עבדך מהרה לתוכה תכין", לפי שעל מלכות בית דוד תקנו ברכה בפני עצמה "את צמח דוד". אבל ה' נוסח שנדפס בסדור אשכנז הוא: "וכסא דוד עבדך מהרה לתוכה ת' כין", נמצא באור ארוע הלכות תפלה, והוא לכאורה על פי שיטת הירושל' מי ברכות פרק ד' תפלת השחר, ב' תפלה אלקי דוד ובונה ירושלים, וכן הוא בירושלמי בראש השנה פרק אחרון, שבתוספתא סוף פרק ג' ד' ברכות.

רבנו ישעיה בספר המכריע סימן י"ג מאריך בדברי הירושלמי, ומד' ביה שהבבלי חולק על הירושלמי וסובר ששתי ברכות תקנו אנשי כנסת הגדולה, על ירושלים מיוחד, ועל מלכות בית דוד מיוחד, לפיכך בברכת ירושלים אנו גומרים בונה ירושלים, ובברכה מלכות בית דוד ברכת את צמח וגומרים מצמיח קרן ישועה. והוא מסביר דעת הירושלמי לפי מה דאמרינן בפרק תפ"ה כ"ח ב': ר' גמליאל אומר בכל יום מתפלל אדם י"ח, ומקשה תלמודא, הני י"ח י"ט הוויין ותרצן ברכת הביתוסים ביבנה תקנו וכו' ידך שמואל הקטן ותקנה, ואף-על-גב שתקן שמואל ברכת הביתוסים לא היו אומרים

אלא י"ח ברכות שהיו כוללים ברכת דוד בבונה ירושלים כדתניא בת' ספתא בברכות, וכן בירושלמי. אבל תלמוד בבלי סובר כהני בברייתא ז' ואם אמר אלו לעצמן ואלו לעצמן יצא, וכן נוהגים אנו כהלמוד בבלי שמברכים י"ט ברכות של דוד בפני עצמה ושל בונה ירושלים בפני עצ' מה. והכי אמרינן בפרק ערבי פסחים, אמר רבא בר שילא בצלותא מצמיח קרן ישועה, בהפטרתא מגן דוד וכו' אלמא מברכים מצמיח קרן ישועה במלכות בית דוד ואינו כוללה עם בונה ירושלים. שבירושלמי כוללה ובונה אלקי דוד ובונה ירושלים.

מסיק רבנו ישעיה: אבל אנו עו' שים כתלמוד שלנו ואין אנו כוללים אלא מברכים בברכת דוד מצמיח קרן ישועה, הזיהוה גדולה היא לומר אלקי דוד בבונה ירושלים, שבברכתו אין אומרים אלקי דוד, והיאך נאמר אותו בברכת ירושלים. אם יש לומר נאמר אותו בברכתו ונחתום מצמיח קרן ישועה אלא אלקי דוד.

בסדור של הגאון ר' אברהם מ' סשקוביץ בעבק ברכה מעיר על נוסח שלנו שאנו מזכירים בברכה של ירושלים מלכות בית דוד: "וכסא דוד עבדך לתוכה תכין". יש לנו ברכה מיוחדה למלכות בית דוד כ' בבלי, את צמח דוד עבדך וכו' מצמיח קרן ישועה, ולמה מזכירים בברכת ירושלים גם מלכות בית דוד, וזה לא כבבלי ולא כירושלמי. וכתב: נראה לי לומר דבמדינת אי' טליה שהיו קרובים לארץ ישראל יותר מבבל, היו מנהגיהם על פי מנהגי ארץ ישראל, קודם שנתפשט ונתקבל התלמוד בבלי במדינותינו על-ידי גאוני בבל, ואחריהם נהגו בני אשכנז שרוב גדוליהם באו מ' איטליה. כידוע משו"ת המהרש"ל סי' כ"ט, שהקיסר מאשכנז הביא את רבנו משה הזקן ממדינת לוקא לאשכנז ולפי החשבון היה בשנת ד' אלפים תקמ"ז, ואחר כך באחרית ימי הגאונים, נתפשט ונתקבל התלמוד בבלי בעולם והורו הכל למנהגי בבל. לפי זה נראה לי הטעם שיסדו לומר ברכת ירושלים סמוך לחתימה "וכסא דוד עבדך לתוכה תכין" כדי לסמוך לחתימה אלקי דוד ובונה ירושלים. וכשהנהיגו אחר-כך על פי הבבלי ברכת את צמח דוד, ברכה מיוחדת על מלכות בית דוד, משנה לא זזה ממקומה ואין קפידא בכך. כיון דל' תוכה תכין קאי על ירושלים, וכמו שכתב הב"ח בטור סי' קי"ח. אבל ב' סדורו של רב עמרם גאון השמיטו

לגמרי בברכה זו, או לא היה מקולם בנוסחאותיהם כי היו נהגו לעולם על פי הבבלי.

לפי דברינו יוצאת סברא מחוד' שת על נוסח הברכה שלנו, כי מל' כות בית דוד הוא גם כן מעצם בנין ירושלים, ובלי מלכות בית דוד לא נגמר בנין ירושלים, וכן מוכח מ' לשון הרמב"ם פרק ב' מהל' ברכות הל' ד': ברכה שלישית בברכת ה' מזון פותח ברחם נא וכו' וחותם ב' בונה ירושלים וכו', ולפיכך נקראת ברכה זו נחמה. וכל מי שלא אמר מלכות בית דוד בבונה ירושלים לא יצא ידי חובתו: "מפני שהיא עיקר הברכה שאין נחמה גמורה אלא בחזר' רת מלכות בית דוד". הרמב"ם מבאר דברי הגמ' ברכות מ"ח, כל מי שלא אמר מלכות בית דוד בבונה ירושלים לא יצא ידי חובתו מפני אין נחמה גמורה אלא בחזרת מלכות בית דוד. הבנין הגמור והנחמה הגמורה של ירושלים תבא ע"י הקמת מלכות בית דוד, וכן מרומז בב"ק צ"ז: איזהו מטבע של ירושלים, דוד ו' שלמה מצד אחד וירושלים עיר ה' קודש מצד אחר. כי צורת ירושלים כבנה במלכות בית דוד שמקומה בירושלים. והרמב"ם בהל' מלכים פרק א' הלכה י' כתב: דאין ממנין מלך בירושלים אלא מזרע דוד לבד. כי ירושלים ומלכות בית דוד קשורה ודבוקה כאחת כשלהבת בגחלת, ואין בנין ירושלים שלמה בלי מלכות בית דוד.

בכך מבואר הנוסח שלנו בתפלת שמונה עשרה בברכת ירושלים שאנו אומרים: "וכסא דוד עבדך מהרה לתוכה תכין", אף שיש לנו ברכה מיוחדה על מלכות בית דוד "את צמח דוד עבדך", מפני שמלכות בית דוד הוא חלק מבנין ירושלים, וכשאנו מתפללים על בנין ירושלים מוכרחים להזכיר החזרת מלכות בית דוד. בלי זה אין בנין ירושלים ב' שלימות, ואת צמח דוד עבדך תקנו תו"ל עוד בברכה על מלכות בית דוד מטעם עצם מלכות בית דוד על הקמתה ומלכותה. אבל כשאנו מת' פללים על ירושלים אי אפשר לדלג מלכות בית דוד כי בנין ירושלים לא נשלם בלא מלכות בית דוד ב' תוכה.

כדברינו מצאתי תשובה באחד מ' גדולי האחרונים, בספר משאת בנימין סי' נ"ה, דמלכות בית דוד ובנין ירושלים זה דבר אחד ובמלכות בית דוד נגמר בנין ירושלים. וזו לשון התשובה: "לענין ברכת ירושלים ב' תפילה י"ח כפי הנוסחא בסידורים

שלנו חותמין בה וכסא דוד מהרה לתוכה תכין. באי"י בונה ירושלים. משום דענין דוד וענין בנין ירושלים הכל ענין אחד הוא. וכן יסד הפייטן ביום הפורים: "וארגמן ימגם לכונן עיר דוד באי"י בונה ירושלים", ו' קרא נמי הכי משמע דכתיב בספר מלכים, מן היום אשר הוצאתי את עמי את ישראל ממצרים לא בחרתי בעיר מכל שבטי ישראל לבנות ביתי להיות שמי שם, ואבחר בדוד להיות על עמי ישראל, פתח קרא לא בחרתי בעיר ומסיים ואבחר בדוד, משמע היינו ירושלים היינו דוד. הכל אחד הוא.

הטעם מבואר בספר הזהר בפרשה ויקהל וז"ל: אמר ר' אבהו כתיב למן היום אשר הוצאתי את עמי בני ישראל ממצרים לא בחרתי בעיר מכל שבטי ישראל ואבחר בדוד; הא קרא לאו רישיה סיפיה ולאו סיפיה רישיה, דכתיב לא בחרתי בעיר ואבחר בדוד, מאי האי עם האי, ר' אבהו בירושלים מבעי ליה? אלא כד קודשא בריך הוא אית רעותא קמיה למבני קרתא אסתכל בקדמיתא בההיא רישא דנהיג עמי דקרתא ולבתר בני קרתא ומיתי לעמא ביה. הדא הוא דכתיב לא בחרתי בעיר עד דאסתכלנא בדוד למהוי רעיא על ישראל בגין דמתא וכל בני מתא כולהון קיימין ברעיא דנהיג לעמא. אי רעיא איהו טבא, טב ליה טב ל' מתא טב לעלמא, ואי רעיא איהו בישא ווי לעלמא ווי למתא ווי לעמא והשתא אסתכל קודשא בריך הוא בה כי שכיל הזהר.

יוצא מדברי משאת בנימין, והכל הוכחות שהביא מהמקרא והזוהר, שירושלים ומלכות בית דוד מאוגדים ביחד ואחת משלימה את השניה, מלכות בית דוד משלימה את בנין ירושלים, דבהירות ירושלים הלויה במלכות בית דוד.

לפי זה יש לפרש את שינוי הנוס' חאות, דבראש חודש ביעלה ויבא ה' נוסח: וזכרון אבותינו וזכרון משיח בן דוד עבדך וזכרון ירושלים עיר קדשך, ובברכה המזון הנוסח להיפך, רחם נא על ישראל עמך ועל ירוש' לים עירך ועל ציון משכן כבודך ועל מלכות בית דוד משיחך. ביעלה ויבא כתוב מלכות בית דוד לפני בנין ירושלים, ובברכת המזון נזכר מלכות בית דוד אחרי ירושלים. אנו רוצים העיר על זה. אבל לפי דברינו ההבדל הוא בברכת המזון שמתפללים על בנין ירושלים, ומלכות בית דוד

(סוף בעמוד 6)

חכם ירושלמי ואוצרותיו

(הרב חיים-יהושע קוסובסקי ז"ל. ליום הזכרון)

מאת שרגא אברמסון

לשעבר כשעדיין לא מלאה אזנו של אדם דברים הרבה העמיקו חכמים באותיות של לשון, הדרשות הרבה של הלכה ואגדה ניתלו בהן באותיות.

ספר יצירה בדרכו, וחכמת הנסתר בדרכה ראו באותיות רמזים מעמיקים שעליהם העולם עומד. ואם באותיות כך — בתיבות לא כל שכן. עדיין היתה הלשון בראשוניותה והדברים נשמעו כנתינתם לראשונה; לבו של חושב תפס עיקר משמעותה של תיבה והרגיש את רעננותה. פסוקיה של הלשון, בהלכה בקצרה ובאגדה ברחבה, שיעבדו את רוחו של אדם והצמידוהו לריכת של מחשבה על כל דבר מדבריה.

משחרב עלינו עולמנו ניטל טעם הלשון. שוב אין עינינו קוראות תיבה אלא משפטים; ואף המשפטים — לשינן ניתנו, הבצלתם במשא ומתן נטל מהם את טעמם העצמי המיוחד בענין היוצא מהם. לשון מקרא זכתה להגדרות וסידורים, אבל לשון חכמים הינה כאבן שאין לה הופכין ומהפכין; נראה שריבויים הגדול של הבקורות הטיל את פחדו על מי שהחשב מחשבות של ריכת וסידור.

מה עורר אותו צעיר ירושלמי, בעל הכשרונות העילויים להכניס צוארו בעול של עובדה שהיא לכאורה טכנית גרידא?

מה רמז לו לחכם לותר על חידושים בהלכה ובלשון ולהשקיע נפשו במלאכה שאין בה חכמה נראית? והרי הראה כבר חכם זה את כחו בחידושי תורה אף בצעירותו; אם בחידושים למסכתות; אם בהרחבת דבריהם של גדולים שקדמו לו, ואם בסידור הלכות ובירורן (כגון "דיני דגרמי"). ואף בתורת הלשון גיסה ידו, ובתורת החשבון; מה גרם לו, איפוא, לחכם זה שסילק עצמו מחידושים בדרכי חידושי התורה הישנים ופינה עצמו, את כל עצמו, למלאכה מפרכת שאין מחשבתה נראית לעין.

תאמר סביבתו גרמה לו — אל תאמר כן; בירושלים של אז, לא היתה הרוח נוטה לכך, אדרבא, דרכה היתה ניצוד למפעל של סידור תיבות לשרשיהן ולהוראותיהן; קונקורדנציה למשנה — ספר שהיה מלוה אותם תמיד ושיחם ושיגם בו כל היום — לספר זה צריך מפתחות וספרי עזר? את המשנה צריך לדעת ולזכרה כולה כמות שהיא. ודאי ידע קוסובסקי על נסיונות קודמיו; ודאי ידע שחכם אחד ורבי ברוך חושה שמו כבר היבר אוצר המלים למשנה כדרך שעשה שב"יל (הלא הוא שלמה בן יורא ליב גלבלום) למקרא. היינו, שהביא רק את צורותיהן השונות של תיבה וציון מקומן, מבלי להביא משפטים שבהן נמצאות התיבות האלה.

* *

ודאי אותו "בעל הבית" מופלא ור' יעקב שכצוויטש שמו, שעדיין לא סיפרו לדור על יחידותו — הוא שעורר את קוסובסקי לעסוק בהיבור זה כמו שמפורש בשער אוצר לשון המשנה: "על פי התעוררות הרב החכם ר' יעקב שכצוויטש המעורר הראשון לקונקורדנציה תלמודית". אלא תמהים אנו על עוז רוחו של החכם הצעיר לקבל עליו עול עבודת ענקים כזאת. בהקדמתו הקצרה לאוצר לשון המשנה מסיים המחבר: "נחיצות קונקורדנציה על המשנה ידוע וחסרונו מורגש". מי הרגיש בחסרון ספר זה, ולמי היה נחוץ? ודאי לא לרוב אנשי מקומו: אם כן כבר הביטו עיניו למרחוק, הרחק מגבולות הארץ, שספר זה נחוץ היה לחכמים וללומדים חסרונו היה מורגש.

אלא, שיש ליתן אף הדעת אף על הדיבור העברי בארץ, שהמחבר היה אחד מהעמלים בו, ואף חיבתו ללשון העברית שכבר שמענו שבצעירותו חיבר קונטרס "יד הלשון". ולפי אשר יד לו ב"יד הלשון" הנוטל חלק בהחייאת הדיבור העברי, מה פלא שאף הוא הרגיש בחסרון ספר עזר ללשון המשנה ואוצרותיה? ספר שיושיט בקלות את שצריך לעמול בו כדי למצאו?

כשרונותיו הטבעיים לסידור ולריכה ואף נסיונותיו לתורת החשבון הכשירוהו לטרוח ולמצוא שיטה כיצד להתגבר על הקשיים המרובים שעומדים בפני אדם אחד שרוצה לעשות מלאכת רבים; ומשמצא את השיטה — נפתחו לפניו אוצרותיהם של המקורות.

לא שם לבו לרווחה חמרית; אדרבה ידע בודאי שאין הברכה מצויה בדבר שמגליים לעין; אלא שרוחו היה אותה הכרה שרק אדם כמותו יכול לעשות עבודה זאת, הוא ולא אחר; אותה הכרה שמכביד כל המיחד עצמו בעניינות מסויימים שאינם נותנים פירות בעולם הזה; אותה הכרה אחריות של אדם שנותן בכשרונות גדולים כדי להשתמש בהם לתועלתם של בני אדם; כמות שביטאו אותה חז"ל, על הדיין שאמר עם בואו לבית הדין: "לרצונו הוא יוצא להריגה וצרכי ביתו אין הוא עושה" (סנהדרין ד' ע"ב).

הכרה זאת עמדה לו להתגבר על כל הקשיים, הקשיים גדולים היו: כיבוש החומר כולו; צירופן של כל ההבאות לאותה תיבה במקום אחד; הקפה כל ההבאות כולן ולהכלילן בכללות, הגדרות להוראותיה של תיבה; הפסקת הפסקאות במקומן הנכון — מכשול שהוא רובץ לפני כל עוסק בחכמה מעין זו; הבחנת ההוראות באותה צורה של תיבה, ועוד.

הוסף על זה ואולי גדול מכולם, כיבוש עצמו. היינו הרצון של הצעת חידושים אם של פירוש ואם של אטימולוגיה: רק במקומות מועטים העיר המחבר על תוצאות עיונו בערכים המסותרים, כגון בערך "כל" באוצר לשון התוספתא ועוד. בדרך כלל לא העיר המחבר על חידושיו שלו בלשון ובעניין.

* *

טול לדוגמה את התיבה "מין" "מינים" בהוראת אפיקורוס, אפיקורסים: ב"אוצר לשון המשנה" לא נזכרו תיבות אלו משום שבדפוסי המשנה שעל פיהם חיבר את האוצר הוחלפו התיבות אלו "מין" "מינים" באפיקורוס אפיקורסים בהטעם הידוע; "מין" סתם הרי פירושו היה לפי דעתם — נוצרי), באוצר לשון התוספתא, אמנם נמצאות תיבות אלו אלא שלא ניסה המחבר לפרש הוראותיהן שלהן.

כידוע, לא נתברר עדיין מוצאו של שם זה והשערות שונות נאמרו בעניין, המחבר אף לו פירוש משלו אלא שלא הכניסו לאוצרו אלא פירסמו במקום אחר.

לפי דעתו השם "מין" נוצר על פי מה שהובא במשנה בסוף מסכת ברכות "כל חותמי ברכות שהיו במקדש היו אומרים מן העולם משקלקלו המינין ואמרו אין עולם אלא אחד התקינו שיהיו אומרים מן העולם ועד העולם". כך במשנה, אבל בתוספתא הנוסח הוא: "כל חותם ברכות שהיו במקדש היו עד העולם משקלקלו המינין התקינו שיהיו אומרים מן העולם עד העולם".

נוסח זה של התוספתא, יש לו סימוכים אף במקומות אחרים, ופירושו: שקודם שקלקלו המינים לא חתמו בברכה אלא "עד העולם", ולאחר מכן הוסיפו "מן העולם" ועל ידי הוספה זו שנוספה בברכות מפני קלקלת המינין — קראו את כל עיקר בשם "מן" = "מן העולם". פירוש מעניין, שאין לנו טוב ממנו, לפי שעה.

משנפתחו לו אוצרותיה של לשון לא הסתפק באוצר לשון המשנה, אף התוספתא והתרגום זקוקים לאצרם. וחיבה נודעה לו לתרגום, "ילד שעשועי" לפי לשונו של קוסובסקי בדברים שבעל פה; וכך אמר: "ילד שעשועי הוא אוצר לשון האונקלוס וחבה יתירה חבבתיה. דיוקי לשון והסורה הפירושים הממלאים אותו ואשר עקבותיהם נעלמים עוד בימי עזרא הסופר — בימים שתרגום ארמי היה אף נהוג בעל פה — הפליאוני מאד והסבו את התענינותי המיוחדת בו".

בוא וראה מה נשתנו הזמנים! בהקדמתו לאוצר לשון המשנה, סתם המחבר ואמר: "נחיצות קונקורדנציה על המשנה ידוע וחסרונו מורגש" ומה שסתם כאן פירש במקום אחר, בהקדמתו לאוצר לשון התוספתא, וכך אמר: "תפקיד של הקונקורדנציה לתוספתא גדול וחשוב יותר יודע לכל לחוקרי תורה חסרונו מורגש לכל המלומדים והחוקרים בסגנון המשנה והבריתות.

בשנת תרע"ד (1914) כשכתב את הקדמתו לאוצר לשון המשנה, לא יכול היה לרמוז לחוקרים בסגנון המשנה והבריתות — שלא נמצאו בירושלים של אז. שנת תרצ"ג — שנת כתיבת הקדמה "לאוצר לשון התוספתא — מתגלת הרבה משנת תרע"ד.

בימינו אין צורך להאריך בחשיבותו ובחיוניותו של מפעל זה. (ואת שיש לומר, הרי אמור זה עשרות בשנים, ועדיין לא הגיע לחצי שבחו. ומי שהוא חכם "יודע מיליך" — כלשונו של הזהר — יבין את עצמו של בנין זה שסידרו כך גדולתו; כי על ידי האוצרות החזירו לעיקרה של לשון חכמים, כל תיבה מובלטת לעצמה ועל ידיה מובאותיה; התיבה היה בזכותה שלה וכשצמידה אותנו לראות את עיקרה ואת מובנה, ובשנה השיבות לצירופי הלשון שהם עיקר חידושה של לשון, חז"ל כשהוא אומר "אדם גדול", אין פירושו "אדם" ו"גדול" אלא "אדם גדול" היינו, ענין חדש.

הכל יודעים מה קל עכשיו לאשש את עיונינו בלשון חכמים בחלקים שה"אוצרות" לה כבר נדפסו, ומה קשה לומר דבר כל ודאי בעניינות שהאוצר עדיין לא הופיע — עליך לאמץ את כל כח ובינתך כדי לקרב דברים משורדים ועדיין אין הדעת נינוחה, שמא נשמטו מכך דברים של עיקר. הם תמצא לומר: ודאי נשמטו.

ועל כל המטב שהניב מחבר האוצרות — ייזכר שמו עד סוף כל הדורות.

*) דברים שנאמרו באסיפת זכרון.

מאה שנה מאה שערים

מאת אברהם ב. ריבלין

לא קלה כלל היתה במאה הקודמת דרכם של יהודי ירושלים שאשפו "לפרוץ" את חומת ירוש' לים ולהרחיב את ההתיישבות מחוצה לה. אבל, לאחר שניתן האות הראשון, לא היה כבר דבר שיכול היה לעכב בעדם מלבצע רעיון זה, אשר לא כפתאומיות צץ. האות הראשון ניתן עם הקמת שכונת "משכנות שאננים", בתי מורד, על ידי סיר משה מונטיפיורי בכסף עזבונו של יהודה טורו מארצות הברית, יהודה טורו, שעל ידי כן הנציח את שמו.

משכנות שאננים

לכתחילה, חשב מונטיפיורי, "הנדיב הידוע" מאנגליה, להקים בכסף-הכסף מעזבונו של יהודה טורו בית חולים על אותו מגרש מחוץ לחומה שעלה בידו לרכוש הודות לקשריו בקושטא ולשל' טונים שנתנו ביד רחבה לפחה הירושלמי; אבל יהודי ירושלים הכירו מיד, כי תקדים זה מהווה הזדמנות מצוינת לבצע את הרעיון שעליו חלמו רבים ושוכים זה שנים רבות, הם שכנעו את מונטיפיורי הטוב והמיטיב להקים כאן שכונה לדיירים יהודים, מחציתם אשכנזים ומחציתם ספרדים. קשה לומר שהקמתה של שכונה זו, "משכנות שאננים", הצעידה בהרבה את הרחבת הישוב העברי מחוץ לחומה. במשך היום אמנם היתה השכונה החדשה שוקקת חיים, לפי שבאו הנה גם מבקרים ומטיילים עם ילדיהם, תושביה של ירושלים, שרצו להמלט, ולו לכמה שעות, מן הצפיפות והזוהמה של סמטאות העיר העתיקה והצרותיה, — אולם בלילה, היתה השכונה כעין "עיר רפאים", שכן רובם ככולם של דייריה לא רצו ללון בה בלילות מפחד ליסטים.

הרחבת הגבולות

וגם אם לא היה בשכונה זו, שכונת משכנות שאננים, משום בצד-צנק' קדימה, הרי היוותה אות שאפשר וצריך להמשיך בהרחבת הגבולין. השכונה נוסדה בשנת תר"ך (1860), וצריכות היו לעבור עוד כתשע שנים, עד אשר יכולים היו יהודי ירושלים להקים בכוחות עצמם ובכספם הדל שלהם את השכונה "נחלת שבעה" (בשנת תרכ"ט — 1869). אכן, צריך היה להמצא לשם כך אדם "משוגע לדבר", — והוא נמצא בדמותו של ר' יוסף-(יושה) ריבלין, מנהיג הישוב האשכנזי משך כשלושים שנה, עד פטירתו בשנת תרנ"ז (1896). ולאחר שהוקמו הבתים הראשונים של שכונה נחלת שבעה, נבחר יהודי ירושלים, ובראשם שוב ר' יוסף-יושה שבעת כבר נמצאו לו תומכים נלהבים — ביניהם ביחוד בני משפחת לעוד, משה יואל סלומון, כ. ליאון, אליעזר רלבי"ג וכו', — להקמת השכונה השניה בכספם הם, — ללא עזרת נדיבים או מוסדות, — היא שכונת מאה-שערים, אשר השנה מלאו מאה שנה להנחת אבניה הראשונים.

כאמור, לא קל ולא פשוט היה הדבר. רכישת הקרקעות, קבלת רשיונות הבנין וכו' הצריכו מאמצים וכספים לרוב, — גם לא כפס "בקשישים" — ובעיקר: היתה התיישבות במקום שנבחר להקמת השכונה גם סכנת נפשות. כפי שנאמר בפשטות ב"פנקס התקנות" של חברה מאה-שערים, בין השאר: "... עד העת ההיא (כלומר עד שהוקמו השכונות נחלת שבעה ומאה שערים) לא הרהיב איש יהודי את נפשו לצאת מן החומה ולהתיישב ... שודדים הסתובבו לרוב בסביבה הקרובה הזאת ושערי ירושלים נסגרו תמיד בערוב היום עד זריחת השמש למחרת בבוקר. ובכלל אי אפשר היה לצפות לעזרה רבה מן השלטונות.

פרשה תולדות

ביום כ"ה כסלו תרל"ד (1874) הניחה קבוצה קטנה של יהודים מתושבי ירושלים את אבן-הפינה לאותה שכונה חדשה ובו במקום נוסדה "חברת מאה שערים" (שמה של השכונה הוא, למעשה, רחובות, — אולם שם החברה דבק בשכונה והיא נקראת שכונת מאה-שערים; השם "רחובות" הועבר לאחר מכן לשכונת הבוכרים שהוקמה בשנת תר"ן — 1890). השם "מאה שערים" אינו מתיחס לשערי השכונה, — הוא ניתן לחברה משום שפרשת "תולדות" שבה נוסדה, נאמר "וימצא בשנה ההיא מאה שערים" — "הנקודה מצדה השמאלי של ה"ויקרא" שמה רחובות". במאמר שפרסם ה"י ריבלין ב"הלבנון" מיד לאחר הנחת אבן-הפינה ליסוד חברת מאה-שערים (בשנת תרל"ד) הוא כותב: "ושם המקום יהיה רחובות, כי עתה ירחיב ה' לנו". היו ארבעה שערים לחומה שבה הוקפה השכונה משום הצורך בהגנה, וכל שער קבל שם מיוחד. לפי התכניה צריך היה להקים כאן מאה דירות, — והיה בכך משום חזון האתגר בשביל ירושלים של אז! — אבל הדרישה היתה גדולה וכבר עם הקמת עשרה הבתים הראשונים כעבור שנה אחת בלבד — בשנת תרל"ה (1875) — היו להחברה 140 חברים שביניהם נערכה הגרלה, — גורלו של מי יצא להכנס לקבוצת הדירות שהחלו צצות בזו אחר זו. הקרקעות נרשמו בטבו על שמו של אחד ממיסדי השכונה ועסקניה הפעילים לאחר מכן משך שנים רבות, ר' ב"צ ליאון, שעלה מהולאנד והשתלב בתוך קבוצת הפעילים הירושלמים. הוא גם היה מסוחריה היהודים הראשונים של ירושלים העתיקה. השערים נסגרו כל ערב, — עד שנת 1911.

ה"גווארדיה" הראשונה

במאה שערים התגוררו כמה חברים של ארגון ההגנה החצי-צבאי "גווארדיה", שהתפרסמו בידם החזקה כלפי הגנבים והשודדים אשר שכונה חדשה זו משכה את "תשומת לבם", — וממרחקים די ניכרים באו הערבים. אלא שהשמירה במקום היתה טובה. בשנת תר"ם (1880), נערכה התנפלות המונית על שכונת מאה-שערים. — בליל שבת, אור ליום ח' ניסן, — ואנשי השכונה הדפה באומץ מקרה נהרג, מלבד ה"הג"י הערבי שהשתתף בשמירה על המקום, גם ר' ישראל ש"נבאום; מעולי גרמניה (אביו, ר' מאיר שינ' באום, היה בין מיסדי שכונת בתי-מחסה של כולל הולנד-גרמניה בעיר העתיקה בירושלים). והוא אז כבן 38 שנה, וכן נפצעו כמה תושבים. אבל העיקר, — ההתנפלות נהדפה בטרם יכולים היו הערבים להתקרב אל תוך השכונה ועל כן לא נגרם הרס. ועמידתם זו של יהודי מאה שערים גרמה לכך, שבטול לא העיזו ערבים לבוא הנה לכפרה שוד. ויצוין במיוחד: התנפלות נערכה בליל-שבת וגם קדושת השבת לא מנעה יהודים אדוקים וטובים אלה להלחם בנשקם (בעיקר, כנראה, "נשק קר") נגד תוקפיהם.

אחד מראשיה של שכונת מאה-שערים, בתקו' פה הראשונה היה הרב יוסף גרשון הורביץ, רבה של השכונה, ששימש זמן מה גם חבר הנהלת הסתדרות "המזרחי" בירושלים ביחד עם ר' אברהם חיים שאג. חבר הכנסת הראשונה מטעם "המזרחי". שכנו דוד ז"ל נהרג במלחמת הקוממיות (היה בין 35 הצעירים שרצו לעזור לגוש עציון). גם הרב ואכספוגל — שנפטר זה לא מכבר אשר היה שנים רבות רב השכונה, היה חבר "המזרחי" והמפד"ל, וגם היה זמן מה רב המושב נחלת-יעקב של ההסתדרות "המזרחי הצעיר".

בקרבת הר הבית

יצוין שהמקום להקמתה של שכונת מאה שערים (או שכונה רחובות, כפי שהיה בדעת מיסדיה לכנותה, כאמור לעיל), נבחר במקום מרוחק גם לשערי העיר וגם מדרך המלך, ולמרות שהסכנה היתה כאן רבה יותר מאשר בנחלת שבעה שהוקמה על יד הדרך ליפו (כה עוד שבמול לנחלת שבעה הוחל גם בהקמת בניני הרוסים על מגרשם, "במגרש הרוסים"), בחרו מיסדיה מקום זה, משום קרבתו להר-הבית. הם חישבו ומצאו שבמהליכה ברגל רחוק גבול המגרש רק 8 דקות צפונית-מערבית מהר-הבית, "ולפי שהדרך היא בעקיפת בניינים ושדות, המהלך הוא י"ב רגעים (כפי שנאמר ב"פנקס התקנות" של מיסדי מאה-שערים כן התחלה ושבכוך ניתן להבוד רבה על ירושלים וישובה העברי מצד ראשית המאה הנוכחית). ומשום קרבת המקום הזה למקום המקדש, העדיפו אותו מיסדי מאה שערים. למרות הסכנה המיוחדת שבדבר, ולמרות שרבים — ביניהם קונסול של מדינה זרות — ניסו להניא את המיסדים לבל יעיזו להתיישב במקום שיהא ישימון זה.

"השירה העברית בספרד" לדוד ילין

מאת מ. אונגרפלד

יצא מכתבי דוד ילין כרך שלישי: לחקר השירה העברית בספרד. ירושלים, ראובן מס, תשל"ה.

לפני שנים מיספר נוסד בירושלים ועד ציבורי להוצאת כתבי דוד ילין בשבעה כרכים. חלק מכתבי ילין הוצא בשעתו לאור. במלאות לו שבעים שנה בשני כרכים של "כתבים נבחרים". הכרך הראשון שהופיע בשנת תרצ"ה, הוקדש לתולדות הארץ והחייה. הכרך השני הופיע בשנת תרצ"ט ובו מחקרים, עיונים והרצאות בתורת המליצה בתנ"ך והשירה בספרד.

בתשי"א הופיעה המונוגרפיה שלו על ר' יהודה הלוי ובתשי"ג הוציא את ספרו "דקדוק הלשון העבריה" (הכתיב, הניקוד; השם) ובתשי"ה הו' פיע ספרו "תולדות התפתחות הדקדוק העברי". עוד בתרצ"ט יצא ספרו "חקרי מקרא" ובו באור על ישעיה. בשנת תרנ"ח הוציא את שתי המונו' גרפיות שלו על הרמב"ם ועל אריסטו.

זה, בצירוף מבוא הערות של ילין האיש ויצירתו. לכרך זה נכנסו מחקרי ילין אלה: "מליצת ישראל על אדמת ישמעאל", "מליצת ישמעאל בספרות ישראל", השפעת השירה הערבית על השירה העבריה בספרד, להשגת תל' מידי מנחם בן סרוק, ראשי השירה הספרדית, שמואל הנגיד, המשקלים בשירתו לפי משקליהם, ר' שלמה אבן גבירול, משה בן עזרא, טדרוס אבולעפיה ושירתו, משירי ר"י גיאת, גבי תימן.

כתבות וזכרונות

הועד הציבורי להוצאת כתבי דוד ילין, החליט להוציא את מבחר יצירת ילין בשבעה כרכים. לתוך הכרך הראשון בשם: "ירושלים של תמול" כינס בנימין ריבלין את ה' כתבות מירושלים שפירסם ילין ב' שנות תרנ"ו—תרס"ד ב"המליץ" עם מבוא מאיר עינים על דוד ילין מאת ב"צ דינור, ובו פרטים מדרך חייו. עם הערות מחכימות על "המכתבים מירושלים" מאת בנימין ריבלין. לכרך השני בשם: "מדן ועד באר-שבע" כונסו מאמריו ורשימותיו על נסיעותיו וטיוליו ברחבי הארץ "מדן ועד באר-שבע", בשנים תרנ"ו—תש"א, רובם נתפרסמו ב"המליץ" ב' חתימתו "בן המודיעים" ויתרם ב' כתבי עת שונים. כינוס זה פורש לפני הקורא בן ימינו, יריעה רחבה של נופי ארץ ואדם, תיאורי ארחם ורבעם של התושבים היהודים וה' ערבים כלפני שני דורות, כן צורפו לכך אחדים ממאמריו הביאוגרפים ההיסטוריים של ילין על ירושלים ה' ערבית והיהודית במאה הס"ז והי"ח, וכן פרקי זכרונות על ירושלים מימי ילדותו. המונוגרפיה המקיפה של א"ח אלחנני הבאה בראש הכרך, מעלה את דמותו של ילין איש ירו' שלים בחייו ובפעליו, באהלו ובצאתו בפעלותיו הציבוריות ה' הספרותיות והמדעית.

חקרי מקרא

כמה כתרים עיטרו את ראשו, ש' כשם שהיה איש חי ורב פעלים ב' חיי הציבור, כן חידש הרבה בשדה החינוך ההוראה העברית והעמיק חקור במדע המקרא וסלל דרכים ל' הבנת הפיוט והשירה העברית בימי הביניים והאיר עיניים במחקריו ב' לשון העברית ודקדוקה.

פרי מחקריו במדע המקרא הוא ספרו "חקרי מקרא" שכרכו הראשון הוא ביאור על ספר איוב ובחלקו השני מרצה המחבר על מליצת ה' תנ"ך. בפירושו זה הקדיש ילין מקום רב — מלבד ביאור הטקסט גם ל' הסברת הצורה המליצית החיצונה של הפסוק ומודד ושוקל את משקלו ואת קצבו של כל חרוז ומבחין בין ה' צורות השונות של המשקל.

כן בחיים היא הרבה בביאור ה' מלים התוכן, כשרון וידע רב הש' קיע ילין במחקריו בשירה העברית בימי הביניים וחלק מהם נאספו ב' כרך השני של כתביו הנבחרים, ש' בחלקו הראשון הוא מרצה על "תורת המליצה התנ"כית" ובחלקו השני הוא עומד על השפעת השירה הער' בית על השירה העברית בספרד.

מפתח לשירת ימי הביניים

גולת הכותרת של מחקרו בשירת ימי הביניים הוא ספרו "תורת השירה הספרדית". ספר זה הוא מפתח ל' שירה הספרדית וכל הוגה בה ימצא כאן פתרון לקישוטין אשר קישטו בה המשוררים בכתובה את שיריהם. מלבד תורת השירה, ימצא הקורא בה את השירה עצמה, שהרי מובאים כאן לדוגמה לכל קישוט וקישוט, בתי שיר משל גדולי המשוררים הספרדים, למן הנגיד ועד אלחריזי ועמנואל, וטודרוס אבולעפיה. כדי להקל על הקורא, ניתנים כאן ביאורים קצרים לבתי שיר אלה. ר' משה אבן עזרא הקדים אומנם בספרו כסוים את ספרו זה בשביל שואל אחד שביקש ממנו להורותו את דרך היותר טובה ב' מלאכת השיר העברי על-פי הכללים של הערבים. ואילו ר' דוד ילין, כתב את ספרו בשביל כל אלה ה' רוצים לקרוא את השירים ולהבין אותם, בשביל קוראים בעיקר, ש' הלשון הערבית והשירה הערבית זרות להם. הביאו דוגמאות לכל קי' שוט, עמל למצוא דוגמאות כאלה גם במקרא.

כמה מטובי חוקרי השירה הספר' דית, כמו צונץ, זקי"ש ואחרים, עמלו אמנם גם הם במחקריהם להתחקות על קורותיה של שירה זו השתלש' לותה התפתחותה ולהראות כאחד את יופיה על ידי תרגומים, אבל נמנע מהם מלטפל בחוקיה ומיבניה, משום שחסרה להם הידיעה המכוונה הבלתי רגילות שנתברך בהן ר' דוד ילין: בקיאות עמוקה בכל השירה העברית והערבית כאחד, ובעל נפש עדינה ולב רגיש לגבי ההוד היופי שבשירה זו. כך עם הופעת שני מחקריו הראשונים: "שירת ישראל על אדמת בני ישמעאל", ו"מליצת ישמעאל בספרות ישראל".

המבוא לספר

ברכה לעצמו קובע המבוא לספר זה, שבמהדורתו הראשונה דן ילין במלבושם החיצוני של השירים ב' חרוז ובמשקל ובחלקו הגדול הוא מוקדש לרעיונות המיוחדים לערבים ולעברים הנמשכים אחריהם. ידיעת הרעיונות היא תנאי עיקרי לקורא ובלעדיה אי אפשר להבין הדברים. בספרו נאלץ אמנם המחבר להצטמצם בכלל האפשר ולהורות ולהדגיש רק את הרעיונות העיקריים וצורותיהם העיקריות. התכנים החדשים שהוא מבאר כאן הם: שירי התפארות, התהלה, הפרוד הנדוד, הוויכוח, ה' ליכוד, ההיתול הלעג. בספר עצמו מרצה ילין על עשרים ותשעה קישור' טי השיר, שדיברו עליהם חכמי ה' מליצה הערבים, הערבים מצאו בהם חפץ וקישטו ויפו בהם את שיריהם. כאמור, ידיעת הקישוטים האלה היא הכרחית ובלעדיהם אי אפשר להבין את השירה העברית הספרדית, לפי' עום וליהנות הנאה שלמה. על סיכו של מחקר כבוין זה, עומד חיים בראדי בהקדמתו לספרו זה של ילין, שבה הוא קושר קשרים לראש מחב' רה ורואה אותו כסולל דרך להסברת השירה העברית הספרדית בימי ה' ביניים ולהבנתה בימינו אלה.

יד הרב הרצוג

מכון התלמוד הישראלי השלם

הופיע

משנה זרעים ח"ב

למסכתות שביעית — בכורים

עם שינויי נוסחאות

מכתבי-היד של המשנה והבאות המשנה בחז"ל ראשונים, ועם מסורת המשנה, ציונים מקיפים לראשונים, הערות והמבואות עם פקסימיליות של כתבי-יד עתיקים וקטעי הגניזה.

סודרו ע"י חברי המכון

בעריכת: הרב ניסן זקש

מכיל 560 עמ' כולל 48 פקסימיליות בכריכה הדורה

מכון התלמוד הישראלי השלם — בית-יגן, ירושלים

מכירה ראשית:

מכיים חיים גיטלר, פילץ 4, תל-אביב

هكذا من الأصل

هكذا من الاحتلال

רופא למופת

מאת חיים פיקרש

בשעות הבוקר המוקדמות נערך גדוד הטנקים לקרב שהוגדר כגורלי. הוטל עליו לשחרר את מוצב „חמוטל" שעל גדות התעלה. כל המרחב החולי שם הפך ללהבת אש, פולטות רסיסי פצצות ופגזים, רו־עמת בקולות הירי ובוהקת בהבזקי הירי הארטילרי. מתוך דממת האלחוט נשמע לפתע קולו של המפקד: „חמוטל בידי", ולשמחת אנשיו לא היה גבול. אך לא חלפו דקות ספורות, ושוב נשמע קולו של המג"ד, המכוון אל המח"ט: „כל מפקדי הפלוגות שלי נפ־געו. אנא, הזמן את מיטב הרופאים. הבחורים לחמו יותר מדי טוב מכדי שימותו!"

ורק יותר מאוחר התברר, שהטנקים של הגדוד אמנם עלו על המוצב, אך תוך שבריר של דקה, התרוממו עשרות רבות של חיילים מצריים והחלו לשלוח טילים לעבר הטנקים הפרוסים בשטח. התוצאה: קטל רב באנשי השריון הישראלי. הקרב חודש, הטנקים שלא נפגעו, נכנסו לפעולה, והקריאה לצוות הרפואי שי־ביאו לעזרה לא פסקה. אל רשת האלחוט נכנס ד"ר מיכאל אלחנן סואף, קצין הרפואה הצעיר, שהוכר כ„הרופא הדתי של היחידה", וביעד למג"ד שנלכד עם אנשיו, כי הוא חש לעזרה.

*

בין החיים והמוות

כל הסכנה מכוסה היה באש תופת. פחד? „אינני יודע להסביר, אך לא פחדתי. לנגד עיני עבדה ובאוזני הדהדה קריאה הצורה של הבחורים, שאת רובם ככולם אני מכיר משנות שירותי הסדיר בגדוד השריון."

ואמנם ד"ר סואף, נטל את תרמילו הצייד הגדוש ויצא אל השטח. בדרך פגש בטנקים שנעצרו לצידי הדרך, ובסמוך להם נגלה לעיניו המראה המדהים של עשרות הפצועים ובין אלה קראו אליו — „דוקטור, המ"פ גורה לב"ש, עזרא מצבו אנוש".

ומפקד הפלוגה חברו הטוב של הרופא, שכב פצוע, במצב קשה. נפגע בהלם הקרב. הוא נפגע בחזהו ובזרועו מפגז מצרי. דמו ניגר. בדיקה ראשונה העלתה שאף ריאותיו יצאו מכלל פעולה והדם רב ניגר בבית החזה. „תוך כמה דקות עשוי הוא למות" — הרהר הרופא, ובזריזות מדהימה, ביצע את התחך בצוואר של המ"פ החדיר צינורית שאב את הדם מהריאות והחל לבצע את ההנשמה. הפצוע התחיר, הכהיל שוב שיפור לא היה ניכר בו. מצבו הורע עוד יותר. המשיך הרופא במערכת הניתוחים. ביצע ניתוח בהוריד־היד, ניתח פתח בקרזל, ולא פסק מלהנשים. והתוצאה — הטיפול הבואץ הצליח. הפצוע גילה סימני התאוששות.

כל אותה עת, ניצב בסמוך המג"ד „בעל מרובי הטנק שלו, בעין בכבו בדרך הטיפול של הרופא הצעיר. עיניו של המג"ד דמעו. אי אפשר היה לו לראות בגסיסתו של פיקודו, שאינו אלא חברו הטוב. אך הרופא שראה את המג"ד בסער הרגשות, ניגש אליו ואמר לו: „המפקד, אני מבטיח לך הבחור יחיה!"

על דרך הטיפול של ד"ר סואף, מסירותו ללא גבול לתפקידו, והקרבתו להציל חיי אדם, בתנאי קרב מסוכנים: כושרו לבצע ניתוחים „שלא על שולחן ניתוחים" כי אם בצידי שבילי קרבות, כשהדוגמא המוחשית ביותר לכך היא מקרה ההצלה של שרגא המ"פ, שהחלים, חזר לכושר, ולשורות הצבא, לתפקידי פיקוד בכירים, מצאו מפקדיו לנכון להמליץ עליו לקבל את „אות ה־מופת"!

אתמול, ניצב ד"ר סואף, וקיבל את האות.

בעצם, הוא שח לנו, צריכים היו לקבל אותות של מופת גם רבים אחרים. „היו רבים שעשו רבות, מעל ומעבר ליכולת שלהם, וכשלעצמי, אכן, כשהיתה בעיה של נפגעים, עשיתי כל מה שיכו־לתי. אינני זוכר שבשל שיקול של פחד, או כל שיקול אחר עשיתי פחות מאשר הנסיבות, למען הצלתם של הפצועים!"

עשרות רבות של מפקדים, בתוכם גם מפקדים בכירים, וחיילים רבים, חבים לו את חייהם. ומסכת הגשת העזרה הרפואית, ובדרך הראויה, לא נתגלתה על ידו רק בפיצוח של מלחמת יום הכיפורים. גם במיבצעה של מלחמת ההתשה, נזקפים לזכותו של ד"ר סואף, סיפורים רבים של הצלת נפשות בצבא, סיפורים, אזהרים, עשויים להכיל ספרים!

*

בכוח האמונה

איך אפשר להסביר את כוחה של אותה מסירות שדירבנה את ד"ר סואף, לרוץ בין פגזים כדי להציל נפשות, ואי הרתיעה הזו מסיכויי הפגיעה?! ד"ר סואף, בן ה־31, גבה הקומה חובש הכיפה הסרוגה, מבהיר שיסודות האמונה המושרשים בתוכו, מעניקים לו כוח ביותר במקרים הנדונים. „כשאתה דתי, הוא אומר, הפחד הוא מאד מוחשי, מקילה עליך העובדה שאתה, פשוט, מאמין, ובכוחה של אותה אמונה באלוקי ישראל, יכול אתה לעשות גדולות!"

הוא, הרופא המאמין עשה אכן גדולות, במרוצת שלושה קצות השירות שלו ובסער המלחמה.

את מרבית ימי השירות שלו עשה במרחבי סיני. נע ונד בין היחידות שהיו פרוסות על גדות תעלת סואץ, בין המוצבים, שעברו בתקופת מלחמת ההתשה הפגזות אש לא פוסקות ורבו בהם הניפגעים. „אינני זוכר ימים של מנוחה!" — אומר ד"ר סואף. ששטף דיבורו הקולח, תיאורי המקרים המפורטים, כמו מבהירים לך עד כמה הוא „חי את הנושאים הללו" ועד כמה השתרשו אלה בתוכו, מבלי כל יכולת להשתחרר מהם.

והכיצד יכול הוא להשתחרר, למשל, מאותו מקרה של הצלה שהגיש לחייל שנפגע במלחמת ההתשה, במוצב העיר קנטרה, מ־פגיעת צלף מצרי. הפגיעה היתה ישירה — לראש החייל. מצבו היה אנוש. ד"ר סואף נקרא לטפל בו. נכנס עם אמבולנס למוצב, כשהמצרים אינם מפסיקים מלהמטיר אש תופת. נטל את הפצוע אך בדרך הבחין בסימני הגסיסה שלו. „ראיתי שמצבו אנוש. הוריתי לנהג האמבולנס לעצור, ובצידי הדרך השכבתי הפצוע". כאן החל הרופא בשכח החשך, כשמעל שורקים כדורים ומת־פוצצים פגזים, לבצע את הניתוח המסובך שכלל את התיתוך המסוכן בצוואר, החדרת הצינוריה וההנשמה האינטנסיבית. הבחור אכנם ניצל, אך שנים רבות הוא שכב ללא הכרה בבית החולים ורק לפני מספר שבועות, נתבשר ד"ר סואף, שהלה החל לשוב לאיתנו! „באמת שאני רוצה לפגוש בבחור זה" — העיר לנו הרופא, הן תבין הוא מוסיף בהתנצלות, במקרים כאלה שאני הצלתי חיילים ממוות בטוח, אני רואה בהם „מעין ילדים שלי, שנולדו מחדש"!...

זכורה לו גם תקרית עם מטוסים מצריים. אותם מיגים שעטו במפתיע על מוצב ישראלי ופגעו ב־13 חיילים, רובם במצב קשה, ובדרך הטיפול שלו, שנתמשכה שעות מרובות, הוא הציל את כולם!

*

„היה לי רקע"

ד"ר מיכאל אלחנן סואף, נולד בירושלים. הוא בנו של פרופ' שלמה סואף. דודו הרב סואף, רבה הראשי של רומא, באיטליה. „כן, היה לי רקע, ולא במעט השפיעה הערצתי את אבי, לבחור לי מקצוע זה, דוקא".

סיים את בית הספר „חורב" בירושלים, כשעברה משפחתו לתל־אביב, המשיך לימודיו בבית הספר העל יסודי עירוני ב„צייטלין", במגמה התורנית, ואחר המשיך תקופה מסויימת בסמינר למורים „מזרחי" בירושלים וסיים את בית הספר לרפואה. את שירותו הסדיר בצה"ל עשה בחיל השריון, כרופא קרבי, שקיבל הכשרה מיוחדת לכך, אך ההכשרה הטובה ביותר היתה — ההכשרה המעשית, שכאמור, לא קטנה היתה!

בצבא נתקל לא אחת בעובדות הייחוד של הרופא הדתי. חיילים היו ברבים לשוחח עמו ויותר מכך — לשפוך בפניו את אשר על ליבם. בסוד שיחו, עודדם לא מעט, ובמחצתו ביקשו גם להתפלל. ובענ־יין, אומר לנו ד"ר סואף, על אלה נמנו גם בני קיבוצי „השומר הצעיר" ומראה מלבב היה לראותם מכונסים ומלמלים פסוקי תפילה. כך היה בשבתות, כך היה גם בסתם ימים של חול! ואחד מהם, לפחות, ביטא את התרשמותו: „מה יש לדבר, אמר, אני לא אחת מקנא בדתיים. יש להם עולם מלא ערכים!"

כשהשתחרר מהצבא, החל, כאמור, לעבוד כרופא, בבית היולדות בקריה בתל־אביב, ואל סערת מלחמת יום הכיפורים הוא נקלע, כשהוזעק מתוך בית הכנסת, בצהרי היום הקדוש. נטל את האג־פניג של אחיו והדרים, עד לעומקו של סיני, שם נמנה עם ראשוני יחידות המילואים שהתייצבו לקרב. יחידתו צורפה לאוגדה של אריק שרון.

ובטרם השלימה את היערכותה, היא נקראה להחיש עזרה רפו־אית לנפגעי קרבות הבלימה, מול מתצבי „ציונה" ו„חמוטל". אל המאסף העורפי העבירו את הפצועים. זה בבקרה ההוא, נזכר ד"ר סואף, כארבעים פצועים, ברכיתם קשה, ודיכוזם הכביד עד לבאר. וצעקותיהם לא הוסיפו לאווירה, אך גם במקרה זה הוא גילה את התושיה, ובתבונה בלתי רגילה השכיל להבחין במקרים הקשים והקשים פחות, ובדרך הטיפול שלו, של „ניתוח מהיר בצוואר ה־פצועים המתקשים בנשימה" הציל, בעדות מפקדיו ממוות בטוח פצועים רבים. „תוך עשרים דקות פונו מרבית הנפגעים קשה" — מגלה איש שיחנו.

*

בעקבות הפורצים

ידיו מלאו עבודה, בכל ימי הקרבות. „קל לי להיזכר במי לא טיפלתי" — הוא משיב לשאלתו. לכמה פצועים הגיש סיוע, ופצי־לותו האישית נתמשכה על ידו. גם כשחצו אנשיו של אריק שרון את התעלה, הוא בעקבות הפורצים הראשונים. חולמו התעלה על דוברה, ובעקבות תקלה הושבה דוברה זו אל הגדה המזרחית. כשאנשיה ירדו כמנה, לא חלפו כי אם סבריריי דקות ופגז אויב פגע בדוברה זו, ורסיסי הפגז פגעו בכמה חיילים. שוב חש ד"ר סואף לעזרה, וגם פעולה זו הופרה, מבריד הפגזים שנחת בסביבה. „הירי היה כה צפוף, ששני עצי תומר, נעקרו ונפלו עלי" — הוא מספר, אך מייד התאושש והמשיך להגיש את הסיוע הרפואי. בין אלה שנזקקו לטיפולו — רב סרן י. מבכירי מפקדי הגדוד, שקיבל רסיס פגז בבטנו. כשראה את הרופא גוחן עליו, התאושש במקצת מהלם שאחזו בו ומלמל: „אתה רואה דוקטור, ידעתי שעליך צריך לסמוך. אתה יודע למה? כדי שתוכל להגיש לי את העזרה!..." לכתן האמת, אומר איש שיחנו, מצבו של הקצין היה אנוש, אך קשים עוד יותר היו התנאים בהם יכול היה הרופא לבצע את הניתוח הנדרש, שכן הירי לא פסקו, וכל איטת שהוא טיפל בו, בתנאי החשיכה, כשרק פנס קטן המוחזק בין שיניו מאיר, חייב היה לגחון על הפצוע, ולסוכך עליו מפגיעה נוספת אפשרית. ותוך כדי תירגולי התחמקות מפגיעות פגזים, המשיך בביצוע הניתוח ותחבושתו של הקצין הפצוע. כיום, אותו רב סרן, נמנה על צוות המרצים הבכירים של הטכניון בחיפה.

האם נפגש עם ניצוליו? ברור, בבסיבות שקיימו על ידי הגדוד, לאחר המלחמה, שב ופגש אותם, ושלבי התודה של החיילים והקצינים, ל„רופא שהציל אותנו ממוות בטוח" ומילות התודה ש־הרעיפו עליו, היו ממש מרגשות!

„אני עשיתי את המקסימום שנדרש ממני"! — חוזר ומדגיש ד"ר סואף. ואנשי יחידתו מוסיפים ואומרים: הוא עשה יותר בכמה שנדרש, וראוי היה, בלי ספק, לאות של המופת!

האם יצא שכרן של טיסות השכר בהפסדן?

מאת ברוך אדלר

לאחר מספר שנים של הפוגה במלחמה על טיסות השכר, זו חודשה עתה ביתר שאת, כששני הצדדים, המצדדים בהתרת טיסות אלו והמתנגדים לכך, מביאים שורה ארוכה של נימוקים להצדקת טענותיהם. לביסוס הטענות מסתמכים הפעם הצדדים גם על סקרים שהוכנו על־ידי מומחי כלכלה ותעופה.

במחלוקה המחודשת צריכים להכ־ריע שני השרים העומדים משני צדי המתרס, שר התיירות, שהחל במא־בק המבודדים, ושר התחבורה. באחר ואין כבפס כל סיכוי ששני השרים יגיעו לאחדות דעים בנושא ואין להניח גם, שיסכימו להסדר חלקי, הרי שהממשלה כולה תצטרך להכ־ריע בנושא ולקבוע את מדיניות התעופה החדשה של ישראל.

חידוש ויכוח ישן

הויכוח על התרת טיסות שכר, אינו כאמור, חדש. והוא התנהל כבר בעבר בין היריבים של היום. במא־בק הקודם גברה ידם של המצדדים בהתרת טיסות השכר, בעיקר משרד התיירות, והממשלה החליטה להת־יר חלקית טיסות אלה. כיום, יכול לבוא בטיסות שכר, התיירים מ־ארצות סקנדינביה וצלייריים. התיי־רים האחרים חייבים לבוא בטיסות סדירות של חברות התעופה הפועלות בארץ. עתה רוצים להרחיב את ה־הסדר הקיים על פני ארצות וקבוצות נוספות של תיירים, כשהמניע הצי־קרי לכך, הוא הרצון להגדיל את מספר התיירים הבאים לארץ ולהת־גבר על משבר התיירות החמור ה־פוקד עתה את ישראל.

משרד התיירות, שהוא, כאמור, ה־לוחם העיקרי להתרת טיסות שכר, רצה להיות אובייקטיבי ולא לצאת מנקודת מבט של אינטרסנט בלבד ולכן הזמין סקר בנושא אצל חברה בינלאומית, ידועה, דיקסון־ספיס, מארה"ב שתחום ההתמחות שלה הוא ייעוץ, תכנון, ומחקר בנושאי תעו־פה. הברה זו היא בעלת מוניטין ב־עולם ועם לקוחותיה השרידים ואר־גונים ממשלתיים בארה"ב, באירופה ובמקומות אחרים בעולם. רוב הב־רות התעופה בעולם (כולל „אל־על") וכן ארגונים כלכליים שונים מזמינים מחקרים אצל החברה בנושאי תעו־פה. עד כמה אמינה הברה זו אפשר ללמוד מהעובדה שהיא ביצעה עבו־דות ב־74 מדינות ול־50 חברות תעו־פה. החברה עסקה בתכנון שדות תעופה בלמעלה מ־50 ערים בארה"ב ומחוצה לה, תכננה 20 טרמינלים ב־שדות תעופה והשתתפה בהכנת תב־נית אב לשנת 1950 להתפתחות ה־תעופה בארה"ב. לחברה זו, שילם משרד התיירות סכום עתק של 75 אלף דולר, להכנת סקר על השפעת מדיניות התעופה על פיתוח התיירות לישראל. החברה ללא ספק ראויה לשכר הגבוה שקיבלה, כי היא עש־תה עבודה יסודית ובמשך חדשים רבים, בדקה את הנושא. תוצאות בדיקות אלו כוללות ספר עב כרס, מלווה סטטיסטיקות, דיאגרמות, בי־תה המצב הקיים והמלצה לגבי העתיד.

המלצות דו"ח דיקסון—ספיס

הממצא העיקרי של סקר זה, הוא שיש להתיר טיסות שכר, אם כי באופן מוגבל, כי הדבר עשוי להג־דיל את תנועת התיירות האווירית לישראל בכ־30 אחוז. הנהגת טיסות שכר לארץ, מציין הסקר, תתן ל־מדינה תוספת הכנסה במטבע זר ב־סכום של 44 מיליון דולר, צרך נוסף לגבה, בסקנה עקרונית זו, מבוססת בין היתר על ניתוח מצב התיירות בארצות שבהן קיבלה מדי־ניות של התרת טיסות שכר בהן הוכח שטיסות אלו הגדילו את היקף התנועה הכוללת ואף תרמו להגדלת היקף פעילותן של הטיסות הסדירות הלאומיות.

דו"ח דיקסון־ספיס, מצא שבהיק 19 מדינות שנבדקו 16 בעתודות ב־ידה בסויכות שירות, בהרים נוסף ובלתי סדיר של טיסות שכר, בנוסף לתעופה הסדירה. רק ישראל, מצרים ויפן אינן באפשרות טיסות שכר.

כדי להוכיח עד כמה מהירה הרה טיסות שכר מנוף לעידוד תיירות גבהה מקסיקו, שבה הוחל ב־1969, להתיר, במספר גדל והולך, טיסות שכר בינלאומיות. התוצאה של דעה זו, הן לדעת דיקסון־ספיס, הד כש־בעית ההכנסות מהתיירות גדלו ב־משך חמש שנים, כאן שהותרו ה־טיסות ב־34 אחוז.

התעריפים הנמוכים של טיסות השכר

הסקר קובע, כי התעריפים של טיסות השכר נמוכות בכ־33 עד 55 אחוז מהמחירים הנמוכים ביותר של טיסות סדירות. בטיסות אלו יש גם נוסף למחיר הזול יתרון נוחות של טיסה ישירה במקומות שבהם לא קיימות בדרך כלל, טיסות סדירות ישירות, הן מהוות, לכן, יתרון הנק וגורם ביצירת תיירות במקומות ש־אליהם טרם חדרו החברות הסדירות לעונתן, סוג זה של טיסות בהפיסה בגאה יותר מאשר טיסות שכר הל־קיה בטיסות סדירות — נראה, כי מבטיח ביותר להתפתחות התיירות לישראל, בהדגש בסקר. לפי במצאים אלה, יכולה טיסה של טיסות יוד־רות במקום אחד לבפנתו להיות ל־ברכה לאילת. בעיר זו, יש כיום, היצע של 1800 חדרים בבתי מלון ועד סוף השנה הבאה יעלה המספר ל־2150. פתרון למספר גדול זה של חדרים העולה בהרבה על הביקוש של הים יכול להיות בהתרת טיסות שכר. כמו"כ באה בחשבון לצורך זה הפעלה של נמל התעופה של ירוש־לים. תרומה חשובה של טיסות ה־שכר יכולה להיות גם לגבי קבוצות מיוחדות שלגביהן יש לגורם המחיר חשיבות עליונה, כגון, נוער הסטו־דנטים, סוחרי הבר"ץ ובינישים בדך לאומיים. גורם נוסף הוא תיירות מ־חוץ לעונה המקובלת.

חברת דיקסון־ספיס, בדקה את ה־השפעה של התרת טיסות על חברת התעופה הלאומית של ישראל „אל־על", שהיא המתנגדת העיקרית ל־טיסות אלו, מחשש שמא תיפגע ה־חברה קשה כהן, נמצא שבהנהגת טיסות שכר בשיעור של 30 אחוז מהטיסות הסדירות לשנה צלולה לב־רום בשנת 1978 לירידה של 10 אחו־זים בתנועה הסדירה של „אל־על". הרווח התפעולי היה יורד ב־46 א־חוז, אך ההפעלה היתה עדיין רוו־חית. אילו הגדלת כמות טיסות ה־שכר לא היתה פוגעת בטיסות הסדי־רות, היו עולים רווחי התפעול ב־25 אחוז ועם עליה של 10—5 אחוזים, היה עולה הרווח התפעולי ב־30—37 אחוז. על כל פנים, ברור, כי ה־פגיעה ב„אל־על" היא מינימלית ו־הפסדה יצא בשכר התיירים שיתוס־פו לישראל.

משרד התיירות: אין צורך בהגבלות

הסקר אינו ממליץ לפתוח לחלו־טין את שמי הארץ לטיסות שכר ו־הוא מדבר על הגבלות שונות. קבי־עת תעריפי הטיסות וההגבלות עליהן חייבות להיות תוך תשומת לב ל־אפשרויות גידול התיירות ושמירת הכדאיות הכספית של חברות התעופה הסדירות והחברות לטיסות שכר — ס־בור הסקר והוא ממליץ בין היתר, יקבעו את ההגבלות הבאות: אישור מראש של כל טיסות השכר, מתן רשות ההפעלה רק לחברות סדירות או לחברות נוספות בעלות רשיון הפעלה, קביעת כמות מינימלית של תעריפים ותכיפות והגבלה במספ־רת זכויות הטיס.

שר התיירות, אינו מסכים לחלק מההגבלות. הוא דוחה את ההמלצה לגבי הכמות שבהם יותרו טיסות השכר וההגבלה על מספר הבאים ב־טיסות אלו. לדעתו, אפשר לשמור על האינטרסים של „אל־על" מבלי לקבוע מגבלות חמורות אלו. על כל פנים נראה, כי בנושא זה אפשר ל־הסתדר ללא ה הגבלה בשיחות עם כל החברות, שבהן ידרוש שר התיירות לאמץ את המלצות הסקר.

שר התיירות, הקובע בפסקנות, כי לא תהיה תיירות גדולה לישראל ב־מחירי הטיסה של היום ומחכיהם ל־חפש דרך להוזיל את הטיסות ל־ארץ מציע לעשות נסיון בכמה מקו־מות בהדדים שבהן אין טיסות סדירות של „אל־על" וראשה זה היה ה־נוצאה.

המלונאים: ביצוע מיידי של טיסות השכר

משרד התיירות, נרתם למאבק ה־מלונאים על טיסות השכר בגדיה רבה הדורה לרתך התזק שהופעל ע"י מיגזר התיירות, ובעיקר המלונאים, שנפגעו קשה בתקופה הנוכחית ב־תיירות.

התאחדות בתי המלון דרשה עתה לאמץ ללא דיחוי את ממצאי דיק־סון־ספיס ולהגשים אותן הלכה ל־מעשה.

סגן נשיא התאחדות בתי מלון, מר ד. איזן, מביא כדוגמא לממצאי דיקסון־ספיס, את הגידול בטיסות שכר לספרד שהגיעו מ־650 אלף נוס־עים בשנת 1962 ל־12.5 מליון ב־1972. בארה"ב לאירופה גדל היקף טיסות אלו מ־200 אלף ל־2.5 מליון נוסעים. לגבי האפשרויות החדשות שתיפתחנה לתיירות הישראלית הוא מציין את החוף המערבי של ארה"ב שבה יש שוק של כמיליון יהודים. מארגני טיסות שכר מציעים להסיע קבוצה מהחוף המערבי של ארה"ב ישירות לישר־אל במחיר של כ־500 דולר, זאת, במקום שמחיר הטיסה הזול ביותר ב־קווים הסדירים הוא כ־1100 דולר. באיזור זה, הוא מדגיש, אין ל„אל־על" זכויות טיס לבדות שאהדות כשוב טיסות שכר.

המלצות דיקסון־ספיס הן חד־משמ־עיות ומתחשבות באינטרס חברת התעופה הלאומית ואין בהן כל פגי־עה בכוריותה ובשלמותה של המדינה אומר מר איזן. יותר מזו — מוסיף נשיא ההתאחדות, מר ה. פרידמן — יתכן אף ש„אל־על" תמצא נשכרת מ־התרת טיסות שכר מארה"ב, כי ב־עת המו"מ עם ארה"ב, לגבי מתן זכויות טיס ל„אל־על" בערים נוס־פות בארה"ב תוקנה הדבר בהתרת טיסות שכר לישראל.

משרד התחבורה: נזקים למשק

מול הדו"ח של „דיקסון־ספיס". הוכן ע"י אגף התכנון והכלכלה ב־משרד התחבורה דו"ח שקובע באופן ברור ביותר, שאין הצדקה להרחבת היתר טיסות שכר מעבר לקיים היום. עם זאת, קובע דו"ח זה, יש לב־דוק את הנושא עם שינוי הנסיבות במצב בשטח. דו"ח זה קובע, כי התוספת בתזלים בהתרה כללית של טיסות שכר היא גבוהה ביותר והס־יות משפעיה בתדיה לצופת הנגי־קיב שיגרמו למשק. הדוגמא לנזקים אלו ההפסד בטיסות שכר מסקנדי־נביה, המוערך ב־5 מליון דולר. מ־ארצות אלו יש ירידה גדולה בתיי־רות בשנתיים האחרונות, מעבר ל־ירידה הממוצעת בשאר ארצות אי־רופה.

קביעת המדיניות יותר כאשר במוב־הם בכפיים היא עבמצב הבינלאומי הנוכחי, על כל הוצר ההוצאות שבו, יש הצפו ועיני להתפתחות כללית של קשרי ישראל עם חו"ל אם תותר הרצועה בנושא טיסות השכר.

בדיקה כלכלית של עורכי הדו"ח של משרד התחבורה הראתה, כי תוספת הערך המוסף נמו בענף ה־תיירות, אילו הוזלו התעריפים ל־רמת התעריפים של טיסות השכר, היתה מסתכמת ב־4.8 מיליון דולר. אולם, הפסדיה של „אל־על" כתוצ־אה מכך היו מגיעים ל־20 מיליון דולר, שהם 5 מיליון דולר עוד מ־סף. זאת, ללא אומדן הפסדי ההון של „אל־על" שינבעו מהחברה להת־אים את הציוד לירידה ובפשיה ב־תנועה.

הדו"ח מונה גורמים נוספים שלא נמדדו כמותית, הנובעים מהתרת טי־סות שכר, ביניהם: ירידה בערכן של זכויות הטיס, ההאטת השתית התיי־רות למערכת שתתאים לנוספי טי־סות שכר. קשיים בפתחונים ועוד. גי־שק מעניין נוסף הוא שההתחייבות ב־קשרים בינלאומיים־תעופתיים תחייב התרת טיסות שכר גם לישראלים ו־פירושו של דבר, הגדלת ההוצאה במטבע חוץ, בשל הגידול בטיסות ישראלים לחו"ל.

„אל־על": חשש לצמצום פעילות החברה

בצורה בוטה מבטא את התנגדו־תו להתרת טיסות שכר, סמנכ"ל „אל על" למסחר, מר י. שרם, הדוחה באופן מוחלט את המלצות דיקסון־ספיס. הוא סבור גם, שהיה זה מש־גה, להזמין סקר מחברה זו, שמומ־חיותה אינה שיווק תיירות. בניגוד למקובל בסחר הימי, הוא מציין אין „שמים פתוחים" בתעופה והיא מתבססת על הדדיות בין חברות ה־תעופה הלאומיות, לפי ההסכמים ה־נערכים בין הממשלות הנוגעות ב־דבר. בטיסות שכר, אין הדדיות ולא זו בלבד, שמפסידים את ההכנסות של חברת התעופה הלאומית, אלא שגם לא מקבלים בתמורה זכויות טיס. זכויות אלו — הוא מוסיף — הן נכס לאומי וערכן תלוי במספר הנוסעים הטסים לארץ וממנה בחב־רות סדירות. בשל התפתחות התנו־עה האוירית לישראל מאז מלחמת ששת הימים, גדלה ההתעניינות ב־ישראל של חברות תעופה בינלאו־מיות. זה נתן ל„אל־על" אפשרות לשפר את מערך זכויות הטיס שלה. זכות זו, נוצלה באחיזת קוים חד־שים והרחבת הקוים הקיימים. עם הקטנת התנועה האווירית בשל משבר התיירות הולך וקטן היקף ה־תנועה של חברות התעופה הזרות. כתוצאה מכך, נמצאת „אל־על" ב־מאבק מתמיד לשמירה על זכויות הטיס הקיימות שלה ורק לעתים רחוקות היא מצליחה לפתוח את ק־וים. אם תותרנה טיסות שכר, ת־חול ירידה נוספת בחלקן של חב־רות התעופה הסדירות וזכויות ה־טיס של „אל־על" יצומצמו כתוצאה מכך. דבר זה, עלול לצמצם את ה־טיסות של „אל־על" ולקרקע חלק ממטוסיה — מזהיר מ. שרם.

להוכחת הטענה שטיסות השכר ה־קיימות מסקנדינביה לא הצדיקו עצ־מן, הוא מביא את העובדה שמאז 1972 ירדה התיירות מסקנדינביה ב־27 אחוז, בעוד שמארצות אירופה, שמהן אסורות טיסות שכר, גדלה התיירות, למרות הזעזועים באיזור. מגרמניה גדלה התיירות באותה תקו־פה ב־4 אחוזים למרות שהתיירות מ־ארץ זו, כמו מסקנדינביה, אינה מבוססת על יהודים.

טיסות השכר פוגעות בסוכני ה־נסיעות, מעלה מר י. שרם, נימוק נוסף, כי הן מופעלות בדרך כלל, ע"י קבלנים ובכל מדינה יש שניים־שלושה, ואלה מוציאים את שאר סוכ־ני התיירות ממערך השיווק ומקטי־נים את מעגל מערכת המכירות, ל־סוכני תיירות אין ענין רב במכירת מוצר הנמצא בידי קבלן כלי הוא מסביר.

נימוק חשוב נגד טיסות השכר יצירת פער בין עונות שפל בחודשי החורף אין החברות לשכר, יכולות למלא את הצ שלהן והן מצמצמות את ... בצורה ניכרת. לעומת זאת, ... לות באינטנסיביות בעונת ... שבה שיא התיירות.

ישראל אינה ארץ של תיירות נופש

סמנכ"ל „אל־על" קובע כ... אל מעולם לא היתה ארץ תי־... פש בלבד, כי לנוח ולהשתזף אפשר במקומות יותר קרובי... רופה — ספרד, צפון אפריק... ארצות שבהן ההוצאות השוו... כים יותר מאשר בישראל. ... התיירות לישראל הם שוני... המגיעה בתיירות בישראל קט... מאשר בארצות אחרות. בע... בצה התיירות הזולה של טיס... — סבור י. שרם. לטיסות ... יש ל„אל־על" פתרון קיים ... טיסות קבוצתיות, שמחיריה ... כמעט, לאלו של טיסות ... בנושא זה, מסדיף י. שרם, ... קביעות של דו"ח דיקסון־ס... בקיץ המחירים בטיסות ק... גבוהים יותר מאלו של טיס... אך הפער קטן בהרבה מה... קובע. הטיסות קבוצתיות ב... יום, למעלה משני שלישי ... בקו הטרנס־אטלנטי של ... ואת נוסעים אלו עלולים ... אם יותרו טיסות שכר. זה ... מהחברות הסדירות להמשיך ... המחירים הקיימים שלזכותו ... את המספר הרב של נוסעים ... קבוצתיות. הודעות המצלה ... תנועה על פני כל השנה.

הממשלה, שתידרש לפסוק ... תתקשה ודאי להכריע בינ... משכנעים לכשעצמם של ש... דים וידרש לה שיקול דעת ... כדי לקבוע מדיניות תעופה ... טובה לכל.

מק"י הועלתה על „מוקד"...

מאת שאול מייזליש

„מק"י מתה, לאחר שהוועד המרכזי החליט להתחסל. רואה אני את עצמי מק"י, גם אם טרם החלטתי על דרכי בעתיד ועל הקמת מק"י חדשה" — אמר השבוע המנהיג הוותיק שמואל מיקוניס, בהסבירו את המניעים לפרישתו מ־מפלגה זו.

היה בדברים אלה משום רקוויאם לתנועה מיו־חדת בזינה בנוף המדיני הישראלי.

בימים הקרובים צומד להתחתם הסכם המיזוג בין מק"י לסיעה „תכלת־אדום" במסגרת תנועת „מוקד". מק"י נסוגה לא מעט מעמדותיה ה־שמאליות, כדי להגיע לידי הסכם כזה. היא מוכנה עתה להתחם על מיסמך המביע הכרה בציונות כתנועת שחרור לאומית של העם היהודי. היא הולכת עתה ב„מעש הציוני־סוציאליסטי". היא מצטרפת למצע המדיני של „מוקד" המצדד ביוזמת שלום ישראלית כלפי העולם הערבי הפלשתינאי, תוך נכונות להחזרת השטחים המוחזקים תמורת הסכם שלום.

מקי קובעת במצעה החדש המשותף ל„מוקד" „רצית הסוציאליזם כדרך שתוביל את ישראל לחברה שיוויונית בעתיד, תוך התירה זמינוית לבצור הדמוקרטיה".

כיצד מרכיבים מוסדות?

ביום א' הקרוב תסים ועדת המצע המשותפת ל„מוקד" ומקי את עבודתה, ויחתמו בראשי תיבות עיקרי המצע שהובאו לעיל. ועדת התקנון ממשיכה בפעולתה, כשעיקר המאבק יתמקד בנסיון שני הצדדים לשמור על כוחם במסגרת החדשה. כבשלב ראשון יתבעו מיסוד הגופים של „מוקד" על עקרון ה„חצי־חצי". כלומר: יוצגו שווה ל־מקי ול„מוקד". מובן שאנשי „מוקד" לא יסכימו לחלוקה שכזו. גורם בכיר ב„מוקד" אמר לי ה־שבוע כי אין ספק שכוחה של מקי נופל מזה של „מוקד". הוא אף כינה את מק"י „ועד מרכזי — בלי מפלגה". לדעת חוגים מקורבים למפלגה, הרי מק"י היום מורכבת מרסיסי גופים, חלק בפריפריה עליה שלטה פגה שמאלה לרקה, והחלק בגזה אחרי אסתר וילנסקה וקבוצתה.

קבוצת אסתר וילנסקה מוציאה עתון בשם „הדימי" אך אינה מקיימת פעילות שוטפת, להוציא סיגה בשותפה לה ולאורי אבנרי בהסתדרות.

לאור מצב זה של פיזות כמותי במקי, מובן שאנשי „מוקד" יתנגדו ל„צלום מצב" בעת הרכבת מוסדות התנועה החדשה. הם יבקשו להשתית אותם על בסיס אישי.

ב־16 במאי עתיד להתכנס הוועד המרכזי של מק"י, ומועצת „תכלת־אדום", ושני הגופים יאשרו בנפרד את המצע, ואת הערך הארגוני־תקנוני. זמן קצר אחר־כך תתכנס כנראה ועדת היסוד של „מוקד" המאוחדת, בה יוכרז על בטול מק"י ו„תכלת אדום". כעבור תקופה קצרה תתקיים הוועידה הראשונה. עד אז חייבות שתי הסיעות לסלק את אבן המחלוקת ביניהן: אם הרכב הוועידה יהיה אישי או סיעתי. על רקע זה צפוי מאבק חריף, שכן „תכלת־אדום" סוברת ש־מקי יכולה להעביר 10—15% לתנועה החדשה. הפרוש המעשי של מספרים אלה: חסולה הסופי של מקי הממספה בקרב „תכלת־אדום", הוא „מוקד".

„מוכרחים לגמור אותה ולהמיד עם הסטיגמה של מקי כמפלגה קומוניסטית. צריך להחדיר את שדיידה לקבל את הציונות עד הסוף", אמרה לי אישית ב„מוקד". לתוכחות וצירותה של מקי הביאה אותה אישית לדוגמא כנס של סניף מקי בת"א שנערך בשבוע החולף. גבוה: 25 איש... „עם כל הכבוד לוותיקותה, צריכה להבין מק"י שהכחה שלה נגמר" — אמרה אותה אישית.

מיקונים לא משלים

אחד שלא מסכים עם הריצת־דין זו, הוא שמואל מיקונים. הוא האשים השבוע את ההנהגה הנוכחית של מקי ב„חסלנות, תוך גלישה מעמדות קומו־ניסטיות לעבר עמדות לאומניות, הן בשאלת יחסי ישראל—ערב והן בשאלת בריה"מ וההנהגה ה־קומוניסטית הבינלאומית". מיקונים מרגיש את זיקתו לקבוצה בת שישה חברי הוועד המרכזי, שעזבו בוועידה ה־17 של מקי, ב־1972, חלקו עמדת הרוב ולאחר מכן פרשו מהמפלגה. אלה נימנו, מכור, אסתר וילנסקה, אברהם לבנבן, מאיר סמו האליעזר פיילר. השנים הזהירו אותי הברי־כנסת שנים שלא אותי במפלגתי, אך הצעתי להיות פלוס רמאי" אמר מיקונים בכאב. הוא מציין שהתנגד בשעתו להקמת „מוקד".

המנהיג לשעבר המכריז שהוא דוגל ב„מוצאל מדעי ההמכבני", מפתיע את שומעיו בציטוטים רבים מהתלמוד. בין השאר גילה כי הוא גדל בבית חסיד, והיה בצעירותו חסיד משה „אני חסידו של הלל, שהיה אוהב שלום ורודף שלום", אומר מיקונים. הוא מדגיש שלא יס... גם בעתיד ל„מוקד", באשר הוא מתכוון לגבש חזית נגד ההון הזר, אבל הוא ... למיזוג מקי־מוקד באשר אין מקום, לדעתו, למפלגה מקבילה למפ"ם. באשר לזיקתו הוא ... למלא פיו מים. „בעל אינו צריך לדבר בגרושתו. אני פונה לחברי מקי ולאוהדיה של ... שלימים עם הפניה של הקומוניסטים ... להתלכד סביב התורה המהפכנית של המרכסיזם־לניניזם, כדי להבטיח שלום וסולידריות ... יהודית—ערבית". הוא מוסיף: „אין להשלים ... החסול של מקי כמפלגה קומוניסטית ישראלית ... נוכח המדיות הבינלאומית של ההתקדמות של הקומוניסטים בעולם, לאחר ... דרום־וייטנאם. התייצבו בשעתו נגד ... ציונות, אך אין זה אומר שעלינו לעבור ... הציונות שאינה מסוגלת לפתור את הבעיה ... של הבע בישראל.

לדבריו, עתידים ראשי „מוקד" להצטרף ... ל„קונגרס הציוני", כפי שהצטרפו לקונגרס ה־... העולמי.

מיקונים אינו מכיר ב„בעיה יהודית" בברית ... לדעתו, נפתרה בעיה זו, כפי שנפתרה הבעיה ... של עמים אחרים בבריה"מ. אם כי יש ... לפתוח את התרבות הלאומית, ולהקמת ... יציאה לרוצים בכך. הוא מספר שעמד ב־... כאשר ביקר במוסקווה עם ... עם חרושצ'וב על אחוד משפחות, ... שיופיע סידור תפילות בבריה"מ, כדי ... סידורים בבתי ע"י תיירים יהודים ... „אינני מהגר בבריה"מ, אבל אמשיך לפעול ... עמה", אומר מיקונים.

החששות ב„מוקד"

ב„תכלת־אדום" של ח"כ מאיר פעיל, אין מה ... שים בהכרזתו של מיקונים על הקמת ... חדשה". לעומת זאת הם אינם יושבים בחיבוק ... של תנועת „יעד" שללא ספק תגרוף קולות ... ב„מוקד".

כך החלו להשמע קולות ב„מוקד" המצדדים בבירור מגעים על הצטרפות ל„יעד". נודע, ... ח"כ לובה אליאב ושולמית אלוני נועדו ... עם כמה מראשי „מוקד", וכי יש ביכור שהמגעים ... הראשונים עתידים להיכנס לשלב ... בעתיד הקרוב. כך או כך ל„מוקד" אין ... אלטרנטיבה אחרת אלא היא יכולה להצ... רק ל„יעד" ... לעומת זאת, ... שולמית אלוני ספק בכדאיות צרופה של „... לתנועה החדשה, באשר אין היא מדביקה ... חזית שמאלית, ובזאת אין היא ... תושבה מאיבה קולה של מצביעים ... „כוח ליברלי" אך לא שמאלני.

ב„מוקד" מכירים — אם לא תמצא ... המטרפה ל„יעד" — הנכית ארגונית ... הבהירות, הם מתכוונים לנצל את התסיסה ... בשורות בשכבות הצעירות של מפ"ם, כדי ... את קולותיה. במיוחד מתמקדת תשומת הלב ... מאיר פעיל וחבריו במיגזר הקיבוצי, שם ... התסיסה בין הצעירים נגד „המערך ...". ב... צעירים אלה נשמעים קולות בעד מצרף ... מפ"ם—יעד—מוקד. (להבדיל ממערך ה... עבודה—מפ"ם). גם במיגזר הערבי ... לרכוש עמדות השפעה, אך כי כאן ... בבוהה הנובר התולך של רקח.

בכל מקרה, יעמוד כנראה מאיר פעיל גם ... בראשות „מוקד". ראשי מק"י היום, יאיר ... וראל טייפליבאום יתפסו עמדות בכירות, אך ... ליאה שרק צבן יבלל ב„שלישיה ... וחוקי מקי, גרל בלסו (עורך „הדהה ... העמי") ומיכה הוברמן ... ב„ב"ד" יתפסו עמדה ... רן כהן, איש ... בן־קואל, וכהאידיאולוגים המרכזיים של ... ונחב בריגקר, עורך „עבודה".

בשיחות על אחוד מקי ותכלת־אדום, ... חודש זה. יוכלו להמהם האורות הוותיקים ... הפוליטיקה הישראלית: „עד כפלגה וזיקה ... ועל חורבותיה קם ייצור חדש"...

מהלכותיה של ירושלים

(סוף מעמוד 5)

חלק מבנין ירושלים כל מי שלא הז־כיר מלכות בית דוד בבונה ירושלים לא יצא ידי חובתו, מזכירין בקודם בתפלתנו בנין ירושלים ומלכות בית דוד ואחר־כך שהיא חלק מבנין ירו־שלים. אבל ביצלה ויבא שבה רק זכירה על מלכות בית דוד וירושלים, מזכירים מלכות בית דוד לפני זכי־רת ירושלים, על ידי מלכות דוד נת־קדש ירושלים. ועוד, זכירת ירוש־לים ומלכות בית דוד, כל אחת בפני זה זכות מלכות בית דוד ב־שעל ידם נתקדשה ירושלים. ובכן סברה זו מצאתי בספר ספר בהל־בינתה שכם על כל מי שלא הזכיר בבונה ירושלים מלכות בית דוד לא יצא ידי חובתו וז"ל: ומלכות בית דוד בבונה ירושלים „שעל ידו נת־קדשה ירושלים".

יוצא, שלשה ענינים בבנין ירו־שלים, בית המקדש הוא חלק מבנין ירושלים כמו שהבאנו מהמדרש, מלכות בית דוד הוא חלק בצורתה המושלמת של ירושלים. ירושלים, מלכות בית דוד ובית המקדש הם־ כים אחד בשני אין להפריד בי־ניהם.

✱ כ"ח באייר — יום שחרור ירושלים ✱

ירושלים הבירה — כמרכז רוחני לאומה כולה

מאת
יונה בן־אמיתי

שרד הדתות שם בפעילותו דגש מיוחד למען ביסוס מעמדה של ירושלים במרכז רוחני־דתי לעם ולמדינה

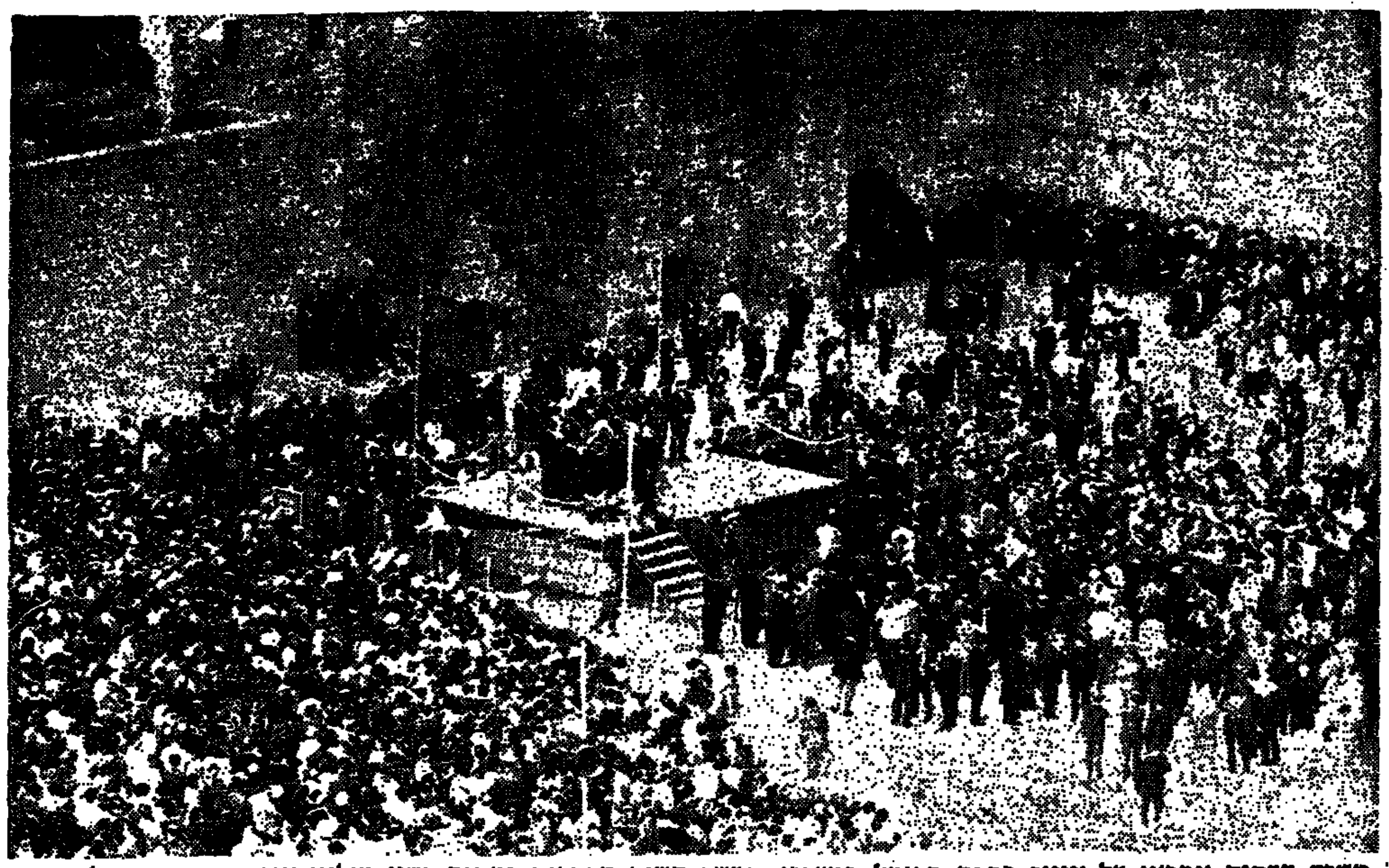

משרד הדתות אחראי על איזור רחבת הכותל המערבי. במשך השנה מבקרים במקום כשני מיליון איש. המשרד מטפל בארגון אירועים שונים ליד הכותל, ביניהם כאלה שהפכו למסורת קבועה. כך מתקיימות תפילות שבת המוניות, טקס פתיחת יום הזכרון לחללי צה"ל, עליות לרגל המוניות, ברכות כוהנים, חגיגות בר־מצווה. בתמונה: עצרת יום ירושלים ברחבת הכותל.

אך טבעי הדבר שמשרד הדתות, ה־
קד על אירגונם, ניהולם, פיתוחם וקי־
ם של חיי הדת במדינת ישראל, יראה
ת וחובה לעצמו להציב את הדאגה
ושלים כמרכז רוחני־דתי לאומה כו־
בראש ובמרכז פעילותו. שר הדתות,
יצחק רפאל, ועמו צוות העובדים לכל
ותיהם, איש איש בתחום תפקידו וסמ־
תיו, עמלים בכך.

כך הדבר בפעילות המתמדת לגבי
תל המערבי, המהווה מוקד משיכה
י מבחינה דתית־לאומית לרבבות מ־
ים ומתפללים בימי החול כבשבת ומו־
. וכך הדבר בשמירה על שאר המקו־
הקדושים ליהודים, הפזורים בפינות
ושונות של ירושלים, לשפצם ולייו־
. פעילות מיוחדת היא בתחום בתי
סת בירושלים על כל שכונותיה: תי־
והרחבת בתי כנסת קיימים, והעיקר
תוספת בתי כנסת בכל אחת מהשכו־
החדשות הנבנות בעיר ובסביבתה.

לא פחות חשובה הפעולה למען ה־
ות, הוותיקות והחדשות, בירושלים;
דש ותקינות פעולתם של בתי הדין
ניים; ופעילות מיוחדת, קשה אך מו־
ת, בתחום קליטתם הרוחנית־חברתית
עולים חדשים מברית המועצות ומ־
ארצות.

בקצירת האומר ייכתב להלן על פעו־
אלה.

אירועים מסורתיים ליד הכותל המערבי

אומדן הזיר קבע שבכל שנה מבקרים ברחבת
ל המערבי כשני מיליון איש ואשה, ולמעלה
פרט לאירועים בודדים, אין אירגון לבי־
ם אלה, שכן „תכניתם" קבועה מדורי־דורות
ות וטקסים מסורתיים וחגיגיים.

משעת בוקר מוקדמת ובמשך כל היום כולו,
עת לילה מאוחרת „מניינים" הולכים וב־
מקרוב ומרחוק. תפילה כבשרשרת תמיד.
מיוחד הדאג ל„בעלי קריאה", חזנים וכל
ש למתפללים.

במיוחד מרשימה תפילת השבת. בכל ערב
מלאה רחבת הכותל מניינים, המסיימים
ת שבת בשירים וריקודים. והתפילה הבו־
הן בשבת והן בחול, חגיגות „בר מצווה"
הארץ ושל ילדים מארצות גולה רחוקות,
קרוביהם וידידיהם. כל בר־מצווה מקבל
ה למזכרת. משרד הדתות מינה עובד מיוחד
ל ויסייע בעניות הרבות ל„בר־מצווה".
חבת הכותל מדליקים ברוב עם ובחגיגיות
ת נרות חנוכה. כאן מתקיימים עולי הרגל
שת הרגלים, ברכת כהנים בהמון, טקס הד־
נר הזכרון לשואה ולגבורה, נר זכרון לחל־

לי צה"ל, טקסי השבעת הצנחנים, חגיגות כ"ח באייר לציון „יום ירושלים" ועוד.

משרד הדתות הצליח במידה רבה להרחיק מרחבת הכותל צלמים וקבצנים שגרמו טירדה למתפללים ובמיוחד לתיירים מחו"ל.

אשתקד בלבד הוציא משרד הדתות לאחזקה שוטפת של הכותל המערבי — 360 אלף ל"י.

✱ תכניות לחשיפת הכותל המערבי

לאחר שהתמנתה ועדה המפקחת על מצב הבטיחות, הצליח משרד הדתות, בראשותו של השר ד"ר יצחק רפאל, להביא לידי השלמה בזרוזה וסיכום סופי, שתיעשה פעולה לחשיפת מלוא הכותל המערבי, לכל אורכו, והשלמת ריצופו של המיפלס העליון, המשך פינוי העפר והפסולת מהאולמות התת־קרקעיים ומהחדרים העתיקים שממערב ל„קשת וילסון". בימי המנ־דט עמדו לרשות המתפללים רק 28 מטרים מאור־כו של הכותל המערבי. כיום נחשפו כבר כ־400 מטרים, מהם 145 מטרים מתחת לכיפת השמים — והחשיפה נמשכת. תיעשה פעולה לחיזוקה של המנהרה, יוצבו עמודי ברזל ובטון, ויהיה גם ריצוף השטח שליד המנהרה.

להמשך עבודות הפיתוח של הכותל המערבי הוקצבו השנה מיליון לירות.

בספרייה המוקמת בבניין שטראוס שברחבת הכותל המערבי נמשכת הפעולה לאיסוף ספרים, מסמכים ותעודות וכל חומר הקשור בנושא בית הבחירה והכותל המערבי.

✱ עיצובה של רחבת הכותל

אשר לעיצובה של רחבת הכותל, הבהיר שר הדתות, ד"ר יצחק רפאל, במליאת הכנסת כי כל תוכנית לעיצוב רחבת הכותל חייבת להתבסס על שתי הנחות יסוד: אפיו המקודש של האתר ומרכזיותו של האתר בתודעת העם. בדע־תו, אמר, להקים ועדה מיוחדת מאנשי הלכה, היסטוריונים ואנשי הגות אשר תנחה מבחינה רעיונית את עבודתה של ועדת המומחים.

חידוש חשוב היה התחלת הקמתו של „משמר הכותל המערבי", רובם מאנשי בטחון בעבר. עומדים לציידם בסמכויות חוקיות, במדים מיוחדים ועוד.

✱ מקומות קדושים נוספים

משרד הדתות ממשיך בביצוע תכניות ל־שמירה על מערת קבר שמעון הצדיק, מערת הרמב"ן ומערת סנהדריי־קטנה. בנוסף לאחזקה השוטפת, נסללה דרך עד לקבר שמעון הצדיק, שופצה מצבת יד אבשלום, נשמרו מעיין השילוח, קבר זכריה ועוד.

בודות לשיפור ושיפוץ רחבת הכותל נמשכות: משרד הדתות ממשיך בחשיפת וחילות מתחת לבית שטראוס ובחיזוק התמיכות בשטח חשיפת הכותל המערבי. מתוך תקווה שעבודות החשיפה יחודשו בקרוב.

✱ למען הישיבות בירושלים

כמאה ושלושים ישיבות מצויות כיום בירו־שלים, בהן לומדים כעשרת אלפים תלמיד, כן ירבו. בשנים האחרונות נמצאות בשלב של תכ־נון או בניה עוד כעשר ישיבות וכוללים חד־שים.

כן יוקמו בסנהדריה המורחבת — בית התל־מוד גור אריה; כנסת יהודה; חפץ חיים; ויז־ניץ. בתלפיות — עטרת תורה. ליד ירושלים — קרית סלז־סטון המוקמת על ידי רבנים מ־ארה"ב. בישיבה זו יהיה גם בית מדרש גדול לתורה בו ילמדו כחמש־מאות תלמיד. התכנית היא לפתוח את הישיבה בקריה הזו בחודש אלול ש.ז. בין סנהדריה לשכונה החדשה, רמות, מתכ־ננים הקמת ישיבות של כולל פולין ושל חסידי בעלז.

ברובע היהודי של העיר העתיקה מסייע משרד הדתות בהקמתן של ישיבות „פורת יוסף" ו„הכותל".

✱ להקל מצוקה כלכלית של הישיבות

לשר הדתות הגיעו קריאות רבות דחופות מראשי ישיבות ומנהליהן, ותיארו את המצב ה־כספי החמור אליו נקלעו הישיבות, בעקבות ה־מיתון בישראל ובארה"ב, והירידה הזוה בהיקף התרומות, עקב התופעות האמורות.

קשה ביותר מצבן של הישיבות המקיימות פנימיות שהוצאות החזקתן הוכפלו. חמור במ־יוחד מצבם האישי של אברכי הכוללים, ה־מתקיימים מקיצבות לימוד ובקושי מספיקה ה־קיצבה לדמי כלכלה.

שר הדתות נפגש בנושא זה עם שר האוצר ויחד דנו במשבר הכלכלי הפוקד, כאמור, את הישיבות הגדולות והקטנות. ד"ר רפאל מסר למר י. רבינוביץ מהדברים שהושמעו בכנס חי־רום שנערך בלשכתו, בו הדגישו ראשי הישיבות מכל הסוגים שהם קרובים ל„קו העוני" ממש.

שר האוצר, י. רבינוביץ, הבטיח לתת יד למציאת דרכים לפתרון הבעיה. שר הדתות תבע מהממשלה להשוות את מעמד הישיבות לזה של שאר מוסדות החינוך הגבוה במדינה.

✱ הקנותם של מבנים לצרכים דתיים

ע"י משרד הדתות ועיריית ירושלים הוקמה חברה עירונית־ממשלתית לבנייה ופיתוח מוס־דות דת בירושלים. חברה זו הוקמה משגדל ה־הלך המחסור המשווע בבתי כנסת ובמקוואות, ב־יחוד בשכונות חדשות שעיקר תושביהן עולים חדשים או זוגות צעירים.

למשרד הדתות (המחלקה לבתי הכנסת) זרמו תלונות ותביעות, מהן באמצעות המועצות ה־דתיות, לסייע להם בהקמת „מקדש מעט". עולים חדשים מברית המועצות שרואים בעלייתם ל־ארץ ובהשתקעותם בירושלים עיר הקודש הגי־שמת חלום ומשאת נפש, אינם יכולים בשום פנים להבין כיצד אין דואגים להעמיד לרשותם יחד עם הדירה המטבח גם מקום תפילה ראוי לשמו. היו שאף איימו בהפגנות ו„שביתות", אך הסכימו להתאזר בסבלנות.

המגמה היא, פתרון הבעיה למספר שנים, עד אשר יוקמו בנייני קבע של בתי הכנסת.

חברה זו, שאחד היוזמים להקמתה היה מנכ"ל משרד הדתות, דוד גלס, הביעה נכונות לסייע לפתור בעיה זו. החברה היא כעין זרוע ביצוע של ועדה מיוחדת להקמת מבני־דת ה־פועלת בשיתוף של משרד הדתות, המועצה ה־דתית ועיריית ירושלים.

✱ בתי כנסת במבנים עראיים

שלושה הם העקרונות להקמת מבנים אר־עיים לצורכי דת:

● כשמדובר במקום בו היתה הונחה במשך

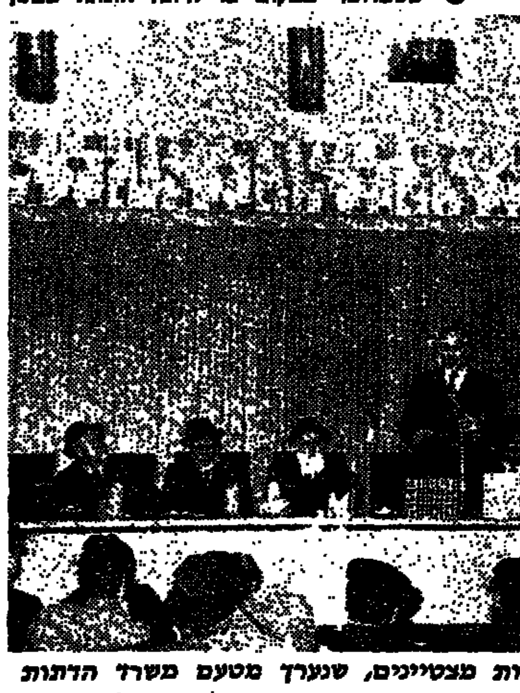

טקס חלוקת 100 פרסים לבני ישיבות מצטיינים, שנערך מטעם משרד הדתות במוסד הרב קוק בירושלים. בטקס השתתפו שר הדתות, ד"ר יצחק רפאל (נואם), הרב הראשי לישראל, הראשון לציון הגר"ע יוסף, הרב א. בינה, הרב א. אייזנשטיין, הרב י. כהן, הרב י. שאול, מנהל המחלקה לישיבות.

שנים רבות. שכונות התרחבו, רבעים חדשים נו־ספו, שכונות חדשות ומרוחות הוקמו ובתי כנ־סת — או מקוואות — לא נוספו כלל.

● כשמדובר במקומות בהם רוב התושבים הי־נם עולים חדשים, זוגות צעירים וכדומה.

● כשנראית אפשרות של תוספת קומה לבניין שבו גן ילדים, או מבנה ציבורי אחר.

בירושלים בלבד הוקמו, או מוקמות עדיין, תשע שכונות חדשות מאז „מלחמת המגן והישו־עה" בששת הימים. כל אחת מהן זקוקה למספר בתי כנסת ולמקווה טהרה.

עתה נמצאים בהליכים של תכנון והקמה בתי כנסת חדשים ברמת אשכול (שהקמתו ת־עלה שלושה מיליון לירות), בסנהדריה, ובית כנסת לצעירים בקריית משה.

הוזמנו כבר תכניות מפורטות להקמת בתי כנסת, כקומה שניה מעל לגן ילדים או מבנה ציבורי אחר, בשלושה־עשר שכונות ותיקות ו־חדשות בירושלים.

רשימת המקומות כוללת: קריית יובל, רמת דניה, גבעה שפירא, רוממה, גונן, גבעת שאול, רמות ד', בית וגן, שכונת פת, סן סימון, נווה יעקב, קריית מטרסדורף ועוד. בכל אחד מ־13 המקומות הללו, מתוכנן מבנה של שני בתי כנסת, לעדות המזרח ולאשכנזים, על שטח של כארבע־מאות מ"ר. יהיו אלה מבנים טרומיים, ולהקמתם יידרש סכום של כמיליון לירות.

מועצת עיריית ירושלים סמכה את ידה על הצעתם של נציגי המפד"ל להפעלתם של בתי כנסת לנוער בשבתות ובמועדים, בין כתלי בתי הספר. ההפעלה המעשית נבחנת ומשרד הדתות הביע נכונות לסייע בכך.

בפגישה עם ראשי המועצה הדתית בבירה ציין שר הדתות ד"ר י. רפאל, שלפי הערכה זהירה יהיה צורך בכחצי מיליארד לירות ב־שנים הקרובות כדי לענות על צרכים דחופים לבינוי בתי כנסת ומקוואות. מאחר שקשה יהיה להשיג סכומים אלה ממקורות ממשלתיים — קרא שר הדתות להתנדבות ציבורית ואישית למטרה קדושה זו. הוא אף הביע נכונות שמשרד הדתות יסייע באירגון פעולת התנדבות כזו.

✱ רבנים ראשיים לירושלים

מאז פטירתם של הגרצ"פ פרנק זצ"ל והרב אליהו פרדס זצ"ל — אין לירושלים רבנים רא־שיים, נבחרים ומוסמכים. במסגרת פעולותיו ל־זירוז הליכים לבחירת רבני ערים, פעל משרד הדתות, בתיאום עם המועצה הדתית ועם עיריית ירושלים, לזירוז הכנות חוקיות ואירגוניות לב־חירתם של רבנים ראשיים לירושלים.

✱ בתי־הדין הרבניים - לבניין קבע

מאז מלחמת ששת הימים שוכן בית הדין הרבני הגדול, בנשיאותם של שני הרבנים הרא־שיים לישראל, בבניין שטראוס שברחבת ה־כותל המערבי, לאחר שעבר לכאן מ„היכל שלמה".

תנאי הדיור הנוכחיים של בית הדין הרבני הגדול בעיר העתיקה, כאמור, אינם הולמים. ה־דבר גורם טירדה לדיינים ולציבור כאחד.

בימים אלה השלים משרד הדתות עבודות שיפוץ מבנה אחר ברובע היהודי שבעיר ה־עתיקה לשיכון ארעי חדש לביה"ד הגדול. מוכים שבקרוב יועבר ביה"ד למשכן הארעי החדש.

בשיתוף עם הרבנים הראשיים לישראל וכן עם החברה לשיקום ובינוי הרובע היהודי בעיר העתיקה, מטפל משרד הדתות בהקמת מיבנה קבע ראוי לשמו, שיועמד לרשותו של בית הדין הגדול ברחבת הכותל. הבניין ישולב, כמובן, במסגרת התכניות לחידוש פני רחבת הכותל המערבי. התכניות לבניין הקבע הוגשו כבר, הן עתה בבדיקה.

גם בית הדין הרבני האזורי שבירושלים שוכן בבניין (ברחוב יפו) בלתי ראוי לתפקידו. סבלו מזה הדיינים והציבור הנזקק להם. גם כאן הוחלט שבית הדין ימשיך באורח ארעי להיות במקום בו הוא נמצא. הדירה שופצה, המקום הורחב ויקל בהרבה על כל הבא לביה"ד האזורי עד להעברתו למקום חדש וקבוע.

✱ בתחום הקליטה החברתית

פעילות ענפה מפתח משרד הדתות, באמ־צעות מדורים ואגפים מיוחדים, לסיוע ועידוד קליטתם הדתית־חברתית של העולים החדשים מברה"מ ומארצות אחרות. כך, למשל, חולקו ע"י המשרד תשמישי קדושה לאלפי עולים חד־שים. מהם קיבלו זאת בתחנה המיוחדת בנמל התעופה בן־גוריון ומהם בתחנות אזוריות. בכל הארץ מגיע היקף החלוקה ליותר משלושים אלף עולים מברה"מ.

✱ פעולות הווי דתית

באמצעות האגף ל„יהדות לעם" תומך מש־רד הדתות במוסדות ובמפעלים להווי דתי: מסי־בות שבת חגים, ראשי חודשים, מבצעי התעו־ררות לקראת הימים הנוראים, אמצעי הסברה לפני חג הפסח בעניין הכשרת הכלים הלכות החג, סיוע לשיעורי תורה הניתנים בשכונות שונות ובבתי כנסת רבים. כך, למשל, ניתן סיוע למפעל „יחזי כלה", שבשנים האחרונות התחיל מתפשט במקומות רבים בארץ (וגם בחו"ל).

✱ בית עלמין ובית לוויות

ועדה משותפת לנציגי משרד הדתות, החב־רות קדישא הירושלמיות ומרכזת בתי העלמין בירושלים (שבראשה עומד מר צ. הרוש), החלי־טה על הצורך בהקמת בית לוויות חדש. הבית יוקם בצפונה של ירושלים והקמתו תעלה כשבעה וחצי מיליון לירות. בהוצאה ישאו הגורמים הנ"ל. זה כבר מורגש בעיר העדר בית לוויות מסודר ומכובד ולא אחת קרובים היו הדברים ל„בזיון המת".

כן הוחלט על איתור שטח חדש לבית העל־מין בירושלים, לאחר שבתי העלמין הקיימים מתמלאים ומגיעים לאפס מקום. מדובר עתה ב־בית עלמין חדש בסביבות מורד־עמינדב שבמר־חב ירושלים. עם כל זה נבדקת גם אפשרות להרחבת שטחי הקבורה בהר הזיתים.

✱ שיקומו של הר הזיתים

בהר הזיתים נעשתה ותיעשה בעתיד פעולה חשובה לשימור ולשיפוץ מצבות הקברים ש־נמצאו הרוסות כמעט ללא תקנה.

מאז שחרורה ואיחודה של ירושלים הוציא משרד הדתות יותר משלושה וחצי מיליון לירות לשיקום המצבות בהר הזיתים ותיקונן, להתקנת דרכים ושבילים.

בעיה כאובה היא הכבישים שנסללו בתקו־פת השלטון הירדני על מצבות הקברים ממש. אלפי קברים חוללו. עם השחרור ניגש משרד ה־דתות לפתרון הבעיה.

לאחר מו"מ ממושך ומייגע סוכם עם עיריית ירושלים, שיש לאתר כביש אלטרנטיבי לזה המוביל לכפר השילוח, ולזה המוביל ליריחו. ייתכן שיוקם כביש גשר עילי מעל לכביש הנוכחי, שיופסק השימוש בו, ויתוקנו המצבות שנהרסו בשל הכביש הזה. נבדקים גם הניבטים ההלכ־תיים של ההצעה להתקנת גשר עילי.

בינתיים נסגר הכביש המוביל אל כפר ה־שילוח ואין הוא משמש יותר לתנועה, וחלק מן הקברים שתחתיו נחשפו ומצפים לשיקומם.

מתוכנן גם סלול אחד משני המסלולים של הכביש ליריחו.

בניין בית הדין הגדול לערעורים בעיר העתיקה

مكذا من الاحل

هكذا من الأصل

✱ כ"ח באייר — יום שחרור ירושלים ✱

פיתוחה של ירושלים תוך שמירה על ערכיה ההיסטוריים

מאת אדריכל אליעזר ברוצקוס

ספק אם במשך כל זמן קיום המדינה וכן בתקופה שקדמה לה היתה קיימת בעית תכנון או בינוי שעוררה פולמוס כה ער, חריף וממושך, כמו זה מסביב לגורלה של תכנית האב לירושלים ותכניות בינוי אחרות במבואותיה.

תולדותיה של ירושלים הנמשכות לאורך תקופה של למעלה מ־3000 שנה ספוגות מעשי הרס ובינוי מחדש. אבל גם תולדות של תכנונה בתקופה החדשה ביותר רבי תהלופות וגלגולים.

תכנית האב הראשונה לבינוי העיר נערכה מיד עם הכיבוש הבריטי עוד בשנת 1918 על ידי מי שהיה אז המהנדס העירוני של אלכסנדריה — מקלין. מאוחר יותר טפל בתכנונה של העיר אחד מגדולי המתכננים והוגי הדעות של זמננו, פטריק גדס ואחרי שורה של גלגולי תכנון נוספים קיבלה תכנית העיר את גיבושה האחרון והרשמי מתקופת המנדט בתכנית המתאר משנת 1943 הנושאת את שמו של הנרי קנדל — היועץ לתכנון ערים של ממשלת המנדט.

*

תוכנית מקלין

הרעיון המרכזי של תוכנית מקלין משנת 1918 העובר כחוט השדרה דרך כל התוכניות של תקופת המנדט הוא בהפרדה בין עיר ה„חול" ועיר ה„קודש" כאשר שימור האופי, הנוף והצביון המיוחד של האחרונה הוזה עם החלק ה„היסטורי" של העיר ירושלים הכולל את העיר העתיקה, הר ציון, נחל קדרון, הר הזיתים והאזורים והעסקים הסמוכים להם מהוה את הדאגה הראשונה של המתכנן. כל אזור נתון למגבלות חמורות ביחס לאופי הבינוי וזכות לבינוי בכלל. כמו כן דואגות התוכניות לכך שהשמורה הזו לא תהפך לאי המוקף מכל עבריו על ידי אזורי בינוי מודרניים אלא תימצא בגבול האזור של הנוף המדברי והבלתי מפותח.

לעומת זאת עיר — „חול" המשתרעת לצפון ולמערב מהעיר העתיקה והיא עיר מאוכלסת ברובה על ידי ישוב יהודי מותרת לבינוי ופיתוח אינטנסיביים על פי עקרונות וכללים המודרניים. אמנם התכניות של תקופת המנדט דאגו גם כאן לקשר החזותי עם העיר העתיקה ולהשתלבות בנוף, בעיקר על ידי הטלת חובה להשתמש באבן זהומר בניה או לפחות כציפוי לקירות חוץ.

לגישה זו של הממשלה המנדטורית לתכנון ירושלים היה חלק רב בשמירה של ערכי הנוף וצביון המיוחד בבינוי העיר.

*

כשהעיר היתה מבותרת

עם הקמת מדינת ישראל וביתורה של העיר לשנים ולהפיכת חלקה העיקרי — המערבי לבירת ישראל נוצר הכרח מידי להסדיר מחדש את קוי התכנון שלה.

קו שביתת הנשק סגר כל אפשרות של התפשטות העיר הישראלית בכיוון למזרח דרום וצפון ולכן נשארה רק התפשטות למערב. הרעיון המרכזי של התכנית היה יצירת עתודה רחבת ידים לקריה הממשלתית, לבית נכות ולקמפוס אוניברסיטאי המהווים ביחד את הגרעין הייצוגי והמונומנטלי של הקומפלקס האורבני החדש. התכנית השאירה את העמקים פנויים בתוך שטחים ציבוריים או חקלאיים בזמן שבניה למגורים מתרכזת על רמות ומשטחים בלבד. בדרך זו מבטיחה התכנית המסכית למבנה, העיר מורכבת שכונות שכונות המופרדות אחת מרעותה מבחינה פיסית ולעתים קרובות גם שונות בהרכבן החברתי והעדתי. תוכנית מתאר זו — מקורית ובעלת מעוף רב קבעה במידה מכרעת את דמותה של ירושלים הישראלית החדשה.

בחלקה המזרחי של ירושלים המשיכו הירדנים בבינוי על פי קוי התוכנית משנת 1943. אבל התירו במקרים רבים בינוי של מגורים, מוסדות ציבור ובתי מלון בתוך השטחים שנקבעו בתוכניות המנדטוריות כ„שמורת נוף" או היו נתונות למגבלות בניה חמורות.

*

לקראת עיר של מיליון נפש

בשנת 1964 הוחלט על עריכת תוכנית חדשה לירושלים — תוכנית לטווח ארוך עד שנת 2010 שהיתה צריכה להיות מבוססת על ניתוח מעמיק של מגמות ואפשרויות לפיתוח העיר. הכוונה היתה ל„תוכנית אב" — תוכנית מדריכה ובלתי־מחייבת מבחינה משפטית שתפקידה היה לשמש רקע לתוכניות מחייבות, יותר מוגדרות ומפורטות.

עריכת התוכנית הוטלה על צוות מתכננים שבראשם עמדו ציון ואביה השמשוני ויוסף שביד. התוכנית נערכה בתנאים שהיו קיימים לפני מלחמת ששת הימים, כאשר התרחבות העיר לצפון, לדרום ולמזרח היתה בלתי אפשרית. המתכננים התלבטו בין הגישה המהירה ציור רחב מימדים בתוך החלקים של ה„פרוזדור" הסמוכים לעיר ובין הגישה הכואפת לשמור על ירושלים בהור עיר מגובשת בעלת גבול חד וברור לצד האזור הכפרי.

עם מלחמת ששת הימים התנאים המוקדמים ובחלקם גם היעדים לתכנון ירושלים נשתנו שינוי מהלס. בין היתר נפתחו שוב עתודות שטחים ואפשרויות הרחבה שאינם בכיוון מערב בלבד. בלחץ צורכי הבינוי והפיתוח הדחופים ביותר היו המתכננים נאלצים להגדיר מחדש ובמהירות את העקרונות: היעדים והקביעות הבסיסיות של התוכנית.

למעשה נשארו המתכננים נאמנים לעקרון התכנון הקודם שלהם של עיר מגובשת וזה גם בתנאי ההגדלה הניכרת של היעדים הדימוגרפיים, לגבי עיר עצמה עד כדי 500,000 ולגבי אזור מטרופוליטני עד כדי 900,000 בשנת 2010.

הקונצפציה של העיר המגובשת — בעלת גבול חד ובולט ממול האזור הכפרי נשארה כמקודם, זאת מתוך הנמקה פונקציונאלית וחזותית כאחד.

עורכי התוכנית גרסו שמרבית מהתוספת הגדולה של אוכלוסיה הצפויה לעיר חייבת להיקלט בתחום העיר הקיימת ובניה היום וזה על כל המסקנות הנובעות מכיוון תכנוני הזה מבחינת מערכת התחבורה, תכתית של מוסדות ציבור וגם ההכרה בהריסה ובינוי מחדש בצפיפות גבוהה של חלק ניכר מהרובעים הקיימים ובנויים.

במידה ומתכננים כללו בתוכנית אזורי בינוי נוספים עיקר ההרכבות נקבעו לדרום־מערב ולדרום־מזרח, בזמן שעתודות הנרחבות של השטחים בצפון — בתחום שנקבע להרחבת העיר בתכנית הירדנית האחרונה — נשארו כמעט ללא ניצול.

מרכז העסקים הראשי נשאר בתוכנית עקרונית באותו מקום בו הוא נמצא כעת — ב„משולש" ומסביב לו. באתר הזה מתירה התוכנית הגברה ניכרת של צפיפות הבינוי ועומס התפקודים הכרוך באופן טבעי בהגדלת מכלול התנועה הנכנסים למרכז והיוצאים ממנו. במידה והם מרחיבים את שטח המרכז ההרחבה היא בכיוון לדרום ולמזרח עד החומה של העיר העתיקה ושער שכם. דאגה למרכז מסחרי תוסס אשר יהווה את המוקד של החיים העירוניים ומסוגל לצמוד בהתחרות עם תל־אביב עומדת בשורה הראשונה של יעדי התוכנית.

שדרה „ייצוגית" בעלת תפקיד סמלי אשר תחבר במישרין את הקריה הממשלתית עם העיר העתיקה ותימשך בכיוון אל הר הצופים והיא מהווה קביעה חשובה נוספת של התוכנית.

*

צביון מיוחד

דמותה של ירושלים שהיא בעלת ייחוד מיוחד בתודעת היהודות והעולם כולו צמודה בין שזה הגיוני או בלתי־הגיוני, בצביונה הפיסי המיוחד, בנוף הבינוי המיוחדים שהם בחלקם עתיקי יומין, ובחלקם פרי תקופות שאינן רחוקות ביותר מהתקופה שלנו, אבל בתקופה שבהן היה עדיין מקובל לבנות בשיטות הנוהגים מקומיים אשר הבטיחו השתלבות באה של הבינוי במסובב הסבעי המסורתי. צורות נוף ובינוי אלה מהוות את ה„מיוחד" בצביונה הפיסי של ירושלים. הם אינם יכולים להיווצר מחדש בתנאי עידן הטכנולוגיה של תקופתנו המביא איתו בירושלים, כמו גם בכל מקום אחר של העולם, ניבלציה וסטנדרטיזציה של הסביבה הפיסית.

מאחר ובבחינת כעמדה בתודעת היהודים וגם לא־יהודים ישנה לעיר ירושלים כבמעות יחידה, „מונופוליסטית" בעולם, קהוה קשר הדוק בצביון הפיסי, הנוף והבינוי כסוימים יש גם לאלה ערך מיוחד „מונופוליסטי" בעולם. אין זה מהתבונה במידה והערכים האלה קיימים וניתן לשמור עליהם, לתת יד להיסולם או לפגיעה בהם בצורה חמורה.

הפגת „יעלוה והחיות" מירבית בתוך עקרון ראשי וכמעט בלעדי אשר מנחה את דרכי התכנון העירוני עשוי להיות מוצדק לגבי עיר „רגילה", בין שזו בירמינגהם, דיטרויט או תל־אביב, הוא אינו מתמפותי לגבי מקרה כה „מיוחד" ויוצא דופן כירושלים. במקרה זה היה צורך להעניק לשמירה ערכי נוף והצביון המיוחדים של ירושלים עדיפות ברורה מעל האספקטים התועלתיים של היעילות הכלכלית, הפונקציונאלית והטכנולוגית.

תנאים מוקדמים אחרים — חיוניים לשמירת הנוף, והביחוד של העיר היו חייבים להופיע בתוכנית כ„מגבלות" אבסולוטיות כאשר כל יתר התפקודים כמו התבורה. או בינוי מחדש היו חייבים לסגל את עצמם למגבלות האבסולוטיות האלה. תוכנית האב עם יוצא מן הכלל כמעט (בניית אבן, עיר העתיקה בתוך החומה ועוד מקרים אחדים) בנויה על העקרון הנוף כווח אינטרסים של השימור הובאו בחשבון רק במידה הם אינם עומדים כנגד הכנה ה„נחיות ויעילותי" כפי שגרסו אותן המתכננים ולא היה מכשול או הפרעה להעברת עורקי תחבורה כבדים דרך העיר או להקמת דרגות צפיפות גבוהות על ידי ההריסה ובינוי מחדש של רובעי העיר הקיימים.

*

שימור נוף וירושה היסטורית

ההתנגשות בין האינטרסים של לימור הנוף והירושה ההיסטורית כבד אחד ובין האינטרסים של יעילות המירבית של חיים המודרניים בעיר מלווה לרוב את התכנון של ערים גדולות בעלות ירושה היסטורית חשובה. שכיח מאוד שהעיריות הגבהרות המייצגות קבוצות לחץ למיניהן המנסות לקדם „פיתוח" מיידי בכל צורה שהיא אינן לרוב המגן הסוב והיעיל על ערכי הנוף וההיסטוריה בעריהן. עוד פחות מזה ניתן לקוות מבחינה זו ממשרדים שדאגותיהם העיקריות הן שיכון מידי וזול, צרכי התחבורה או ניצול מירבי ורווחי של עתודות קרקע עירוניות.

התנגשות מסוימת בין האינטרסים של השימור ובין דרישות הפיתוח המודרני היא כמעט בלתי נמנעת. בתכנון כל הערים ההיסטוריות אחד מתפקידיו הראשיים של המתכנן קודם כל לנסות לצמצם את תחומי המרחב שבו קיימת ההתנגשות הזו למימדים המוגבלים ככל האפשר.

תכנית אב יוצרת לגבי ירושלים לראשונה מסגרת הכללית המביאה למקסימליזציה של ההתנגשות בין ה„יכון" וה„הרס".

במקום להרחיק את אזורי הבינוי החדשים העיקריים ותפקודים המודרניים והדינמיים מאזורי השימור היא משאירה אותם כמעט ובתוכם ואף מקרבת אותם לחומת העיר העתיקה.

ההרחבות הניכרות של האזורים המבונים בדרומה של העיר מביאה לכך שהעיר העתיקה הופכת כמעט לנקודה המרכזית בתוך הקומפלקס העירוני המודרני ובזה בעצם גם למוקד של זרמי תנועה אדירים כאשר מרכז העסקים הראשי גובה בקרבה לחומה של העיר העתיקה.

מסגרת כללית זו של ארגון וההפרסות של העיר אינה מבאירה סיכוי, לפי הנסיון שנרכש בתחום הזה בעולם, לשמור הנוף והבנוי המסורתיים אף לא בתוך העיר העתיקה ובוודאי שלא בתחומים אשר מסביבה ולא כל שכן בתוך חלקי עיר יותר חדשים בעלי צביון אופייני מיוחד.

הקונצפציה הבסיסית של התכנית — לקלוט את מרבית הגידול העירוני הנוסף בתוך תחום החלקים המבונים כבר כיום בעיר וזה על ידי הגברה ניכרת של הצפיפות בתוכם, בחירת מרכז להרחבה העיר ואתור של מרכז העסקים הראשי — קביעות אלה לקויות ופגומות לא רק מבחינת מקסימליזציה של ההתנגשות בין ה„ישן" וה„חדש" אלא במידה לא פחותה גם מבחינות פונקציונאליות, כלכליות, ותחבורתיות. הכוונה לבנות מחדש את רובעי העיר הקיימת תוך הגברה ניכרת של הצפיפות בתוכה מוכתבת על ידי רצון להמבע מ„זחילת" העיר למרחבים ושמירה על האופי המגובש והקומפקט שלה. גם אם ישנם להלכה אי־אלה שקולים לטובת הקונצפציה הזו היא ראבית כל בלתי־מציאותית בתנאי בעלות קרקע פרטית התנאים הכלכליים והטכנולוגיים של ימינו אנו.

*

כיוון ההתרחבויות החדשות

בעייה נוספת היא כיוון ההרחבות החדשות. לפני מלחמת ששת הימים לא היתה ברירה אלא להרחיב את ירושלים הישראלית בכוון המערב. הגבול המבעי להרחבה זו נקבע על ידי עמק נחל שורק. היו קיימים אי־אלה קשיים בגלל המצב הטופוגרפי בתחום המערבי הזה אבל בדרך כלל התרחבה למערב בכוון מקביל לדרכי הגישה אל ירושלים ברצועת הנוף היתה הגיונית וטבעית. שטחים עירוניים חדשים היו מקיפים ממש את הגרעין ה„ייצוגי" של העיר המודרנית מרכב משטח הקריה והקמפוס של האוניברסיטה.

המצב בשתנה לחלוטין במלחמת ששת הימים.

העתודות העיקריות והטובות ביותר להרחבת ירושלים נמצאות כיום צפונה מעיר הקירות דמות ומשטחים נרחבים עם תנאי אקלים מצויים וטופוגרפיה נוחה יחסית נמצאות מצפון ומזרחה מהדרך הראשית המובילה לרמאללה לרוב מחוסרי ערך חקלאי, גם אם אין אנו עוברים את הגבול המוניציפאלי שנקבע בשנת 1967 מכלול העתודות האלה מסוגל לקלוט בתנאי צפיפות עירונית סבירה שאינה חייבת להיות גבוהה ביותר.

במידה והוגלים בגבול „הר" בין העיר ירושלים האזור הכפרי מסביבה „הפסד" בצפון ואיב פחות מכולם. למעשה בתקופת השלטון הירדני ירושלים המזרחית התפתחה בצורת „סרט" לאורך העורק הראשי אל־בירה־רמאללה ולשדה התעופה בקלנדיה. תכנית מתאר הירדנית משנת 1966 הצניקה גם לגיטימציה רשמית לכוון ההתפשטות הזה. פתוח אורבני נוסף רק להסדיר, לגבש ולתת צורה להתפשטות שהתחילה כבר מזמן. ההכוונה הפתוח הבמימד ורב־עוצמה לצפון יוצר גם תכנית האב ולא להם בלבד בכוון למערב (נחל שורק), לשם ולדרום, וזה בלי יתרון לסכן ערכי הנוף והו בתוך העיר.

*

היבט למצב התחבורתי

יתרון חשוב נוסף של ההרחבה לצפון בנ־ההרחבה לדרום או למזרח הוא במצבה התחב־תי. רוב זרמי התנועה המכוונים אל יעדי מקורם באזור תל־אביב, ברצועת החוף ובג מצומצמת יותר בשומרון, חיפה והגליל. כ־דרום כ„יצרני" התנועה אל ירושלים חשו הרבה פחות. מבחינה זו המצב אינו עשוי להשנות באופן יסודי גם במקרה של שנוי ה־הפוליטי או אכלוסי באזור. לעומת זאת יש לו שהמשקל הכללי של זרמי התנועה הבאים מ־ובמיוחד מרצועת החוף על ירושלים יגדל בצ־ניכרת.

אזורי מגורים ותעשיה נוספים שיקומו בצ־צפון־מערב או צפון־מזרח מהעיר הקיימת י־סים את זרמי התנועה האלה שמקורם בם (או בצפון) לפני כניסתם לתוך החלקים הי־של העיר, שלהם מערכת דרכים מוגבלת וג־טופוסית. לכן הרחבת העיר בכוון הזה ת־מכבידה במיוחד על מערכת הדרכים של ה־הישנה ובמיוחד אם הוזה מלווה על ידי ההע־של מרכז העסקים באותו כוון. יתרונות נו־של ההרחבה לצפון, צפון־מערב וצפון־מ־הם בהמצאות פתוח ואספקת מים יותר נו־ובמניעת הצצול העירוני שהוא מכוון בו הגדול בין כה וכה לצפון — בסקטור ה־ובסקטור היהודי (רמת אשכול, הגבעה הצרפ־אזור תחנה „אגד", נוה יעקב). זאת, בנ־ליתרונות הברורים של הרחבת העיר לצפון בחינת תנאי תנועה ומניעת מעבר באזור ה־העתיקה ואתרי הנוף.

הרחבת העיר לדרום חודרת גם בכשלונ לתוך השטחים עם טופוגרפיה קשה ומפ־יחסית המחייבים הוצאות פתוח גבוהות שבג לגבוהות עוד יותר בגלל הפיצול המיותר הפתוח העירוני בין הצפון והדרום. הרחב בכוון הדרומי לא רק מסכנות את מסיי הש

(סוף בעמוד 10)

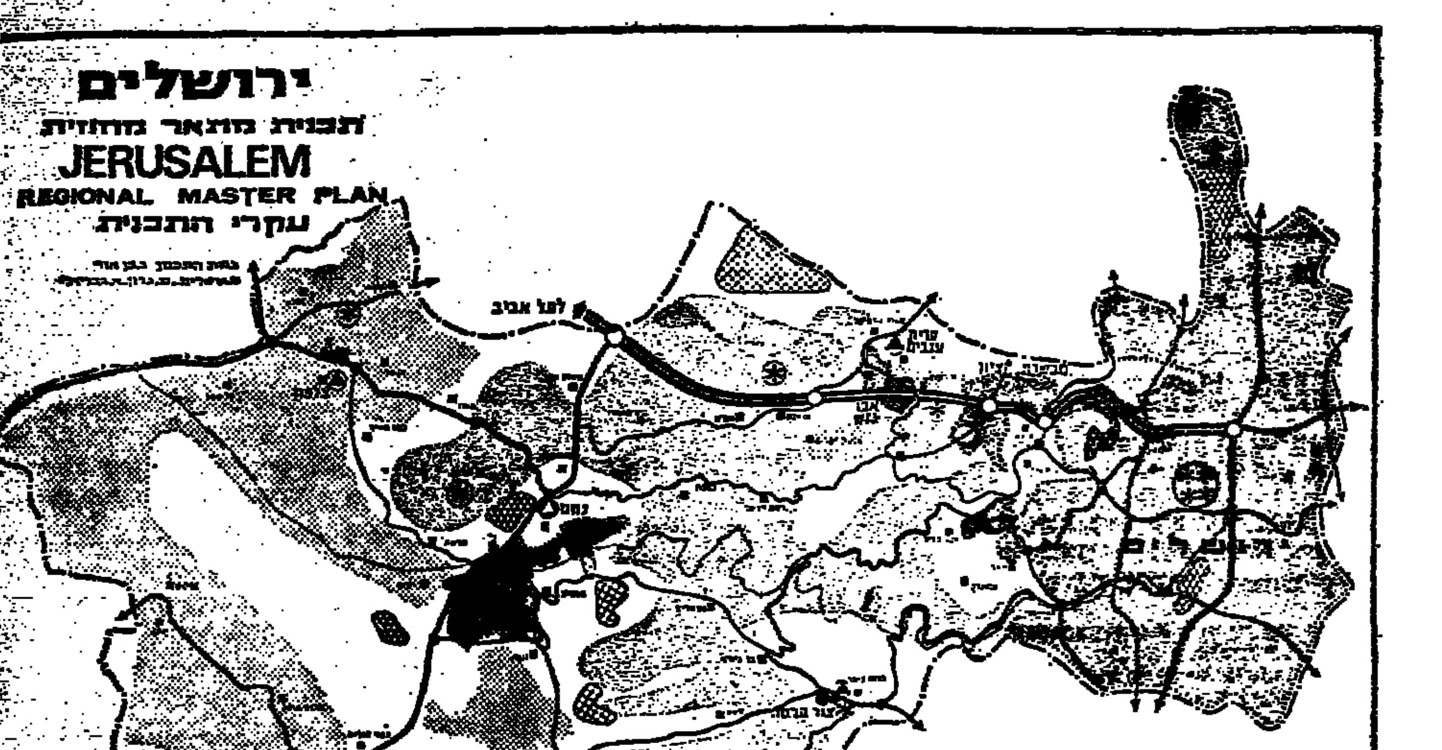

תוכנית המיתאר של ירושלים

מאת כתב מיוחד

העיר ירושלים וסביבותיה, בשל אופיים כנקודה מרכזית ל־3 הדתות העיקריות בעולם וכבירת ישראל מהווים מוקד התעניינות הן בישראל והן בעולם כולו.

איחודה מחדש של ירושלים, לאחר מלחמת ששת הימים, שוב הכתיר את ירושלים כמטרופולין האמונה והרוח, הממשל וחיי העם היהודי בישראל ומרכזו העולמי. התפתחות זו מחייבת אותנו לחשיבה תכנונית בדוקה ויציבה שתשמור את אופי עיר הנצח תוך הקביעה שעיר זו שאוחדה מחדש תהיה שלמה ומאוחדת. אל לנו לשכוח שבאופי העיר טמונים ערכי קדושה ואמונה אותם אנו חייבים לטפח מחד ולשמור מאידך לא רק מבחינתם הרוחנית כי אם גם מבחינתם הפונקציונאלית. כבר נאמר בעבר שהעידן בו אנו חיים נתגלה כמשחית פני ערים ומכביד החיים בהן, זהו תהליך כלל עולמי שאינו פוסח על ארצנו. אך בבואנו לתכנן את ירושלים מצווים אנו להפעיל יתר פיקוח וביקורת כדי למנוע השחתתו.

חשיבות יתירה נודעת לצורה הטופוגראפית של פני הקרקע בתוך העיר ועד היום היא מטביעה את חותמה על אופייה המיוחד של העיר. כמעט בכל מלוא היקפה לא נמצא מישור מרווח אלא גבעות ועמקים. בתכנית אגף התכנון בעלת התוקף משנת 1959 הגבעות נועדו לבניה והעמקים לשטחים ירוקים גנים וספורט.

תכנית זו יעדה שטח לקרית הממשלה, שטח לאוניברסיטה בגבעת רם, שטח למרכז עירוני צמוד לבביני האומה, שטח למוזיאונים בגבעת נוה שאנן (למרות התנגדות משרד ראש הממשלה ועירית ירושלים אשר רצו לקחת שטח המוזיאונים משטח הקריה צמוד לבנייני האומה) יעוד שטח לגן העצמאות באיזור ממילא, שטח למרכז מסחרי לאורך רחוב יפו עד שטח ההפקר כי תמיד ראה אגף התכנון בתכנון את העיר כמאוחדת עם העיר העתיקה. סומנו איזור מלאכה ותעשיה וכן השכונות שיש לשמור על אופיין כגון מאה שערים, שערי צדק וכו'.

בתכניות המפורטות קבע אגף התכנון את ככר פריז, ככר הכשרת הישוב וכו'. נקבעו דרכי התחבורה שנמצאים בחלקם עדיין בביצוע.

כל התכניות שנעשו עד כה, מזמן המנדט, תכנית 1959 ותכנית האב, משתדלות לשמור על אופי העיר העתיקה. הגבלת גובה הבניינים סביב ובקרבת החומות וכן יצירת גן לאומי סביב החומות.

הוכנה תוכנית מתאר לאזור המיוחד של ירושלים על־ידי משרד הפנים והעיריה. התוכנית תועבר למתן תוקף עם גמר שמיעת התנגדויות.

עקרונות תוכנית המתאר לאזור העיר העתיקה, האזור המיוחד הם:

לשמור על האופי של אגן העיר העתיקה ולעדן משיקולי הנוף לרשת פארקים ושטחים פנויים, גן לאומי יאותר סביב החומות, העמקים סביב החומות נשארים כפארקים וגנים כגון: גיא בן הנום, עמק יהושפט, נחל קדרון, העופל נכלל בתוך הפארק הלאומי. המורדות המערביים של הר הצופים נשארים בלתי מבונים על מנת להפריד בין העיר העתיקה והשטח הבנוי של האוניברסיטה.

המורדות הפנויים ושטחי ציבור אלה מהווים רקע לעיר העתיקה. לשיקום התושבים שיפונו מהעופל אותר שטח לבנייה מעל לכפר השילוח ודרומה ומזרחה לו. נקבעו מגבלות גובה הבניה ליד החומות. רשת הדרכים נקבעה בהתאם לדרכים הקיימות. נקבעו כללים לבניה בעיר העתיקה.

מאז מלחמת ששת הימים הכין צוות מיוחד את תוכנית האב לירושלים, התוכנית נמצאת עתה בתהליך בדיקה והמחלקה האורבנית של העיריה המעבדת תוכנית מתאר.

המועצה הארצית אישרה תוכנית המתאר המחוזית למחוז ירושלים המיעדת שטחים נרחבים לגנים, שמורות נוף ויער במערבה של העיר, שטחי התעסוקה כגון התעשיה הכבדה בבית שמש, דרכי התחבורה, איתור מוסדות ושטחי נופש והבראה. ועדה מטעם המועצה הארצית שומעת עתה התנגדויות לתוכנית לפני מתן תוקף.

כן אישרה המועצה הארצית לאחרונה את תוכנית התחזית לאוכלוסיה במדינה כחלק מתוכנית המתאר הארצית, לפי סעיף 58(א) לחוק התכנון נתנה המועצה הארצית הוראה לועדה המחוזית לשלב את התחזית בתוכנית המחוזית. לפי התחזית גודל העיר כאשר האוכלוסיה תגיע ל־5 מיליון ב־1992 — 530 אלף נפש. התכנון של תוכנית המתאר יעשה ל־620 אלף נפש.

חשוב לרכז מאמצים ומשאבים לעבר חלקה המזרחי והצפוני של ירושלים כי זיקתה לעבר זה תגדל. חשיבות ובניה הצפון מזרחית המחברת את נוה יעקב עם גבעת שפירא לאיתור אזור תעסוקה לאוכלוסיה זו בענתות.

לפיתוחה הסביבתי של ירושלים תהיה השפעה על צפון יהודה ודרום שומרון בכל הנוגע לתחבורה, יעודי שטחים, אתרי בניה ותעסוקת האוכלוסיה, על כן ניתן לצפות לשינוי איזור זה מבחינת מבנהו הפיסי ומשקלו הכלכלי ביחס ליהודה ושומרון כולה. האגף הכין תוכנית מתאר כללית ליהודה ושומרון.

הוקם עתה צוות מיוחד שבו משתתפים הממשל, מינהל מקרקעי ישראל, העיריה ואגף התכנון לתכנון האזור המטרופוליטני של ירושלים.

הבעיות העומדות להחלטה רבות כגון: בניה גבוהה, רשת התחבורה, תכנון מרכז עסקים ראשי, אזור שיקום ושמירה על שכונות בעלות אופי מיוחד, ואזור תעשיה ומלאכה.

★ כ"ח באייר — יום שחרור ירושלים ★

משפט וצדקה

ואת מיכאל חזני שר הסעד

„ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה" — כך
נביא את שיבת ישראל לארצו ואת בניינה
ש. כי רק על אדני משפט וצדקה תיכון ירו־
לאחר שנבנו לירושלים העיר, לירושלים שבין
ו, לאחר שאחדנו את העיר שחוברה לה יח־
הגיע הזמן לבנותה על שני אדנים אלה שה־
שעיהו חיברם יחדיו: משפט וצדקה, הצדקה
ה ממין הצדקה שבהשקפת אומות העולם,
עניין של פילנטרופיה וחסד, אלא זוהי הצדקה
ת הגזורה מדבר ה', „צדק צדק תרדוף". צד־
מורה מהצדק הוא מעמודי בניינה של ירוש־
דקה זו היא חלק מהותי של המשטר החבר־
יכון בעיר המקדש ובעיר מלכות בית דוד.
שלמדנו בפרשת השבוע, פרשת בהר, בה באת
יטוי התפיסה הכלכלית של התורה, המבססת
זיים הכלכליים, על טבע האדם וטבע האדמה,
מגבילה אותם בשתי הגבלות: א. „ולא תונו
ת עמיתו". ב. „וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך
ת בו". וכן דברי הנביא „בצדק תכונני
מעושק"... כלומר המשטר הכלכלי במדינת
היות כזה המבטיח בדרכים אדמיניסטרטיב־
זנוכיות המנעות ממשטר כלכלי של רמיה.
ר כזה, הגם שהוא מבוסס על טכנולוגיה מו־
וכלכלה מודרנית אשר במעגליה עלול הפרט
ק — אין הוא משליך את הפרט שנפגע
ת הכלכלית אל הרחוב אלא מייסד עבורו
י סעד מודרניים היכולים להחזיק בו ולהו־
ותו, עד אשר יחזור שוב לאיתנו. בעלותנו
בהר ציון בירושלים נזכור כי עליה זו בהר
להיות מבוססת על שתים אלה: „משפט

✡

...ורה לנצרך ולא למצרך

משרד הסעד לשנת 1975 אינו עומד בפני עצמו.
א לענות על בעיות החברה בישראל כפי שנוצרו
ו במשך השנים; ובמיוחד לאור המדיניות הכלכלית
שעליה הכריזה ממשלת ישראל ב־9 לנובמבר 1974
המציאות הבטחונית של עם ומדינה במצור, בה פו־
היה, יותר נכון: צריכה לפעול, החברה במדינת

לסת הממשלה על הנהגת המדיניות הכלכלית החדשה
שני עקרונות יסוד, עליהם המליץ משרד הסעד ב־
נים ותבע אותם עם החלטה על הפיחות: האחד,
תקציב הסובסידיות שהמריא שחקים וקבלה חלקית
קרון כי עזרת המדינה תינתן לנצרך ולא למצרך.
, נוסף לחשיבותו הכלכלית, הגיד צעד הזוב לצמ־
רים בחברה ע"י צמצום מתן תמיכת סעד לעשירים
הבינוני, בדרך של אכל זול ביותר.

החלטת הממשלה האומרת כי נזקקי הסעד ויותר
החלשות בחברה לא ייאלצו להוריד את רמת חייהן
מדיניות הכלכלית החדשה, כפי שנדרשו לעשות
הבינים בישראל. אלא שהממשלה התחייבה תגיבת
צוי מלא לנזקקי הסעד על התייקרויות שחלה במשק.
הממשלה מיהרה לבצע את החלטתה ושירותי הסעד
במהדורת פיצוי על ההתייקרות לנזקקי הסעד כבר
נובמבר 1974.

סבור שממשלת ישראל יכולה להיות גאה על כך,
ימים קשים אלה לא שכחה את החלשים אשר ב־
המשיכה בצעדים מדודים לסייע לשכבות החלשות,
המצב הכלכלי והבטחוני.

אחד המרכיבים לתוספת של החברה הוא הדאגה ל־
די שבצד הגילויים השליליים שאנו עדים להם,
אלה יש נקודות אור שיש להתברך עליהן.

ים הקודמות, כאשר הבאתי בפני הכנסת את תקציב
היה ברור שהמשרד צופה לפיתוח והרחבת מערכת
ים לאוכלוסיה שבמצוקה, אם מבחינה כמותית ואם
איכותית. השאלה העיקרית שעמדה לפנינו היתה
קצב הפיתוח הצפוי ומה יהיו סדרי העדיפויות והת־
ת בפיתוח השירותים.

השנה, עקב מצוקת התקציב בכללותו, אין באפ־
לצערי הרב, לגולל בפני הכנסת מסכת רחבה של
פעולה חדשות ומקיפות בתחום הסיעוד והשיקום
אולם, למרות הקיצוצים הקשים בתקציבים שונים,
מגמות לצמצום המוצהרת של הממשלה לא לפגוע
, עשה שר האוצר מאמץ ראוי לציון לבוא לקראתנו
באפשר כדי שנוכל לשמור על הקיים וגם להרחיב
מסגרות של שירותים קיימים.

ואמנם שמח אני לומר כי מצאנו דרכים, במאמץ רב, גם להרחיב השנה כמה שירותים קיימים, למען האוכלוסיות הפגיעות והפגועות ביותר.

■ צללים בצד אורות

אולם, להצד החיוב יש להצביע גם על השלילה, על כמה נסיגות וצמצומים.

ניאלץ לצמצם במתן מענקים לתלמידי בתי־ספר והם יינתנו רק למשפחות שהכנסתן עד קו מיכסת התמיכה.

ניאלץ לבטל את הזכאות להשתתפות בשכר דירה, בצרכים מיוחדים, וצרכים רפואיים, ונצטרך להפסיק את המפעל החשוב של אספקת ציוד ביתי למשפחות מרובות ילדים. הוטל חיוב על הורים להשתתף בשיעורים ניכרים בהחזקת ילדים במעונות יום ובמסגרות פנימייתיות. כמו כן הוחלט על ביטול הפטור של אגרת רדיו וטלוויזיה.

תחום נוסף חיוני אשר בו צעדים הצמצומים לפגוע הוא מערך כוח האדם בלשכות הסעד. לצערנו, לא נוכל לאייש כל משרה פנויה מחמת תקציב ומחמת הקפאת התקנים; ואינני רואה כיצד יוכלו הלשכות לעמוד בכך.

אם בכל זאת יצאנו בסך הכול עם התקציב הרגיל בלי ריסוק אברים, הרי על תקציב הפיתוח הונף גרזן הקיצוצים. למרות זאת נעשה מאמץ להבטיח המשך ביצועים של פרוייקטים הנמצאים בבניה. השנה יסתיים השלב הראשון בבנייתו של המעון הגדול למפגרים בנגב בדימונה (144 מקומות), כן תימשך בנייתו של המעון החדש ב„נעורים", הרחבת מקומות קליטה בודדים במספר מעונות, ויימשך התכנון של המוסדות החדשים בכרמיאל ושפלת לוד. אולם, יחול עיכוב חמור בהרחבתם של מעונות אחרים למפגרים שתכנונם נסתיים ולא נוכל להתחיל בבניין מעונות חדשים. נמשיך לבנות רק את מעונות היום אשר הוחל כבר בבנייתם ולעומת זאת יימשך תכנונם של מעונות יום חדשים, אך לא נתחיל בבנייתם. תחול הפסקה כמעט מוחלטת בשיפוץ לשכות הסעד, דבר אשר יותיר לשכות רבות במצב שאינן מתאימות לייעודן.

אורות וצללים אלה מצאתי לנכון להביא, למען דעת כי שנה זו תהיה קשה מבחינה תקציבית.

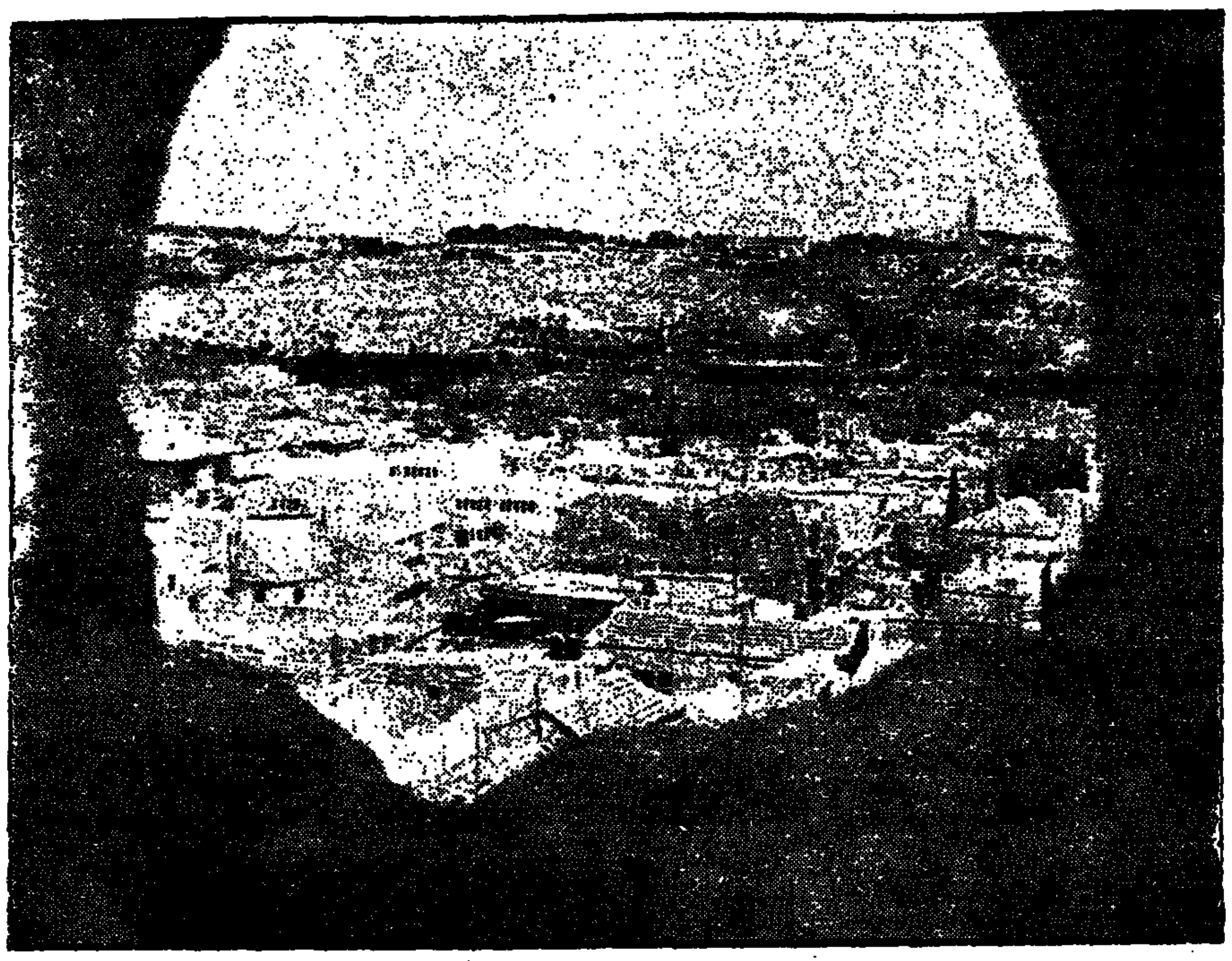

שמחו את ירושלם
וגילו בה
כל אוהביה
שישו אתה משוש...

(ישעיהו ס"ו, י')

■ שיפור במצב נזקקי הסעד

לאחרונה חל שיפור ניכר במצבם החמרי של נזקקי הסעד בישראל.

להלן כמה דוגמאות לשיפור שחל בין אפריל 1971 לינואר 1975:

אדם בודד שקיבל ב־1.4.71 — 115 ל"י תמיכה כלכלית קבועה, מקבל החל מ־1.1.75 — 433 ל"י, כמעט פי ארבעה. בעוד שבשנת 1971 היתה הכנסתו של נזקק זה 13.9% מהשכר הממוצע של משרת השכיר. הרי השנה הוא הגיע ל־24.7%. משפחה של 4 נפשות שהיתה זכאית למכסת סעד בשיעור — 280 ל"י באפריל 1971, מכסתה מגעת השנה ל־974 ל"י. אם נשווה שוב את עליית התמיכה בהשוואה לשכר משרת שכיר נגיע לגידול מ־37.6% בשנת 1971 ל־48% בשנת 1975, לפי חשבוננו.

ניתן לומר כי צעדנו צעדים נוספים להגשמת מטרת הממשלה, כפי שנקבעה בקווי יסוד, לצמצום הפער הכלכלי החברתי במדינה, והבטחנו מניעת שחיקת ערכה הראלי של תמיכת הסעד עקב הפיחות והאמרת המחירים.

על רקע התפתחות זו יש הטוענים כי שיעור התמיכה תיחס לשכר עולה על הרצוי. לאלה עלי לתת עתה את התשובה, כי אני רואה עצמי כדובדם של רבבות העניים שנגזר עליהם לחיות מתמיכה זו.

ובכן, הסקר האחרון שנערך על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה של הוצאות המשפחות הנתמכות ב־1968 הצביע על הוצאות משפחה בת 4 נפשות בסך 536 ל"י לחודש, לצריכה של מזון, דיור, הלבשה, בריאות, חינוך ושירותים. לצורך הניתוח הנחנו כי הרגלי הצריכה של משפחות אלו נשארו כפי שהיו. בהתאם לכך היתה ההוצאה למשפחה כזו, ללא דיור — כי את שכר הדירה אנו שילמנו נוסף לתמיכה — היתה ב־1971 514 ל"י; ב־1973 — 670 ל"י; וב־1975 — 1,264 ל"י. מכסת התמיכה שהיתה ב־1971 280 ל"י למשפחה זו, כיסתה 54.4% מסל הצרכים. תחילת השנוי חלה ב־1973, עם עליית מכסת התמיכה ל־413 ל"י; וכיסתה 61.6% מסל הצרכים. השינוי הגיע לשיאו בראשית שנה זו, עת התמיכה הגיעה ל־974 ל"י וכיסתה 77% מסל הצרכים. אולם כבר באפריל ש.ז. כשהתמיכה נשארה בסך 974 ל"י ירדה התמיכה ל־46% מהשכר הממוצע והיא מכסה אחוז קטן יותר מסל הצרכים.

עליית התמיכה בשנים האחרונות נועדה לצמצם את הפער, ולכן כשעלה מדד המחירים מ־100 באפריל 1971 ל־259 באפריל 1975, עלתה התמיכה מ־100 ל־348. ואמנם, התמיכה היום משלימה חלק גדול יותר מצרכי המשפחה. כאן עלי להזכיר כי נוסף לתמיכה הספקים שירותי הסעד צרכים נוספים בתשלומים שמחוץ לתמיכה.

כבר הוזכר התשלום לשכר דירה הניתן בנפרד, ועל זאת יש להוסיף את ההוצאות לביטוח בריאות, רהוט וציוד ביתי למשפחות ממ"י, צרכי לימוד לתלמידים, ופטור ממסים מוניציפליים.

כשהגענו בינואר 1975 לתמיכה המכסה 77% מסל הצרכים (פרט לדיור) מוצדק היה שלא לתת בנפרד את הצרכים הנוספים שהם חלק מסל הצרכים. לכן הגענו לסיכום עם אגף התקציבים באוצר על קיצוץ בסעיפים אלו, על דעת ועדת השרים לרווחה חברתית.

ביניתיים מתברר כי האמרת המחירים דוהרת שוב והתמיכה אינה עונה עוד לצרכים שעליהם ענתה אך לפני כשלושה חודשים, דבר המחייב אותנו לעיין מחדש בשאלת הקיצוצים, או לחילופין להעלות שוב בזלי את התמיכות ולהצמידם לשכר הממוצע בשיעור של 50%.

■ האמנם תמריץ שלילי?

נתונים בולטים אלה, הושיטני כי עדיין לא יניחו דעתם של הטוענים נגד גובה המכסה. שכן, כפי שידוע, גם במדינות רבות בעולם כולו מתעוררות בעקבות כל רפורמה סוציאלית הבאה לקדם שכבות חלשות, ערעורים והרהורים בקרב שכבות הבינים, ובעיקר בקרב שכבות גבוליות שהפער בינן לבין נתמכי הסעד צומצם ביותר. מעניין לציין כי גם אותם אישים וחוגים אשר בעבר זעקו כתמיכת הסעד „אין בה כדי לחיות ואין בה כדי למות" נתפסים כיום לטענה כאילו יש בתמיכת הסעד משום תמריץ שלילי להמנע מהעבודה. טענה זו נשמעת יותר על רקע העובדה, כי לא חלה עליה מקבילה בשכר המינימום לעומת העלאת התמיכות והקיצבאות.

הנהלת משרד הסעד, המודעת לסכנה זו, מצאה פתרון לבעיה באמצעות שיטת תמריצים, הבאה להבטיח מוטיבציה חיובית של הנתמך לעבודה יצרנית.

בדיקה עובדתית הוכיחה, כי בתקופת הניתון פנו רק מאות בודדות לקבלת מענק אבטלה, ואילו מרבית האוכלוסיה הנדיפה עבודות ארעיות וחלקיות בלבד שלא תהא תלויה בקופת הציבור. הוא הדין לגבי המקבלים מכסת השלמה, שאין איש הזורק עבודתו החלקית כדי לקבל מכסת סעד מלאה.

בהזדמנות אחרת הבאתי לידיעת השירותים של הכנסת כי בברוך 1974 קיבלו 24,700 יחידות תמיכה כלכלית בלשכות סעד. במשך השנה נוספו 8,200 יחידות, אך לעומת זאת 5,900 יחידות הפסיקו לקבל תמיכה, דהיינו, עליה נטו ב־2,300 משפחה (כמחציתן המקבלות מכסה מלאה וכמחציתן — השלמה בלבד), באופן שבמרץ 1975 הגיע המספר הכולל לכדי 27,000 בלבד וזאת, למרות הפיחות ואי־העלאת השכר לשכבות הגבוליות, ועוד, מתוך 31,000 משפחות שקבלו תמיכה בשנת 1972 בחשבון חדשי מצטבר, לא חזרו במשך כל שנת 1974 11,500 לקבל תמיכה. הדבר מסתבר מכך, שנזקקים רבים זכאים לתמיכה רק לתקופות קצרות, בעונות משבר במשפחה, ואין זה מראה על נזקקות כרונית, כפי שיש המנסים להציג זאת.

מדי פעם חוזרות ועולות הטענות באמצעי התקשורת ומפי אנשי ציבור כאילו מקבלים אנשים בלתי הגונים סעד ללא כיסוי של מצוקה אמיתית. כאן כדאי לציין כי רק 1.5% מכלל אוכלוסיית המדינה מקבל תמיכה כלכלית מלאה, ואילו השאר הינם שכירים או עצמאיים או מקבלי הגמולים אחרים, שהכנסותיהם פחותות, מהסיבות האמורות לעיל, משעור תמיכת הסעד.

לאחר הנהגת המדיניות הכלכלית החדשה נזרקו לחלל האוויר מספרים מופרזים על מספר שכירים שייכנסו למעגל הזכאים לקבלת תמיכות סעד. המהדרין מן המהדרין נקבו במספר של 100 אלף; המהדרין פחות נקבו במספר של 48 אלף. המחלקה למחקר של משרד הסעד שבדקה באורח יסודי את הנושא מצאה, כי אילו פנה כל אדם שהיה מגיע לו באופן תיאורטי אפילו לירה אחת להשלמת תמיכה לשכרו — היה מגיע מספר השכירים הזכאים להשלמת לכ־33 אלף.

ואילו במציאות עלה מספר הנתמכים מ־25,383 בנובמבר 1974 — הוא חודש הפיחות — ל־25,888 בינואר 1975, דהיינו, גידול של 505 בלבד, ול־26,688 באפריל 1975. ואגב, עם הפעלת הרפורמה של ועדת בן־שחר, סביר להניח שיצטמצם מספר הנתמכים.

נתונים נוספים אלה, דומני כי הם מפריכים את הרינונים נגד מכסות הסעד שהן כביכול, גבוהות מדי. יחד עם זאת ברצוני להדגיש כי לאחר שהגענו לתמיכה אמת, שמתי לעצמי מטרה להבטיח, במידה שמערכת אדמיניסטרטיבית מסוגלת להבטיח, כי רק נזקק אמת יזכה לתמיכה. ואמנם הפעלנו השנה משרדי חקירות פרטיים בשיתוף עם הרשויות המקומיות לעריכת בדיקות כלכליות ואימות נתונים המוצגים ע"י הנזקקים לצורך קביעת סולם הזכאות. חקירות אלו הופעלו במקרים שבהם היו ספקות לגבי הנתונים שהוצגו ע"י מבקשי מענק, באופן שקשה היה לבדוק אותם באמצעים המקובלים. אנשים אשר יוכח כי הצהרותיהם חסרות כיסוי והם אינם נזקקים לסעד, יועמדו לדין פלילי וייתבעו להחזיר את כל הסכומים אשר קיבלו שלא כדין. כתוצאה מכך כבר נפסקו תמיכות וכבר הוגשו משפטים. ועוד, כדי לשפר את בדיקות הזכאות בלשכות הסעד ואת הדיוק בקביעה הזכאיות, חל השנה שינוי אדמיניסטרטיבי בתפקודן של לשכות הסעד ברחבי המדינה, עם שילוב של עובדי זכאות בלשכות. עד כה עסקו עובדים סוציאלים במיצוי הזכויות השונות ובמערכת חישובים כלכליים, למרות שלא היו ערוכים ומאומנים לכך. פעולות מינהליות אלה גם יצרו עומס רב על העובדים הסוציאליים שמספרם מועט בלאו הכי. על רקע זה החליטה הנהלת משרד הסעד להחזיר את העובדים הסוציאליים ממערכת החישובים והספסים ולאפשר להם לעסוק בעבודה מקצועית יעילה.

■ שירותי רווחה חינם לכול

מילים מספר על שירותים אוניברסליים חינם לכול או שירותי הדפסה לחלשים. ובכן, מדיניות כלכלית־חברתית נכונה מחייבת מצד אחד הידוק החגורה ופגיעה מכאיבות בחלקים ניכרים של האוכלוסיה, אך בו בזמן היא מחייבת הרחבה והעמקה של שירותים טיפוליים לחלשים, במעמד הבינוני הנמוך ולשכבות נוער העלול להפלט אל השוליים. מדיניות כזו מבטיחה כי עד שתחלוף עת משבר לא יצבט זרע פורענות.

כדי לעמוד במדיניות כלכלית־חברתית מאוזנת כזו אין מנוס מלהעביר את הדגש — כהוראת שעה ועד שיעבור זעם — ממתן שירותי רווחה חנם לכול לשטה של שירותי הדפסה לחלשים, סלקטיביות בלע"ז. שיטת הרווחה האוניברסלית מניחה שכמעט כל שירות סוציאלי וכמעט כל סובסידיה צריכים להינתן חנם לכל האוכלוסיה בכל רמות הכנסה. השיטה הסלקטיבית־המעדיפה מפקדת את פעולות השירותים הסוציאליים — שירותי חברה חינם, או כמעט חינם, קודם כל לשכבות מעוטי היכולת, שהם כיום לפי כל החישובים. לא יותר מ־10% של כלל האוכלוסיה.

אם נגלים עם כך, נוכל לקיים את השירות כשירות חינם, או כמעט חינם, לשכבות החלשות ובכוונות היכולת; ואילו השכבות החזקות יותר ייהנו משירותים אלה, אם רצונם בכך, תמורת תשלום מדורג העולה עם עליית ההכנסה, ובמקביל לכך יוחייבו במס הכנסה כל התקבולים הבאים מקצבאות אוניברסליות קיימות.

המציאות של משק בשעת חירום מחייבת אותנו, נרצה או לא נרצה, להתרגל למחשבה שלא זו בלבד שאין לנו אפשרות להרחיב כיום שירותי רווחה חינם לכל, אלא שאנו נאלצים פה ושם גם לסגת מזכויות מוגנות.

נחזור ונדייק, שאיפתנו היא להמשיך לטפח ולפתח שרותי רווחה לכול, לכשירותיה. אך בצוק העתים אנו נאלצים לעשות אתנחתא, כהוראת שעה, ולהפנות את המשאבים המוגדלים קודם כל לחלשים. בדרך זו יבוא ריכוז מאמצי המדינה. למען רווחת תושביה קודם כל לנקודות התורפה החברתיות.

זאת ועוד. גם בתוך מערכת שירותי הרווחה עצמה הגיע הזמן, לאחר 27 שנות קיום המדינה, לקבוע סדרי עדיפויות ברורים וסדרי קדימויות בביצוע. וזאת, ע"י בדיקת יעילותם ויחסי תפוקה־תשומה של השירותים השונים לקידום חברתי של שכבות מצוקה.

צעד חשוב בכיוון זה נעשה עם הקמת של ועדת השרים לענייני רווחה. ברם, וועדה זו לא תוכל למלא ביעילות את תפקידה אם לא תוקם לידה רשות לתכנון חברתי, אשר באורח מפוכח ואמיץ, תדע להציע לועדת השרים אלטרנטיבות מבוססות על מחקרים וסקרים יסודיים, כדי שמשאביה המצומצמים של המדינה יגיעו ליעדים ההכרחיים ביותר.

■ יעדיה המרכזיים של העבודה הסוציאלית בישראל

בראשית דברי התעכבתי על התמורות והמשאבים שהחברה במדינת ישראל העמידה לרשות שירותי הסעד ובאיזו דרך מנענו פגיעה חמורה בשכבות החלשות עקב המצב הכלכלי הקשה. בשנים הקודמות נהגתי להביא בפני חברי הכנסת תיאור נרחב על אשר נעשה בפיתוחם של שירותים חדשים ובהרחבתם. קשה לזכר שהגענו כאן לנקודת רווייה. יש מקום להתגדר ולהתגדר. אך לעת כזאת שומה עלינו לשמור על רמת השירותים, לשפר את דרכי הגשתם ולתקן עיוותים מסויימים שנוצרו במשך השנים. אולם, מרשה אני לעצמי לומר כי כאלה עיקר המאמצים שחייבים להיעשות עכשיו במסגרת שירותי הסעד, „כי לא על הלחם לבדו יחיה אדם".

העבודה הסוציאלית עברה את השלב של מוכנות להספקת שירותים הוכרייב בלבד. עתה הגיע זמנה למלא את ייעודה האמיתי, הנעלה והייחודי: להעמיק את הטיפול הפסיכו־סוציאלי באדם הנתון במצוקה חומרית, חברתית ורגשית גם יחד. עלינו להציג ולשאול את עצמנו, למרות כל המעשה השיקומי הרב שנעשה עד כה, האם מוצדק הוא שמשפחות רבות בישראל, שראשיהן אינם נכים, אינם חולים כרוניים, ימשיכו להיות סמוכות על שולחן שירותי הסעד, חמש שנים, עשר שנים? האם יכולים אנו להרשות לעצמנו, כיהודים וכבני אדם, כי יגדל בקרבנו דור שני ואולי אף שלישי של מצוקה ועוני? בוודאי שלא.

ואומנם במשך השנים האחרונות עמד הטיפול בדור העתיד בעדיפות גבוהה ביותר בפעולותיהם של שירותי הסעד, כאשר הקדשנו משאבים גדולים וכוח אדם רב למען חילוצם של הילדים בני משפחות הדור ממצוקותיהם.

לא קיבלנו את הסיסמה כי הזמן עושה את שלו. פעלנו לקידומו של הדור הראשון למצוקה, למען לא תעבור מדור לדור.

העוני והמצוקה עלולים לעבור בירושה, אפילו אם ההכנסה מובטחת ופועלים שירותי חינוך אוניברסליים, כאשר הבית אינו יכול להקנות לילד הרגלים ראשוניים, אוצר מילים מינימלי וכדומה, אין הילד יכול ליהנות מהשירותים האוניברסליים, הוא אינו נקלט בהם, מאבד קשר ונפלט לרחוב. תנאי לחילוצו של הילד הרך מן המצוקה הוא הבטחת מעון יום בשבילו. לכן הכפלנו והילשנו את מספר הילדים במעונות היום, כדי להביאם אל גן החובה מטופחים ומוכשרים לקבל את כל שביתן, ולהתקדם לעבר בית הספר היסודי. כן הצבנו ליד בתי הספר היסודיים רשת צפיפה של עובדים סוציאליים המגלים את הילד הבעייתי בטרם הפך לבעיה חברתית, והרופפים את הילד הצווב בטרם הפך לעבריין. הנהגת המענק לתלמיד שימכה תמריץ חיובי להמשך לימודיהם העל־יסודיים של בני משפחות נזקקות.

בשביל ילדים עוזבים הנושרים מבית־הספר לשולי החברה, פיתח המשרד באופן כואץ שירותים שונים ומגוונים, הורחבה רשת מפעלי שיקום נוער־מפתגיים והועמק הטיפול בהם, פותחו קבוצות וכיתות לקליטת ילדים נושרים מבתי הספר והוגבר הטיפול בחבורה רחוב ובנערות במצוקה. זאת בתחום הקהילה.

אשר לתינוקות, ילדים בגיל הרך, תלמידי החינוך היסודי והעל־יסודי, אשר לא נמצא לבעיותיהם פתרון במסגרת הקהילה — פיתחנו שירותי הפניה למסגרת פנימייתיות ולמשפחות מאמצות, המבטיחות את התפתחותם הבריאה והתקינה של הילדים מחוץ לבית, כאשר הבית הרוס, ללא תקנה, ואין תקנה לילד במקום מגוריו ובשירותים שביכולת הקהילה לתת.

■ קידום המשפחה

אולם קידום הנוער אינו יכול להיות מנותק מקידום המשפחה בכללותה. אם אין מטפלים בו־זמנית בהורים, נוצרת סכנה של ניכור בין הילד לבין משפחתו. לכן הגברנו לאחרונה את השירותים למען המשפחה, כהשלמה לשירותים לקידום הילד.

במרכזה של המשפחה עומדת אם הבנים, והיא הציר החיוני שעליו סובבת המשפחה. בשנה שחלפה החלה תנופה רבתי בפיתוח שירותים לקידומה של אם המשפחה. פעילות זאת מפורזת על פני תחומים רבים וקטנים לכאורה. תשומת הלב לתעסוקת האם, ליכולתה לדאוג לצרכים חיוניים של הבית וכלכלתו, הספקת ציוד ביתי ראשוני, מועדוני כביסה, מתן לאם המשפחה ברוכת הילדים לפש, יצירת שפה משותפת בינה לבין ילדיה — כל אלה עומדים במרכז עבודתנו ותשומת לבנו.

ציוד ביתי ראשוני — בשנים האחרונות ערך משרד הסעד מבצע ללא תקדים עבור משפחות מרובות ילדים — מבצע אספקת „ציוד ביתי ראשוני (צב"ר)". במסגרת המבצע נסקר בתיקן של 15,500 משפחות מרובות ילדים אשר להן למעלה ממאה אלף ילדים ובהם רבים חסרי מיטות, מזרונים, שמיכות וציוד ביתי אחר. מבצע הספקת הציוד הקיף כבר 14,500 משפחות.

כאמור, לא נוכל להשלים את המלאכה לעוד כ־4,000 משפחות ממ"י והן תישארנה ללא ציוד ביתי ראשוני.

■ פיתוח והגברת היכולת של הקהילות לפתור את בעיותיהן

לא די בעשיה ממשלתית, בעזרת הזרוע המוניציפלית — השלטון המקומי והארגונים הוולנטריים למיניהם, העושים עבודה רבתי למען שכבות החלשות בחברה הישראלית.

לא די לשקם את הפרט ואת המשפחה בלבד. דרוש להפעיל את הקהילה כולה. ברם מעטות הקהילות שהצליחו להתגבש באופן המבטיח את שילובם המלא בחיי החברה בישראל, ומעטות הקהילות אשר הצליחו להביא את הפרט לידי ביטוי ומימוש במסגרת הקהילה. בין היתר נובע הדבר מהמדיניות שהיתה מקובלת על כולנו בכל השירותים הציבוריים, מדיניות הבאה לתת לאזרח לספק לאזרח שירותים להעמיד לרשות האזרח אמצעים ולהקיפו ברשת של שרותים מסייעים ומקדמים, במלים אחרות: לעשות למען... לעשות בשביל...

עתה הגיע הזמן לומר לבני קהילות המצוקה: הגיעה שעתכם להשתתף במאמץ להלץ עצמכם. דומה הדבר לאדם השקוע בבור שמורידים אליו חבל או סולם, אבל מכאן הוא נתבע לעלות בסולם כדי לצאת מן הבור. לפיכך רואה אני את עיקר תפקידנו בסגרת העבודה הקהילתית במשרד הסעד, במסגרת השלטון המקומי ובמסגרת שרותי הרווחה בישראל, לעבות את ההדגשים במדיניותנו ולכוונה באופן שתוספת את ההכרה של המשפחה בצורך לסייע לעצמם. שכן, אנו רוצים לעבוד „עם" ולא „בשביל". אנו רוצים שהקהלה — הלקוח יהיה שותף פעיל בנושאים הקרובים לו. אנו רוצים ביחסי גומלין בין אנשים מתוך יחס של שוויון ולא מתוך יחס של תלותיות. „עזב תעזוב עמו" — קראנו השבת בפרשת השבוע. ואם אמנם נפתח שיטה זו המחייבת את האדם לעזור לעצמו, אז נבטח כי במקום אדישות והשלמה, ולחילופין בקיפוח הפגנות, תבוא תנופה של קידום עצמי ע"י התארגנות עצמית וארגון קהילתי.

גיבוש הצרכים של האוכלוסיה, כאשר הוא ייעשה על ידי האוכלוסיה, יבטא אותה טוב יותר וישתררה מורגשת הבחיות החברתית. בהשתתפותה הפעילה של האוכלוסיה במציאת הפתרונות לצרכים ולבעיות, תביא להקטנת התלות וליתר עצמאות של הקהילות ביחסיהן עם השלטון המרכזי.

יש רצון רב לסייע בתהליכים אלה. אולם, כדי שאותן התהלות צנועות ודצינייות יותר של התארגנות חברתית לא תתבזבזנה, יש צורך במיצוי הפוטנציאל האנושי־המנהיגותי מתוך שכבות המצוקה והעוני, שתראה תפקידה בקידום בעיית השכונה וארגון עזרה הדדית בתוכה.

ועוד לפני הכל ומעל הכל עלינו לטפח את החינוך לערכים, להרבות חיים, ואכן, כל אחד מאתנו מכיר שכונות עוני במדינת ישראל אשר למרות מצוקתן, עוניין וצפיפותן, תוססים בהן חיים יהודים ערכיים־רוחניים עשירים ואירגון קהילתי למופת. אסור שעוני ומצוקה חומרית יהיו תואמים עוני רוחני ושממון תרבותי.

(מנאום בכנסת בדיון על תקציב משרד הסעד)

هكذا من الاحتلال

صكنا من الاصل

✶ כ"ח באייר — יום שחרור ירושלים ✶

פעולות מיוחדות לשכונות החדשות של ירושלים

שיחה עם מר גדליה שרייבר, יו"ר המועצה הדתית בירושלים

מאת יונה כהן

מהו תקציבה של המועצה הדתית לשנת הכספים 1975—6 ?

מועצת העיריה אישרה למועצה הדתית תקציב בסך 8,8 מליון לירות. מיליון לירות נוספות הובטחו ע"י ראש העיר בסיכום דברים עם מנכ"ל משרד הדתות כשמתוך זה חצי מיליון לירות יינתנו ע"י משרד הדתות ב„מענק בירה" וחצי מליון לירות יתחלקו 2/3 ע"י העיריה ו־1/3 ע"י משרד הדתות. ראש העיר הבטיח להביא תוספת זו לאישור מועצת העיריה בחודש מאי הקרוב.

מהתקציב המקורי שלנו בסך 11,5 מליון לירות צומצם פרעון המלוות ממליון וחצי ל"י למליון לירות וכן הצהיר מר עוזיאל — גזבר העיריה כי לדבריו. הראשים שייבחרו אי"ה בקרוב ועוזריהם ייתנו תקציב מיוחד מיד עם הבחירות.

אתה מרוצה מתקציב זה ?

כן ולא. התקציב הנ"ל הוא למעשה המינימום ההכרחי שיאפשר המשך הפעולות, אלא שבשום פנים לא יאפשר יציאה למרחב. עם כל זה אנו מקווים לפעול ביתר שאת בתחומים החיוניים.

יו"ר המועצה הדתית בבירה גדליה שרייבר וסגנו ; הרב יעקב קצלבוגן הרב משה ארליך — מארחים את הרב הראשי לישראל, הרב עובדיה יוסף במשרדי המועצה הדתית בבירה.

בדעתנו להתרכז בקרב העולים החדשים והנוער בשכונות הוותיקות והחדשות.

מה הם תחומי הפעולה והבעיות המועצה הדתית בבירה ?

לפי תקנות שהתקין שר הדתות על המועה"ד לספק שירותים אלה :

✡ רישום נשואין — 3.000 תיקים לשנה, 1,500 תעודות רווקות. (בשנה האחרונה)

✡ כשרות — קרוב ל־1,000 נקודות פקוח.

✡ שחיטה — הספקת בשר כשר לתושבי העיר ע"י שחיטת 70 ראשי בקר לשבוע המשווקים באמצעות 120 אטליזים.

✡ שבת ועירובין — עירוב המקיף את כל העיר בשטח של 100 קמ', פקוח עליו ואחזקתו.

✡ בתי כנסת — 600 בתי כנסת — הקצבות לשפוצים ותקונים ופעולה לבניית בתי כנסת חדשים.

✡ מקוואות — סה"כ 22 מקוואות ועוד 5 שכבר נמסרו לתכנון כדלהלן : בעיר העתיקה, בגבעת שאול, בקרית מנחם, בנוה יעקב, ברמת אשכול.

✡ רבנות — רבני שכונות במשרה מלאה — 20 ; רבני שכונות במשרה חלקית — 26 ; רבני בתי כנסת בשכר מוקצב — 67.

✡ הסברה — יום ירושלים — עצרת מרכזית.

✡ תרבות תורנית ושעורי תורה — התמדה ב־22 שעורים קבועים.

*

הרכב המועצה הדתית ועובדיה

המועצה הדתית מורכבת מ־31 נבחרים נציגי כל המפלגות, הציבור והעדות השונות, וכן מספר עדות.

בס"ה עובדים במועה"ד 226 עובדים. בתוך מספר זה 67 רבני בתי כנסת בשכר קצוב ו־10 עובדים שיצאו לגמלאות בשנת התקציב הנוכחית. 50 עובדים במשרות חלקיות. יוצא, איפוא, שכמחצית מהעובדים הם במשרות חלקיות. בהזדמנות זו אני רוצה להודות לכ"ב, הסגנים וחברי עובדים במועצה הדתית על שתוף הפעולה הפורה בינינו.

על עובדי המועה"ד חל ההסכם הקיבוצי ונוהלי העבודה של עירית ירושלים וזו המועה"ד היחידה בארץ שעל עובדיה חלות התחולה הקיבוצית של הרשות המקומית.

מפני מה אין דואג למבני דת בכל שכונה ותיקה או חדשה ? האין זה מתפקידה של המועה"ד ?

לצערי, אין חוק השירותים הדתיים מרשה למועצה דתית לרכוש נכסי דלא־ניידי, ועל כן עליה לבקש ולהמתין עד שתקבל שטחים למבני דת מהעיריה, וזו מקבלת אותם ממקרקעי ישראל...

אמנם, קיימת ועדה משותפת של העיריה ומשרד השכון לאיתור שטחים למבני צבור, אך בועדה זו אין לנו נציג. על כן נוצר מצב שבשכונות חדשות לא הועידה הועדה שטחים למבני דת ובמקרים מסויימים שבהם הועידה, הם נלקחו לאחר מכן ליעדים אחרים.

ומה בדעתכם לעשות ?

מפי מנכ"ל משרד הדתות שמעתי כי לאחרונה הושג הסכם בין שר הדתות ד"ר יצחק רפאל לבין שר השיכון מר עופר, לפיו משרד השכון יבנה שני בתי כנסת בכל שכונה חדשה, לפי סטנדרט מסוים המכיל 100—70 מתפללים. הובטח לי לבדוק אם אכן זה יתבצע ע"י הדרג הבצועי בפקידות הבכירה.

עד כה הקים משרד השכון בית כנסת אחד ואף זה בכל שכונה, אלא לפי התקציב שעמד לרשותו ולפי יד המקרה. לא היו שום קריטריונים מחייבים בענין זה. כרגע בונה משרד השכון בית כנסת בנוה יעקב ובארמון הנציב.

כיצד אתה רואה מצב כזה של מחסור במקומות תפילה בשכונות ?

אני חייב לציין כי מצב זה שבו רוב השכונות החדשות הן עדיין ללא בתי כנסת ומקוואות, הוא חרפה למדינה בכלל ולירושלים בפרט. אותם רבבות עולים חדשים שהתיישבו בשכונות אלו וכן הזוגות הצעירים, הם ברובם שומרי מסורת, ואי העמדת מבני דת לרשותם היא בחזקת התעלמות מצרכיהם הדתיים של התושבים ופגיעה ברגשותיהם. כשתושבים אלה באים לשכונה ומוצאים בה כל מה שהם זקוקים לו מלבד בית כנסת ומקוה, הם מתמלאים בזעם ובכאב על שככה עלתה בגורלם. אין הם רוצים להסכים לכך כי בחו"ל הם נלחמו על רצונם להיות כדתיים, בית הכנסת שימש להם מוקד החיים והמקוה לטהרת המשפחה ואילו כאן בירושלים בירת ישראל עיר המקדש והאלקים, אין להם הזכות לשפוך שיח לפני הקב"ה, אלא במרתפים, במקלטים ובחדרי מדרגות. כל הנמקה וכל סיבה שהיא לא יתרצו את העוול שבדבר ואם לא תיעשה פעולה רצינית ויסודית לזרוז הקמת מבני דת אלה, הרשני כי הזעם והכאב ימצאו להם פורקן ויזעזעו את אושיות העיר.

אני משוכנע כי לו היתה היהדות הדתית, באמצעות נציגיה בכנסת, בממשלה וברשויות המקומיות נותנים עדיפות לענין זה, כי אז היו מכריחים את הגורמים האחראים להתייחס לענין ביתר שימת לב ואחריות ולתת לדבר דחיפות לא פחותה מאשר הקמת בתי ספר ומבנים צבוריים הרים.

על הנציגים להביא לכך, שהמועצות הדתיות לא תהיינה בתלות גמורה ברשויות המקומיות בתקציבי הפתוח ובהשגת שטחים וכן שיהיו להן נציגים בכל הועדות לאיתור שטחים והקצאתם למבני דת. רק בדרך זו ניתן יהיה להתגבר על הקשיים.

מה המצב כיום בשכונות החדשות ?

להלן „צילום" המצב הרחוק עדיין מהיות משביע רצון :

*

בתי-כנסת

נוה יעקב — המועצה הדתית אישרה 400.000 ל"י ; עוד לא הועבר אלינו שטח.

הגבעה הצרפתית — המועצה הדתית אישרה 400.000.— ל"י. אין שטח.

רמת אשכול — המועצה הדתית אישרה 400.000.— ל"י ; הכסף ניתן לשכונה לשם קניית מתקן עבור האשכנזים.

גילה — לא הועבר אלינו שטח ואין תקציב.

ארמון הנציב — לא הועבר אלינו שטח ואין תקציב.

גבעת המבתר — יש שטח, אין תקציב.

סנהדריה המורחבת — יש שטח, אין תקציב.

רמות — עוד לא הועבר שטח ואין תקציב.

רמת שרת — אין שטח, אין תקציב.

רמת דניה — אין שטח, אין תקציב.

סן סימון — השטח בתכנון, אין תקציב.

רוממה (גרוזינים) — השטח בתכנון, אין תקציב.

בכל שכונה כנ"ל יש להקים לפחות 2 בתי כנסת (אחד לאשכנזים ואחד לספרדים).

בניית כל בית כנסת כנ"ל יעלה בסביבות — 1,5 מיליון ל"י בלבד זה חסר ואנו זקוקים לתקציב מיוחד לשפוץ בתי כנסת קיימים.

ומה מצב העירוב ?

זקוקים אנו לתקציב מיוחד להתקנת ערוב ולחיבורו לרשת המרכזית. בנוה יעקב הותקן הערוב ועתה אנו מתקינים אותו בשכונת רמות. עם חיבורם לרשת המרכזית יימצאו כל שכונות ירושלים מחוברות לרשת אחת.

*

מקוואות

נראה שהמצב משתפר בתחום המקוואות. הכיצד הדבר ?

לא בדיוק. לפניך רשימת המקומות שתעיד על פעולה בתנופה, ורק מחסור באמצעים מגביל אפשרויות פיתוח.

גבעת מרדכי — נמצאת בשלבי סיום בנייה.

בית ישראל — נמצאת בשלבי סיום בנייה.

נוה יעקב — נמסר למתכנן לתכנון ; הוקצב רק 400.000.— ל"י ;

גבעת־שאול — קרית משה — התכנית הוגשה לועדת בנין ערים. הוקצב רק 400.000.— ל"י.

העיר העתיקה — התכנית הוגשה לועדת בנין ערים.

קרית מנחם — בשלבי סיום הכנת התכניות. הוקצב רק 150.000.— ל"י.

רמת אשכול — המועצה הדתית אישרה סך 400.000.— ל"י מתקציב הפתוח אך עד היום לא הועבר למטרה זו שטח ע"י העיריה.

*

מקוואות בשכונות החדשות

גילה — אין שטח ואין תקציב.

ארמון הנציב (מזרח תלפיות — אין שטח ואין תקציב.

הגבעה הצרפתית — אין שטח ואין תקציב.

סנהדריה המורחבת — אין שטח ואין תקציב ; (היה שטח ונלקח).

רמות — אין שטח ואין תקציב.

בית וגן — אין שטח — הוקצב 150.000.— ל"י.

סן סימון — אין שטח ואין תקציב.

רמת דניה — אין שטח ואין תקציב.

ראו לזכור שכל מקוה חדיש כנ"ל עולה כיום בין 2—1,5 מליון לירות.

מה בפיך לסיכום ?

חברי המועצה הדתית, מנהליה ועובדיה, רואים במועד זה צנור־קשר בין ירושלים של מטה לבין ירושלים של מעלה. בפעילותם ובמסירותם יש משום דאגה לצרכיה הדתיים והרוחניים של ירושלים ותושביה. בשנה הקרובה מגמתנו היא לחדור לבתי נוער ובתי תלמיד, כדי להפיץ תורה וערכים דתיים־חברתיים.

בבואי למועצה הדתית מצאתי מצב לא נוח ביותר לפעולה. הודה לא־ל שבינתיים נוצרה אוירה של פעולה משותפת וסיכויים טובים לעתיד.

פיתוחה של ירושלים תוך שמירה על ערכיה ההיסטוריים

(סוף מעמוד 8)

כל החלקים ההיסטוריים של ירושלים על ידי יצירת מכלול הנוגע דרומה מהעיר העתיקה, אלא שהן תהדרנה כליל כמעט לתוך המרחב הרגיש ביותר מבחינת ערכי הנוף והוא המרחב בין ירושלים ובית־לחם. קשה להטיל ספק שהקמת שכונים רב־גוניים בתחום הזה מהווה סכנה לנוף זה.

*

מרכז העסקים באיזור ה„משולש"

התכנית האב מאשרת את מרכז העסקים הראשי באזור ה„משולש" מתוך הגברת עוצמתו ותפקידיו. היא מתירה את הרחבתו בצורת שלוחות או בצורה רצופה בכוון המזרחי ודרומי עד החומה של העיר העתיקה, גם על מנת לאחד את המרכז הקיים עם המרכז המסחרי אשר ממול שער שכם, כנראה שהמגמה לאחד את שני חלקי ירושלים היה חלק בקביעה זו.

לאיתור הזה — מגרעות רבות. ראשית כל תנאי התנועה כאן אינם נוחים לא לגבי התנועה הבאה מחוץ לעיר ולא לגבי התנועה הנוצרת בעיר עצמה. מערכת הדרכים והחניה בתוך המרכז עצמו אינה מספיקה ואינה מותאמת לכל עומס ניכר נוסף של תפקודים עסקיים ומסחריים. מאידך ההרחבה של מערכת הדרכים בתחום הזה היא קשה ויקרה במיוחד. באחת מהאלטרנטיבות של התכנית האב הוצע לפתור את הבעיה על ידי הורדת עורקי התחבורה וחניה למינהרות מתחת פני הקרקע. פתרון כזה להלכה אפשרי מבחינה טכנית, הוא בכל זאת יקר מאוד — עובדה שטרם קיימת עיר גדולה אחת בעולם שפתרה או אף מתכוננת לפתור את בעיותיה התחבורתיות של מרכז העסקים בדרך זו. כל הרחבה וגדול ניכר נוסף של מרכז העסקים באתרו הנוכחי יהיה פתרון קשה ומסובך המחייב להשקעות כבדות בתשתית התחבורה. כמובן הוא גם פתרון „הרסני" בבירה ובקרבת המרכז עוד נמצאים רובעים ושכונות אופייניים שהם חלק מצביונה המיוחד של ירושלים.

*

עימות חזותי

עימות חזותי בין העיר העתיקה ומרכז העסקים הראשי הנבנה בקרבתה, המורכב בהכרח מבניינים רבי קומות גבוהים ובסגנון מודרני מובהק הוא כשלעצמו פגיעה בדמות ירושלים. אותו הדין לגבי ההתנגשות בין שני סגנוני חיים כה קוטביים כמו זה של העיר העתיקה ומרכז העסקים המודרני. התנאי לשמירת צביונה ובנייה המסורתיים של העיר העתיקה הוא ב„הרגעתה" ובצמצום צפיפות התושבים המופרזת בתוכה, צפיפות שאינה מאפשרת התהוות של תנאים סביבתיים וסניטריים נוחים יותר בתוכה. הורדת צפיפות זו אינה ניתנת להשיג כאשר מרכז העסקים הראשי שוכן בקרבתה הבלתי־אמצעית. רובעים ישנים, הנמצאים בקרבתו הבלתי־אמצעית של מרכז העסקים הראשי סובלים לרוב מצפיפות הרבה מופרזת והתדרדרות התנאים הסביבתיים והחברתיים.

השימוש המתאים ביותר לשטחים המקיפים את העיר העתיקה ועדיין פנויים וגם אינם מיועדים להכלל לתוך הפרק הלאומי שהוקם — הוא השמוש למוסדות תרבות ודת, בין שאלה מוסדות ישראליים, כלל־יהודיים או בינלאומיים. כח המשיכה של סביבת העיר העתיקה לגבי מוסדות מסוג זה הוא רב, ועשוי רק לגבור בעתיד. מבחינה זו, מוסדות מסוג זה המנצלים רק חלק מהמגרש ומשאירים חלקים רבים ממנו פנויים ולרוב גם דואגים לעיצוב ארכיטקטוני נאה, ולכן מהווים המרכיב המתאים ביותר לחלק ההיסטורי של העיר. מרכיב שהוא ודאי רצוי כאן יותר מאשר משרדים למסחר ולמלונאות.

מבלי להתעלם מאותם השיקולים המדיניים שיש להם משמעות לטווח ארוך יש להזהר מההשלכות השיקולים המדיניים בטווח קצר על התכנון המכוון לטווח ארוך, גם בזמן הגדרת יעדי האכלוס הכמותיים וגם בזמן בחירת כווני הפתוח המרחבים. ראשית כל יש להניח מספר של „מגבלות אבסולוטיות" הנובעות מרצון לקיים יחוד וצביון מיוחד של העיר — בנית אבן, אי־חציה של החלק ההיסטורי של העיר על ידי עורקי התחבורה הכבדים, הרחקת מוקדי הפעילות הדינמית העירונית ומוקדי התנועה הגדולים מקרבתו של החלק ההיסטורי, מניעת חדירתם של שמושים אינטנסיביים כגון בניני עסקים ובתי מלון מודרניים לשכונתו הבלתי אמצעית. ללא „מגבלות אבסולוטיות" חזקות אלו, כל „הצהרות" על רצון לשמור על יחוד וצביון מיוחד של ירושלים הופכות למליצות בלתי משמעותיות ובלתי מציאותיות.

שנית יש לנטוש את האשליה שניתן לקלוט את עיקר הגדול הנוסף של אוכלוסיה בעיר בתחומי העיר הבנויה מכבר על ידי הגברה ניכרת של צפיפות המותרת ובנוי מחדש של מרבית הרובעים הקיימים.

*

תוספת האיכלוס לצפון

עיקר תוספת האיכלוס ובנוי בעיר — בסקטור היהודי והערבי כאחד חייב להיות בצפון לרבות צפון־מערב וצפון־מזרח. כאן תקום ירושלים החדשה בהתאמה לסגנון החיים וצרכי העידן של היום. אשר בין היתר תוריד גם את עומס התפקידים מירושלים הישנה וההיסטורית. גם כאן יש לקיים אי אלה מגבלות חזותיות מבחינת שמירת הנוף, לרבות בנית אבן אבל הבנוי חייב להיות כאן בצפיפות עירונית סבירה ואינה נמוכה ביתר.

התפקידים הדינמיים והמודרניים ביותר, בעיקר אלה הקשורים בנגישות מרבית יעברו בהדרגה לצפון או למרכז העסקים החדש ברוממה שהוא נמצא באתר „הכולט" על הצפון ועל מערב. גם שטחים שעוד נשארו לבניה במערב העיר עד התחום של נחל שורק יש לנצל במילואן ובצפיפות עירונית סבירה, שאינה חייבת להיות נמוכה.

לעומת זאת רצוי, בטול (או לכל הפחות צמצום קיצוני) התכנית להרחבה והבנוי במזרח ובדרום העיר מעבר לשטח הבנוי כיום. רצוי לחזור במדה האפשרית לעקרון שהיה עקרון בסיסי לתכנית מתאר של ירושלים עוד מימיה הראשונים של המנדט הבריטי, והוא שאין להפוך את החלק ההיסטורי של העיר לאי המוקף בכל עבריו על ידי אזורי בניה חדישים, אלא להשאירו בגבול הנוף הפתוח והמדברי.

תפקיד ה„כולט" בתוך אזור עסקים הראשי יש לראות כמתקרב לרוויה שאינו ניתן עוד להרחבה ניכרת, ובודאי שלא בכוון חומת העיר העתיקה.

לעומת זאת יש לעודד את ההתפתחות המרכז בכוון מערב ופתוח מרכז עסקים ראשי חדש ברוממה במקום אזור התעשיה הנוכחי — באתר הכולט על תחום העיר „המודרנית" שבמקומה בחלקים הצפוניים והמערביים של מרחב ירושלים.

את מערכת הדרכים בתוך העיר הקיימת יש לראות פחות או יותר כ„נתון קבוע" שאינו ניתן לשנויים והרחבות יסודיים מסיבות כלכליות ומעשיות אחרות וגם מסיבות שמירה ערכי נוף ובנוי קיימים. בהתאם לכושר הקבול של מערכת דרכים זו יש להגביל את נגישותו של החלק המרכזי של העיר לגבי רכב פרטי וחניה, אשר חייבים להיות מוגבלים ומבוקרים.

שנוי עקרוני זה יביא לצמצום ב„ניתוחים הכירורגיים" בתוך העיר הקיימת — „נתוחים" קשים ומסובכים ויקרים מאוד וגם „הרסניים" מבחינת שמירה על הצביון והבנוי האופייניים לירושלים. יש להמנע מכל „נתוחים" הפוגעים בחלק היסטורי ובנוף ההיסטורי בקרבתה של העיר העתיקה. בטול התרחבות על הבנוי בדרומה של העיר מאפשר גם בטולו של הכביש המהיר למכוניות צפוני־דרומי על יד העיר העתיקה שהשפעתו הרסנית והעקיפה על החלק ההיסטורי של העיר אינה יכולה להיות אלא שלילית. את הסביבה הבלתי אמצעית של העיר העתיקה במידה ואינה מיועדת ל„שטחים הפנויים" רצוי ליעד בעיקר לעתודות למוסדות תרבות ודת.

אלה הם רק הקוים העיקריים לשנויים במערכות התכנון של ירושלים העשויים לכוון את פתוחה בכוון יותר הגיוני ורצוי ומתוך שמירה על ערכיה הגדולים הרבים.

שמונה שנות שחרור ירושלים

שיחה עם מר יוסף גולדשמידט - סגן ראש העיר

שמונה שנות שחרור ירושלים, הן ציון דרך, להביט לאחור. מה עשינו ומה לא עשינו למען פיתוחה, הרחבתה של ירושלים לקראת המבחנים המדיניים העומדים עדיין לפנינו. הרובע היהודי בעיר העתיקה מכיל כיום רק 130 משפחות, אחרי 8 שנות בנייה ושיקום. לעומת זה חל גידול והתרחבות בהקמת שכונות חדשות בירושלים, החל מרמות אשכול, דרך שכונות גבעת שפירא, גבעת המבתר, הר הצופים, נוה יעקב, גילה, רמות. שורה שלמה של שכונות חדשות צצו ברחבי ירושלים ומקיפות אותה. פריצה דרך נוספת נעשתה גם, עם ההחלטה להקים אזור־תעשיה במעלה אדומים, וכך התייצב גם על הדרך ליריחו, שכונה חדשה שתהיה למעשה פרבר של ירושלים.

*

שאלנו את סגן ראש העיר מר יוסף גולדשמידט, כיצד משקף המאזן של שיבה אל הרו־

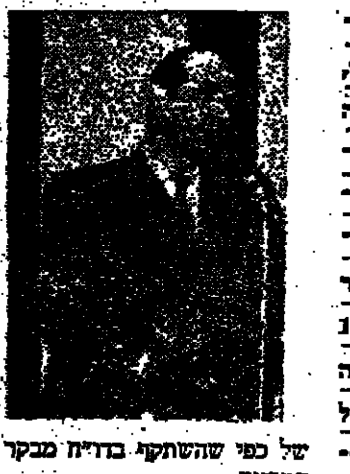

של כפי שהשתקף בדו"ח מבקר המדינה.

*

האם יום ירושלים נכנס לתודעה הכללית של הישוב בארץ ?

יום ירושלים תופס את מקומו, אבל צריך עוד הרבה גיבוש והוא צריך להיות חג ארצי ולא ירושלמי בלבד. השנה יתקיים ביום ירושלים מבחן ארצי על ירושלים לנוער בהשתתפות העיריה, המשמרת הצעירה, יד בן צבי. מקווים שזה יעורר מוסדות חינוך בארץ ללמוד ולהתכונן למבחן השנתי. בעוד שנתיים נחוג עשור לשיחרור ירושלים, אולי נערוך מבחן עולמי לנוער יהודי על ירושלים. בין בשילוב עם מבחן התנ"ך או במקביל לו. יש לציין את המנהגים שהיכו כבר שורשים: הנוער והדור שלה לירושלים

ירושלים משופעת מצד במוסדות תרבות תורניים, ללא השוואה עם עיר אחרת. אך מצד שכבות גדולות שלא חונכו ...ות צרכני תרבות, תפקידנו לעמוד על צרכיהם ולגלגל ... את תרבות הלמוד את ...כים. בזה נשפר את איכות החיים בעיר הזאת ונפתח ...בנות סיפוק רוחני. יש ...שחייהם עוברים עליהם אפרוריות וחוסר שביעות מעצמם ומחייהם. עלינו להוציאם מבדידותם ולהגיש תרבות ובידור. עלינו ...השכלת יסוד למי שלא זכה לכך, להציע לימודים שימושיים שיהוו גשר להם ...בנות עיונית.

*

האם שמרנו במשך ...רונות על יופיה ה... ירושלים ?

במסגרת הפיתוח יש ריבוי גנים, ביחוד יש ... את הפארק הלאומי ... סביב לחומה, יער ירושל... עוז. עתה עובדים על מתחם ממילא, שצריך ...הוליא מקשרת בין ירושל... חדשה לבין העתיקה. לא ... כאן בניה גבוהה אלא ... מן העיר העתיקה. כדי ... העתיקה לא התגמד. מאז

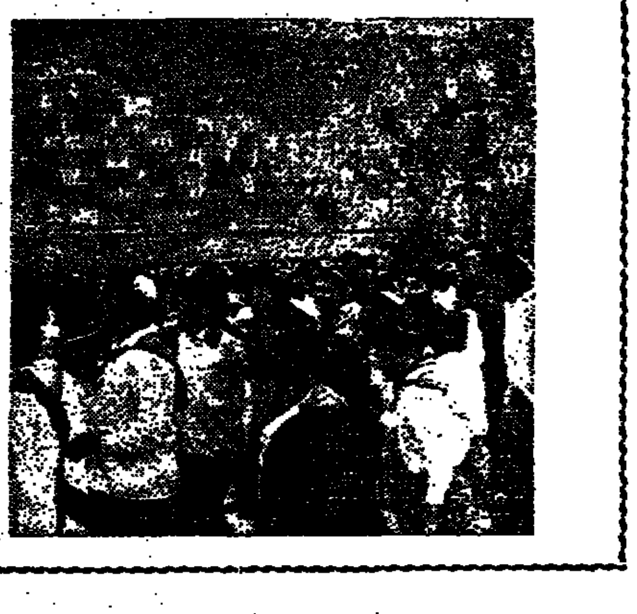

תלמידים בריקודים ברחבת הכותל המערבי

בע היהודי מבחינתה של היהדות הדתית ?

אומר מר גולדשמידט : ישיבת הכותל היתה הראשונה שנפתחה ברובע היהודי. עתה בונים את ישיבת פורת יוסף, ולידה את ישיבת הכותל. קיימת עם פנימייה של בני עקיבא ופנימיית של ביה"ס התיכון הדתי, היכלפרב. יש הבטחה לפתוח בשנת תשל"ו בי"ס ממ"ד ברובע היהודי, כן קיימים שם מוסדות דתיים נוספים שאין אפשרות למנות את כולם.

*

האם הדרנו לשכונות החדשות שקמו בירושלים לאחר מלחמת ששת הימים ?

ברוב השכונות הללו, אומר מר גולדשמידט, יש רבנים, גני ילדים ממ"ד, יש בתי ספר ממ"ד בנוה יעקב, ברמות אשכול, בגבעת שפירא, שבה בונים גם בנין לחטיבת הביניים ולביה"ס מקיף ממ"ד מתרומת היהודי האנגלי ג' גובלי. בצפון תלפיות ובשכונת גילה יפתחו בתי ספר ממ"ד.

לעומת זה מפגרים התכנון והבניה של בתי כנסת בשכונות החדשות, וכן מקוואות. זוהי בעיה חמורה.

*

האם הקצב שהבניה של ירושלים במשך 8 שנים הוא מהיר או שלא נעשה מספיק ?

הגידול היה מהיר, אולי גם מדי. התכנון היה פשוט, האדמה היתה פנויה ברוב המקרים. לעומת זה התנהל שיקום הרובע היהודי בקשיים ובאי־סיות, לא רק בגלל הבעיות הטכניות אלא גם בגלל ניהול כו־

כשבראשם ישיבות בני עקיבא, את תפילת המנחה ההמונית ליד הכותל ועוד. פעילויות נוספות עצרות חג, עצרת הודיה, עצרת זכרון בגבעת התחמושת חנוכת אתר ממלכתי בה. עיטור יקירי ירושלים. אלה הארועים הקבועים. ביום זה, יש לקוות שהתודעה של ירושלים תתפתח יותר הודות למבחן הארצי.

*

מהי הפעילות בנושא הקשר בין ירושלים לתפוצות ?

נפתחה לשכת קשר עם התפוצות. יום ירושלים עומד במרכז ובשיא העבודה מטעם לשכה זו. מטרתנו לרכוש ידידים לירושלים ולהפיץ שמה בעולם. ידידות שתהיה מבוססת על הכרת ירושלים, ידיעת עברה, ענייני היום ועתידה. אנו רואים חובה לחזור לכל החוגים בעולם. אנו רוצים לא רק תורמים אלא גם ליצור כלים לפעילות מתמשכת ומתמדת למען ירושלים, הן באמצעות חידונים על תולדותיה, תחרויות חיבורים, ציורים, המחזות נושאים מן ההיסטוריה של ירושלים. אנו רוצים שבכל קהילה ובכל מרכז קהילתי יבחר אדם שיקרא „נאמן ירושלים" שתפקידו לעודד ולכוון פעילות זו וליצור את הקשר עם ירושלים ועיריתה. איחוד בתי הכנסת קיבל החלטה על כך בוועידתו. בכמה עתונים יהודיים בעולם מופיע מדור על ירושלים אחת לחודש. המאמרים והתמונות מסופקים על ידי היחידה לתפוצות. קבוצות נוער הבאות לירושלים מקבלות סמינריונים על ההיסטוריה של ירושלים במשך כמה ימים. העבודה בשטח זה הוא התחלה רק לאחרונה.

*

כיצד מתנהלים חיי התרבות בעיר שאתה מפקח עליהם ?

...סא מכוון התכנון של ה... כך שמרכז העסקים של ה... הר שבו לא יהרוס ולא ... המרכז ישאר במקומו. הוא עלול להתפתח ... קריות ושכונות ... זיותו. באשר למכלול ממילא, המגמה היא ש... גרעינה של האיזור תהיה מדרגות גיא בן הנום. בו משרדים יוקמו באיזור, ... מעל לגובה החומה. בצלע של המתחם יהיו בנייני ... ובצלע השנית בתי מלון ...רדים. גם המלון החדש במקום מלון „פאלס" ... לא יתגבה מעל לחומה. ... זה פועלת חברת „קרתא" ...קידה הראשון להוציא מן ה...זור את המלאכה ולכוח אורי העשיה. לאלה ... משלמים פיצויים. לפני ... הערכה את התוכנית ... מיליון, היום בודאי יגיע ...ציב ל־800 מיליון. זה צרי...ות שילוב בין העיר ה... לבין העתיקה. מעין מעב... שני חלקי העיר. התחבור...ת קרקעית. הולכי רג... רו בגנים ובשטחי ירק. ה... הגרנדיוזית נערכה על ... אדריכל ספדי.

מר יוסף גולדשמידט, ...בר מהול האגף להחמ"ד ... התיכון, חבר כנסת מט... הפנים, יוצא גרמניה, נב... פרנץ להפקיד הירושלמ... ראש עירית ירושלים, ... לבנייתה של ירושלים, ... גם עם מוצאו כיליד ... היו אלה עולים מגרמניה, לפני 150 שנה לירושלים את כולל הויד והקימו ... מוסיה, השכונה היהודית ... ביותר בירושלים העתיקה ...צבת עד היום. בראש ... האולה עמד ר' אליעזר ... ז"ל, שבשנים האחרונות ... מבורלין לקבורות בירוש... ספרו „בהר יראה" יצא ... מר גולדשמידט ממשיך ... מסורת של עולי גרמניה ...שתנים שפעלו למען יר... והבינת במסירות נפש ...

★ כ"ח באייר — יום שחרור ירושלים ★

מכון הרי פישל בירושלים

„אזניים לתורה" וחיים של יצירה

מאת הרב דוד כהנא

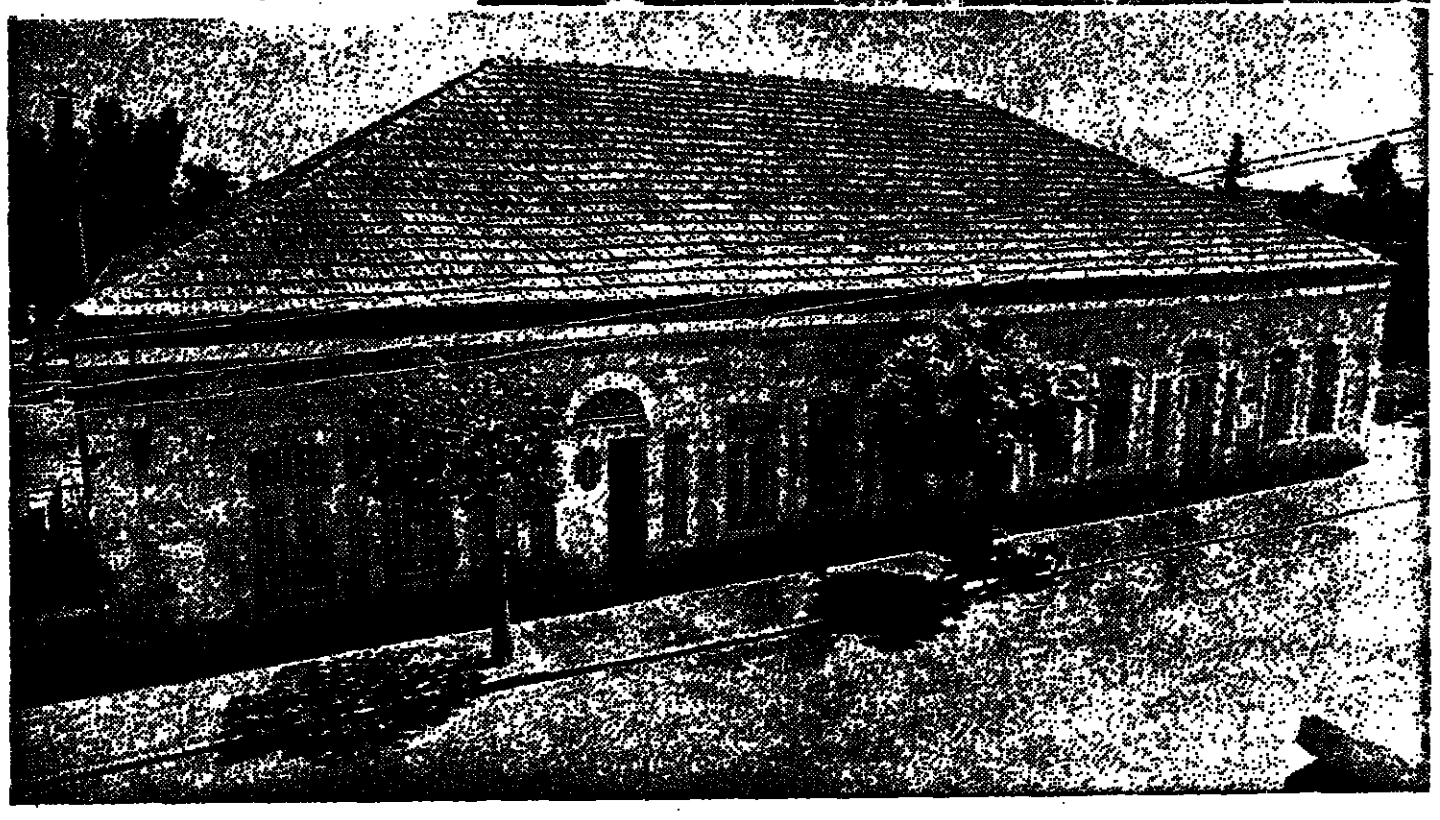

בתמונה התחתונה: מכון הרי פישל בירושלים. בתמונה העליונה: הבניין החדש של המכון הנמצא בשלבי בנייה מתקדמים בשכונת בית וגן

...זם. אין עוד בדבר משום חידוש גדול, ...ג הקמתו של „מכון לדרישת התלמוד" בירו־ ...ם של לפני למעלה מארבעים שנה היתה כרו־ במהפכה גמורה בדרכי התשיבה.

...יה זה, ראש הרבנים של ארץ־ישראל, מרן ...י"ה קוק זצ"ל, שחזר בהרצאותיו ובכתביו על ...פתו העיקרית — „עשיית אזניים" לתורת ...אל. בהרצאתו לפני אחיו „האהובים תופסי ...ה בעיר הקדש ובארצנו הקדושה כולה" פתח ...יאה: „לחיים של יצירה" ואל אברכיה הצעי־ ...ם של עיר הקודש, היגעים בתורה ומסתפקים ...עם פנה בדברים כבושים:

הרב שאר־ישוב כהן
ראש מכון הרי פישל

„חשובה היא היצירה הרגילה שאנו עוסקים בה, חשוב כל חדוש נכון, כל הלכה מחוברת, כל פלפול ישר, כל דרשנות הגיונית, כל ציץ ופרח שהננו יוצרים על שדותיה של תורתינו הקדושה כמה חיים לנו ולאמה כלה גנות בכל אלה, אבל התקופה הזאת שאנו חיים בה, המון המעשים הרבים ההולכים ונהיים בחיי עמנו הלאמיים והתברותיים, בחיי החול והבנין המעשי של האמה ושל הארץ, קוראים אותנו למעשים כבירים של קודש, ליצירות כלליות שהם קרובים לנו ומתאימים ליכולתנו... וכי־ ...ם מקום צריכים תלמידי חכמים להיות בנוי עלמנו ומיסודו. נתרומם נא לשאיפות כול־ לות למוסדי דור דורים בבנין התורה".

כאן החל הרב זצ"ל פורש לפני הקהל את ...זו החובקת את כל מקצועות התורה והוא ...ית שלמות —

„גדלה הקפה, הנה קרובים הרבה לרוחנו ואר־ ...ם נשגבים ככהנו אם רק נסתדר יחד לקבץ את נפוצות כחותינו לעבוד בכרם ד' שכם אחד".

...מסביר:

„מאז החלה עבודת התורה להיות באה בסדור ספרותי אשר משום עת לעשות לד' התחילה התורה שבעל־פה להיות נכתבת בספרים, היו עבודת הסדור ועבודת החכמה המחקר ההל־ כתי נוגעות להיות והולכות יחד שלובי יד, החל מסדור המשנה על ידי רבינו הקודש וסי־ עתו, מסדור התלמודים על ידי רבי יוחנן וסי־ עתו ורבינא ורב אשי וסיעתם, מסדור ההלכות על ידי רבינו יצחק אלפסי מסדור המשנה תו־ רה על ידי הרמב"ם, הסמ"ג, הרשב"א, הרא"ש ורבנו ירוחם, הטור והשו"ע וכל גדולי הדורות אשר האירו את אפקי חיינו התורניים, כל הבר־ כה הגדולה אשר הביאו לנו באה מתוך התחב־ רות של המלאכה, מלאכת עבודת הקודש, שהיא הסדרנות וההערכה שבאה ביחד עם החכמה חוקר ההלכה וכל מה שהלכו הדורות האחרונים [illegible] ראשון, בתפעם יסוד המלאכה [illegible] ההסברות של התורה הבאונו עומ־

דים בצורתנו על יסוד החכמה לבדה ועלינו להתירא בזמן הירידה והדלדול שלנו מהתכונה של „כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה וגוררת עוון" גם בכובן הרוחני הזה... ההכרה מעיק עלינו לשוב להחיה רוחנית עליונה ואית־ נה דווקא על ידי הצד של המלאכה שבתורה שתתחבר ישר עם החכמה היצירה הרוחנית המאירה ומבקשת לשוב לעשות כמעשה הקד־ מונים ולעבוד כעבודתם".

דבר זה גם ירומם את כבוד התורה:

„יצירה ענקית כזאת אם תצא מהקבוץ של חכמי א"י תתן הוד והדר על תופסי התורה בא"י וידע כל עולמנו את ערכם החשוב הה־ סענה של „מאי אהני לן רבנן" היוצאת מה־ מקולקלים שבדורות וביותר בדורנו תהיה הו־ לכת ומתמעטת כי ידע ישראל שכנסת חכמי ישראל היושבת בעיר הקדש ובארץ הקדושה בכלל שימיהם הם קדש לעבודתה של תורה, יוצרים יצירה מופתית שתועיל להורות לייש־ שר את שבילי תורתנו הקדושה שהיא רוח עמנו ואור חיינו".

חוזר היה הרב זצ"ל על ציונותיו בעל־פה ובכתב ומרחיב לתארם.

הרעיון קורם עור וגידים

באותם ימים שהרב רקם את תכניותיו המקי־ פות החל מבקר בירושלים יהודי אמריקאי בר־ אוריין וצנוע ומוקיר רבנן, ר' ישראל אהרן (הרי) פישל. בארצו היה ידוע כעמוד התווך של היהדות הדתית וכנושא עיקרי בעולה של תורה. הוא החל יוצא ונכנס אל הרב ולאט לאט נקשר בעבותות האהבה לבית הרב. אזנו החלה קולטת את הרע־ יונות של הרב והתיאורים הציוריים של הדברים עוררו בלבו התרגשות רבה. לאחר משא ומתן עם עצמו גמלה ההחלטה בלבו, להיות המוציא לפועל של הרעיונות הנשגבים האלו.

בהתייעצות עם הרב זצ"ל נרכש בשכונת הב־ בוכרים הירושלמית בית רחב־מידות, במטרה לשכן בו את המכון שעתיד לקום „מכון הרי פישל לדרישת התלמוד". בחודש אלול תרצ"ב נערכה ההנהלה לבחירת תלמידי חכמים בתור חברי המכון ולאחר בחינות רבות והגשת עבודות בכתב, נבחרו שלשה עשר איש מבחירי הבחירים של עיר הקודש שיראתם קודמת לחכמתם.

בראשית שנת תרצ"ג נפתח המכון בנוכחותו של מי שנבחר לנשיאו הראשון, מרן הרב קוק זצ"ל, שבהרצאת הפתיחה התווה את דרכי פעול־ תו. לחגיגת הפתיחה הגיעו ברכותיהם של גדולי התורה מכל רחבי תבל ובפרט מגדולי ירושלים, שהביעו את שמחתם על המאורע הגדול בחיי התורה, במיוחד חזר ועודד את המייסדים הגרא"ז מלצר זצ"ל שבירך על יסוד —

„הבית הגדול לתורה בשם מכון לדרישת הת־ למוד תחת נשיאותו של כבוד ידידי הגאון שר התורה מוהראי"ה הכהן קוק שליט"א הרב הראשי לארץ הקדש אשר בו נתחברו גדולים מצויינים לעבוד עבודה משותפת בבירור הה־ לכה אשר כפי כחותיהם הגדולים תהיה עבודתם פוריה לתפארת בהיכל התורה".

כמפעל ראשון, נבחרה מסכת ביצה שעליה החלו מכינים את ה„הלכה ברורה" עם „בירור הלכה" לפי תכניתו המסורפת של הרב זצ"ל. העבודה החלה במרץ ובהתלהבות רבה ובמשך הזמן נאספו מאות רבות של גליונות בכתב־יד שהכילו בירורים להלכה היוצאת מסוגיות המסכת כשכל פסק הלכה בספרי הפוסקים מתברר ממקו־ רו כסוגיא עם ליבון ובירור השיטות הנוגעות בי־ פירוש הסוגיה, חלוקים בגירסאות, בירורים על מחלוקות הסוגיות, [illegible]

לונות בסברת רבותינו הראשונים כשהכל מתב־ רר לפרטי פרטיו על ידי חברי המכון. בשנת תש"א יצאה לאור המסכת, פרי עבודה של שנים רבות ועוררה הערצה בכל חוגי הלומדים. דברי שבח על טיב העבודה נכתבו על ידי גדולי התו־ רה, והעלו על הנס את היצירה הזו, הנחשבת עד היום כעבודה היסודית ביותר ורבת התועלת על מסכת ביצה.

מרן הרב זצ"ל לא זכה לראות את מפעל חייו מוכן לדפוס והלך לעולמו באמצע עבודת הצרי־ כה. עם פטירתו הוחלט להתחיל, לזכרו, במקביל למפעל „הלכה ברורה" בהוצאתם לאור של כתבי יד מרבותינו הראשונים על מסכת מועד קטן ותוך זמן קצר החלו להופיע בזה אחר זה ספרי ראשו־ נים שהיוו מערכת שלמה של ספרים על מסכת זו עם הערותיהם המאירות עינים של חברי המכ־ ון.

הפרי התורני הזה של חברי המכון עורר הער־ כה רבה ולמכון נקבע מקום של כבוד בפסגת עולם התורה כשהאיפת סובי הצורבים של עולם התורה, להיכנות על חבריו.

הפעולות מסתעפות

תקופת פיתוח החלה במכון עם בחירתו לנשיא של הרב הראשי לארץ־ישראל הגרי"א הרצוג זצ"ל. ביוזמתו הוקמה במכון מחלקה מיוחדת ל„משפט התורה" כדי לענות על הצורך הדחוף בדיינים ובחוקה ערוכה לארץ ישראל המתחדשה. מצד אחד, הוחל בלימוד במרץ של חלקי השולחן ערוך המיועדים ליושבים על מדין במטרה ל־ הכשיר דיינים מוכחים מטובים הכוחות הצעירים של עולם הישיבות, ובמקביל, הוחל במפעל „הל־ כה פסוקה" לאסוף ולסדר את שהורו והגו הפוס־ קים המסיבים בכל דור ודור, מימות השו"ע ועד לימינו. מסביב לדברי השו"ע בסגנון ברור בצורה מרוכזת ומסודרת כשהמגמה להחזיר עט־ רה ליושנה להסיר את המחיצות, להאיר באורה של תורה את כל שטחי החיים, לתת ביד אנשי המשפט הכלליים מכביר מנופה, מסוגנן ומנוסח בצורה הרמה ובהירה למען ידעו לעשות צדקה ומשפט.

בפעולות הכבה הללו ונסתעפו והורגש צורך באדם שינהל את חברי המכון. והנה בירושלים של אותם ימים החל בולט עילוי צעיר, אברך המחונן בכשרונות רבים, שגדולי התורה בעיר סמכוהו להוראה, הרב שאר־ישוב כהן, בנו של מרן הנזיר הרב דוד כהן זצ"ל, מתלמידיו המוב־ הקים של מרן הראי"ה קוק זצ"ל. הרב הרצוג הזמינו ושוחח עמו ארוכות בדברי תורה ומשעמד בעצמו על רוחב דעתו וידיעותיו המקיפות הס־ מיכו אף הוא להוראה והציע לפניו את התפקיד לעמוד בראש המכון, כשהוא מוסיף ומסביר לו את הזכות הגדולה למשפחת הרי פישל שאחד מצאצאיה יתמנה לראש המוסד (שהרי, הרב כהן נשוי לנכדתו של ר' ישראל אהרון פישל, המייסד, ובתו של חתנו הרב רפאל חיים גולד־ שטיין זצ"ל, שהיה ממנהיגי היהדות החרדית, וראש פרק מוהיר בחיי היהדות בארה"ב. הוא

שיעור במחלקת הדיינות של מכון הרי פישל, בשנת תשכ"ח. רבים מהיושבים נתמנו מאז כדיינים

תרם רבות, בין היתר, בשיתוף עם ידידו הגאון הגר"א קוטלר זצ"ל, לחיים של תורה בארצו. בא"י, עמד בקשר מתמיד עם הרב הרצוג זצ"ל ויעץ רבות, ברחבות אופקיו, למכון ולאנשיו. כן הקים בארץ שורה נכבדה של מוסדות תורניים, כפרי־נוער, ביניהם כפר צא"י שדה חמד, ועוד מוסדות חשובים בכל רחבי הארץ, לשם ולתפ־ ארת.

לאחר שיקולים והתייעצויות עם אביו הנזיר זצ"ל ובהדרכתו, החליט הרב שאר־ישוב כהן להיענות להצעה ולהתמסר לתפקיד הרם אליו נתמנה בשנת תש"ב.

מיד עם כניסתו החל בארגון וסידור של הד־ מחלקות השונות. בנועם הליכותיו נעשה תוך זמן קצר להביבם של תלמידיו ולמאיר דרכם. הש־ פעתו החלה ניכרת בכל ענין שבין כתלי המכון. הוא החל משתתף בעריכת „הלכה פסוקה" וב־ מחלקת כתבי־יד וזכה להוציא את ספר הראבי"ה עם הערותיו ואף החל באמירת שעורים במחלקה לדיינות. חברי המכון כמהו למצוא אדם שיוכל לייעץ להם ולהנחותם בעבודתם. אולם הרב כהן לא הסתפק בקיים. בהיותו ער לצרכי השעה, עורר להקמת מחלקות נוספות. ביוזמתו, הוקמה מחלקה „תורה לעם" שמטרתה להגיש לציבור הרחב חומר הלכתי ומחשבתי ערוך בסגנון פו־ פולארי ורצוי לב. מחלקה זו הוציאה לאור ספ־ רים רבים ביניהם ספר „יסודות הלכות שבת" ספר „עצרת" על ימי העצרת בשנה וספר „יסוד ושורש העבודה" שהרב כהן נמנה על צאצאי מחברו.

כמו כן, הוקמה ביוזמתו מחלקה לרבנות ש־ אליה נתקבלו אברכים שנסמכו להוראה ע"י גדו־ לי ישראל במטרה להוסיף להשתלם בתורה ול־ קבל הדרכה על הצד המעשי שברבנות מפי רבנים מובהקים. ממחלקה זו יצאו לאחר בחינות רבות רבנים מוכשרים המשמשים מורי דרך ל־ קהילות ישראל בארץ ובתפוצות.

נוסף למחלקת הרבנות, הקים הרב שאר־ישוב כהן מחלקה לר"מים, שמטרתה הכשרת דור של מחנכים וראשי ישיבות.

שיטת לימוד מיוחדת

שיטת הלימוד במכון מיוחדת, ההבדל העק־ רוני בינה לבין צורת הלימוד בישיבות היא בשיטת הדגש על ההכשרה המעשית לקראת מטרה מוגדרת — מחקר ופרסומים, דיינות או רבנות. כנשיאי המכון מכהנים הרבנים הראשיים לישראל. הראי"ה קוק זצ"ל עיצב את דפוסי הלימוד הראשונים, הרב א"י הרצוג זצ"ל פיתח בעיקר את חקר המשפט העברי והעבודות התו־ רניות בכתב, הרב א"י אונטרמן יבל"א הרצה רבות בפני אברכי הכולל, ואף הרב הראשי הגר"ש גורן קיבל על עצמו את תפקיד נשיא המכון, ומרצה לפרקים בפני חבריו.

כיום, מורים ומרצים במכון הרי פישל, טובי הדיינים במדינה, בשיטות מקוריות כמו הצגת תיק אופייני מבתי הדין, וניתוחו המעמיק מבחי־ נה הלכתית בצוותא עם האברכים. דגש מיוחד מושם על שעורי מחשבת ישראל ופילוסופיה דתית הניתנים ע"י הרב ש"י כהן. זהו „הכולל" היחיד בו לומדים מלבד גמרא, שעורים באמונות ודעות „כוזרי" ועוד. באופן כזה משתדלים לשלב את הרבנים והדיינים העתידים בבעיות הדור החדש ולהרגיל אותם לנאומים והרצאות בפני קהל ע"י פיתוח ויכוחים ובירורים רעיוניים ב־ מחשבת ישראל. אחת לשבוע מרצה אברך, בתו־ רנות, על נושא אחר, כשאחריו דנה החבורה כולה בבעיות אקטואליות.

הרב אברהם רוזנבום, מזכיר המכון, מדגיש כי האברכים שהם מצויני האברכים בישיבות הגבוהות, כולם נשואים וראשי משפחות — מת־ קבלים ע"פ קריטריונים קפדניים הכוללים את ועדת הקבלה. כיום כינסת הלומדים מלאה ויית־ פנו מקומות רק לאחר שאחדים מבוגרי המחזור הנוכחי יעמדו בבחינות לדיינות. הביקוש ללמוד במכון הרי פישל הוא רב ביותר. לבחינות הכני־ סה נרשמים עשרות אברכים, מהם נבחרים כ־ ארבעה־חמישה.

בארבעים שנות קיומו הכשיר מכון הרי פישל כחמש מאות רבנים ודיינים אשר שמם הולך לפניהם. כיום תופסים מאות בוגרי המכון מקו־ מות נכבדים בכסא הדיינות והרבנות בארץ וב־ גולה ונמנים על טובי האישים התורניים. בוג־ רי המכון תופסים מקום ראשון במעלה ונמנים הן עם חברי בית הדין הרבני הגדול, הן חברי בתי־הדין בכל ההרכבים שבכל ערי הארץ הן רבני ערים וישובים וראשי ישיבות חשובות.

מבנה חדש

משפחת מכון הרי פישל („הרצון של קרן הרי פישל הוא שחברי המכון יחשבו על בני משפחת פישל" — מתוך תקנות המכון בספר היובל ל־ הרי פישל ירושלים תרצ"ט עמ' פ"ט). הבוגרים התלמידים, הולכת ומסתעפת, והורגש הצורך בהרחבת המקום. לכן הוחלט על הקמת מבנה חדש. נבחר המקום — בכניסה לשכונה הירו־ שלמית בית־וגן — והבנין נמצא כבר בשלבי סיום תבנה עם שכלולים רבים כדי לשמש ככלי מפואר לתורתו המפוארת של המכון.

מתוך שיחה עם ראשי המכון מתברר שאין הם מסתפקים בהישגים הרבים. יש בידיהם תכ־ ניות רבות להרחבה. אנו שומעים מפיהם על ועדה מיוחדת המכינה תכנית נרחבת להקמת „הוצאת ספרים" מטעם המכון ועל הכנת ספרי מפתח לאוצר האגדה והמחשבה היהודית.

ראשי המכון עם סיפוקם מההישגים הגדולים נערכים להמשכת והרחבת פעולותיו, כשלנגד עיניהם דאגה לטובתו הרוחנית של כלל ישראל בהכשרת אישי תורה, בעשיית „אזנים לתורה" ובחינוך לחיים של יצירה.

המדרשה הגבוהה לתורה

לאחר מלחמת ששת הימים התחולל מפנה גם במכון „הרי פישל". הנהירה הגדולה לירושלים התבטאה גם בעולם התורה. צעירים ותלמידי חכמים מארצות הגולה עלו לבירה והידפקו על פתחי המכון כדי שיכשיר אותם משך שנים אח־ דות לכהונת רבנים בתפוצות. על רקע הצרכים והרמה השונה נפתחה בשבילם מחלקה מיוחדת וכשזו התרחבה למימדים גדולים, הוחלט לפתוח את „המדרשה הגבוהה לתורה", שהיא כיום מו־ סד מיוחד ועצמאי, השוכן בבנין משלו.

מסביר הרב ישראל פרידמן, סגן יו"ר המד־ רשה: המוסד הוקם על רקע הזרם הגדול של תלמידי חו"ל, מחד, והמגמה הגוברת של בני ישיבות ישראליים שהתעניינו בהתמחות מעשית לרבנות מאידך. הוגה רעיון המדרשה הוא הרב שאר ישוב כהן, המציין כי את תבניות הלימודים הציג ועיצב, ולפי ההצעה על תכניות הלימודים של ישיבת „מרכז־הרב", שכתב אביו הנזיר, הרב דוד הכהן זצ"ל בשביל הראי"ה קוק זצ"ל והוא אימץ אותן מכתר ילדותו.

מאחר שבזמננו חייב רב לא רק להיות גדול בתורה כי אם לדעת לפתור בעיות שהזמן גורמן, הוסיפה המדרשה לתלמידיה לימודים כמו נ"ך וחומש, רבנות מעשית, כשרות ועוד. מערכת הלימודים מאורגנת ומגובלת במסגרות קבוצות ומודרגות. לפנה"צ לומדים גמרא, כביתר הישי־ בות, אחה"צ ובערב וכן בימי ששי מתנהלים הלימודים המעשיים. אחת לחודש נערכת בחינה יסודית בכתב למעקב אחרי ההישגים הלימודיים. בוגרי המדרשה יוסמכו לרבנות והמוסמכים יקב־ לו גם תעודות גמר מיוחדות.

המדרשה נועדה לא רק להכשרת רבנים, אלא גם למשמשים בקודש, כשוחטים, מוהלים וכדו־ מה. וכן עובדים קהילתיים תורניים.

ראש המדרשה ומכון הרי פישל, הרב ש"י כהן, חוזר ומדגיש כי אין ברצונו לחדש משום „מהפכה", למעשה זוהי רק מערכת לימודים תו־ רנית מאורגנת ומסודרת בהתאם לצרכים העכ־ שויים של דורנו. ואף־על־פי־כן, דומה כי המד־ רשה התורנית הגבוהה רושמת דף חדש וחשוב בפסיפס עולם הישיבות.

هكذا من الاصل

هكذا من الاصل

✱ כ"ח באייר — יום שחרור ירושלים ✱

מסגרת לימודים ייחודית בישיבת ירושלים לצעירים

חזון חינוכי של הראי"ה קוק זצ"ל, קם והיה בדמות „ישיבת ירושלים לצעירים" והמוסדות המלווים שלה, החל מגן ילדים ועד בי"ס נועם. הראי"ה קוק זצ"ל, היתווה לישיבתו „מרכז הרב" וכן רקם תכניות להקמת ישיבה לחינוך תלמידי ישיבות צעירים. תכנית הלימודים של „ישיבת ירושלים לצעירים" — הישיבה תיכונית שליד ישיבת מרכז הרב, היא מקורית ואין דומה לה בשום ישיבה אחרת.

בימים אלה מלאו עשור להקמתה של ישיבת ירושלים לצעירים, שמאז הקמתה הוציאה מתוכה מחזורי בוגרים הקשורים אליה ומהווים עתודה מרכזית לישיבת מרכז הרב.

כ־100 תלמידים מונה כיום הישיבה, ובה מכהן חבר רמ"ים, רובם ככולם תלמידי ישיבת מרכז הרב. הישיבה התרחבה עם הקמת חטיבת ביניים לידה, ונפתחות כתה ז' ליד הישיבה.

במה שונה ישיבת ירושלים לצעירים מישי־בות תיכוניות אחרות? מגדיר זאת ראש הישיבה, הרב איתן אייזמן: יש לישיבתנו תכנית מורחבת בכמה תחומים: כל כתה לומדת 80 דף גמרא, עיון ובקיאות. התלמידים מקבלים שיעורים יומיים במשנה, במסגרת ארבע שנים מסיימים ארבעה סדרים. תכנית לימודים קיימת בתנ"ך. לפי תכנית זו, לומדים בשליש שעות יותר תנ"ך מאשר בכל מוסד אחר. הלימוד בחלקו לפי נושאים והתלמידים מקבלים מושג מקיף בכל ספרי התנ"ך. קיימת גם תכנית מורחבת בדינים. זאת, נוסף על הדרכה עצמית בהלכות אלה ואחרים. כן קיימים לימודים בסדרים באמונת ישראל, למקצוע זה מקדישים תשומת לב מיוח־דת, והיא מהווה חלק מרכזי בתכנית הלימודים.

במסגרת זו, לומדים את הרמח"ל, מסילת ישרים, חובת הלבבות, הכוזרי, המהר"ל ומחשבת הרב קוק, חלק ממחשבת הרב קוק, נכלל גם בבחינות הבגרות. נוסף לכך, מוקדשות לנושא זה שיחות רבות ודיונים.

התלמידים ניגשים לכל בחינות הבגרות

באשר ללימודי תיכון, הרי תלמידי הישיבה, ניגשים לכל בחינות הבגרות. נושא לימוד השפה האנגלית הוא חורג לדעת הגרצ"י קוק, אין מקום ללימוד אנגלית במסגרת ישיבה. אי־לכך, אין האנגלית נכללת בתכנית הלימודים הרשמית. אבל, קיים חוג לאנגלית שלא במסגרת הישיבה, וכל תלמיד יכול להשתתף בו ולגשת לבחינות באנגלית, אם רצונו בכך.

שיטת הלימוד, היא להרבות לימוד עצמי בהדרכת המורים. דרכי ההדרכה מתוכננות. הלימוד העצמי הוא בכל התחומים, בגמרא, בדינים ובמחשבה והוא נושא פרי, כן מפתחים את כושר הביטוי של התלמיד, הן בדברים שבעל־פה והן בדברים שבכתב.

בקיאות בשני סדרים

הראי"ה קוק זצ"ל, בתכניתו החינוכית לצעי־רים, בגיל 16־15, כתב שצעירים אלה צריכים להגיע לבקיאות בשני „סדרים". אין זה ענין קל, להגיע לרמה כזו בגיל כזה. אך יחד עם בי"ס נועם, שליד הישיבה, יכול התלמיד מכתה א' ועד י"ב, להגיע לרמה כזו. הראי"ה קוק המליץ על לימוד נושא האמונה בקביעות, לא באראיות. הישיבה הולכת בדרך זו. תכנית הלימודים, מותווית בשיתוף ובהתייעצות עם הגרצ"י קוק. אין לומר שהגרצ"י קוק, אחראי לכל התכנית. והכל נעשה על דעתו. אבל בכלליות נקבעת התכנית בהתאם להשקפותיו.

העמקה בנושאי אהבת העם והארץ

התכנית כוללת העמקה בנושאי אהבת העם והארץ, בירור השקפות הראי"ה קוק זצ"ל, תהליך הגאולה וכו', כל הנושאים הללו נלמדים בישיבה זו.

סקר של בוגרי הישיבה, מראה, כי קבוצה גדולה מבוגרי הישיבה עוברת מדי שנה, להמשך הלימודים בישיבת מרכז הרב. קבוצה שניה, פונה לישיבות ההסדר, מיעוט פונה לצבא. אך רבים מאלה שפונים לצבא, חוזרים לישיבה אחרי שלוש שנות שירות. הקשר בין הבוגרים לישיבה, הוא הדוק.

צוות מורים צעיר

הר"מים המורים ללימודי קודש, הם בוגרי ישיבת מרכז הרב. צוות המורים הוא צעיר ומהווה דוגמא חינוכית לתלמידים. התלמידים באים מכל הארץ ומכל החוגים. מציינים, כי לאחרונה גדל ציבור שרוצה בתכנית לימודים תורנית ברוח לאומית. התלמידים באים מבתי־ספר ממ"ד ומן החינוך העצמאי. ליד הישיבה, קיימת פנימיה, ובה כל השירותים המודרניים. הישיבה נמצאת בשכונת קרית־משה, סמוך לישיבת מרכז־הרב ומהווה חלק מן הרשת החינו־כית שלה.

מוסד מוכר בפיקוח משרד החינוך

ישיבת ירושלים לצעירים, היא מוסד מוכר בפקוח משרד החינוך, באמצעות האגף להמ"ד, ככל הישיבות התיכוניות, אך תוך הדגשת התכנית המיוחדת לה בשטח הלימודים העיוניים.

ישיבת ירושלים לצעירים, היא פנינה בתוך הגוף החינוכי הדתי לאומי בישראל ומהווה מסגרת לימודים מקורית שטרם בא כבושם הזה. יש לראות בה ישיבה חלוצית בתכנית לימודיה המעצבת דמות של בן־תורה ברוח ארץ־ישראל על פי תורת ישראל ובהתאם למחשבת הרב קוק זצ"ל ועל פי תכנית לימודיה שהוא התווה. היא יצרה דפוסים חדשים בשרשרת הישיבות לצעי־רים בארץ.

למעלה: ראש הישיבה, הרב איתן אייזמן, וחבר רמ"ים ותלמידים.
למטה: תלמידי הישיבה בשעת שיעור.

ברכותינו
ליום שחרור ואיחוד ירושלים
נזכה במהרה לגאולה שלמה
המזכירות העולמית
של המשמרת הצעירה
המזרחי — הפועל המזרחי

רמות שפירא
מרכז נוער לחינוך, תרבות ונופש
ברכות מאליפות
ליום שחרורה של ירושלים השלימה
ואיחודה כעיר שחוברה לה יחדיו
ההנהלה

מרכז הנופש לנוער „הרי יהודה"
יער ירושלים טל. 412246, 416060
הנהלת מרכז הנופש הועידה את
בריכת השחיה לרחצה נפרדת
בימי שני — לנשים ● בימי רביעי — לגברים
שעות הרחצה בימים אלה הן: משעה 13.30 עד 17.30 אחה"צ
כרטיסי כניסה לבריכה ניתן להשיג אך ורק במשרד בני־עקיבא ברחוב יפו מס' 38 ובמבנבת „בית־וגן", רחוב בית־וגן, ירושלים.
כרטיסי כניסה לבריכה לימים אלה לא ימכרו בקופה מרכז הנופש.

לעירית ירושלים ולתושביה
שאו ברכה ליום איחוד העיר
המרכז לחינוך הדתי בישראל

בעז"ה
בחג השבועות
בלה חופשה אמיתית
במלון שלום ירושלים
לרשות אורחינו:
✱ חדרים מפוארים
✱ בריכת שחיה אולימפית
✱ מועדון בריאות
✱ סאונה
✱ מסב
כשר למהדרין
●
מברכים
את תושבי ירושלים ויקיריה
להמשך התרחבות ופיתוח
ליום איחודה
בשנה השמינית

גן קפה נאוה
ירושלים ✱ יפו 44 ✱ טלפון 222861
✱ עוגות מעולות
✱ ייצור עצמי
✱ גלידה משובחת
✱ תוצרת עצמית
מיזוג אוויר

אל תשאר מחוץ לתמונה
צעיר דתי
אתה רוצה לקרוא מה קורה, מה חושבים, מה הבעיות — איכפת לך. קבל גם אתה לביתך חומר קריאה מקורי, מעניין, במגוון רחב של נושאים, פינות ומדורים, ברוח של אהבת ישראל עם תורה הארץ.
זהו „בעצם" —
גלה את הסוד, מדוע „בעצם" נקרא ומדובר על אף היותו בלתי מפלגתי ובנוי על מתנדבים צעירים.
השאר בתמונה
פנה אלינו לת"ד 7440, ירושלים. צרף —.25 ל"י לשנה, ואתה אתנו.

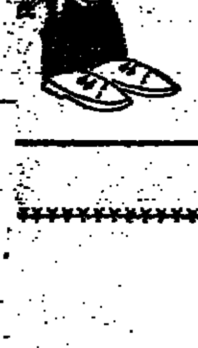

מוצם

לתושבי ירושלים, בירתנו הנצחית
ולנצח"ל
שלוחה ברכת כל טוב
ליום שחרור עיר הקודש
חברה קדישא גחש"א
„קהלת ירושלים"

40 שנה בירושלים
מבחר גדול של רהיטי סלון
✱ חדרי שינה
✱ רהיטי ילדים תוצרה צלומים
✱ רהיטי קבוץ שומרת
יבואן רהיטים מסקנדינביה
בקרו בשלוש קומות התצוגה לרהיטים
●
רהיטי נוחיות בע"מ
רח' שלומציון המלכה 4, ירושלים
טל: 02—224064

בשנה השמינית
לשחרור בירתנו הנצחית
ירושלים
תפארתה של מדינת ישראל והעם
אשרי הדור
שזכה בגאולתה ותקומתה
לראש העיר
ותושביה
ברכת הצלחה ושגשוג כלכלי
מבואות ירושלים
ארגון קניות של מושבי העובדים
אגודה חקלאית שתופית מרכזית בע"מ

ברכות לשנה השמינית
לאיחוד בירת ישראל
המשך התרחבות ושגשוג

קנה בירושלים במחיר קבוע
ללא הצמדה, דירת רווחה
בשכונת הפאר "נוף תלפיות"
משכנתא ללא הצמדה עד 50 000 לירות!!!
בטוח מלא לכספי הרוכשים לפי חוק המכר.

✱ 3 חדרי שינה וטרקלין
✱ גינה מעולה ✱ תכנון מודרני
✱ מגרש חניה ✱ הסקה מרכזית
✱ מעלית ✱ ארונות מטבח ואמבטיה
✱ גן מרכזי ✱ כרי דשא
✱ חרסינה צבעונית
עובדיה לוי
רח' שמאי 8, ירושלים
טלפון: 02-228860
02-225848
בשעות: 8-1 4-7
החלה מכירת משרדים במרכז העיר
לאן

בית היתומות הכללי
בירושלים
מיסודו של הרב דוד וינגרטן ז"ל

תסקיר מפעולות המוסד

✱ מעון לבנות: בית למשפחה גדולה בת כשלוש מאות יתומות שבתוכו ללא דואג. בו הן מקבלות מלוא צורכיהן בחומר וברוח.

✱ בית־ספר יסודי: כולל שמונה כתות לימוד ברוח הדת והמסורת ומוכר ע"י משרד החינוך, בו ניתנת תשומת־לב מירבית לבעיות הפדגוגיות המיוחדות של הבנות.

✱ יום לימודים ארוך: מחוץ למסגרת בית־הספר מקיים המוסד כתות לימוד בשעות אחה"צ ע"י צוות חינוכי של מורות־מדריכות.

✱ מגמה על־יסודית: מיועדת עבור מסיימות ביה"ס היסודי וכוללת: לימוד בסמינר למורות וגננות; לימוד בבתי־ספר מקצועיים; השתלמות בקורסים לפקידות, ציור ועוד.

✱ השתלמות מוסיקלית: התלמידות המצטיינות בשטח המוסיקה, משתלבות בתזמורת ובמקהלה שליד המוסד ומשתלמות בכיוון של מורות למוסיקה.

✱ קרנות להלוואות ול„הכנסת כלה": הבנות היוצאות לחיים עצמאיים מקבלות מענקים לרכישת דיור ואף הלוואה לזמן ארוך לסידור ראשוני. על הפרק בעתיד גם תכניות לבניית שיכונים עבור הבוגרות.

✱ התקציב השנתי: התקציב השנתי לכלכלת המוסד עולה מעל לשני מיליון ל"י (אינו כולל את תקציב הפיתוח). מקורות ההכנסה לכיסוי התקציב מיושתתים בעיקר על תורמים ואוהדים בכל אתר ואתר.

✱ תקציב הפיתוח: עם סיומו של האגף החדש הכולל: ספריה מורחבת, אולם מוסיקה, כתות לימוד ומועדונים, עומדים אנו בפני ביצוע התכנית: מעון יום לילדות בגיל הרך.

● הכתובת: שד' המאירי קרית משה ת"ד 207 ירושלים ●